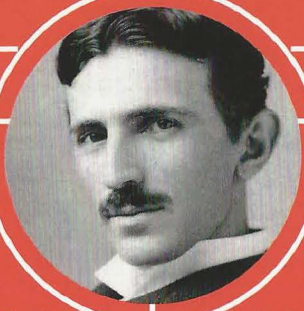
YILIN EN İYİ ROMANI ÖDÜLÜ

TESLA

MASKELERLE ÇEVRİLİ BİR HAYAT

VLADIMIR PIŠTALO

"*TESLA: MASKELERLE ÇEVRİLİ BİR HAYAT*, GÜNTER GRASS'IN *TENEKE TRAMPET*'İNİ VE GABRIEL GARCIA MARQUEZ'İN *YÜZYILLIK YALNIZLIK*'INI ARATMAYACAK DENLİ DOLU DOLU, EĞLENCELİ VE ÖZGÜN BİR ROMAN."

– CHARLES SIMIC

Zeplin

"Tesla'nın olağanüstü hayatının yaydığı enerjiyle alev alev yanan bir roman... Pištalo'nun dolu dolu hayal gücü, yaşanmış olayların arka planını anlatarak Tesla'nın ızdırap dolu kalbini okurlara açıyor ve zamanının ötesindeki mağrur mucidin varoluşsal korkularını ve tuhaf sanrılarını gözler önüne seriyor."

– Booklist

"Mucit Nikola Tesla'nın esrarengiz ve yalnızlıkla geçen hayatı ustalıkla romanlaştırılmış... Pištalo'nun yazdığı, olağanüstü bir adamın kişiliğine ve türlü huylarına dair bu eksiksiz anlatı tam bir başyapıt."

– Publishers Weekly

"Nikola Tesla hakkında onlarca kitap yazıldı ama Vladimir Pištalo'nun son derece özgün ve olağandışı romanı, okurlara yepyeni şeyler anlatmayı başarıyor – hem "deli-dahi" mucidimize dair hem de edebiyatın ve hayal gücünün, biyografi türünü yüksek sanata nasıl dönüştürebileceğine dair yepyeni şeyler."

– Francine Prose

"Nikola Tesla, alternatif akım motorunu ve kablosuz elektrik teknolojisini icat ederek, ABD'nin modern dünyaya adım atmasına ön ayak olmuştu. Vladimir Pištalo, olağanüstü zenginlikteki hayal gücü ve metaforlarıyla, Tesla'nın iç dünyasını keşfe çıkıyor ve modernitenin kültürel ve manevi sonuçlarını mercek altına alıyor."

– W. Bernard Carlson,
***Tesla: Elektrik Çağının Mucidi*'nin yazarı**

"*Tesla: Maskelerle Çevrili Bir Hayat*, modern çağın dönüm noktası olan o ilk yıllarına dair son derece sürükleyici bir roman. Vladimir Pištalo şimşekten kalemiyle, bir dâhinin, aynı elektrik gibi güçlü, dönüştürücü ve gizemli bir portresini çiziyor."

– Ken Kalfus

"Zarifçe yazılmış, son derece sürükleyici bir roman. Pištalo, "yirminci yüzyılın mucidi" olduğu söylenen ve hayatı sırlarla dolu olan bir adamın hikâyesini şaşırtıcı derecede özgün bir üslupla anlatıyor. *Tesla: Maskelerle Çevrili Bir Hayat*, Günter Grass'ın *Teneke Trampet*'ini ve Gabriel Garcia Marquez'in *Yüzyıllık Yalnızlık*'ını aratmayacak denli dolu dolu, eğlenceli ve özgün bir roman."

– **Charles Simic**

"*Tesla: Maskelerle Çevrili Bir Hayat*, biyografi türünün kapsamlılığına, roman sanatının samimiyetine ve şiir sanatının zarafetine sahip bir kitap."

– **Kirkus Reviews**

"*Tesla: Maskelerle Çevrili Bir Hayat*, Nikola Tesla'nın karakterine ve yaşadığı çağa hayat veriyor ve hem Tesla'yı hem de yaşadığı çağı adeta kanlı canlı kılıyor."

– **Washington Independent Review of Books**

"Şiirmişçesine okuyabileceğiniz bir roman. Pištalo'nun Tesla'nın hayatına yönelik tutkusu her sayfada kendini hissettiriyor."

– **PRI**

"*Tesla: Maskelerle Çevrili Bir Hayat*, Tesla'nın kıvılcımlarla ve hüsranlarla dolu hayatını anlatıyor. Özgün bir hayal gücünün eseri olan rüya gibi bir roman..."

– **Pasatiempo**

"Pištalo'nun Nikola Tesla'yı anlatan romanı, bilim adamımızın laboratuvarındaki teçhizatlar gibi ışık saçıyor ve uğulduyor."

– **Vol. 1 Brooklyn**

Zeplin Kitap: Roman
Kitabın Özgün Adı: *Tesla, Portret Među Maskama*
© 2008, Vladimir Pištalo
© 2015, Zeplin Kitap
Bu kitap ilk olarak 2008 yılında Agora tarafından *Tesla, Portret Među Maskama* adıyla Agora tarafından yayımlanmıştır.

Bu eserin Türkçe yayın hakları Kalem Ajans aracılığıyla alınmıştır.

ISBN: 978-605-9691-89-5
Sertifika No: 27938

Tüm haklan saklıdır. Yayıncının yazılı izni olmaksızın
hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. Basım: Ocak 2017

Yayın Yönetmeni: Gökhan Sarı
Editör: Emre Murat Bozer, Cem Tunçer
Son Okuma: Merve Akıncı Almaz
Kapak Tasarım: Melike Oran
Dizgi ve Mizanpaj: Ulaş Kantemir

Baskı: Yıkılmazlar Basım Yay. Prom. ve Kağıt San.
Tic. Ltd. Şti. Evren Mah. Gülbahar Cad. No: 62/C
Güneşli - İstanbul (0212 630 64 73)
Matbaa Sertifika No: 11965

Zeplin Kitap, bir Aylak Adam Kültür Sanat Yayıncılık kuruluşudur.
Hobyar Mah. Cemal Nadir Sok. No:16/22 Fatih/İstanbul
Tel: (0542) 586 7961

bilgi@zeplinkitap.com
aylakadamyayinlari.com
facebook.com/zeplinkitap
twitter.com/zeplinkitap2

Vladimir Pištalo, 1960 yılında Saraybosna'da doğdu. Belgrad ve Saraybosna'da hukuk öğrenimi gördükten sonra 1993'te ABD'ye yerleşti. Doktorasını, New Hampshire Üniversitesi'nde Sırp göçmenlerin çoklu kimlikleri üzerine yaptı. Şimdilerde Massachusetts'de bulunan Becker College'da sosyal bilimler profesörlüğü yapmakta, dünya ve ABD tarihi dersleri vermektedir. Pištalo'nun ilk öyküsü on sekiz yaşındayken bir edebiyat dergisinde yayımlandı. İlk kitabı ise Pištalo yirmi bir yaşındayken yayımlanma şansı buldu. O zamandan beri 11 kitabı yayımlanmış, yazdığı öyküler Sırp ve Bosna edebiyatı antolojilerinde yer aldı. *Tesla: Maskelerle Çevrili Bir Hayat* romanı 2008 yılında ülkesinin en prestijli edebiyat ödüllerinden biri olan Yılın En İyi Kitabı Ödülü'nü kazandı. Diğer eserleri arasında *Slikovnica* (1981), *Noći* (1986), *Manifesti* (1986), *Kraj veka* (1990), novelu *Korto Malteze* (1987) sayılabilir.

VLADIMIR PIŠTALO

TESLA:
MASKELERLE ÇEVRİLİ BİR HAYAT

Türkçesi
Süeda Kaya

Zeplin

I. BÖLÜM

GENÇLİK

1

BABA

GÜZEL BİR HADİSE

Bu dünya nedir?

Peki ya varoluşun amacı?

Bu gibi sorular Milutin Tesla'nın kafasının içinde kedi yavruları gibi oynaşırken, o son, korkunç soruda kalakaldı: "*Ne*" *nedir?* Tam da bu noktada rahibin düşünceleri sustu ve başı dönmeye başladı.

İnsan beyni pragmatiktir; bir nevi makine esasında, diye karar kıldı Milutin. *Yayı alıp enstrüman gibi çalabilirsin fakat aynı şeyi testereyle yapamazsın. Testere ağaç kesmek içindir.*

Öğrencilerine tereddüt etmeyi bırakıp karar vermeleri gerektiğini söyledi. "Mesela ben, askeri okulu tam da mezun olmak üzereyken bıraktım ve rahip oldum," dedi.

Milutin'in ilk kilise cemaati, çoğu Sırp destanında bahsi geçen rüzgârlı şehir Senj'in sakinleriydi. Oradaki kilise cemaatine, "Sizden ricam ki bu sizin hayrınızadır: Görgü fukarası olmayın. Siz, kendilerine sağduyu bahşedilmiş bir kavimsiniz. Bu nedenle, ilerleme ruhunu, insanlık ruhunu kucaklayın. Özgürlüğe, eşitliğe ve kardeşliğe odaklanın," deyip durdu.

Cemaat, rahiplerinin kendilerini aydınlatma çabasını göz ardı etti. Onun iç bayıltıcı ve bizatihi gülünç olduğu konusunda sızlanıp durdular. Rahibin rahatsızlıklarından kendisi-

nin sorumlu olduğu gerekçesiyle onu kovmak istediler. O da onlar gibi insanlarla muhatap olmanın herkesi hasta edeceğini söyleyerek cevap verdi.

Milutin Tesla iğneleyici bir şekilde, "Sizce burada olmanın bana bir getirisi var mı?" diye sordu onlara. "Besarabya'ya[1] taşınsam daha kötü durumda olmazdım!" dedi.

Fakat Besarabya yerine Lika'daki Smiljan köyüne tayin edildi Peder Milutin. Buradaki görevi süresince, ölüm döşeğindekilere son ayini yerine getirmek için atına atlayıp gitmekten hiçbir zaman geri kalmadı; kurtların gözleriyle aydınlanan kış gecelerinde dahi... Uzun bir yolculuktan sonra vizon mantosunun üzerinde biriken karları silkelemiş ve hasta adamın kulübesine girmişti. Yatağa yaklaşıp ölüm döşeğindeki adama eğilerek, alçak bir sesle, "Şimdi kalbini bana açabilir ve omuzlarındaki yükün ne olduğunu fısıldayabilirsin, zira Tanrı en çok fısıltılara kulak verir," derdi. Külhanbeyleri de ona kalplerini açar ve daha önce kimseye anlatmadıkları hayat hikâyelerini anlatırlardı. Rahip, duyduklarının çoğunu unutmaya çalışırdı ama ne fayda.

Karlar altında gömülü evinde zamanının çoğunu okuyarak geçirirdi Milutin Tesla. Demiryolları, Kırım Savaşı ve Londra'da yeni inşa edilen camdan saray hakkında yazılanları okurdu. Smiljan rahibi, yerel bir gazete için, "masanın üzerinde kayan yağ misali" Dalmaçya'dan Lika'ya yayılan kolera üzerine bir yazı yazmıştı. Ayrıca yılmaz bir halk eğitimi savunucusunun Karlofça Piskoposluk Bölgesi'nin geri kalmış kısımlarında karşılaştığı "sayısız engeller" üzerine de yazmıştı. *Günaydın Sırbistan* gazetesi için, tam da Aziz Petrus Günü'nde, atmosfer ışığından cereyan eden "güzel bir hadise" raporlamıştı. Milutin Tesla, bunu hem uzakta hem de uzansa dokunacak kadar yakında meydana gelen bir kıvılcım şelalesi şeklinde tasvir etmişti. Bu ışık, bir tepenin ardında kaybolurken geride mavi izler bırakmıştı. Tüm bunlar olurken, devasa bir kule yeryüzüne devrilmiş gibi büyük bir gümbürtü koptu. Ses, Velebit'in[2] güney yamaçları boyunca uzunca bir müddet

[1] Bugünkü Moldova'nın tarihteki adıdır.

[2] Hırvatistan'ın en yüksek dağıdır.

yankılandı. *Tanrı'nın küçük mucizesi*nin yanında "yıldızlar sönük kaldı". Bu hadise sıradan insanlara konuşacak malzeme çıkartadursun, öte yandan daha düşünceli bir gözlemci (bu kişi ise Milutin Tesla'nın ta kendisiydi), göz açıp kapayıncaya kadar biten Tanrı'nın bu doğa şöleni niçin biraz daha sürmedi diye üzülüyordu.

Tüm bunlar olmadan evvel, hava bunaltıcıydı. Sonrasında yağmur yağdı ama akşamında bulutlar dağıldı: *Hava soğuktu, gökyüzü gülümsüyor ve yıldızlar her zamankinden daha canlı parlıyordu ama birden doğudan bir ışık belirdi –sanki üç yüz meşale birden alevlendirilmiş gibi–, bu ışık boylu boyunca batıya doğru uzanıyordu. Yıldızlar geri çekildi ve tüm doğa hareketsiz kalmış gibi göründü...*

DÜNYA PARLAMENTOSU

Babalarının dönüşüm süreci çocukları her daim korkuturdu. Milutin, pazar vaazları üzerinde çalışırken odasına ailesinin girmesini yasaklamıştı. Kilitli kapının ardından aniden gelen sinirli sesi derinden yankılanır, peşi sıra rahatlatıcı bir kadın sesi gelir ve ardından manasız bağrışmalar duyulurdu. Bağrışmaları dinleyen birisi, içeride birden fazla kişi olduğuna yemin ederdi. Bir tiyatroydu ayin. Kilitli odada sesini değiştirerek kendisiyle kavga eden Milutin'i duyan Djuka Tesla ve oğulları korkardı. Kızlar dahi kapıyı açmaya cesaret edemezdi. Babalarını ne idüğü belirsiz bir halde bulmaktan korkarlardı. Sıradan kapının ardındaki, birdenbire gizemlere bürünen rahip Almanca fısıldar, Sırpça bağırır, Macarca tıslar, Latince hırıldardı ve o sırada arka planda, birisi Eski Kilise Slavcası homurdanırdı.

İçeride neler oluyordu? Bu da izah gerektiren bir başka "güzel hadise" miydi yoksa? Smiljanlı Aziz Anthony aslında kendini baştan çıkartan şeylerle mi konuşuyordu? Kendini yalnız mı hissediyordu? Bu inzivaya çekilmiş çokdilli adam, kendisini *Dünya Parlamentosu* mu sanıyordu? Vaazını, hem trajik hem de gülünesi bir kahraman rolüne büründüğü bir tiyatro oyunu şeklinde verme konusunda –tıpkı kilise korosu gibi– önceden alıştırma yapmış mıydı?

2

ANNE

BİR ÇAKMAK TAŞI KIVILCIMI

Annelerini dinleyen Nikola ve Dane'nin gözleri fal taşı gibi açıldı. Bilmece sorarken annelerinin kucağından sıska bir tavuk başı sarkıyordu:

"Ormandan hışırtısız, sudan şıpırtısız geçer."

"Gölge!" dedi Dane. Daima Nikola'dan hızlıydı.

"Suyu hiç mi hiç sevmez," diye sordu anneleri.

"Kediler ve saatler!"

"Adalet ve Adaletsizlik", "İyi Numarası Yapan Şeytanın Planı" ve "Efsuncunun Çırağı", küçük oğlan Nikola'nın en sevdiği halk hikâyeleriydi. Son hikâyede şeytan, çırağına bir şey öğrenip öğrenmediğini soruyordu. "Hayır, hatta şimdiye dek ne öğrendimse unuttum," diyordu çırak. Nikola bu hikâyeleri seviyordu, çünkü bu hikâyelerde aptallar ve küçük erkek kardeşler gerçekten önemliydi. Djuka, onu ve kız kardeşi Marica'yı masal anlatarak uyuturdu:

"Diyar diyar dilenci kılığında dolanan Aziz Sava, bir gün çok ama çok zengin bir baronun köşküne gelmiş..."

Nikola'nın gözlerinden uyku akıyordu, daldı dalacaktı.

"Daha sonra Aziz Sava asasıyla ıstavroz çıkarmış ve baronun köşkü göle dönüşmüş..."

Rüya mı görüyordu?

"Rivayetlere göre, her sene o gün gölün dibinden horoz ötüyormuşçasına bir ses gelirmiş..."

Annesi âmâ olduğundan ailesinin evini çekip çevirmeye erken yaşta başlamıştı Djuka Mandi. Annesinden dinlediği masalları saymazsak hiç çocuk olmamıştı. Bütün evin ipini eğirir ve küçük kardeşleriyle ilgilenirdi. Diğer yandan Lika'da "masanın üzerinde kayan yağ misali" yayılmaya başlayan kolera, her şeyi daha da zora sokuyordu. Babası son duasını ederken, yan komşuları hastalık yüzünden can vermişti. Beşinin cenazesini de kız kendi kendine yıkayıp kefenlemişti.

Evlendiğinde, Djuka'nın omuzlarına bir başka evin sorumluluğu daha bindi. Bazı Yunan filozofların tavsiyesine uyan Milutin Tesla, "Bir yerde rahip çapayı eline almışsa, ilerleme fikri orada ölmüştür," düşüncesinde ısrar ediyordu.

Hal böyle olunca, kilise toprağını şaşı hizmetkâr Mane'yle birlikte Djuka sürdü.

"Baktığın yeri değil, kırmak istediğin yeri hedef al," dedi Mane'ye odun kırarken.

Annesi Nikola'ya, kraliçe ve erkek arının gökyüzünde, yükseklerde bir yerlerde çiftleştiğini ve eğer kraliçe arı kırlangıçlara yakalanmazsa bir sürü arıları olacağını anlatıyordu. "Arıların düşmanı kırlangıçlar ve kirpilerdir."

Bir defasında Nikola düşüp alnını sandalyeye çarpmıştı. Annesi iyileşsin diye oval kafasını öpüp okşamış ve gülerek, "Bir darbe, kıvılcımı çakmak taşından azat eder, aksi halde kıvılcım umutsuzca söner gider," demişti. Karnı ağrıdığında elini göbeğine koyar, usulca şöyle mırıldanmaya başlardı:

Yüce Tanrım, ne muhteşem bir hadiseydi,
Sancaktar Miliç'in evlendiği gün...
Bulamamıştı yakışıklılığına denk bir kadın
O ki yiğit bir kahraman, bulurdu her sevgilide bir kusur
Ve az kalsın vazgeçmek üzereydi evlenmekten...

Ağrı yok olur gider, oğlan kendini çok güvende hissederdi.

Djuka'nın başında gün boyu eşarp olurdu. Her sabah evdekilerden iki saat önce kalkardı. Mutfak sobasının kapağını

açıp önüne otururdu. Nikola uyanıp annesinin saçlarını tarayışını gizlice seyrederdi. Ateşin harı sobanın kapağından ve çatlaklarından sızardı. O ise gözetlerdi... Annesi ateşin harıyla bronzlaşırdı. Bambaşka biri olurdu. O, gizlice seyrederdi.

Annesinin hayatı, derin bir meseleydi.

Annesinin hayatı suskundu; ormanda bir ağaç devriliyor gibiydi sanki, kimse duymadan.

AĞAÇLAR

Bogdaniç Tepesi'ndeki ormana döndü: "Duyabiliyor musun?"

"Neyi?" dedi Nikola.

"Bogdanić'teki ağaçların birbirleriyle konuştuğunu duyabiliyor musun?"

"Ne diyorlar?"

"Huş ağaçları iç çekiyor: Bahar ne zaman gelecek? Bu buzlu prangalardan ne zaman kurtulacağız? Gür sesli çamlar öğüt veriyor: Sabırlı olun. Üç aya kadar üzerimizden bu buzlu zırhları atacağız. Dereler çağlayacak ve siz huş ağaçlarından yeni yapraklar filizlenecek."

"Daha başka ne diyorlar?" diye sordu Nikola.

"Huş ağaçları mırıldanıyor: Seher yıldızı güneşin kapısını aralayacak, *Jarilo*[3] gelecek ve Tabiat Ana'yla konuşacak: Ah sulak Tabiat, sev beni, biriciğim ol ve ben, güneş tanrısı, seni zümrütten göllerle, altın kumsallarla kaplayayım; sana yeşil çimenler, atik dereler, kuşlar, meyveler, kırmızı ve mavi çiçekler vereyim. Ah! Bir sürü çocuk doğur bana. Huş ağaçları yeni yapraklarıyla bahar güneşinin ışıklarını ve çağlayan ırmakları selamlasınlar."

Merakla dinleyen Nikola güldü. "Hadi oradan, uyduruyorsun."

Annesi masal yerine bitki hikâyeleri anlatırdı. Bitkileri tanır ve çoğunun ruhu olduğunda ısrar ederdi. Karaağaç, köknar ve akçaağaç perili ağaçlardı.

"Periler nereden gelir?"

"Acı çiğdemden çıkarlar," diye cevap verdi annesi, "Bu

[3] Slav mitolojisinde güneş, bahar ve bereket tanrısıdır.

yüzden genç adamlar asla bu bitkiye basmamalıdır. Sana nasıl bir bitki olduğunu göstereyim ki sakın basma."

"Periler nerede yaşarlar?"

"Hangi ağaçlara yuvalandıklarını zaten söyledim. Porsuk ağacı da bu perili ağaçlardan. Yalnız el değmemiş yerlerde olurlar," diye cevap verdi Djuka.

Nikola oyuna devam etti. "Ne kadar süre yaşarlar?"

Annesi omuz silkti. "Sarımsak tohumlarıyla beslenirler ve hayattan sıkılana kadar yaşarlar. Sıkıldıklarında ise yemekten kesilirler ve acı çekmeden ölürler."

Annesinin bu kadar çok şey bilmesi Nikola'yı gururlandırıyordu, sanki bir zamanlar annesi de periydi. Babasının, ışıl ışıl ruhlarla dolu, bitkilerin de tıpkı insanlar gibi olduğu bu hikâyeleri neden hoş karşılamadığını bir türlü anlayamazdı. O zamanlar Nikola, bu hikâyelerin yalnızca periler ve bitkilerle ilgili değil, aynı zamanda Tanrı'dan yaşlı tanrılarla da alakalı olduğunu anlamıyordu.

Anneleri, "Etrafta kilise yoksa bir köknar veya ıhlamur ağacının altında dua edebilirsiniz," dedi Dane'yle Nikola'ya.

Anneleri dünyayı yaratmış, ardından babaları gelip kitaplara yerleştirmişti sanki. Babaları, annelerinin hikâyelerine burun kıvırırdı. Bu tarz efsanelerin papazlarla dolu bir ailede ne kadar yaşayabileceğini merak ediyordu.

"Boş ver," diye söylendi Milutin, "kov şeytanları, iyiye sarıl. İlleti, sefaleti bırak gitsin. İyi ol."

3

KARTOPU

Sırp Ortodoks Noeli'nin ikinci gününde Nikola, kendinden yaşça büyük kuzenleri Vinko ve Nenad'la birlikte anne babalarının gözlerinin önünden kaybolup Smiljan sırtlarındaki ormanın derinliklerine gitti.

Nikola güldü. "Kar gerçekten harika!"

"Güzel falan ama gözlerime kaçıyor," dedi Vinko.

Nenad, aynı küçük bir köpek gibi, ağzıyla kar tanelerini kapmaya çalışıyordu.

Ayaklarına baktılar. Tırmandıktan sonra aralarından hangisinin daha çok nefes nefese kaldığını söylemek güçtü.

Buz saçaklarıyla kaplı büyük kaya parçaları canavarları andırıyordu. Çam ağaçları arasında derin bir sessizlik hüküm sürüyordu. Ağaç tepelerinde uğuldayan rüzgârla dallardan ara ara büyük beyaz kütleler düşüyordu. Sanki orman nefes alıyordu.

Çocuklar kara giderek daha çok gömülmüş, ayakları sırılsıklam olmuştu. Yokuşu daha rahat çıkabilmek için elleriyle dizlerine bastırdılar. Bir vadinin orta yerinde, tepesinde rüzgârın savrulan kar taneleriyle oyunlar oynadığı büyük bir kayaya tırmandılar.

"Gece karanlığı çökmeden eve varmak istiyorsak daha fazla uzaklaşmamalıyız," dedi Nikola.

Oğlanlar ellerini bellerine koyup derin derin nefes aldılar. Vadinin ortasındaki kayada, birbirinden çok farklı iki kuzeni Nikola'nın iki yanına geçmiş, kollarını onun omuzlarına koymuşlardı. Vinko, göz altı torbaları olan, sessiz, nanemolla bir çocuktu. Bir keresinde kaybolmuştu; anne babası tüm gün onu aramıştı. En sonunda kilisede bir yere büzüşüp oturmuş halde bulmuşlardı. Nikola'nın ailesindeki erkekler genellikle din adamı veya asker olurdu. Öyle görünüyordu ki sessiz mizacı ve göz altı torbalarıyla Vinko seçimini çoktan yapmıştı.

Kardeşi Nenad'ın bir subay ya da papaz olması çok zordu. Bir defasında kafasının üzerine kaldırdığı büyük bir kayayla gelip, kayayı var gücüyle bir kaplumbağanın üzerine fırlatmıştı. Tesla'nın kedisi yavruladığında yavruları bir kovada boğmuştu. Nikola haziranböcekleriyle çalışan bir rüzgârgülü icat etmiş, Nenad ise haziranböceklerini habire yemişti.

Ormandaki sessizlik giderek arttı. Üç oğlan da tıknefesti. Acı hava, burun deliklerini yakıyordu.

Nikola derin düşüncelere daldı. Kolunu Nikola'nın omzundan çeken Vinko, vadiyi seyrediyordu. Şakağında bir damarın attığını hissediyordu Nikola. "Bu ormanda bir yerde şu an bir ayı uyuyor. Fareler ve porsuklar yuvalarında, böcekler ise donmuş köklerin altında uyuyorlar. Tüm bunların altında keşfedilmemiş bir güç yatıyor," dedi Vinko.

Nenad da kolunu Nikola'nın omzundan çekti ve boğuk bir sesle, "Bu ormanda... Bu ormanda bir kurt olmak isterdim," dedi.

Kafasını geriye atıp boynunu uzatarak uludu:

"Auuuuuu!"

Kuzenleri çekilince Nikola kendini üşümüş ve çıplak hissetti.

"Hadi tepeden aşağı kartopu fırlatalım," dedi sabırsızca, "bakalım kiminki en uzağa gidecek."

"Olur."

Karı avuçlarının arasında sıkıştırdı. Kuzenlerinin aksine eldiven takmamıştı. Kartopu yapıp tepeden aşağı atmaktan parmaklarını hissedemez hale gelmişti. Kartopları yokuş aşağı

yuvarlanırken kar biriktirerek büyüyor fakat çoğu, fazla ağırlaştığı için çok geçmeden duruyordu.

"Benimkine bakın," diye ciyakladı Nenad. "En ileride!"

Vinko bağırdı: "Saçmalık! Benimkine bakın!"

"Seninki de durdu!"

"Evet, durdu; bir kütüğe tosladı."

Soğuktan Nikola'nın elleri sızlıyordu. Avuç içlerindeki etler kemikten ayrılmış gibi hissediyordu; karları perçinlenmiş, donmuş kemiklerle tutuyordu sanki. Ellerini ısıtmak için koltuk altlarına soktu. Sonunda ellerini pantolonunun içine, hayalarının altına tıkıştırdı.

"Kartopuma bakın!" diye ciyakladı Nenad.

Vinko bağırdı: "Asıl benimkine bakın!"

Nikola bakmadı. Üşüyen ellerini uyluklarının arasından çıkardı. Sessizce bir kartopu yaptı ve zar atar gibi fırlattı. Kartopu, yokuş aşağı kar biriktirerek yuvarlandı. Hızlı hızlı dönerek birden kocaman oldu. Tıslayarak sürüklenen devasa bir kartopuna dönüştü. Bir süre sonra tıslamayı bırakıp kükreyerek vadiye doğru hücuma geçti.

Canavarımsı bir hal alan hızlı kartopu, yüzey toprağını da kendine katmaya başlayınca, oğlanlar işin ciddiyetinin farkına vardılar.

"Ah Tanrım, aman Tanrım," diye acı acı fısıldadı Vinko. "Çığa dönüşüyor!"

Kartopu bir doğal afete dönüşmüştü. Ardında çentik çentik tahribat izleri bırakmış, yokuşun sonuna bir sıra huş ağacı ve çam sürüklemişti hiç zorlanmadan. Gümbürdüyor, yolunun üzerindeki her şeyi önüne katarak köye doğru ilerliyordu, sonra da gözden kayboldu. Koca dağ, şiddetinden sarsıldı.

O sırada Nikola'nın kuzenlerinden biri besbelli korkmuştu; diğeri ise hayatından memnundu.

"Yaşasın!" diye sevinçten bağırıyordu yok edici Nenad; korku, bünyesine mutluluk veriyordu sanki.

Bastıkları toprak sarsılırken Vinko ağlayarak yalvarmaya başladı: "Tanrım, bizi yokuşun yukarısından gelebilecek başka bir çığdan koru... Tanrım, lütfen düşen bu çığ aşağıdaki köye zarar vermesin!"

Nikola kendinden geçmiş bir vaziyette duruyordu. Tahribat onu da mest etmişti. Bu doğal güç salınımı karşısında kendinden geçmişti.

Kendi elleriyle yokuş aşağı yuvarladığı küçük beyaz şey, devasa kayaların pestilini çıkarmış, çamları kibrit çöpü gibi süpürmüştü. Maddeleri hareket ettirip öncü bir güç açığa çıkarmıştı. Yokuşu tam olarak o özel açıyla inmeye başlayan kartopunu hiçbir şey durduramazdı. Ürkmüş Vinko ve hevesli Nenad arasında duran Nikola'nın tüyleri diken diken oldu.

Korkuyla karışık bir şaşkınlıkla fısıldadı: "Kader..."

4

KIŞLAR

Tanrı hâlâ Smiljan âlemiyle meşguldü. Köylüler devler kadar uzundu. Kelimeler henüz ölmemişti, canlıydılar. Tabiat ilkeldi. Buzun kokusu ilahi bir selamlamaydı.

O zamanki kışlar, gelecek kışlardan daha soğuktu. Balkanlar'da değil de Rusya'da ya da Finlandiya'dalardı sanki. Köylülerin yürürken karda bıraktığı izler, Nikola'nın gözüne ışıl ışıl görünüyordu. Ağaca çarpan kartopu, bir ışık patlamasına dönüşmüştü. Bir akşam, Nikola'nın kucağına alıp uğraşmayı sevdiği erkek kediye tuhaf bir şey oldu. Mumları yakmaya giderken kediyi okşadı ve avuç içlerinde kıvılcımların çıtırdadığını hissetti. Elini çevirerek etraflıca baktı. Kedinin sırtıyla parmakları arasında ışık parıltıları vardı. Bu da Tanrı'nın bir başka "güzel hadise"siydi.

"Şuna bakar mısın!" diye bağırdı Djuka.

Milutin, istisnasız herkesin tanık olduğu bu şeyin elektrik olduğunu anladı. Bu tuhaflığı elinden geldiğince açıklamaya çalıştı.

Nikola, Tabiat'ın da bir tür devasa kedi olduğunu düşündü ilk kez. Merak ediyordu: Peki ya onu kim okşuyordu?

Milutin, "Aydınlık bir dünyada yaşıyoruz," diye fısıldadı karısıyla oğluna.

Djuka fısıltıyla sordu: "Aydınlık ne demek?"

"İçeriden gelen ışık."

5

BANTLAR

Işığa yaklaştıkça gözleri kamaşacak
ve şu an gördüğü gerçekliklerin hiçbirini göremeyecek.
Platon, *Devlet*, 7. Kitap

Küçük Nikola, "Hiçbir yerden geldiği yok!" diye itiraz etti anne babasına.

Gözlerini kapadı ve ışık girdabına daldı. Tüm dünya sıvı bir alev içerisinde eriyip gitmişti.

"Kayboluyorum. Işık beni yutuyor," diye fısıldadı.

Günlük hayatın kıymetli dünyasına dönmeye çabalıyordu.

"Bu şeyin kendi iradesi var!" diye bağırdı.

"Gözlerin kapalıyken yüzünü güneşe dönersin ya hani, öyle mi oluyor?" diye sordu annesi.

"Bir nevi. Gözlerim açıkken altından bir bant düşüyor üzerlerine. Bir ışıltı beliriyor ve ışık içinde yüzüyorum."

Milutin'in aklına takıldı: *Epilepsi olmasın sakın?*

Doğu Kilisesi'ndeki[4] Tabor[5] Işığı gibi bir şeye dönüşmüş-

[4] Doğu Ortodoks Kilisesi olarak da bilinir. Hıristiyanlıkta *monofizit* görüşü benimsemelerinden dolayı 451 yılında Ortodoks ve Katolik kiliselerinden ayrılmıştır.

[5] Tabor Dağı: Tur Dağı olarak da bilinen, Hz. Musa'ya Tevrat'ın indirildiği dağdır.

tü. Nikola'nın gözüne tek bir düşüşte evrenin tüm kanunlarını yerle bir eden bir ışık. Çocuğun yüzüne bakınca, derinin altında beliren, altın bir yarım küre görünüyordu. Fiziksel dünyaya baskın gelip hayatın temellerini sarsan bu aydınlık, Peder Milutin'i korkutmuştu.

O an, Dane'nin, kendisinden sekiz yaş küçük kardeşinden taraf olduğu ilk andı.

"Hayır. Nikola'nın bahsettiği şey bana da oluyor."

Anne babaları rahatladı. Prenslerinin başına gelen bu şey kötü olmasa gerekti.

"Işık parıltılarıyla birlikte şekiller de görüyor musun?" diye sordu Dane kardeşine.

Nikola başını salladı.

"Korkma onlardan," dedi Dane, "bırak kendini."

Nikola yaşlı gözlerini ağabeyine dikerek bağırdı: "Ama en korkuncu da bu zaten!"

6

AĞABEY

Misafirler, Dane Tesla'ya gülümseyerek, "Kim bu yakışıklı?" diye sordular.

Daha sonra Nikola'ya dönüp "Peki ya bu?" diye eklediler.

İki kardeş birbirlerine benziyordu ama kimsenin dikkatini çekmezdi. Yaban domuzları gibi kırık dişleri olan Deva Teyze, Dane'yi üstün tutardı. Zaman zaman silahını çocuklara doğrultup onları öldürmekle tehdit eden kırmızı suratlı avcı Luka Bogic de öyle. Gülerken burnundan horultular çıkaran kır sakallı Peder Alagic de Dane'yi daha çok severdi.

Milutin, misafirlerin önünde Dane'nin zekâsını övmekten hiçbir zaman geri durmazdı.

"Annenin soyağacında kaç tane papaz giysisi asılı?" diye sordu sabırsızca.

"Otuz altı."

"İlki kim?"

"Tomo Mandic."

"İşte benim akıllı oğlum!"

Okula başladığında, Dane'nin bir sayfayı hiç iki kere okuması gerekmemişti. Nerede ne söyleyeceğini biliyordu.

Akrabaları ona, "Prens!" derdi.

"Patrik mi olacak?" diye sordu cingöz Luka Bogic.

"Ne isterse olabilir," dedi Milutin Tesla aklı başında bir tavırla, "İyi bir insan olsun da..."

Dane, ergenlik çağına geldiğinde dahi, babasının arkadaşları önünde yapılan bu gösterilerden sıkılmışa benzemiyordu. Ne zaman seçkin Danilo Trbojevic, bir o kadar kıymetli Danilo Popovic ya da çalışkan Damjan Cuckovic ziyarete gelse Schiller'in "Unter Den Linden", "Die Ideale" ya da "Das Lied von der Glocke" gibi şiirlerini Almanca okurdu.

"Her bir satırı anladığı belli," diye överdi Cuckovic.

"Hem anlıyor hem de hissediyor," derdi kendisi de bir şair olan Popovic.

Fakat asıl zihinsel egzersizleri Milutin oğluyla yalnızken yapılıyordu. Çocuktan metinleri ezberlemesini, belagat yeteneğini geliştirmesini ve insanların zihinlerini okumasını istiyordu. Tesla askeri okulda öğrenciyken, bir Cizvit[6] olan hocasının öğrencilere emredişini gözlemlerdi: "Aristoteles'i çürüt!"

Aynı yöntemi Dane'nin üzerinde dener, emekli memur edasıyla emrederdi: "Descartes'ı çürüt!"

Bıyıkları yeni yeni çıkmaya başlayan Dane pencereden baktı ve lafa başladı: "Descartes, görünür her şeyin hain şeytanın etrafına yerleştirdiği dekorlardan ibaret olduğundan kuşkulanarak, kendi varlığından şüphe duyar."

Konuşmasına kasten ara verdikten sonra tekrar sesini yükseltti: "Bu evrensel şüphesinden azap duyan filozof, kuşkusuzluğun peşindedir. Heyecanla, belki de bir o kadar cüretkârca, şu meşhur cümleyi sarf eder: 'Düşünüyorum, öyleyse varım.'" Dane gülümsedi ve devam etti: "Descartes'a azap veren sorun yeni bir mesele değildir aslında. Jean de Mirecourt[7] on dördüncü yüzyılda şöyle demiştir: 'Kendi varlığımı inkâr eder ya da ondan şüphe duyarsam kendimle çelişmiş olurum. Varlığını tam olarak kabul etmemiş birinin varlığından şüphe etmesi mümkün müdür?' Aziz Augustinus, 'Yanılıyorsam, varım!' derken, Descartes'ın ikilemini öngörmüştür."

Dane Tesla, boğayı haklayan matador edasıyla kolunu kaldırıp devam etti: "Sonuç olarak Descartes bir düşünürdü ve

[6] Cizvitler: Roma Katolik Kilisesi'ne bağlı, Türkiye'de *İsa'nın Askerleri* olarak bilinen, eğitim kurumları açarak misyonerlik faaliyetleri yürüten Hıristiyan tarikatıdır.

[7] Jean de Mirecourt: On dördüncü yüzyıl skolastik filozoflarındandır. Monachus Albus olarak da bilinir.

bir düşünürün varoluş kaynağının düşünce olmasından daha olağan bir şey yok. Bir bahçıvan olsaydı, varlığını kanıtlamanın yolunu bahçesinde arardı. Müzisyen olsaydı, 'Çalıyorum, öyleyse varım,' derdi."

"Fena değil," diye homurdandı Milutin ama yüzünden okunan başkaydı. "İşte bu muhteşem, evlat! Fevkaladenin fevkinde!"

Ya kapı arkasından babası ve zeki abisini gözetleyen kepçe kulaklı, üçgen kafalı çocuk kimdi?

Niko olarak anılmaktan hazzetmezdi Nikola. Sırpçada "var olmayan kimse – hiç kimse" anlamına geliyordu çünkü. Hafif aralık kapının ardından, genç bir adama dönüşen ağabeyini seyrediyordu. Dane, Genç Yusuf kadar yakışıklıydı. Bir insana nasıl bunca güzellik bahşedilebilirdi? Bunları veren kimdi? Gençliğin verdiği giz sağ olsun, esrarlı bir havası vardı Dane'nin. Damarlarında gezinen kanın deli aktığının farkındaydı. Kulaklarını kendi nefesindeki sesleri duymaya zorluyor, kendine şaşırıyordu. Nikola üç seferde de abisine sorduğu sorunun cevabını alamadı. Sonunda omuzlarını silkip gitmeye yeltendi.

Dane seslendi: "Nereye gidiyorsun?"

"Bir şeyler yiyeceğim."

"Neden? Sonunda tekrar acıkacaksın."

Nikola güldü. Ağabeyi ciddiyetini koruyordu. Dane sonunda gülümsedi; Nikola o an kendisini de kıskançlığını da unuttu. Bir daha hayatında böyle bir zarafetle karşılaşmayacaktı.

Ağabeyinin olmadığı bir dünya nasıl bir dünya olurdu? Güneş yine böyle parlar mıydı? Bu düşünce Nikola'yı çok defa yoklamıştı.

Bu heyecan verici dünyada belki de Nikola'nın önemli bir yeri olurdu? Belki de Dane'nin yokluğunda bu korkunç dünyada parlayacak olan kendisiydi?

7

KORKU

Yüksekçe bir yerden merdiven boşluğuna düşen Dane, o sırada mahzendeki konyakla ilgilenen hizmetkârları Mane'ye seslendi. Nikola, ağabeyini tutmak için koştu fakat Dane'nin düşmesiyle o korkunç kırılma sesinin duyulması bir oldu. Merdiven boşluğunda sırtüstü yatan Dane'nin parmağı Nikola'yı işaret ediyordu.

Ne zaman o andan bahsedecek olsa, kollarını iki yana açarak titrek bir sesle, "Ama bu doğru değildi!" diye fısıldardı Nikola.

Merdivenleri yıkarcasına inip gelen anne, dudaklarını yavaşça oğlunun şakağından çekip kocasına baktı.

Nikola'nın etrafı, suçlayan bakışlarla sarılmıştı.

Bir ses kulaklarına fısıldadı: *Korku!*

Karanlıklar içinden bir uğultu geldi: *Korku!*

Kafasının içinde bir çığlık koptu: *Korku!*

Haber komşu evlere yayıldı. İnsanlar kapıyı yumruklamaya başladı. Genç Yusuf, emsalsiz Danilo Tesla, öldüğünde on beşindeydi. Evi dolduran ziyaretçiler taziyede bulundular.

"Prens!" diyerek tabutunun başında gözyaşı döktüler.

Tanrı'ya, "Baktığın yere değil, kırmak istediğin yeri hedef al," diyemediler. Mane, gözü yaşlı akrabalara içecek ikram etti.

Mezuniyetinde giyeceği elbise, kefeni olmuştu. Djuka, oğlunun naaşını yıkarken yanında duran yan komşu Andja Alagic sordu: "Bunu nasıl yapabiliyorsun?"

Djuka, "Bunu yapamayacak olanlar analarının karnından çıkmasın," diyerek kadına kötü bir bakış attı.

8

BIRAK GİDEYİM!

Cenaze Nikola'nın odasının orta yerinde duruyordu. Açık tabut yatağının yanı başındaydı, içinde ağabeyi yatıyordu. Yüzü mum rengiydi. Gerçek gibi görünüyordu ve yedi yaşındaki Nikola, ağabeyinin alnına dokunmak için elini uzattı. Eli Dane'nin yüzünde gezindi ama sureti kaybolmadı. Nikola ağlamaya başladı.

"Bırak gideyim," diye fısıldadı ağabeyinin kulağına. Dane çekip gitmeyi reddetti. "Lütfen, bırak gideyim."

Annesi hep söylemez miydi, çivi çiviyi söker, diye? Daha önce de olmuştu; biri bir kelime söylerdi ve fiziksel objenin görüntüsü gözünün önüne gelirdi. Farkındaydı, gördüğü büyüden ibaretti, bu nedenle kendini hayal gücüyle korumaya çalışıyordu.

Zihninde, ölen ağabeyinin yüzünün üzerine annesinin yüzünü koymaya çalışıyordu. Odada annesinin temiz ruhu belirince çok rahatladı. Görüntü bir süre orada öylece kaldı ve yok oldu. Tabutta yatan korkunç suret annesininkinin yerini aldı. Nikola, *Anne* kelimesini tekrarlamaya devam etti ve annesinin sureti tekrar belirdi ama bu defa daha solgundu.

Baba dedi ve gözlüklü, uzun adam itaatkâr biçimde odasında belirdi. Sonra kayboldu ama tekrar çağırıldı. Baba kaybolduğu an Nikola'nın korktuğu suret beliriveriyordu.

Kötüydü ve işler kötüleştiğinde çanlar yalnızca insanın kendisi için çalardı. O kadar korkunçtu ki korkusuyla yüzleşmeye cesaret edemiyordu. Her gece aynı kâbusu görüyor; hayalet, gün içinde dahi Nikola'ya işkence ediyordu. Bu takıntı hayatı ona dar etmişti. Nikola direndikçe takıntısı da direni-

yordu. O ise daha çok direnmek zorunda kalıyordu.

O görüntünün üzerine başka görüntüler koymaya çalıştı. İğrendiği Deva Teyze'si ve en azından Dane'nin cenazesi kadar korkunç olmayan tehditkâr Luka Bogic dâhil, bildiği tüm suretleri çağırdı. En sonunda küçük dünyasında yardıma çağıracak kimse kalmadı, sıra ağabeyiyle yüzleşmeye geldi.

Cenaze sahnesi tekrar tekrar belirmeye devam etti. Tüm aileyle cenaze arabasının ardından yürüyen Peder Alagic de geri geldi, siyah atların ayak direttiği çamurlu yer de... Nikola'nın baş dönmeleri Dane'nin mezarını her gece biraz daha derinleştiriyordu. Ağabeyi tabutunda gözleri açık vaziyette yatıyordu.

"Bırak gideyim!" diye yalvarıyordu Nikola. "Ne olur bırak, gideyim!"

9

UÇMAKTAN ZİYADE

Belirli bir şekilde nefes alıp verirsem, ayaklarım yerden kesilmeye başlıyor. Bacadan havalanıyor, odamı ve ürpertici ağabeyimi geride bırakıyorum. Ardımda bıraktığım bedenimi merak etmeden münferit bir yıldıza iniyorum.

Hindistan derim, Ganj'ı ve Varanasi'nin kutsal maymunlarını görürüm. Bir başka zaman, Burma göllerinde ayaklarıyla pedal çeviren kayıkçılar görürüm. Sonra, Japonya kaplıcalarındaki kar maymunlarını... Sonra oradan bir ceylana binip Doğu Türkistan'da kuşlar ve leylaklar arasında gezinirim.

Dünya imgelerle ve ışıkla bezeli. Sarı ışıkla çevrili ve huşuyla dolu ormanlar üzerinden, dağların zirvelerinden geçer, mor denizleri aşarım. Aşağıda yanıp söner şehirler. Ufacık insanlar görürüm. Gözlerimi kıstığımda daha da net görürüm. Bir kuş gibi yere iner, çoğuyla arkadaşlık kurarım ve uzun uzadıya sohbet ederiz.

Bazen yıldızları aşar, her daim sabah olan, gümüşten insanların yaşadığı o yere giderim. Bazen de evrenin ışıkları arasından mavi nebulaya ya da parlak renkli balıklarla okyanusun derinliklerine dalarım. Gecenin bir yarısı, gündüzü görmeye can atar ve görürüm. Gün soluma, gece sağıma düşer bazen. Tayfları fetheden İskender'im ben. Şimdi kendi düşüncelerimi

seçebilir, onları, Helios'un arabasını[8] sürdüğü gibi sürebilirim. Hayal ettiğim şeyleri görebilir, onları istediğim kadar gözlerimin önünde tutabilirim. Kendimi korumayı öğrendim. Ölüm gibi büyük bir hadiseyle başa çıkmayı öğrendim.

[8] Helios: Yunan mitolojisinde güneş tanrısı olan Helios, görme yetisini de temsil eder. Kanatlı atların çektiği arabasıyla gün boyu gökte gezindiği rivayet edilir.

10

İLK ŞEHİR

Dane'nin öldüğü evde yaşamaya katlanamayan Milutin, Smiljan'daki cemaatini Mile Ilic'e devretti; halefiyle kucaklaşıp vedalaştıktan sonra ailesiyle Gospic'e yerleşti. Kasabanın devasa evlerine bakarken gözü dalan Nikola, babasının elini tutarak fısıldadı: "Ne çok pencere var!"

Yerli kostümler, sivil kıyafetler ve üniformalar sokaklarda birbirine sürtünüyordu. Pazar günleri meydanda bir bando takımı çalardı. At arabalarının gürültüsü sağır ediciydi. Emekli askerler berberlerde İtalya'daki savaş hakkında konuşuyordu. Kahvehanelerin kapıları bir açılıp, bir kapanıyordu. Barın tekindeki bir bilardo masasının etrafında gençler toplanıyordu. Eski dominocular ise başka bir tavernada oturuyordu. Bozuk para misali şıngırdayan kemik yığınından ibaret gövdeleriyle, oturmuş "Kanlı Pazar"ı lanetliyorlardı.

Lika Nehri Nikola'nın gözüne çok yeşil göründü. Gospic ise devasa... Milutin'in yeni kilisesinde gerek ölüler gerekse diriler için sayınakla bitmeyecek kadar mum yanıyordu. Tatil günleri Milutin, civardaki Roma Katolik kilisesini ziyarete giderdi.

Ayin bittikten sonra kilise bahçesinde Katolik rahip Kostrencic'le el sıkıştılar.

"Ne çok pencere var!" diye fısıldadı çocuk.

Nikola taşındıklarından beri sokakların nabzını, gürültülü ve boğuk seslerini dinliyordu:

"Alet takımımı geri verirse Tomo'yla konuşacağım."

"Rahmetli kardeşimle aynı okula gitmişti."

"Dün bütün gün hastaydım. Pek alışkın değilim hasta olmaya. Bu yüzden Mila'dan bir tas çorba istedim."

"Birader baksana, oyuna bir kişi daha lazım."

"Çocuk da bardağımı doldurdukça doldurdu. Müziği de bangır bangır çalarlar orada, bilirsin..."

"...dört tas çorba içmişim."

"Senden çocuklara göz kulak olmanı istedim, ayyaş arkadaşlarınla meyhaneye gidebilesin diye etrafta uğur böcekleri gibi uçuşmalarına izin vermeni değil."

Nikola'ya öyle geliyordu ki insanlar konuşurken birbirlerini dinlemiyorlar, birbirlerini es geçiyorlardı.

Djuka, "İnsanlar kör," dedi oğluna, "hiçbir şey görmüyorlar. Hiçbir şeyden anladıkları yok. En azından çoğu öyle..."

Nikola Smiljan'daki hayatı özlüyordu.

Köylerinde, bir cep saatini parçalarına ayırmanın birleştirmekten daha kolay olduğunu anlayan ilk çocuk olmadığı gibi, şemsiyeyle uçmayı deneyen son çocuk da değildi. Toprağa sürekli bir şeyler gömerdi. Cevizleri kurusunlar diye tavan arasına sererdi. Koça bindiği gibi erkek kaza da binmeye çalışırdı. Kazın donuk timsah gözleri vardı ve Nikola'nın karnını ısırmıştı. *Kargaların Mahsullere Verdiği Zararlar* başlıklı konuşmanın verdiği şevkle kuşları yok etmeye kalkmış ama gagalandığıyla kalmıştı.

Smiljan'daki tarlalarında Djuka, yüzünü yıkaması için Milutin'e su dökerdi, böylece manayla bitkiler de sulanmış olurdu. Baharda çiçeklenen ağaçlar bulutları andırırdı. Geceleriyse hayaletleri... Yazın arılar vızıldar, insanlar akşamları evlerinin önünde oturup yumruklarıyla karpuz kırardı. Bir toz kokusuyla beraber, karanlıklar içinden bir haziranböceği gelip Nikola'nın alnının tam ortasına çarpmıştı.

Bu Homerosvari dünyada, annesi, Predrag ve Nenad ikizleriyle ilgili destansı şarkıyı söyler, babasının arkadaşları Me-

nelaos[9] ve Hektor[10] gibi görünürlerdi.

Hepsi değil tabii ki.

"Elini ver," diye çıkıştı Peder Alagic.

Luka Bogic cevap verdi: "Bir şartla, geri alırın ona göre."

Yeşil gözlerini dikmiş, Nikola'ya yan yan bakıyordu boz suratlı avcı. Bu bakışlara katlanamayan çocuk başını eğdi. Bogic dizlerine kadar gelen sabah sisinin içinde yürüyor, bir yerlere sinmiş olan bıldırcınların nereden havalanacaklarını tahmin edebiliyordu. Dolunay karşısında beliren siluetten kayın tavuğunu tanımıştı. Avcı, çocukların gözü önünde bir sineği kaptığı gibi yedi. Çocuklar bağrıştılar: "İğrenç!"

Sineği bir eliyle kaptığını ama öbür elini ağzına götürdüğünü fark edememişlerdi.

Nikola'nın yastığının altından tekboynuz sürüsü geçiyordu. Yazın alacakaranlığında ateş böcekleri yanıp sönüyor, yaşlı adamlar yeniayı gözlüyordu. Tek ayak üstünde kulaklarını tutup bağırdılar: "Sen yaşlısın, ben gencim!"

Öğleden sonra Gospic'teki binalar, uzun sokaklar boyunca, tıpkı salyangozların antenlerini uzatması gibi uzatmıştı gölgelerini. Sağlı sollu ağaçların eşlik ettiği patikalar kumru mırıltısından geçilmiyordu: "*Gugukguk, Yusufçuk / Neredesin? Buradayım.*"

Favorili delikanlılar, uzun, geniş ceket ve melon şapkalarıyla parke taşlı sokaklarda yürüyorlardı. Ağabeylerini taklit eden yumurcaklar, geçerken dudak bükmeyi de biliyorlardı. Nikola bu alaycı dudak bükmelerden nasibini almamak için evden pek çıkmıyordu. Bu yeni çevrede "yalnız adam"ı oynuyor, bol bol okuyordu.

"Bırak artık!" dedi babası.

"Neden?"

"Gözlerin bozulacak."

Gece olunca anahtar deliğini ve kapının altındaki boşluğu kenevir liflerivle doldurup kendi yaptığı mumların ışığında kitap okurdu. Bir defasında alev o kadar kıpırtısızdı ki bir ışık damlası gibi göründü gözüne; hemen parmağıyla alevi dürt-

[9] Agamemnon'un kardeşi ve Sparta kralıdır.

[10] Truva prensidir. Truva Savaşı'ndaki kahramanlıklarıyla meşhurdur.

tü. Bir başka zamansa fitilden kurtulmak istiyormuşçasına tir tir titriyordu. Gölgesi duvarda devleşirken, çocuk, halinden memnun, kelimeleri bir çırpıda yalayıp yuttu. Kucağında tuttuğu kitap, okurundan büyüktü. Babası geliyormuş hissine kapıldığında korkudan titreyerek mumu söndürürdü.

Kaçak göçek okumaktan yoruldu ve sonunda Gospic Kütüphanesi'ne üye oldu. Ayyaş kütüphanecinin müsaadesiyle raflarda toz içinde kalmış kitapları temizledi. Kurutulmuş meyve gibi kokan deri kaplı kitapların tozunu aldı. Kitap yazan insanlara çok müteşekkirdi, çok. Tek bir arkadaşının dahi olmadığı bu şehirde ona arkadaşlık ediyorlardı.

Kütüphaneci, "Bu çocuk da kütüphaneden çıkmıyor," diye yakındı karısına.

Kadın bir yandan işaretparmağıyla alnındaki sivilceleri sıkarak, "Delirmiş herhalde," dedi.

Böyle düşünen başkaları da vardı.

Okul koridorunda daima bir yığın kitapla gezdi. Bir keresinde tıknaz, baş belası bir çocuk olan Mojo Medic, Nikola'nın önüne dikildi.

"Şışşt, sen, kepçe kulak! Kitaptan başka bir şey bilmez misin?"

Nikola Smiljan'da, Mojo'nun Gospic'te geçirdiğinden daha tehlikeli bir çocukluk geçirdiğini söyledi.

"Hadi be!"

"Kaç defa ölümden döndüm."

"Yok canım!"

"İlkinde bebektim. Sobanın üzerinde, içinde annemin çamaşır yıkadığı kocaman bir tekne vardı. Ben de masada emekliyordum. Ayağa kalkmaya çalıştım, yalpaladım ve teknenin içine düştüm."

Ağzından dökülenlere kendi de şaşırmıştı ama devam etti.

"Ağabeyim bir keresinde beni senede yalnızca bir defa açılan bir dağ şapeline kilitledi."

Mojo inanmamış gibi kaşlarını kaldırdı.

"Kader beni ölümün eşiğine bırakıp son anda kurtarmayı seviyor sanki."

Mojo şaşkın bir ifadeyle, "İyi bir yalancısın sen," dedi.

"Asla yalan söylemem," diye tersledi Nikola.

Mojo gülerken yanakları gözlerinin etrafını iyice sarıyordu. "Bence sen yalan söyleyebildiğinin farkında değilsin."

11

GİZLİ VE KUTSİ

Kim derdi ki Nikola ve çapı her geçen gün genişleyen Mojo Medic okulda aynı sıraya sığışacaklar ve kan kardeşi olacaklar? Kıyısız okyanuslar gibi uzayan yaz günlerinde birlikte oynadılar, anneleri akşam yemeği için sesleninceye kadar eve girmediler:

"Nikolaaaaaa!"

Bir süre sonra:

"Moooo-joooooo!"

"Beş dakikacık daha!" diye bağrıştı iki arkadaş.

Dokuz yaşındaki bir çocuğun hayatında demir paraların önemli bir yeri vardı. Adam Smith'in acımasız ekonomik ilkeleri para ticaretine vergi yükümlülüğü getirene kadar, bir büyük sikke dört küçük sikkeye bedeldi. Sonrasında piyasa ekonomisinin görünmez eli bir büyük sikkenin değerini beş küçük sikkeye eşdeğer kıldı. Pavle Amca'sının verdiği bir *kreuzer*[11] vardı. Bir yüzünde kalın bir çelenk içinde "1A, 1859" yazılıydı, diğer yüzündeyse pençelerini açmış çift başlı bir kartal vardı. Nikola'nın dünyasında bir kreuzer dört büyük sikkeye bedeldi.

[11] Kreuzer: Alman Birliği'nin kurulmasından önce güney Almanya eyaletleri ve Avusturya'da kullanılan gümüş sikkedir.

Diğer insanların evleri Nikola'ya, bambaşka atmosferlere sahip bambaşka gezegenler gibi geliyordu. Akrabaları dahi başka bir ırka mensuptu sanki. Tenleri ve kokuları yabancıydı.

Maddelerin iç sesleri ona her şeyin canlı olduğunu fısıldıyordu. Dış dünyanın bir parçasıydı ve dış dünyayla bir bütündü. Kendine bir dünya kurmuştu. Battaniyesinin altına girdiğinde dizleri, üzerlerinde minyatür askerlerin gezindiği dağlara dönüşüyordu. Bu dağımsı dizler, onun sahnesiydi. Tavanın küflü ve çatlak kısımlarında her daim insan suretleri bulurdu; gözler, burunlar, ağızlar... Kilimdeki desen süslemelerine daldığındaysa görüntü bulanıklaşırdı.

Ruhu onu dış dünyaya çağırır, akarsuyun canlılığı ve berraklığıyla büyülenirdi. Suyun elleri, ayakları buza dönüşürdü. Uğuldayan ağaçlardan tatlı bir nağme gelirdi kulaklarına. Ağaç tepelerindeki kımıltılar onu kendinden geçirir, ağaçlar kendi etraflarında döndükçe Nikola'yı içine çekerlerdi.

Mojo ve Nikola, Vinko ve Nenad adlı Cukic kardeşlerle arkadaşlık ederlerdi. Evlerinin önünde oturup toprak kaşıklayan Bjelobaba'ya pek yaklaşmazlardı.

"Şu gerzeğe bakın," dedi Mojo, "yaşayıp yaşamadığının farkında bile değil."

Nikola'yla Mojo böğürtlen lekeli elleriyle tokalaştı. Eşekarısı iğnesi adlı bir oyun oynadılar fakat Nenad Alagic eli yerine ayağını kullanarak vurduğu için pek eğlenmediler. Kendilerine tahtadan kılıçlar yonttular ama kılıçlara el koruyucusu lazımdı; batan bir tırnak aylarca siyah kalıyordu. Okları, görüş mesafesinden kaybolmadan, havada vurup yere inmelerini seyrettiler. Kışları, kızakları yerli midilliye dönüştü. Niko midillisine Hatatitla derdi; Hatatitla, Apaçi dilinde *yıldırım* demekti.

Bir dizi kahramanlık destanı yazarak dünyayı fethettiler. Opaca adında bir çocuk ve çetesiyle savaştılar. Taşlar, vızıltıyla kulaklarını sıyırıp geçiyordu. Bir defasında Nikola kendine doğru gelen bir taşın giderek büyüyüşüne tanık oldu ve taşı alnına yedikten sonra yere yığıldı.

Bahar gelince çelik çomak oynadılar; bu oyunu oynarken evden uzaklaşırlardı. Ellerinde çubuklarla yerden aldıkları

küçük parçaları el çabukluğuyla yukarı kaldırırlardı. Nikola bir keresinde fırlattığı taşla o an sıçrayan bir alabalığı vurarak öldürdü. Sumak yığınlarından oluşan harabe bir çatı katı keşfettiler. Ağaçlara tırmandılar, bulutları gözlediler ve kendi uydurdukları dilde konuştular.

Yarasaların uçuşmaya başladığı yaz akşamlarında saklambaç oynadılar.

"Fiyuuv, fiyuuv, eğlenmiyoruz, Maria Theresa tüm silahlarımızı toplattı."

Sonrasında kozalarına geri çekilen kelebekler gibi gizlenerek bu dünyadan kayboldular, körebe her yerde onları aradı.

Mojo'yla Nikola mistik, delimsirek bir çocukluk geçirmişlerdi birlikte.

Hepsi bir ritüeldi.

Tamamen gizli ve kutsi.

Bademsi bir tadı olan kayısı çekirdeklerini taşlarla kırdılar. Evden patates arakladılar, közlediler ve yarı çiğ halde yediler. Közleme işinin bile bir ritüeli vardı. Patatesler olurken bir yandan o an içinde bulundukları dünyadan başka dünyalar, hayvanlar ve doğaüstü şeylerden konuştular. Kasaba sırtlarındaki mezarlıkta bir ayı, bir eşeği öldürmüştü. İngilizler Hindistan'da, gizli bir yeminli suikastçılar tarikatı olan Thuggee'lerle hesaplaşıyorlardı. Kuzey Kutbu'nda bir çöl vardı ve gizli bir dünya... Mumyalar yalnızca belirli şartlar altında canlanabilirdi. Mane Cukic'in kaçık teyzesini bir ejderha ziyaret etmişti. Beyazlar içinde bir kadın, Vinko Alagic'in büyükannesine, Gospic kentinin, yüzeyin metrelerce altında kalacak bir yeraltı gölüne dönüşeceğini söylemişti.

12

TANRIBİLİMCİLER

Gospic'te bir yaz, Milutin sınavlara hazırlanan iki teoloji öğrencisine ders vermeyi kabul etti. Biri yıllar önce Nikola'yı vaftiz eden Peder Tomo Oklobdzija'nın yakını olan tıknaz oğlan Oklobdzija'ydı. Milutin delikanlılarla oturdu, kendi öğrencilik zamanında Psikopos Jovanovic gözetiminde yapılan sınavlardan bahsetti. Dogmatik, münakaşalı, ahlâki teolojiden ve papazlık teolojisinden, tarih, Slav dili grameri, belagat ve... ne deniyordu? Ha, evet, ilahi *tipikon*lardan[12] ve öğretim metodolojisinden sınava tabi tutuluyorlardı. Hâlâ aynı olup olmadığını sordu. Aldığı cevaptan memnun, başını salladıktan sonra pratik ve dogmatik teolojiye dair konuların harmanlanmasının iyi olacağını belirtti. İyi huylu bir ifadeyle güldü ve ekledi: "Bu sayede çok yönlü adamlar olacaksınız."

Milutin önce Doğu Kilisesi'ndeki ikonoklastlar ve ikonofillerle[13] ilgili kısa bir bilgi verdi. Kendini kaptırmış bir halde üç tek tanrılı dinin üçünde de insan şeklinin temsilinin ya da çıkarınının ne denli temel bir mevzu olduğundan bahsederken, Oklobdzija esnemesini bastırmaya çalıştı. Korica'ysa açık açık esnedi.

[12] Tipikon: Doğu Ortodoks Kilisesi'nde çeşitli amaçlarla kullanılan bir tür andaç.

[13] İkonoklastlar, İkonofiller: (Sırasıyla) Doğu Ortodoks Kilisesi'nde dini tasvire karşı olanlar ve dini tasvir yanlısı olanlardır.

İkinci derse başladıklarında Milutin Tesla peygamber sabrı denen şeyin ne olduğunu anlamıştı. Bu peygamber sabrı dahi o iki kalın kafalıya Ortaçağ nominalistleriyle Batı Kilisesi realistleri arasındaki çatışmayı anlatmaya yetmemişti. Dersin başında, birazdan anlatacağı felsefi ihtilafın o meşhur "tavuk mu yumurtadan çıkar yoksa yumurta mı tavuktan" ikilemine benzer bir mevzu olduğunu alçakgönüllülükle kabullenmişti. On ikinci yüzyıl teologlarından olan Roscelinus, her soyut kavramın yalnızca basit bir sözden, isimden ibaret olduğunu (*flatus vocis*) iddia ediyordu.

Realistlerin durumundan bahsetmeden önce dramatik bir biçimde durakladı. Çoğunlukla naif realistler olarak bilinen realistler, genel kavramların nesnel bir şekilde gerçekte var oldukları iddiasını sürdüren Ortaçağ düşünürleriydi.

"Anlaşıldı mı?" diye sordu Milutin temkinle.

Genç Oklobdzija cevap vermek yerine tavanı seyretmeye başladı. Arkadaşının tavanla yakından ilgilendiğini gören Korica'ysa dikkatini yere verdi. Sessizlikle karşı karşıya kalan Milutin çareyi tartışma konusunu üç temel soru altında toparlamakta buldu: Genel kavramlar sözcük olarak mı, mantıkî önerme olarak mı yoksa insan zihninin dışındaki gerçek dünyanın bir parçası olarak mı var oluyorlardı?

Bön bön bakan öğrenciler, giderek şişe dizilmiş kuzular gibi görünüyordu gözüne.

Milutin yılmadan devam etti, "Bilge Abelard der ki, 'Evrensel insan olgusu çetrefilli bir meseledir, tanıştığım çeşit çeşit insanın imgesinden türemiştir.'"

"Bir başka yerde," diye ekledi Milutin, "evrensel olguların mantıkî kalıplar halinde var olduklarını belirtir."

Milutin bu dikkat çekici noktada lafına ara verdi ve öğrencilerine sorgulayıcı bir bakış attı. "Ya bu soruya ne demeli: İnsan da bu şekilde, gerçekte, zihnimizden bağımsız var olabilir mi?" Bu zekice soru karşısında Korica bilerek kendisini olayın dışında bırakırken, Oklobdzija'ysa sanki kendisini temsil edecek olan oymuşçasına duvara bakıyordu.

Nomen est omen[14] diye geçirdi içinden Milutin, *hayatımda*

[14] (Lat.) "İsim kaderdir"; İsmin kadere etki edeceğini söyleyen söz.

Korica[15] *kadar kalın kafalı, Oklobdzija kadar bilgiye karşı kalıcı zırh kuşanmış birini görmedim.*

"Bu genelgeçer kelimelerin gerçekte de bir karşılıkları var," diye araya girdi Djuka Tesla.

Kimse una bulanmış elleriyle kapıda konuşmaları dinleyen Djuka'yı fark etmemişti.

Kocası, "Nasıl yani?" der gibi bir bakış fırlattı.

Djuka kullanmaya alışkın olmadığı kelimelerle boğuşuyordu.

"Kötü insanları ele alalım; hepsini aynı kefeye koyup tek bir kelimeyle tanımlarsın, oysaki her biri farklı bir birey olarak varlığını sürdürmektedir."

Milutin alkışlayarak, utana sıkıla duran Oklobdzija'yla Korica'ya döndü. "Buyurun bakalım bilge adamlar. Cahil karım sizi alt etti!"

Karısını işaret ederek, "Nikola, annene bak! Adamlardan daha adam."

Bu sözler karşısında Djuka'nın boğazı düğümlendi. Oğlunun cenazesinde ağlamayan kadın, şimdi okula gitmediği için ağlıyordu.

[15] Sırpçada *Korica*, kabuk; *Oklobdzija*, zırh anlamına gelir.

13

HAYATIN ACEMİLERİ

Kimin aklına gelirdi?

Kim derdi ki yıllar sonra Nikola'yla Mojo birlikte önemli bir tren yolculuğuna çıkacaklar?

Nikola, Dane liseye başlayacakken alınan ayakkabıları giymişti. Babasının peronda el sallayan görüntüsü buhar bulutları arasında kayboldu.

Babası, oğlunun duyamayacağı bir sesle, "Niko'm," diye mırıldandı, "çocuk olmayı daha yeni öğrenmişken, şimdi genç bir adam oluyorsun. Genç bir adam olmanın ne anlama geldiğini öğrendiğindeyse yetişkin olacak ve anlayacaksın; daima bu hayatın acemisi olacağız."

"Hadi bakalım," dedi Mojo. Anne babasının peşinden, kompartımanlarına saçları özenle kesilmiş bir çocuk geldi. Yeni gelen aile kıvılcım ve isten korunmak için pencereyi kaldırdı. Nikola'nın omuzları çökmüştü. Mojo'yla birlikte birer yetişkindiler artık. Sıkıntıdan Nikola'nın dilini damağına yapıştıran ciddi meselelerden konuşmalıydılar. Fakat adam olmak zorundaydı. 1866'da Dalmaçya'daki savaştan Lika'ya dönen askerleri hatırladı ve Mojo'ya Avusturya kralının o savaşı kazanıp kazanmadığını sordu.

Yıldızlı pekiyilik öğrenci Mojo hemen, "Evet, kazandı," diye cevapladı. "Vis'te ve Custoza'da da kazandı."

"Peki, öyleyse niçin İtalya'da toprak kaybediyor?"

Kazandaki buhar, tekerleklerin acımasız gürültüsünü daha da güçlendiriyordu:

Çufçufçufçuf

Çufçuf-çufçuf Çufçuf-çufçuf.

Liseye başlamak üzere Karlovac'a doğru yol alıyorlardı. Nikola'nın kalbi tekerleklerle bir atıyordu. Genişleyen mekân algısıyla kendinden geçiyor, dünya genişledikçe nefes alması kolaylaşıyordu. Ejderha misali kükreyen tren, kuyruğunu kıvırıp hızla devasa dünyaya daldı. Raylar yok gibiydi ama işte bir şekilde lokomotifin önünde uzanıyorlardı yine de.

Kompartımandaki büyümüş de küçülmüş çocuk, kafasını annesinin kucağına koymuş heyecanla anlatıyordu: "Rüyamda ne gördüm biliyor musun? Yürüyüşe çıkmışız, birdenbire ejderhalar etrafımızı sarıyor... Porsuk ne demek?"

"Bir hayvan," diye cevapladı babası, "bu kadar dişleri var."

"Horozdan da mı büyük?"

"Horoz ne ki!"

Nikola'yla Mojo manzarayı kaçırmamak için adeta cama yapışmışlardı.

"Şu küçük evi gördün mü?"

"İstasyon bekçisi orada yaşıyor."

Küçük evin, çitlere bağlı atın ve bahçede gezinen tavukların yerini başka sahneler alıyordu.

"Buralar hakikaten sisliymiş."

"Şu kaleye bak!"

İnsanlar istasyonlarda iniyorlardı.

"Kompartımanlarda boş yerler var. Birbirimize karşı anlayışlı olmalıyız, yani olmak zorundayız," diye geveledi koridorda ayakta kalan bir kadın.

İstasyon binası önünden sarkan sardunya saksıları meltem esintisiyle sallandı. Demiryolu işçileri uzun saplı çekiçlerle vagon tekerleklerini dövüyor, çıkan metal şangırtısını dinliyorlardı. Üniformalı hareket memurları trenlerin kalkışını göstermek için işaret verdi. Islıklarının sesi gri öğleden sonrasını delip geçti. Tren ce'ee der gibi tünellere girip çıktı.

Lokomotif alacakaranlıkta ardında kıvılcımdan zikzak izleri bırakarak canavarımsı bir kumru gibi uğuldadı. Nikola, bir boşluğu andıran belirsiz geleceğine baktıkça çaresiz hissetti.

"Tepeler bitti," dedi.

Hayatlarında ilk defa düzlük görmüşlerdi. Evler, dağlık Lika'daki evlere nazaran daha zengin duruyordu.

"Toprağın bir boka benzemediği yerlerde insanlar daha zengin oluyorlar sanırım," diyerek lafını bitirdi Mojo.

14

METAMORFOZ

Brankovic amcası, Nikola'yı Karlovac'ta karşılayıp on yedi kapı numaralı iki katlı barok bir binaya götürdü. Kaja yengesi, kocasının önünde çocuğa Lika'nın en çok Ortodoks papaz çıkartan ailelerinden olan Gracaclı Mandicleri anlattırdı ve tabii meşhur Medaklı Trbojevicler, Mogoricli Milojevicler, Vrebaclı Bogdanovicler ve Pociteljli Dosensleri de.

Sonra çocuğun ağzına parmağını kondurarak, "Aklında bulunsun, çok yemek hasta eder," dedi.

Babacan amcası, Nikola'nın tabağına ne zaman bir tavuk budu koysa yengesi hemen, "Niki!" diye bağırır ve budu el çabukluğuyla yok ederdi. Dinî yiyeceklerin dünya nimetleri yerine geçeceğini düşünüyordu herhalde. Nikola yemekten sonra tombul aşçı Mara'nın eteğini çekiştirirdi.

"Bir dilim ekmeğe domuz yağı sürer misin?"

Mara, "Hanımefendiye karşı gelmeye cesaret edemem," derdi asık bir suratla.

Yetersiz beslenmesine rağmen vücudu değişiyordu. Diğer çocuklar dışarıda oynarken Nikola odasına çekildi ve gözlerden ırak yetişti. Boyu uzadıkça, omuzları düşük bir vücut yapısına kavuşuyordu. Brankovic Amca'sı aniden sırtına bir şaplak indirip, "Dik dur!" demeyi huy edinmişti.

Bu arkadaş canlısı jest cesaret vericiydi. Brankovic ken-

dine soru sorulmasından hoşlanıyor, Nikola da ona ayak uyduruyordu.

"Karlovac karayla çevrili olmasına rağmen neden armasında iki siren ve iki çapa var?"

"Karlovac gerçek bir nehirler kentidir," dedi binbaşı tek kaşını kaldırarak. "Yalnız Kupa ve Korana nehirleri arasında olmakla kalmayıp, aynı zamanda Dobra ve Mreznica'ya da ev sahipliği yapar. Posavina'dan kereste ve tahıl taşıyan salapuryalar geçim kaynağıdır. Gelen ürünler buradan Adriyatik limanlarına varmak üzere yola çıkar."

Boğazını temizleyip devam etti Brankovic, "Zagreb ve Rijeka arasındaki demiryolu inşa edilene kadar da bu böyle devam edecek."

Evet, Karlovac'ta suyun önemli bir yeri vardı. Nikola, yengesinin pencerelerinden, bir haftadır aralıksız yağan yağmuru seyrediyordu.

"Dinecek galiba," diye geçirdi içinden.

"Tek bir damlaya dahi yer kalmadı," dedi yengesi.

Yağmur çekildikten sonra kiler fare istilasına uğradı.

Aşçı Mara, "Her şeyi yemişler, ipe dizili kurutulmuş biberleri bile!" diyerek odaya daldı.

Likalı küçük kurt, düz arazilere "fareli arazi" diyordu. Bu düşman kemirgenleri sapanla nasıl öldüreceğini öğrenmişti. Fare avcısı malızun gözlerle yağmuru seyrediyor, evini özlüyordu. Lika'da bahardı, orada olsa yengesinin evinde yapılan soğuk füme koyun, lahana ve mısır unu lapası yerine kuzu eti ve kocaman patates yerdi. Küllere gömülü Felemenk usulü fırını da özlemişti, yuvarlak Lika peyniri ve ekmeğini de. İnatçı rüzgârı ve tarla gelinciklerine benzeyen geleneksel Lika şapkalarını...

Kız kardeşleri Marica, Milka ve Angelina'yı...

Mektuplarında, "Karlovac'ta her şey yolunda mı?" diye soruyorlardı.

"İdare ediyorum," diyordu.

Karlovac'ta yabancı dil öğrenmeye çalıştı, Brankovic amcasıyla tarih konuştu.

Brankovic ona Benvenuto Cellini, Lorenzo il Magnifico,

çeşitli prensler, papalar, *condottieri*,[16] Sistina Şapeli ve Michelangelo'nun Davut heykeli üzerine kitaplar verdi. Amcasının evinde süren üç yıllık perhiz sonrasında Nikola, hayatının sonuna dek sürecek bir açlıkla bir sanatsever olup çıkmıştı.

Binbaşı Viyana'da antikacılık yapan Jehuda Altarac'la uzun zaman önce arkadaş olmuştu. Brankovic'in küçük sanat koleksiyonu, uzun yıllar süregelen pazarlıkların ürünüydü. Binbaşı, Nikola'ya Çek kristalini ve insan gözü imgeleriyle bezeli Alman broşlarını gösterdi. Koleksiyonunda beyhude, fani hayatın simgesel temsili olan tablolar vardı. Yüzünün sol tarafında elma yanaklı, gençten bir gülümseme varken, sağ tarafı pişmiş kelle gibi sırıtan bir kurukafaya ait olan çifte-insan temsili vardı. Bu tablolar Nikola'nın "sanat gizliden gizliye açlığı temsil ediyor" fikrini onaylamaktan başka bir işe yaramıyordu.

Eski arkadaşı Mojo Medic, "O bir yılan," derdi Nikola'nın soluk gözlü yengesi için.

Kadın, bir tavsiye mektubu dahi vermeden tombul Mara'yı işten çıkarıp yerine ondan da yaşlı olan Ruzica'yı almıştı.

"Balığın piştiğini gözlerinden anlarsın, gözler patladıysa pişmiştir," diye anlatmaya başladı Ruzica'ya. Bir defasında o yaşlı kadını Nikola'nın gözü önünde tokatladı.

"Bir dilim ekmeğe domuz yağı sürer misin?" diye rica etti Nikola.

Ruzica burnundan homurdanarak cevap verdi: "Hanımefendiye karşı gelmeye cesaret edemem."

Kaja Brankovic *elbette*, *tabii* gibi kelimeler kullanırdı ama o utangaç maskesinin altında kimseyle ortak noktada buluşamayacak bir mizaç barındırıyordu. Sohbet esnasında sık sık yaşanan duraksamalar yeğeniyle arasına epey mesafe koysa da, her şeye rağmen onunla ilgileniyordu. Kaja Brankovic'in Karlovac'taki salonu beyaz bir piyanoyu andırıyordu. Civardaki eczacı ve feci budala karısının uğrak mekânıydı. Gezgin Jakob Sasel de gelir giderdi. Ara sıra Ortodoks rahip Anastasijevic iki güzel kızıyla damlardı. Hizmetli, burnundan konuşa-

[16] (İt.) Condottieri: Ortaçağ ve Rönesans boyunca İtalyan şehir devletlerinde çalıştırılan paralı asker kurumlarıdır.

rak konukları masaya davet ederdi. Binbaşı akşam yemeğinde Solferino Savaşı'nda bindiği atın nasıl vurulduğunu ve tam zamanında emekli olarak Prusyalılara açılan savaştan nasıl yırttığını anlattığı hikâyeleriyle konukları bunaltırdı. Masanın üzerindeki avizelerden biri tısladı. Misafirlerin ellerindeki gümüş takımlar şangırdadı. Eczacının karısı Sasel'e, "Solferino kahramanı şimdi karısının korkusuyla yaşıyor," diye fısıldadı.

Sonrasında iğne oyasıyla örtülü sandalyelere çekildiler. Bayan Anastasijevic'in parmakları tuş takımlarını türbülans dalgalarına çevirdi.

Alman opera kumpanyası Karlovac'a geldiğinde hep birlikte *Sihirli Flüt*'e gittiler. Amcası, Nikola'nın da gelmesi hususunda eşini ikna etti. Operada, Sarastro rüzgârlı bir gecede yıldırım eşliğinde aydınlanırken sihirli bir flüt yontuyordu. Diğer karakterler Papageno'ya Sarastro'nun erdemin peşinde mi olduğunu soruyordu.

"Hayır!" dedi Papageno. "Yiyecek, içecek ve iyi bir gece uykusu işini görecektir."

Bir miktar yiyecek içecek Nikola'nın da işini görecekti, azıcık olsa dahi... O yıllardaki fotoğraflarında, sonraları Tarzan'ı meşhur edecek o saç stiliyle dağınık bir gence benziyordu. Yengesinin gözü her daim üzerindeydi.

"Çizim dersini niçin veremedin?"

"Sevmiyorum çünkü."

"Okulda kimlerle takılıyorsun?"

Nikola, lisedeki arkadaşlarının bir karga sürüsü kadar gürültücü olduğunu kabul ediyordu. Kurdukları her cümlenin sonuna bir ünlem işareti gerekiyordu: "O timsalıla ne konuşayım ya!" "Hop, sert çocuk!" "Çılgınsın!" Mezun olmayı bekleyemeden keplerini havaya fırlatıp beyinlerini kapatmışlardı.

Kimlerle takılsındı?

Bir süre tereddüt ettikten sonra cevapladı, "Nikola Prica ve Mojo Medic'le takılıyorum."

"Hımm, şu şişman olan." Mojo'yu hatırlamıştı.

Prica ve Mojo'yla her şeyden konuşabiliyordu. Yani hemen hemen her şeyden. Nikola ne zaman felsefi bir konu açsa yüzleri düşüyordu.

"Ne tür bir saçmalık bu?" diye söylenirlerdi.

Nikola'nın önemli bulduğu her şey, ortamda kimseler duymadan devrilen ağaç gibiydi. Yine de kendindeki gücü fark ettikçe, şişen bir balon gibi kabarıyordu göğsü. Bazen kendini bir tüy kadar hafif hisseder, her nefeste pervasızca dünyayı kucaklardı. İç huzuru ve neşesiyle dışarıda yaşadığı felç edici şüpheciliği arasında büyük bir uçurum vardı. Tıpkı bir somon balığı gibi ters akıntıya karşı yüzüyor gibiydi. Etrafı kendisini hor görüp alay eden insanlarla dolu olan Nikola'nın tek tesellisi şuydu, "*Onlar, şu anki düşüncelerini unutacaklar ama ben, kendiminkileri unutmayacağım.*"

Çok okuyan çocuk, Ovidius'un bir sözünü hatırladı: "İçimizde bir tanrı var; bizi uyandırdığı zaman gönlümüz ısınır, onun verdiği güçle ilham tohumları ekilir."

Fark etti ki, içinde bulunduğu dünyada insanlar, insanların var olmasına ses etmiyor fakat "bir şey" olmasına izin vermiyorlardı, birinin "bir şey" olması onları rahatsız ediyordu.

Ve evet, Nikola değişiyordu...

Gözle görülür bir şekilde, apaçık... Karlovac'a içine kapanık bir kasaba çocuğu olarak gelen Nikola, son derece yaman bir delikanlıya dönüşüyordu. Amcasının ani, düzeltme niyetli müdahaleleri sayesinde kambur duruşundan da kurtulmuştu. Almancanın yanında biraz İngilizce ve Fransızcası da olmuştu. Fransızcadaki düzensiz fiilleri çekerken sesi olgun bir adam sesine dönüşüyordu. Ama daha da önemlisi, ruhundaki değişimdi. Bir noktada, hayatın kendisi için başladığını hissediyordu. Tıpkı daha önce Dane'nin yaptığı gibi, şaşkın bir vaziyette sesindeki değişikliği kontrol ediyordu. Başı dönüyor, gökyüzünden ürperiyordu. Etrafını saran dünya genişliyor, ruhuna ayna tutuyordu.

"Öyle uzun süre aynaya bakarsan içinden cin çıkar," diye azarladı Kaja Brankovic.

Her gün aynada etraflıca yüzünü kontrol etti. Ruhunda, masanın üzerinde kayan yağ misali, bir şeyler geziniyordu. Aynanın öteki tarafında tanımadığı biri ortaya çıkıyordu. Bu şey, ağır ağır, korkunç bir şeye dönüşüyordu. Peyda olan bu hayalet ölmüş ağabeyinden daha da korkunç olduğunda Nikola ufak bir çığlık atıp geriledi.

15

VALS KRALI

Mojo Medic'le Nikola, Karlovac'ın merkezindeki hisarda bir gezintiye çıktı. Çatılardan göğe doğru dumanlar yükseliyordu. Buzda kaymamak için binalara yakın yürümeye çalıştılar.

"Yerler bu kadar kayganken dışarı çıkmamalıydık," dedi Nikola mantıklı bir şekilde.

Mojo cevap vermek yerine kolundan kavrayıp gözlerinin içine baktı. "Okul haricinde yalnız kilisede görebiliyorum seni," dedi boğuk bir sesle. "Neler oluyor?"

Yarı heyecanlı, yarı ızdırap çeken bir hali vardı Nikola'nın. Birçok kez, birçok şeye âşık oldu: Annesinin saçlarına, babasının kütüphanesine, ağabeyinin ününe, gece uçuşlarına, dünyanın giderek genişlediği hissine. Yine âşık olmuştu, ama kara gözlü Karlovac güzellerinden birine değil. Türkünün dediği gibi, "*Her güzelde bir kusur bulur bu yiğit*". Nikola'nın elektriğe olan aşkı diğer gençlik aşklarıyla kıyas dahi edilemezdi.

Genç Tesla, Aziz Augustinus'un bir sözünü hatırladı: "Sırrın özü neredediir? Nerede?" Tesla'ya göre sırrın özü, Bay Martin Sekulic'in okuldaki laboratuvarında sessizce dans eden bir top kılığındaydı.

Sekulic'in icat ettiği bu deney topu ince folyo tabakalarıyla kaplıydı. Statik jeneratöre bağlandığında hızla, sessizce

dönen bir topa dönüşüyordu. Adeta, "İşte geldim buradayım," cevabını alana kadar gece kelebeklerinin aklını çelmeye çalışan ışık gibi çağırdı Nikola'yı. Topun görünür kıldığı enerjiye tapmak istiyordu. Bu pedagojik oyuncak sadece bir deney malzemesiyse, deney yapmak istiyor; bilim dedikleri şey buysa, bilim insanı olmak istiyordu. Bu tarifi imkânsız heyecanın bir parçası olmak istiyordu. Mezuniyet tarihi yaklaştıkça bu alanda ilerleyip, uçup yükselmek istediğinden giderek daha da emin oluyordu. Arkadaşına itimadı tamdı.

Mojo kaşlarını kaldırarak, "Bir mucit mi?" dedi.

"Evet!" diyerek doğruladı Nikola. "Dünyanın gözlerindeki bağı çözecek olan kişi bir mucitten başkası değildir."

"Peki, bu bağı nasıl çözeceğini düşünüyorsun?" diyerek onu tiye aldı Mojo.

"Diyelim ki ekvatorun etrafında, yerden bağımsız bir şekilde eylemsizlik ve hava direnciyle havada asılı durabilen bir çember oluşturduk. Yerküre etrafındaki bu hususi rotayı kullanarak bir günde binlerce kilometre seyahat edebiliriz."

"Hangi parayla yapılacak peki bunlar?" diye homurdandı Mojo. "Kendine gel Nikola."

Nikola hiç bu kadar kendinde olmamıştı. O önemli yılda Sekulic'in asistanı oldu.

Sekulic, "Kıvrak zekâlı bir mahlûk, Tanrı'nın tazısı gibi," diyerek Nikola'yı herkesin önünde överdi.

Zeki sözcüğü ilk defa, ölmüş ağabeyi Dane için değil kendisi için kullanılmıştı. İlmi kuru, akademik bilgiden ibaret değildi. Doğrusu onlar ilim sayılmazdı. Geceleri uzak şehirler yerine Sekulic'in topunun dönüşünü canlandırdı gözünde. Düşünceleri topla birlikte dans etti.

Mezuniyetten sonra teoloji okumayı reddetti.

"Babamın arzusu bu, benim değil."

Mojo kolundan yakaladı.

"Dikkat et!"

İnsanlar abartılı hareketlerle oynanan komedi oyunlarında düşer gibi düşüyordu buz üstünde. İki arkadaş Karlovac'ın parke taşlı sokaklarını yürüyerek değil adeta kayarak geçti. Kırmızı burunlu polis Pavo Petrovic, Miller'in meyhanesinin

önünde kayıp düştü ve geri kalktı. Çabuk çabuk ceketini silkelerken güzel üniformasından bir düğme koptu.

"Hiç şaşmaz!"

"İyi işti!" diye yuhaladı etraftaki aylaklar.

Pavo gürledi: "Orospu çocukları!"

Oğlanlar silah ustası ve ressam Jakob Sasel'i selamlamak için şapkalarını çıkardı. Nikola'nın amcasının arkadaşı olan bu adam civarda ünlüydü. Mısır, Nubya ve Sudan seyahatlerini anlatan gezi günlüğü, Zagreb'deki bir sergide övgü almıştı. Jakob da oğlanların selamını almak için elini şapkasına götürdü. Bu ufak jest dengesini yitirmesine yetmişti. Düşünce eczaneden aldığı ilaç şişesi kırıldı, nazar çıktı. Oğlanların yardım teklifine aldırmayan seyyah, araba geçitlerinden birinde gözden kayboldu.

"Gidelim mi?"

"Korkma," dedi Mojo. "Dizlerini kırarak yürü, bir de ellerini ceplerinden çıkar. Bu haldeyken düşsen bile bir yerin kırılmaz."

Buğday Pazarı Meydanı'nda yürürken, Mojo arkadaşının etrafını bir ayrıksılık ve yalnızlık halesinin sardığı hissine kapılıp ona acıdı. İcatlardan daha ilgi çekici bir konu açmaya çalıştı. Pişmiş kelle gibi sırıtarak ortaya Nikola'nın işitmek istemediği çoğul bir kelime attı: *Kadınlar!* Süt beyazı tenli kadınlar! Saçlarından hoş kokular yayılan kadınlar! Ahu gözlü kadınlar! Kadınlar! Kadınlarla vals yapmak, Nikola'nın bilim ve insanlık temalı vaazları kadar banal değildi.

Mojo Medic bu mutsuz, hastalıklı arkadaşına bir kızın tek bakışıyla iliklerine kadar titrediğini nasıl anlatsındı? Mojo'nun kulaklarında milyon tane goncagül açarken Nikola hayatın iç gıdıklayıcı fısıltısına kulaklarını kapatıyordu. İlham alma sırası Mojo'daydı, Nikola'ysa arkadaşının hayatın gerçek sırlarına gözünü kapadığını düşünüyordu.

Mojo nefes almadan, Jovan Bijelic, Nikola Prica, Julie Bartakovic ve Djuro Amsel'le birlikte Pietro Signorelli'den dans dersleri aldığını anlatıyordu Nikola'ya. Mojo Medic'i Gospic günlerinden bilen herhangi biri, bu yeni dans merakını oldukça ilginç bulurdu. Gospic yumurcaklarından olan

ayıcık Mojo, kaygılı, tombik, badi badi yürüyen bir çocuk olarak hatırlanırdı. Rakovac'ta lisede okurken uzadı, zayıfladı ve daha düzgün yürümeye başladı. Kayıtsız arkadaşı Nikola'ya vals dersi vermek üzere giyinip kuşandı.

Dans derslerinde sadece "Morgenblätter" ve "An der schönen blauen Donau" gibi eski valsleri değil de yeni valsleri öğrendiklerinden bahsetti. Bay Signorelli, Johann Strauss'un o yıl çıkaracağını duyurduğu son bestesi "Wiener Blut"u edineceğine söz vermişti. Jovan Bijelic'le yaptıkları, Strauss sadece bıyık mı bırakmış yoksa İmparator Franz Joseph gibi favorileri de var mı tartışmasını anlatırken Mojo kıkır kıkır güldü. Kayıtsız arkadaşını şaşırtmaya kararlı bir şekilde ona bütün Avrupa'yı bastonunun ucunda çeviren Vals Kralı'nın, dans etmeyi bilmediğini itiraf ettiğini anlattı.

"O bilmiyor ama ben biliyorum!" dedi Mojo neşe saçarak. "Vals basit bir dans. Bir-iki-üç, parmak uçlarında, bir-iki-üç!"

"Biraz aptalca değil mi?" diye sordu Nikola.

"Belki, ama eğlenceli de. Bir-iki-üç, parmak uçlarında, bir-iki-üç!"

Bir zamanların sakar Mojo'sunu Karlovac'ın Arnavutkaldırımlı sokaklarında parmak uçlarında dönerken seyretmek Nikola'yı şaşırtmıştı. Lise son öğrencisi Mojo Medic, yalnız bedeniyle değil düşünceleriyle de dans ediyordu. Fısıltılar ve vaatlerle dolu koca dünyanın üzerinde, romantik âşığımız, çağının Puşkin'i ve Byron'ı Mojo Medic salınıyordu.

"Bir-iki-üç, parmak uçlarında, bir-iki-üç!" Korkusuzca fırıldak gibi dönerken dengesini kaybedip düştü. Başının arkasını buza çarpmamak için çenesini büktü.

"Mojo!" Nikola surat asmayı bırakıp gerçekten arkadaşıyla ilgilenmeye gitti. Yardıma koşarken kendisi kaydı, buza çarpmanın verdiği acıyla neredeyse felç olmuştu. Acısını hafifletmek için kaba etlerini ovuyordu.

Yeni bir acı dalgası Nikola'yı öksürttü. Yüzünü ekşitti. Mojo yanaklarını şişirerek arkadaşına bir bakış attı. Nikola bakışı aynen iade edip bir kahkaha patlattı.

Kahkahası bulaşıcıydı. Vals Kralı gürültülü gençlik kahkahasıyla kıvranarak sırtını tekrar karlara verdi.

16

NEFSİNİN PEŞİNDEN GİTMEK

Genç bir adam, özellikle üniversite eğitimine yıllarını vermiş genç bir adam, kuvvetle muhtemel papazlığın cesaret isteyen yoluna baş koymaya yeltenmeyecektir.

Milutin Tesla'nın Senj şehir yönetimine mektubundan, 1852

İnsan zihni her soruya cevap bulamasa da, Milutin Tesla hâlâ bir yerlerde Paskalya için yumurta boyayan insanların varlığına inanıyordu. Bir papazın Koruyucu Azizler Günü için pişirilmiş bir ekmeği, başlarında taçla masanın etrafını üç defa dolanan gelin ve damadı kutsayacağı da malumdu. Bir ikilem üzerine kafa yormanın insanı hemen gerçeğe götüremeyeceğini biliyordu. Gerçek olana, zihindeki huzursuzluğa kesin olarak son vermek üzere bir çaba harcayarak; nedir, ne değildir ortaya koyarak ulaşılacağına inanıyordu.

"Baba! Dinle lütfen!" diye yalvardı Nikola boş yere.

Milutin oğlunun gözlerindeki ışığı görmeye katlanamıyordu.

"Lütfen anla beni," dedi oğlu sesini yükselterek, "papaz olmanın düşüncesi bile beni korkutuyor. Kediyi suya itmek gibi bir şey bu, bunu yapamam. Yapamam, çünkü ben böyleyim, ben neysem oyum."

"*Ben* de neyin nesi?" Bu kelimeyi ilk kez duyuyor gibi bakıyordu oğluna. "*Biz*lerin papaza ihtiyacı var. *Biz*ler, fakirliğin vurduğu bu ülkede iki yakamızı zar zor bir araya getiriyoruz. *Biz*lerin insanlarımızın zihnini ve kalbini açacak adamlara ihtiyacı var."

Milutin gözlüklerini burnuna indirdi.

"Öğrenmek için can attığın bilim fani. Beyhude, nefsinin peşine düşmek... Egonu tatmin etmek için buhurdanlıktan kaçmak çocukça."

Nikola'nın kanı dondu. Karşı koyamayacaktı belli ki. "Baba, anlatıyorum ama dinlemiyorsun."

"Dinlemek zorunda değilim," diyerek üste çıktı Milutin. "Her söylenene kulak verilmesi gerektiğini söyleyen bir yasa yok."

DUYURU

Hanımefendiler, beyefendiler, kıymetli dostlar,

Nikola Tesla'nın papaz olmayı reddetmesinden sonra babası elinden geleni ardına koymadı. Baskı altında, yaşama isteğini yitiren Nikola koleraya yenik düştü. Yakalanılan ilk günde dahi insanı götürebilen bu hastalık yüzünden kusmalı ishale tutuldu. Tırnakları mora çaldı. Gözleri, etrafındaki derin, siyah halkaların içine göçmüş gibiydi. Spazmlardan dolayı üşüme nöbetleri geçiriyor, iç organları buruluyor, bir yanıyor bir donuyordu. Sesi giderek kısıldı, kalp atışları yok denecek kadar azaldı.

HUMMA RULETİ

Oda ateşten bir girdaba dönüştü.

Nikola dünyadan kopmuştu. Duvarlarında büyük büyük dedelerinin portrelerinin asılı olduğu dar bir koridordaydı. Solda kahrolası papazlar, sağda lanet olası askerler. Dedeleri sağlı sollu, boş gözlerle Nikola'ya bakıyorlardı.

Ayakucunda babası, başucunda şeytan...

Şeytan, rahibe fısıldadı: "Öldüreceğim onu, anladın mı?"

"Mümkün değil, atalarının hepsi rahip, soyum da öyle devam edecek."

Şeytanın yeşil gözleri Milutin'in kafasını matkapla deler gibi deliyordu: "Anlamadın galiba, çocuk sabaha sağ çıkmayacak."

Milutin'in bağrından bir hıçkırık koptu. "Bütün ümidim..."

"Aklını başına al rahip, yoksa çocuk ölecek."

"O benim tek oğlum." Rahip, bir kadın gibi ileri geri sallanmaya başladı. "Dane'm öldü. Geri kalanların hepsi kız. Aile geleneğini sürdürebilecek tek çocuğum o."

Şeytan tekrar etti: "Öldüreceğim onu."

Genç Tesla'nın alnında boncuk boncuk ter birikmişti.

"Bırak onu," diye yalvardı rahip.

"Ölecek."

Burun delikleri daralan Nikola terli başını yastığa gömdü.

"Tanrı aşkına bırak onu," diye haykıracakken yalnızca "Bırak," diye fısıldayabildi Milutin.

"Öldüreceğim."

Öyle güçlü bir sesle, "Nikola, oğlum," dedi ki yatağın diğer ucundaki şeytan kaybolup gitti. "Kendine gel oğlum, sen yeter ki iyi ol, politekniğe gitmene müsaade edeceğim. Graz'a git ve ne istiyorsan onu oku. Yeter ki iyileş."

"Sahiden mi baba?" Çatlamış dudaklarını zar zor araladı.

"Sen de bırakıp gitme beni. İstediğin yerde, istediğin şeyi oku."

Nikola o saniye gözlerini açtı.

Humma ruleti dönmeyi bıraktı.

Derken, odadaki nesneler yavaşça her zamanki yerlerine kondular.

17

STEIERMARKLI GRANDÜKLER ŞEHRİNDE

Nikola üniversite binasına adımını attığı anda, dışarıdaki sesler kapının dışında kaldı. Orta avlu tıpkı bir deniz kabuğu gibi uğulduyor, öğrenciler neşe içinde mermer zemin üzerinde paten kayıyordu. Tek tük Sırpça, Macarca ve Lehçe duyulsa da çoğunlukla Almanca konuşuluyordu.

"*Şimdi bambaşka bir dünyada, bir kaledeyim*," diye geçirdi içinden Likalı genç adam.

Nikola, Steiermarklı Grandükler şehrinde daha rahat nefes alıyordu. Hayatında ilk defa kendi tercihini yaşıyordu. Attems Sokağı'nda tuttuğu soğuk odayı bile sevmişti. Ufak bir oda arkadaşı problemi vardı ama olsun. Bir keresinde odasında kendisini bekleyen elmaların tadını hayal ede ede eve yürümüş, evde arkadaşını elmaları yerken bulmuştu.

"Elmalarımı niçin yiyorsun?" diye bağırmıştı kapıdan.

Oda arkadaşı Kosta Kulisic geviş getire getire cevap vermişti: "Burada duruyorlardı, yedim."

Farenjiti için tuzlu suyla gargara yapan Nikola'ya, "Yılan yutan bir kuşa benziyorsun," derdi Kulisic.

Sabahları Nikola tam yüzünü kurulayacakken donakalırdı. "Niçin benim havlumu kullandın?"

Kulisic soğukkanlılıkla, "Seninki temizdi, onu kullandım," derdi.

Tartışmaktansa gülüp geçiyordu Nikola. Kırık burunlu, ayıcık gözlü Kulisic, memleketi Trebinje yakınlarında yapılan katliamdan dolayı çok acı çekiyordu. Arkadaşı ne zaman ciddi bir tavır takınsa, içine akıttığı gözyaşlarını taşımakta zorlandığını düşünürdü Nikola. Graz'da Pazar günleri o kadar sessiz olurdu ki etrafta uşaklardan başka kimse kalmazdı. İki arkadaş yatakta vakit öldürürdü. Pencerelerine kırağı çalar, nefeslerinin buharı gözle görülür olurdu. Rüzgâr odalarını zangırdatırken Kosta'ya uçan makinesinden bahsederdi.

"Cehennem nerede sence?" diye sordu Nikola birden.

"Bilmem, ama düşündüğümüzden yakında olmalı."

Kosta, Nikola'nın anlattığı şeylerin çoğunu kaçırıyordu. Ayrıca oda arkadaşının soğuk günlerde dahi niçin bu kadar erken kalkmak zorunda olduğunu da anlamıyordu.

"Hava hâlâ karanlıkken nasıl kalkabiliyorsun?" diye söylenmişti. "Tanrı dünyayı daha yaratmadı bile."

"O kadar kıymetli hocalar ki, tek bir dersi dahi kaçırmak ayıp olur."

Nikola'ya göre üniversitedeki en zeki hoca integral ve diferansiyel sorularında uzman olan Doktor Alle'ydi. Hocanın gözü her dersin sonunda Nikola'yı arar, "Gidelim mi?" diye sorardı.

Tam bir saat boyunca Nikola'ya özel, problemler çözdürürdü.

"Bravo!" diye bağırırdı.

Bu matematik derslerinden sonra binadan birlikte çıkarlardı. Nikola hocasını bir soruyla şaşırtmıştı: "Graz sokaklarındaki şu at arabalarını görüyor musunuz?"

Hocası, gözlük camlarının devleştirdiği gözkapaklarını onaylarcasına kırpıştırdı.

"Çoğu yaylar üzerine bindirilmiş. Döşemeleri de on dokuzuncu yüzyıl ekolünden."

"Ee?"

"Fakat temelde, Homeros ve Eski Ahit'te bahsi geçen arabalarla aynı."

"Yani?"

Nikola çantasını açtı ve elektrikle çalışan bir uçuş makinesinin taslağını çıkardı.

"İnsanlar için uçma vakti gelmedi mi?"

İlk yılında Politeknik Okulu'nun kütüphanesi ve amfisi dışında bir dünya yoktu Nikola için. Ne bölgenin ılıman iklimiyle, ne Tobelbad'daki kaplıcalarla ne de on altıncı yüzyıldan kalma gözetleme kulesiyle ilgileniyordu. Ne Mora, ne köprüler, ne biracılar... Şapkacıları ve gözlükçüleriyle meşhur şehirde yalnızca elektrik mühendisliğiyle ve kitaplarla ilgileniyordu.

Şehirdeki hayattan ve akıl sır erdiremediği âdetlerinden etkilenmemiş gibi bir hali vardı. Dantel önlük takan kadınlar, paltolarını çenelerinin hemen altından bağlayıp ayaklı çadır gibi gezen adamlar... Schubert'in "Graz Valsleri" eşliğinde edilen danslar... Danteller ve siyah takımlar içinde, avizelerin altında döne döne dans eden kadın ve erkekler... O çevrelerde Platon'un *animus ve anima*sının[17] iç içe geçişine tanık oldu. Memurlar yarım ağız bir gülümsemeyle reveranslarını yumuşatırdı. İnsanlar Hersek'teki ayaklanmadan, son günlerde baş gösteren ekonomik krizden, Çek mutfağından ve resimde Fransız empresyonizmine karşılık akademik ekolün avantajlarından konuşurdu.

Ya Nikola?

Nikola özgürdü. Yakın zamana kadar varlığını hayali bir karakter olarak sürdüren genç, *gerçekten* yaşamaya daha yeni başlıyordu. Her gün, sırasıyla Türkleri ve Napoléon'u bozguna uğratan aşılmaz Schlossberg Kalesi'nin tepesine kadar yürüyüş yapıyordu. Söylentilere göre, mekânın *elektriğini* seviyordu. Gel zaman git zaman, Terzi Murko'ya faizli borç yazdırıp bir takım elbise ve birkaç gömlek diktirdi. O zamana kadar Nikola olarak anılan genç, artık Tesla, Bay Tesla olarak anılmaya başlamıştı.

Her akşam kütüphanedeydi. Hegel, duvarda asılı olduğu yerden, donuk bakışlarıyla Nikola'ya bakıyordu. Kanat çırpan Barok meleklerin olduğu tavan sayesinde, ortam on yedinci yüzyıl kokuyordu. Babası kafasının içinde vızıldayıp Nikola'nın kararına gölge düşürmeye devam ediyordu. "Görüyo-

[17] Animus/Anima: (Sırasıyla) Erkek bilinçaltında yatan kadın benlik ve Kadın bilinçaltında yatan erkek benliktir.

rum da, artık senin tanrın İlerleme olmuş," diyordu babası oğlunun kafasında, "İlerleme var olsa da herhangi bir şeyde karar kılınıyor ki. Her şeyi besleyebilir, kötülük de buna dâhil. *Homo homini lupus*'u[18] besleyebilir."

Nikola'nın morali bozulur, bu düşünceleri kovardı. Kendisini babasına karşı savunmak için Voltaire devreye girerdi. Voltaire'in "En iyi, iyinin düşmanıdır" sözüne ikna olmuştu. Bunun üzerine günde on sekiz saat çalışmaya başladı.

Sadece iki ders vermesi yeterken ilk yılında dokuz ders verdi. Dekan, Gospic'teki rahibe, "Oğlunuz fevkalade bir öğrenci," diye yazdı. Milutin oğlunun başarısıyla pek ilgilenmezken sağlığından oldukça endişe duyuyordu. Nikola, babasının kaygılarını, "Bilgi, esaslı olduğu takdirde nefes kesicidir. Yaşama eyleminden çok daha heyecan vericidir" gibi bayağı sözlerle savuşturuyordu.

Sıcak ve soğuk sevgi, iç dünyasında çatışma halindeydi. Sıcak sevgi insanlara beslediği sevgi, soğuk sevgi ise babasının Tanrı dediği (Milutin'in kendisinin sıcak sevgi beslediği) şeye duyduğu sevgiydi. Nikola'nın soğuk sevgisi, bir şeyler icat etmenin hiddetli, ateşli gücü üzerinde yoğunlaşmıştı. Sıcak sevgi, soğuk sevginin yanında devede kulak kalırdı. Nikola için kütüphane, babasının hiç tecrübe etmediği kesinlik (kuşkusuzluk) mekânıydı. Diğer öğrenciler bilimi, gelecekte tecrübe edecekleri bir şiir misali ezberliyor, mekanik bir şekilde özümsüyorlardı. Ama Nikola bilimin her zerresiyle ilgileniyordu. Fiziğin yanında, cilt cilt klasik ve felsefi eseri bir çırpıda yalayıp yutmuştu.

Okuyor, dünyası genişliyordu. Her şeyden öte, bir mucit olmak istiyordu. Bir şeyler icat etmek de dünyanın genişlemesi demek olmuyor muydu zaten? Kütüphane kapanmadan hemen önce dışarı çıkar, Kant'ın yıldızlı gecesini[19] seyrederdi. Yanıp sönen yıldızların altında büyür, bir süre sonra sivri kulakları şehrin kuleleriyle aynı hizaya gelirdi. Ya sonra? Galaksiler saçlarının arasına karışırdı.

Ya daha daha sonra?

[18] (Lat.) "İnsan insanın kurdudur".

[19] Immanuel Kant'ın sözüne göndermedir: "İki şey var ki, ruhumu hep yeni, hep artan bir hayranlık ve müthiş bir saygıyla dolduruyor: Üzerimdeki yıldızlı gökyüzü ve vicdanımdaki ahlak yasası."

18

BURUN RİSALESİ

NIKOLA TESLA'NIN 3 ARALIK 1875'TE GENÇ SIRPLAR DERNEĞİ'NDE YAPTIĞI KONUŞMA

Kıymetli arkadaşlar, burnumuz olmasa nerede olurduk? İnanın, hiçbir yerde olamazdık.

Burnumuz, bize gözlerimizle algılayamadığımız dünyadan haberler getirir. Neyin sağlıklı, neyin sağlıksız olduğundan, yatağın temizliğinden, çorbanın sıcaklığından haber verir. Bizlere sabahın kokusunu bahşeden, yaklaşan fırtınadan haber veren, bizi doğayla bir kılan burundur.

Bitkilerle kıyaslanması bu yüzdendir. Mutlaka kulak aşinalığınız vardır; mesela kiraz burun, mesela patates burun.

İnsan burnu, insanlar ve hayvanlar âlemi arasında bir köprü görevi görür. Gaga burunlu, domuz burunlu veya köpek burunlu gibi benzetmeleri duymuşsunuzdur. Çoğu bahtsız adama tukan, tekboynuz ya da gergedan yakıştırması yapılır.

Öte yandan mevsimlere adapte olmamızı da sağlar. Şubatta buz, haziranda ıhlamur çiçeklerinin ıtırlı kokusu gelir burnumuza. Kızarmış biber kokusu ağustosu müjdeler.

Bir tür alettir burun. Böyle söyleyince, kazma kürekle karıştırıp konserve açacağı olarak kullanılabilir mi diye merak edenler de oluyor tabii.

Burun da tıpkı trompet, fagot, trombon gibi bir enstrümandır. Horlama söz konusu olduğunda, oda arkadaşları arasında sevilmeyen bir "kötü ses üretme makinesine" dönüşür.

Sesin tınısını belirleyen odur. Lütufta bulunduğu kişi ses sanatçısı olur, lanetledikleri burnundan konuşur.

İnsanlar birbirlerinin toplumsal statüsüne iç çeker ya da burun kıvırır; ilki "para kokusu", ikincisi ise "sefalet kokusu" söz konusu olduğunda.

Burun, Toprak Ana'ya ayna tutar. Haşmetli dağların zirvelerinden, dipsiz kuyularından haberler getirir.

Işığın ve havanın içinden geçip boğazın derinliklerine doğru yol aldığı bir labirenttir burun. İnsanoğlunu hayatta tutar. Bize hoş kokular bahşetmeden hemen önce nefes vermiştir, bir düşünelim.

Düşünürler her daim etkilenmiştir burun meselesinden. Pascal'a göre, Kleopatra'nın burnu, olduğundan az daha kısa olsaydı dünyanın kaderi değişirdi. Heine, "Bir insan ne kadar hıçkırırsa hıçkırsın sonunda burnunu çekecektir," diyerek konuyu tiye almıştır. Voltaire der ki, "İnsanoğlu dünyaya on parmak ve bir burunla gelmiştir, Tanrı'nın varlığından haberdar olarak değil."

Burun karıştırmak insanoğlunun hamurundaki çiğliğin habercisidir, kibarlık maskelerini düşürüverir.

Tycho Brahe'nin altın burnu vardı.

Tıpkı kulak gibi burun da halkayla süslenebiliyor.

Hepimiz görmüşüzdür; sahibi, yol kenarında kalmış köpeği, koku hikâyelerini koklamayı bitirmeden kımıldatamaz, hayvanı çekiştirir durur.

Burun hikâyeler anlatır.

Güçlü bir "anı uyarıcısı"dır. Baba evindeki çatının, kilerin kokusu burunda her daim saklıdır.

Kelebek gözlüklerinin tahtıdır.

Parisli, Kölnlü parfüm üreticileri insan ruhunun dostudur.

Bizlere reyhan, kahve ve limon kabuğunun kokusunu bahşeden burundur.

Yunanlar, İsrailoğulları ve diğer eski kavimler, tanrıların da tıpkı insanlar gibi barbekü kokusundan hoşlandığını düşü-

nürlerdi. Eski çağ tanrıları, güzelliğinden şüphe duyulmayan o burunlarıyla yanık kurbanlar alırdı.

Bir lokma ekmeğin hayalini kuran dilenciler, han kapılarında durup çorba, yahni ve kızarmış et kokularını içlerine çekerler endişeyle.

Eskimolar burunlarıyla öpüşür.

Burun kırılgandır, hassastır. Oğlan çocukları bayılır bu kıymetli şeyi yumruklamaya.

"Burnuna çalış, burnuna!" diye bağırırlar. "Gözlerine kan otursun da gelemesin kendine."

Efsaneye göre Napoléon'un nişancılarından biri, sırf burnu fazla mükemmel olduğu için Sfenks'in burnunu havaya uçurmuştur.

Burnundan memnun olmayan çoktur. Hayalperestler burun takas etmenin ya da Doğu Hindistan Kumpanyası kontrolünde çalışan Londra ve Amsterdam merkezli bir burun borsası kurmayı hayal eder.

Üzerinde burun olan her yüz güzeldir, derdi büyükbabam.

Atlar için geçerli olan insanlar için de geçerli; iyi atın bin türlü kusuru olur ama hasta ve yaşlı atın tek bir kusuru vardır: İyi olmaması.

Pek kıymetli arkadaşlar, burnunuzun peşinden gidin!

Tesla, şaşaalı kapanış cümlesinden sonra çenesini kaldırarak dinleyiciyi selamladı.

Ön sırada oturan koca burunlu Kulisic, konuşmanın kime ithaf edildiğini arıyormuşçasına papağan gibi kafasını yan çevirip bakınmaya başladı.

19

ÖPÜŞMELER VE VOLTAIRE

Barok girişin karanlığında genç bir çift sarmaş dolaş... Kapıdaki sarmaş dolaş bedenler ve öpücüklerle giderek büyüyen gölge. Genç kız parmaklarını sevgilisininkilerle bir daha kenetlemek üzere çözdü. Göğüsleri kavuşmuş, yanak yanağalar. Oldukça heyecan verici... Ertesi gün dünyanın son günü olsa veya genç adam savaşa gidecek olsa ancak bu denli tutkulu öpüşürlerdi. Genç adam dudaklarını kızın dudakları, yanakları ve gözleri üzerinde gezdirdi. Kız parmaklarını sevgilisinin dudağına koydu.

"Gitmem lazım."

"Dur," dedi genç adam aklı havada, "biraz daha."

Kız adamı itmeye çalıştı.

"Bir tanecik daha."

Mıknatıslı dudakları ayrıldığında kız alnını tutarak fısıldadı: "Gerçekten gitmem lazım."

O saniye, yukarı kattan bir pencere gürültüyle açıldı. Sert bir ses, "Ulrike, seni küçük orospu! Gir içeri!" diye bağırdı.

Utancından kaskatı kesilen kız korkarak, "Ev sahibem çağırıyor," diye fısıldadı.

"Seni utanmaz, arlanmaz!" diye gürledi penceredeki ses.

Genç kız, adama dehşet içinde baktı. Kendini geri çektikten sonra sevgilisine öpücük kondurmak için geri döndü

ve sonra girişte gözden kayboldu. Adam üstüne başına çekidüzen verdi. Gözlerini yukarı kaldırdı ve evlerin tepelerindeki baca ve çatıların yamuk durduğunu fark etti. Yalnızca ay düzgün duruyordu. Huzursuz bacak sendromu başladı. Kendi kendine, "Nerede olduğum hakkında en ufak bir fikrim yok," diye söylenerek gülümsedi.

Kendi kendine mırıldanan genç adam gözlerini yıldızlardan çekti ve gececilerden birini gördü. Sivri burunlu, uzun boylu bir adamdı. Kapı önlerinde cilveleşen çiftlere kayıtsız kalan sıska herif, yolunda kararlılıkla ilerliyordu. Hangi şehirde olduğunu, tarihi, kim olduğunu bildiğinden şüphe yoktu. Biri sorsa hemencecik "Graz, 1876," derdi. Sonra kapı önündeki genç adam sıska herifi tanıdı ve bağırdı:

"Şişt, Tesla!"

Kafası meşgul yabancı dönüp baktı, gülümsedi, yüzü aydınlandı. "Szigety!"

Gececi âşık Tesla'ya yetişti. "Nerelerdeydin?"

Szigety, Tesla'nın yüz hatlarının köşeli ama alışıldık türden olduğunu fark etti. Burnu, aceleyle takip ettiği bir trafik işareti gibiydi. Bombeli alnı, gözlerinin arasında tümseğe dönüşüyordu. Rahatsız edici derecede alçak bir sesle konuşuyordu. "Geç vakte kadar çalıştım, zihnim bulandı. Kendimi gezintiye çıkardım, sanki köpekmişim gibi."

Koltuğunun altında, söylentilere göre okumaya ant içtiği yüzlerce cilt kitaptan biri olan, Voltaire'in *Felsefe Sözlüğü* vardı.

"Ben de sevgilimi evine kadar bıraktım." Szigety sesindeki zafer edasını bastırmaya çalışıyordu. "Beni boş ver, sende durumlar nasıl? Anlarsın ya?"

"Nasıl?"

"Ne nasıl? Sevgilin var mı, onu diyorum?"

Szigety'yle aynı dilden konuşmuyorlardı. Acı çekercesine kaşlarını büzüştürdü. Cevap vermedi. Sessizlik rahatsız edici bir hal alınca Szigety kollarını kaldırdı: "Hadi ama! Laf olsun diye sordum."

"Sorun yok," dedi Tesla kibarca.

Bu konularda söyleyecek bir şeyi yoktu. Karlovac'dayken Mojo Medic, kız görünce *vebalı* görmüş gibi kaçtığı için azar-

lardı onu. Graz'da bu meselelerden daha da uzaklaştı. Szigety, akranının dünyadaki en heyecan verici şeyin bahsine verdiği bu tepkiye şaşırmıştı. *İlk köşeden sola dönüp şu tuhaf adamı Voltaire'iyle yalnız bırakayım* diye düşündü. Köşeye gelince o muhteşem dişleriyle sırıtarak, başka bir taraftan gideceğini işaret etti. Bu ani yön değiştirme işini telafi etmek niyetiyle, yarım ağızla, "Bir ara Alexander'ın yerinde kahvaltı edelim," deyiverdi.

"Harika olur!" dedi Tesla. "Yarın dokuz nasıl?"

Szigety çalışkan sınıf arkadaşının teklifini geri çevireceğinden o kadar emindi ki, kabul edince birden bocaladı ve "Dur, dur, bir dakika," diye tepki verdi.

"Ne oldu?"

Szigety cep saatini çıkardı. Biri beş geçiyordu.

"Pazartesi oluvermiş bile." Szigety arkadaşını bilgilendirdi. "Kaç saat uyuyorsun?"

Nikola'nın yabani kestane kabuğu rengindeki tuhaf gözleri çakmak çakmak parlıyordu. "Günde dört saat uyurum."

Uykucu Szigety içinden saydırarak, "Peki o zaman, dokuzda Alexander'ın yerinde," dedi.

Evlere dağıldılar. Szigety, Ulrike'nin dokunuşlarının verdiği saadet içinde uykuya dalarken, Nikola uzun saatler çalışarak geceye daldı. Bir süre sonra Tesla'nın ışıkları da söndü. İnsanlar evlerinin çatıları altında horul horul uyurken gece akıp gidiyordu. Çivit mavisi gökyüzü soldu. Güneş dünyayı uyandırmaya başlarken çatılar, şafağın gül pembe rengine boyandı. Önce Avusturya-Macaristan İmparatorluğu, sonra Graz. Antal Szigety ve Nikola Tesla kalkıp giyindiler ve sözleştikleri üzere, Alexander'ın yerinde buluşmaya gittiler.

Mekân sahibi sabahın ilk müşterilerini karşıladı: "Buyurun, geçin lütfen." Büyük ve Küçük Elsa'lar tıpatıp aynı yaka ve önlükler içinde süslenmiş, güler yüzleriyle hizmete hazırlardı. Kırkındaki Büyük Elsa kızından daha çekiciydi. Szigety'nin gözlerine gerektiğinden biraz uzunca baktı. Nikola ve arkadaşı pencere kenarında bir masaya geçtiler. Ekose desenli masa örtüsüne güneş vuruyordu. Küçük Elsa'nın yarasa gibi ucu kalkık ve basık bir burnu, yüzünde de kocaman bir gülümseme vardı. Atikti. Kaşla göz arasında dantel peçeteler

üzerine kondurulmuş kahve fincanları geliverdi. Gümüş bir kâse içinde, kıvrım kıvrım tereyağı topakları. Sıcak kalsınlar diye üzerleri kumaşla örtülü bir sepet çörek. Szigety'nin yanağını ısıtan güneş ışığının küçük kayısı reçeli kavanozuna yansıması. Daha en başından hoş bir ortam oluşmuştu. Muhabbet kendiliğinden akıp gitti ve yarım saat içinde resmiyeti aradan kaldırıp birbirlerine sadece isimleriyle hitap etmeye başladılar. Antal şaşkın ve uykulu haliyle, kusursuz Nikola'yı inceliyordu. Saçlar geriye taranmış, sıska parmakları sütlü kahve fincanını tam kulpundan kavrıyordu.

Ne kadar da acemi, diye düşünmeden edemedi.

Sohbetleri esnasında Nikola ne kabalık etti ne de kibirli bir tavır takındı. Antal'ın beklediği gibi davranmadı en azından. Antal arkadaşına, saçlarını geriye taramasındansa ortadan ayırmasının daha iyi olacağını söyledi, kendinde bu hakkı gördü. Nikola elbette bunu bir düşünecekti.

Tesla bu genç adamı amfideki ilk görüşünde cana yakın bulmuştu. Elini kaldırmış, kumral bıyıklarının altından gülümseyip, "Antal Szigety," diyerek kendini tanıtmıştı. Ona dair en sevdiği şeyse, tıpkı Profesör Pöschl gibi en komik şeyleri dahi ciddi bir yüz ifadesiyle anlatabilmesiydi. Ne zaman önemli bir şey söyleyecek veya gençlerin sıklıkla yaptığı gibi birbirlerinin sözlerini kesecek olsalar, biri diğerinin omzuna vururdu. Öyle görünüyordu ki, Szigety de Voltaire okuyordu. Bu muhteşem Fransız'ın fikirlerine dair ne çok şey bildikleri konusunda birbirlerine caka satıyorlar, çelişkili aforizmalarından alıntı yapıyorlardı.

"İnsanoğlunun zayıf yönlerini fizikçi, ahlâksızlığını avukat, ahmaklığını ise papaz bilir," dedi Tesla.

"Tanrı var olmasaydı, insanoğlu O'nu yaratmak zorunda kalırdı. Fakat kâinattaki her şey onun varlığına delalet ediyor," diye Voltaire'dan devam ettirdi Szigety.

Nikola, Voltaire'in böyle bir sözü olmadığını söyledi Szigety'ye, bir yandan gülümseyerek.

Bir çuval inciri berbat ettiğini kabullenip, "Voltaire'i sadece, ruhumu korumak isterken un ufak eden babama karşı argüman geliştirmek için okuduğumdan olsa gerek, böyle bir

sözü olduğunu hatırlayamadım," dedi. "Ölümün kıyısına gelmesem zorla teoloji okutacaktı bana."

Konuyla birlikte Antal da ciddileşti. Bir zamanlar içten içe papaz olmayı istediğinden bahsetti.

Tesla merak etti: "Neden?"

"Safiyet hayali kuruyordum." Antal mavi gözlerini Nikola'ya dikmişti. "Yalnız dini kitaplar okumakla kalmıyor, var olan her şeyle mistik bir bağ içinde olduğumu hissediyordum. Dünyaya, Assisili Aziz Francesco'nun meşhur ilahisindeki gibi, muhabbet dolu sözlerle seslenmek istiyordum:

'Bütün yarattıkların için hamdolsun sana, ey Rabbim,
bilhassa da yüce kardeşim Güneş için...
hemşirem Ay ve yıldızlar için...
hemşirem Bedenî Ölüm için...'"

20

IŞIK

İlham geldiği dakikalarda Nikola yıldırım çarpmış gibi oluyor, sinir uçları parıldıyordu. Gözünü alan ışık onu kör ediyordu. Işık alnından başlayarak aşağılara doğru iniyordu. Tüm bunlar olurken veya sonrasında, normalde zar zor hayal edebileceği şeyleri görüyordu.

Szigety, "Aynı enerji işte!" diye bağırdı.

"Hangi enerji?"

"Bir kadın ve adamı birbirine kenetleyip üremeye doğru götüren enerji," dedi Szigety sırıtarak. "Kozmik enerji, insanoğlunun doğuştan sahip olduğu en kuvvetli enerjidir."

Nikola kaşlarını kaldırdı.

"Sana kendi hikâyemi anlatayım. On üç yaşındayken bacaklarımın arasındaki o şeyi fark ettim..."

Nikola kaşlarını daha da yukarı kaldırdı.

Szigety arsız arsız anlatmaya devam ediyordu: "...ve nazikçe sıvazlayarak keşfetmeye başladım. Okulda ne öğretildi bilirsin, mastürbasyon bir tür kendini sakatlamadır, sinir sistemini çökertir falan filan. Ben de korkardım. Fakat bir gün çizmeyi aşmaya karar verdim."

Nikola imkânı olsa kaşlarını saçlarının içine girene dek kaldıracaktı ama gel gör ki istisnai derecede büyük alnından yukarı aşıramıyordu kaşlarını. "Aman Tanrım!"

"Yanlış anlama," dedi Szigety. "Çizmeyi aşmak dediysem... Bir gün evde yalnızım. Aynanın karşısına geçip soyundum. Kız kardeşimin yatağına uzanıp hayat ağacıma sımsıkı tutundum."

Tesla, kararında bir şüphecilikle arkadaşına bakıyordu.

"Malum şeyi yapmaya başladım, bilirsin ya." Kendi uydurduğu hikâye, Szigety'yi hayrete düşürüyordu. "Birden topuklarımdan yukarı doğru bir ışık yayılmaya başladı. Ayaklarıma binip dizlerime vurdu, Nikola. İçimdeki bu ışık seli oyluklarımdan dökülüp belime vardı. İlk seferde korktum, sonuna kadar gitmedim. Işık geldiği yere geri döndü. Tıpkı seninki gibi. Sence de aynı şey değil mi?"

"Hayır," dedi Nikola sertçe. "Keşif, dünyadaki en heyecan verici şeydir, Tanrı'nın kondurduğu bir öpücüktür."

"Diğer heyecanlar yanında hiç kalır diyorsun."

"Hiç!"

21

İMKÂNSIZ

Nikola, teorik ve deneysel fizik profesörü Jakob Pöschl'ü ilk gördüğünde, ayı mı yoksa bir adam mı gördüğünü kestirememişti. Diyelim ki ayı, nereden tutup getirmişlerdi? Nasıl tıraş edebilmişlerdi? Bu gri takım elbisenin içine onu kim sokmuştu? Ayağının kalıbını gören bir kunduracı ne yapacağını şaşırırdı. Yaba gibi elleri vardı. Birinci sınıf öğrencisi Nikola, profesörün o hassas deneyleri bu yaba gibi ellerle nasıl yürüttüğünü merak ediyordu.

Tesla'nın cevabını bulamadığı bir mevzu daha vardı. Pöschl gibi hakikaten kabiliyetli bir adam, niçin evlilik yoluyla sahip olduğu üç katlı konakla övünüyor; kızları için aldığı, entelektüel çalışmanın olmazsa olmazı saydığı, Dominik maunu çalışma masalarından bahsedip duruyordu? Ahmaklık... Profesör, Tesla'nın itibar etmediği şeyler için ölüp bitiyor, onun çoktan sahip olup pek de umursamadığı şeylerle övünüyordu. Nikola'ya öyle geliyordu ki Pöschl, muhteşem aklından çok ortalama zekâsına güveniyordu. Tesla'nın henüz keşfetmekte olduğu, o yol gösterici iç ışığını kaybettiğinin farkında değil gibiydi.

1848'de, yani ihtilal yılında Jakob Pöschl, başkentteki liberal gösterilerin göbeğindeydi. O yılın Mart ayında kahraman bir Schiller, ön saflara sürülmüş bir Byron'dı adeta. Rüzgâr-

da dalgalanan saçları ve dudaklarında "Özgürlük! Anayasa!" marşıyla *Akademik Fırka*'nın bir üyesiydi. Metternich'in casuslarını protesto ediyor, meydanlarda Arşidük Ludwig'e denyo diyordu. Kendisini Viyana kiliselerindeki çan kulelerinden büyük görüyor, tarihi parmağının ucunda döndürdüğünü düşünüyordu. Yaşça büyük akrabalarından biri evrensel oy hakları, resmi nikâh, sansürün kaldırılması gibi taleplerinin kabul edilmesinin imkânsız olduğunu söyleyince genç Pöschl kendinden emin bir şekilde şöyle demişti: "Biz diyorsak mümkündür!"

Alfred Candid von Windischgrätz 17 Ekim'de isyanları bastırma emri aldığında, Pöschl korktuğu için kendini hiç affetmedi. Nikola'nın Brankovic Amca'sının da içlerinde olduğu Jelacic'in ordusundan kaçıp memleketi Graz'a sığınmıştı. Prenslere esip gürleyen kanun yapıcı değildi artık. İmkân dâhilindeki şeylerle meşgul olmakla kalmıyor, kendisinden beklenen neyse onu yapıyordu. İhtilalin kazandırdıklarının yitip gidişine ya da on yıllar sonrasına kök salışına şahit oluyordu. Kendini toplumsal düzenin akışına bırakmıştı.

Gençlik ideallerine ihanet ettiği için kendini hiç affetmedi; yine de, 1848'den kalma o devrimci damarını da asla yitirmedi. At arabasına binmektense üniversiteye ara ara at sırtında geldi. Bazen, tıpkı sihirbaz şapkasından çıkan güvercin gibi, olmadık şeyler dökülüverirdi ağzından. Öğrencileri kahkahaya boğulurdu. Doğal olarak, öğrenci tayfasından "sevenleri ve sevmeyenleri" vardı. "Seni sevmeyenler, seni doğru anlayanlar olsa gerek," derdi karısı.

Zengin karısındaki bu mizalı anlayışının, bozuk asabını telafi ettiğini düşünürdü arkadaşları. Pöschl de aynı mizah anlayışına sahipti.

"Herkesin önyargıları vardır," dedi meslektaşı Rogner'e. "Kimi Slavlardan nefret eder, kimi Yahudilerden, kimi de Fransızlardan. Ben de öğrenci milletinden nefret ediyorum."

Kabalık etmemek için başını hafifçe salladı Rogner. Arada bir ani çıkışlar yapan dengesiz meslektaşının iyi bir hoca olduğunu bilirdi. Nikola'nın okuldaki ilk senesinde, daha dönemin başında, Pöschl amfiyi bir bakışıyla susturup söz vermiş-

ti: "Önümüzdeki yıl Gramme dinamosuyla deney yapacağız. Size şeref sözü veriyorum. Geçenlerde Paris'ten sipariş ettik."

Gelecek sene Pöschl, o yaba elleriyle zafer kazanmışçasına dinamoyu açtı:

"Jakobenler Fransız İhtilali'ni takvimlerinin başlangıcı kabul ederler. Biz de şu ânı başlangıç kabul edelim mi?"

Dinamoyu çalıştırdı.

Deli gibi cızırdayan dinamo öğrencilere eğlence çıkarmıştı.

"Gördüğünüz bu elektrik tahliyesi azaltılabilir ama yok edilemez." Profesörün sesi rahatsız edici parazit sesini bastırdı. "Doğru akım gelip mıknatıslar çift kutuplu oluncaya kadar dinamo cızırdamaya devam edecek."

"Akım niçin tek yönlü ilerlemek zorunda?" diye fısıldadı Nikola sıra arkadaşı Szigety'ye.

Pöschl sırasıyla Nikola ve Szigety'ye sitemkâr bir bakış attıktan sonra sesini yükselterek konuşmasına devam etti: "Mıknatıslar, her biri akımı zıt yönde tetikleyen iki kutuptan oluştuğu sürece, doğru zamanda akım yönünü değiştirecek bir komütatör kullanmak zorundayız."

Szigety Tesla'ya fısıldadı: "Beş değil mesela, yalnız ama yalnız iki kutup olacak."

Krakówlu bir soylu olan Jozef Pliniecki söz aldı: "Bu demek oluyor ki hem makine hem de makineden faydalanan bizler, kullanmakta olduğumuz doğru akımın kısıtlamalarına tabiyiz."

Fazlasıyla gereksiz ama bir o kadar da mantıklı bir yorumdu.

Pöschl kızgınlıkla başını salladı. O anda Nikola'nın yüzünde dehşet dolu bir ifade belirdi. Tesla'ya bir şeyler oluyordu. Hapşırdı hapşıracak gibiydi. Katalizör gerektiren bir şeyin yaklaşmakta olduğunu seziyordu. Daha olgun bir yorum getirmek gerekirse, onu gören herhangi biri ya sara nöbeti tutmuş ya da orgazm oluyor sanırdı. Bir anlığına nerede olduğunu unuttu. Alnı ışık içinde kalmıştı. İçine doğan şeyin verdiği baskıdan kurtularak sordu: "Peki niçin komütatörden hepten kurtulmuyoruz?"

Pöschl, bu mantıksız öneri karşısında çileden çıkmış bir vaziyette kaşlarını kaldırarak gürledi: "Ne?"

Szigety, davudi sesli bir başpiskopos edasıyla, "Komütatörü neden devre dışı bırakamıyoruz?" diye yineledi.

Bakışlarıyla, badem gözlü Tesla'yı arayan Pöschl, Szigety'yi duymazdan geldi. Kendi koca gözleri, gözlük merceklerinin içinde kaybolmuştu. Profesör ve öğrencisi bir an Davud ve Câlût[20] gibi göz göze geldiler.

Pöschl intikam dolu bir ses tonuyla tükürükler saçarak gürledi: "Neden ha? Söyleyeyim nedenini."

André-Marie Ampère tarafından tasarlanıp, elektrikli aletler üreten Hippolyte Pixii tarafından ilk kez üretilen komütatörün mühim rolünden bahsetti. Haklı olma kanaatinin verdiği rahatlıkla alternatif akımın sakıncalarını ve doğru akımın yerini alamayacağını anlattı. Oysa Nikola kısa bir süre önce bunun mümkün olduğunu sezmişti. Pöschl'ün hitabet gücü kafasını karıştırdı. Yine de profesörün bir yanılgı içinde olduğunu biliyordu, tıpkı babası Milutin'in kendisini papaz okuluna göndermek isterken yanılıyor olduğunu bildiği gibi. Milutin yanılıyordu, zira kendisi bir *papaz*dı, o kadar. Pöschl de yanılıyordu, zira o da bir profesördü, o kadar.

Bu doğru değil, diye düşündü. *Kelime oyunu sadece.*

Nikola'nın böyle düşünceler barındırma yetkisi yoktu. Gençti, güçsüzdü. Fikir sahibi olmaya hakkı yoktu. Ruhunun derinliklerinde hissettiği bu şey kendisini de şaşkına çeviriyordu.

Pöschl öldürücü darbesini vururken acır gibi, pis pis sırıtıyordu.

"Harika işler çıkarabilirsiniz Bay Tesla, ama bu sizi aşar. Yerçekimi gibi sabit bir kuvveti rotasyonal kuvvete dönüştürmek gibi bir şey olurdu bu."

Tesla az kalsın, "İyi de, Ay'ı Dünya etrafındaki yörüngesinde, Dünya'yı da Güneş etrafında döndüren şey, yerçekiminin ta kendisi değil mi?" diyecekti ki dilini ısırdı.

[20] Câlût (Golyat): Eski Ahit ve Kuran'da bahsi geçen dev savaşçıdır. İsrail hükümdarı Davud'la bir düelloya tutuşup kaybettiği söylenir.

Pöschl koca ellerini konuyu zaferle sonuçlandırırcasına sallayarak, "Zor değil, imkânsız bu!" dedi.

"Biz diyorsak mümkündür!" Tesla'nın ağzından istemsizce dökülüverdi.

Pöschl tek kelime etmedi, nedense gözlerinde bir sıcaklık belirdi. "Öğrenci milletinden nefret ediyorum!" diyen adam afalladı. Adamın iç burkan gülümsemesi Tesla, Szigety, Pliniecki de dâhil, tamamen gençlerle dolup taşan amfiyi kuşatmıştı.

22

AY SENİN KOMŞUN

Okuldaki ilk yılında iki yıllık ders verip "fevkaladenin fevkinde" notlarla geçince eve döndü. *Militärgrenze*[21] bursunu hak ettiğini ve elektrik mühendisliği okumaktaki kararlığını kanıtlamış oldu. Nikola'nın Gospic'e dönüşü üzerine komşusu Bjelobaba, *Acaba değişmiş midir?* diye merak ediyordu.

Annesi evde bir temizlik havası estirdi. Her bir pencere, masa, büfe, sandık dahi kıvrak parmaklarıyla işlediği nakışlarla süslendi. Çocukken, Nikola'nın annesi, güneşin ısıttığı saçları henüz soğumamışken başından öper, "Ev senin evin, ay senin komşun," derdi. Graz dönüşü elini oğlunun omzuna koyup, "Niko'm! Küçük işlerin adamı değilsin sen, harika işlerin adamısın."

Yine de bir tuhaflık vardı. Babası kaşlarını çattı, oğlundan gözlerini kaçırarak konuyu değiştirdi.

"Evet, sağlığım yerinde." Nikola ne yapacağını bilemez halde babasının sorularını yanıtladı.

[21] (Alm.) Militärgrenze: Askeri Sınır. 16. yüzyılda Habsburglar tarafından, Avusturya-Macaristan ve Osmanlı İmparatorluğu arasına kurulan tampon bölgedir. Diğer toprakların yanında, çoğunluğu Sırp nüfustan oluşan günümüz Hırvatistan'ını ve Tesla'nın memleketi olan Lika'yı da içine alan bölgedir. Askeri Sınır, 1881'de kaldırılmıştır.

Ne zaman yalnız kalsa kafasının içinde borazanlar çalmaya başlar, yüzü ağlamaklı bir hal alırdı.

Dane'nin ölümünü hâlâ atlatamadı. Beni asla kabullenmeyecek. Hiçbir zaman Dane'nin yerini tutmayacağım.

Graz'da, babasını mutlu etmek için günde on sekiz saat çalıştı, eve döndüğünde neşeyle karşılanmak ve kabul görmek istedi. Ne umdu, ne buldu...

"Demek öyle," diye fısıldadı, "peki o zaman..."

Aylar süren gergin günlerin ardından, Gospic onu uyuşturmuştu. Nevresimlerin altına sokuluyor, çarşafı burnuna kadar çekiyordu. Gözkapakları her daim ağır, uyku baldan tatlıydı. Lika semalarındaki yıldızlar eşekarıları gibi vızıldar ama yine de Nikola'yı uykusundan etmezlerdi. Ormanlarda uğuldayan kadim rüzgârı Tanrı orada unutmuştu sanki. Tek gerçek dil rüyaların diliydi, günlük hayat puslu bir yanılsamadan ibaretti.

"Şişt, Nikola! Nikola!" Annesi sesleniyordu. "Nikola!"

"Kimsin sen?" Eli boşluğa daldı. Gözlerinin önündeki buğudan kurtulup annesinin kara gözlerini görünce aklı başına geldi.

"Nikola, kalk lütfen. Akrabaların seni görmeye geldi."

Nikola giyinip masadaki iki gaz lambasının aydınlattığı salona indi. İki teyzesinin oğulları da oradaydı. Uyku mahmurluğunu üzerinden atamamış, hayal âleminde geziniyor gibiydi.

Asker olanın duruşundan gurur akıyordu. Nezaket icabı sarıldıklarında Nikola, kuzeninin rütbesinin altın ayarında olmadığını fark etti. Uzun, bıyıklı adamdaki bu kendini beğenmiş, ketum duruş Tanrı vergisi olsa gerekti. Etrafındaki hale gözle görülür bir gurur dalgası yayıyordu herhalde.

Köy öğretmeni olan diğer kuzeninin parlak, yeşil gözleri vardı. Yüzünün yalnız bir tarafıyla gülüyor, dudakları yanana kadar sigara içiyor, gülerken hırıltılar çıkarıyordu. İç huzursuzluğu, kendiyle böbürlenmesine neden oluyor, herhangi bir konuşmayı bölmeye dair en ufak fırsatı dahi kaçırmıyordu. "Yanlış biliyorsun," derdi. "Aslında şöyle..."

Üçüncü kuzeni, korkak bir ifadeye sahip ablak suratlı bir adamdı. Yüzünün her iki tarafıyla da gülümsüyordu. Hayatı-

nın büyük bir kısmını sürüsünün peşinde bir çoban olarak geçiren adam, 1875'te gönüllü olarak Hersek'teki isyana katılmasıyla ailesini şaşkına çevirmişti, o kadar. Şaşkın bir ifadeyle, Bosna'da kazıklara geçirildiğini gördüğü gövdesiz Sırp ve Türk kellelerini anlatıyordu Nikola ve ailesine. Bir de, doğal sebeplerden ölenleri yüreksiz diye çağıran Karadağlı gönüllüleri...

Gaz lambalarından yayılan ışık yüzlerinde dans ediyordu.

Misafirler istavroz çıkarıp kuzu kızartmaya girişti. Bıyıklı ve gururlu adam sessizdi; diğer ikisiyse, muhabbet belli kimseler üzerinde toplanınca telaşlanıyorlardı.

"Mitar!" Tombul gönüllümüz suratını ekşitti. "Tanrım, ne salak ama! Salağın böylesini aya çıksan bulamazsın! Sen ne dersin bilim adamı?" diye sordu Nikola'ya ciddi bir tonda.

"Salak! Salak!" Köy öğretmeni hemfikirdi.

Misafirler, rengi dişlerine geçen kırmızı şaraptan içip gecenin ilerleyen saatlerinde biraz şarkı söylediler. Tombul gönüllü, Boşnak şarkılarını iyi biliyordu. Uzunca bir süre aynı notada kaldı. İkinci bir ızdırap verici notaya geçene kadar sesini bir perde bile yükseltse bir süreliğine rahatlayacaklardı.

Tanrım, diş ağrısına ağıt gibi bir şey bu. Övünülüp eğlenilecek bir şarkı ne kadar acı barındırabilir ki? diye içinden geçirdi Nikola.

Militärgrenze'de bir erkek çocuk doğar doğmaz, hemen belli bir askeri birliğe yazılır. Nikola Tesla doğuştan Birinci Lika Alayı 9. Tabur'a, babasının da doğuştan kayıtlı olduğu bölüğe kayıtlıydı. Bilindiği üzere Nikola'nın adı ailesinin o uzun asker ve papazlar listesine yazılmıştı. Atalarının görevi Türkiye sınırındaki askeri güvenliği sağlamaktı. "Uzman Hıristiyanlık Âlemi Hamisi" olmak sanıldığı kadar hoş bir meslek değildi. Asırlar boyu göğüslerinde pirinç rozetler, şapkalara takılmış kuş tüyleri... Avusturya Krallığı'nın sonu gelmek bilmeyen savaşlarında öldüler, öldürüldüler. Papazlarsa amellerini çoğalttı. Fakat belirsiz bir dünyadaki insanların yaptığı iyilikler, önü sonu belirli bir dünyanın iyi yasalarından daha kıymetli değil miydi? İnsan boş yere dökülen kanlar

için pişmanlık duymak, paramparça olmuş hayatların yaralarını sarmak, kendisiyle aynı durumda olan kahramanlar için üzülmek, hamasetin acıyla sonuçlandığını bilmek ve askeri buyruklarla yön verilen hayatı biraz olsun kolaylaştırmak zorunda değil miydi? Erkeklere yasak olan o gözyaşlarını döken birileri yok muydu? Kadınlar...

Omuz üstünde baş koyulmayan bu dünyada, yaşamın bedelini en iyi kadınlar biliyordu. Acıyı kadınlar biliyordu. Acı... Gerçeği biraz olsun yumuşatmak için hikâyeler uydurdular, yaralı hayatları hikâyelerle sardılar. Kanı elleriyle gömleklerden yıkayıp attıkları gibi, sözleriyle yıkadılar dünyayı.

Annesinin zaman içinde giderek koyulaşan badem gözlerine bakarken Nikola tam da bunları düşünüyordu.

Misafirler kalktığında masada ikinci bir akşam yemeği servisine yetecek kadar yemek vardı.

Ne zaman kapılarını bir misafir çalsa şu iki şeyden birini söylerlerdi: "Ah, ne kadar iyi insanlar!" ya da "Nereden çıktı şimdi bu budala!" Bu defa Milutin, ikisinin arasında bir laf etti. Misafirlerin gittiğini görünce, "Budala olmasalar iyi insanlar aslında," diyerek iç çekti.

Akrabalar kayıp oğula evin durumundan haber vermek üzere yola çıkan üç şeytan gibi karanlıkta kayboldular. Misafirler gider gitmez, politekniğin amfileri Nikola'nın gözünde tütmeye başladı. Plitvice Gölü'nün maviliği yirmi dört saatin sonunda büyüsünü kaybetmeye başladı. Yine her şey arapsaçına döndü. Çözülmezse, parmak kangrenden gidecek.

Köpeğin hıçkırıkla karışık metalik sesli havlaması gece boyu yankılandı durdu. Pembemsi ışığın yansıması, nihayet duvarda titreşmeye başladı. Öğrenci, yatağında doğrulmuş, şafağın kızıllığını seyrediyordu.

"Anne ışığı," diye mırıldandı. "Anneliğin ışığı."

Annesinin çatısı altında içini kaplayan huzura rağmen, genç adamın bir tarafı derhal Graz'a dönmeye can atıyordu.

23

DÜELLO

Graz Politeknik'in orta avlusunda kırmızı suratlı bir öğrenci Nikola Tesla'ya yanaştı.

"Evine hoş geldin," dedi. "Sıkı çalış da hocaların seni daha bir sevsin."

Kendisi bir erkek öğrenci birliği üyesiydi, yüzünde ince uzun bir bıçak yarası vardı. Kıskançtı. Adı Werner Lundgren'di ama öğrenciler ona, arzu cehenneminden yardım çığlıkları atan Wagner kahramanı Tannhäuser diye sesleniyordu.

"Kafanı kitaplara gömme konusunda pek iyisin, onu biliyoruz," dedi Tesla'ya. "Peki ya hayatı dolu dolu yaşadığın oluyor mu? Bir türkü tutturduğun ya da kızılca kıyameti kopardığın?" Alaycı bakışlarını Tesla'ya dikmiş, vurgulu vurgulu konuşuyordu.

Tesla'nın yüzünde, bir düello davetine nasıl karşılık verileceğini bilen atalarına has o boş ifade belirdi.

"Bu akşam Botanik Bahçesi'nde?" diye çıkıştı.

Tannhäuser kafa salladı.

Hikâyemizin bu kısmında sevgili okur, sizi nazikçe ve bir o kadar sımsıkı tutup kenara çekmeliyim, çünkü birazdan efsaneye dalacağız.

O geceye ilişkin birçok söylenti var: Nikola Tesla ve Werner Lundgren, namıdiğer Tannhäuser o gece Botanik Bahçe-

si'ne gerçekten gittiler mi? Anlatılan içki içme düellosu hakikaten gerçekleşti mi? Masanın üzeri şıngırdayan bardaklarla mı doluydu? Avusturyalı ve Sırp öğrenciler tuttukları tarafı gaza getirmek için tezahürat yaptı mı? Oda yerinden oynayıp dönmeye mi başladı? Garson kızın parmakları denildiği gibi Nikola'nın terli saçları arasında gezindi mi? Tesla'nın rakibi sarı ışık altında sendelemeye başlayıp pes etti mi? Sandalyesiyle birlikte yere yığılıp başını çarptığı doğru mu? Destekçilerinin çığlıklarına aldırış etmeyen Nikola gecenin karanlığına karışarak kaybolup gitti mi?

Bu düello Nikola'nın hayatını mı değiştirdi?

Değişimi tetikleyen şey düello muydu?

24

BİR BAŞKA GRAZ

Akşamdan kalma Tesla gözünü bir başka Graz'a açtı. İnsanlar tilki gibi, vahşi kediler gibi sırıtıyordu. Bira fıçıları yüklenmiş arabalar gürültüyle döşeme taşlı sokaklardan geçiyordu. Meyhanelerden bilardo topu sesleri geliyor, öğrenciler birbirlerinin şerefine içiyorlardı.

"Kahrolsun susuzluk!"

Nikola da çakır keyif öğrencilerle takılmaya başladı.

Günlüğüne şunları yazmıştı:

Gözümü açtığı için Tannhäuser'e teşekkür etmem lazım. Akademisyenlere ilmini kabul ettirmek için kişisel kavrayıştan feragat etmek şart, çünkü onlar senin sorduğun soruları sormuyor. Profesörler öğrencilere ne anlamaları gerektiğini söyler, öğrenciler de yalnızca söylenen şeyi anlayıp geçer. Bir fırsatçı, getirisi olmayacak bir şey üzerine kafa yormaz. Neden mi? Çünkü düşüncesine yön veren şey kendi iç ışığı değil. Yalnız düşünmesine müsaade edilen ölçülerde düşünür.

Şehir capcanlıydı, haliyle Nikola da. Bu başka Graz'da Nikola da başka bir adama dönüştü. Akşamları çıkmadan önce, yaladığı parmağıyla kaşlarını, bıyıklarını düzeltiyordu. Nasıl ödeyeceğini bilmediği mantosunun içinde kasıla kasıla yürüyordu. Terzi Murko'dan biraz daha borç almıştı. Murko'nun burnuna sinek mi konduğu yoksa etkileyici bir şekilde gülüm-

semeye mi çalıştığı ayırt edilemiyordu. Nikola dersleri asıp Tannhäuser'la vakit geçirmeye başladı. Arkadaş gruplarında *Doktor* lakabını taktıkları bir tıp öğrencisi vardı. Ne zaman içmeye çağıracak olsalar, "Doktor öneriyor!" diyerek şamataya vururlardı. Tannhäuser, Nikola'nın sırtına bir şaplak indirip, "Niko, harika bir adamsın!" derdi.

Bilardo masasının yeşil keçesine bakarken gözünün önünde geometrik şekiller belirdi. Kafasında sonraki ve bir sonraki hamleyi kurarken, masanın etrafında ustalıkla dolandı. Sırtı, kedi sırtı gibi kalkmıştı, asla gereksiz bir hamle yapmıyordu.

Oynarken bir yandan sürtünmesiz ve komütatörsüz motora kafa yoruyordu. Cevabı, yarı saydam zarın diğer tarafında pusuya yatmış bekliyordu sanki. Başarı, her an el sıkışmak üzere olduğu görünmez bir adam gibiydi. Tesla'nın memleketinde her şey başarısızlık ürünüydü, dolayısıyla başarılı bir adam hain ilan edilirdi. Başarı, yalnızlık kokuyordu. Biraz da ocak rüzgârı. Kokusunu çoktan almaya başladığı başarı Nikola'yı korkuttu. Bir felaketten korkar gibi korktu başarıdan. Bu korku Nikola'yı saatlerce bilardo oynamaya ve "Doktor öyle öneriyor!" diye bağırmaya zorluyordu.

Szigety, "Herkes bir nedenden ötürü affedilmeyi ister," diye savundu.

Nikola muhteşem bir vuruşla topları dağıtıp oyunu açtı.

Artık Mojo Medic'le oynadığı zamanlardaki gibi bozukluğuna oynamıyordu. Kâğıt parasına oynuyordu.

Antal Szigety, Nikola'yı görmeye Botanik Bahçesi'ne geldi.

Alnında bir tutam saçı olan zayıf bir adam elindeki sigarayı fırlatarak Szigety'nin yanına gelmişti.

Szigety kahkaya boğuldu. "Jigololara benzemişsin!"

Kosta Kulisic de gelmişti, her zamanki gibi nezaketin n'sinden eser yoktu.

Nikola garsona, ikiliyi kastederek, "Korkma, ısırmazlar," dedi. "Zararsızlar."

Hep birlikte oyuna tutuştular.

"Topları dağıtır dağıtmaz yapmalısın son vuruşu," diye akıl veriyordu Szigety'ye.

Çıktıklarında, Szigety, "Masumiyetini yitirmemiş," dedi Kulisic'e. "Bakışları hâlâ aynı."

"Biraz korkunç," dedi Kulisic. "Ürkütücü."

Cumartesi öğleden sonra etrafta kimseler yokken Nikola istekayı bırakıp insanların sessizce kart oynadığı masaya geldi. Bir sandalye uzattılar.

"Denemek ister misin?"

"İsterim."

Nikola bir matematikçi tutkusuyla oyuna bıraktı kendini. İlahi zekâsıyla iskambil destesinin tüm olasılıklarını hesaplamaya çalışıyordu. Ekose masa örtüsü üzerinde gezinen talih gelgitini gözlüyordu. Görünmez talih dalgası karttan karta atlıyor, oyunculara, buradayım, diyordu. Kazanırken coşuyor, kaybederkense tarifi imkânsız bir keyif alıyor, serseme dönüyordu. İnce bıyığı, özenle taranmış saçları ve uzun parmaklarıyla tam bir kumarbaza benziyordu. Daha önce gördüğü insanlara benzemeyen insanlarla tanışmıştı. Ayyaşlar, tavernalardan kafası kopmuş tavuklar gibi sendeleyerek çıkıyor; garsonlar, elindeki bardağı tutamayacak derecede titremesi gelen adamların ağızlarına sabah içkilerini tutuyorlardı. O zavallılardan biri dönüp Nikola'ya baktı.

"Kimsenin bu hale düşmesini istemem," dedi uzun süredir kullanmadığı sesiyle.

Dışarısı sisten, içerisi sigara dumanından görünmüyordu. Nikola kumar oynamaya devam etti; kazandığı parayı oyunu kaybedenlere ara sıra geri veriyordu. Ona parasını geri veren yoktu. Kıvrak zekâsına rağmen, ayaktakımı ondan daha iyi oynuyordu. Gıdısı kafası kadar büyük olan şişman Franz, "Akıllı bir oğlansın sen, niçin bu yüzkaralarıyla takılıyorsun?" derken Tesla'yı ayaküstü soymuştu.

İşler o kadar sarpa sardı ki yüzü kıpkırmızı bir hal alan Tannhäuser bağırdı: "Kendine gel, ağırdan al biraz!"

"Bağırma," diye tersledi Nikola. "Ben daha çok bağırırım."

"Onu tanıyamıyorum," diye fısıldadı Szigety, Kulisic'e.

Kulisic iç çekti. "Kendini o bile tanıyamazken sen nasıl tanıyacaksın?"

"Zeki insanlar neden aptalca şeyler yaparlar ki?" Szigety susmuyordu.

"Bilmiyorum," dedi Kulisic gizemli bir şekilde. "Zeki değilim ve aptalca şeyler yapmam."

25

KAYBOLUŞ

Tesla durmadı.

Kayboldu.

Herkes nerede olduğunu merak ediyordu. Arkadaşları, akrabaları endişeliydi. Karlovac'taki Brancovic amcası, Profesör Rogner, Allé, Pöschl endişeli. Koca burunlu Kulisic, üç amcası, borçlu olduğu Terzi Murko... Öğrenciler, depresyona girip Mora'ya atladığından şüphelendiler.

Dedikoducu kesim kendi arasında çekiştirdi, "Öyle bir anne babanın oğlundan böyle bir hareket..."

Nikola Tesla nereye kaybolmuştu?

Kosta Kulisic Maribor'da coğrafya öğretmenliğine başvurduğu sırada, onu tesadüfen buldu. Okul sahibi Oskar Rösch'le yaptıkları dört saatlik görüşmenin üzerine, Rösch biraz etrafı tanıtıp Kulisic'i tren istasyonunun karşı sokağındaki Taget'in Yeri'ne bırakmıştı.

"Seni ararım."

Genç Hersekli barı şöyle bir süzdükten sonra Tesla'yı gördü. Birkaç iri yarı adamla piket oynuyordu. Mora'ya atlama fırsatını değerlendiremeyen oda arkadaşının şansını Maribor'da zorladığını düşündü Kulisic.

"Tesla, aman Tanrım!" diye bağırdı.

"Kosta!" O çok iyi bildiği otoriter burnu görür görmez Tesla'nın gözleri parladı.

"Mora'da boğulduğunu düşünüyorduk biliyor musun?"

Tesla gülümseyerek, bir mühendisin kendisini bir aylığına, altmış *forinte*[22] kiraladığından bahsetti.

"Ne diye döneyim ki?" dedi şaşırarak. "Şu an olduğum yerde gayet iyiyim."

Kulisic, Tesla'nın babasına göndereceği mektubu kafasında çoktan yazmaya başlamıştı bile. Tedirgin bakışlarla Nikola'nın fiyakalı bıyığını bir uçtan diğer uca süzdü. Son tahlilde normal görünüyordu.

"Evin sigortasını yenileyip çıktım," diye ekledi eski oda arkadaşı.

Fakat 8 Mart 1879'da Kulisic'in gidişi üzerine Maribor'daki memurlardan olan Oldrich Taube, 2160 dosya no'lu bir yazılı emir çıkardı. Bölge polisi tarafından işleme koyulan dosya, elle tutulur hiçbir kanıtı bulunmayan Nikola Tesla'nın Maribor'u terk edip, baba evi olan Gospic'te para kazanacağı bir işe girmesini emrediyordu. Gospic hâkimi, Nikola Tesla'nın 17 Mart itibarıyla şehre girdiğini bildirdi.

Böylece, aptal ve küçük oğlan kentten kasabaya dönmüş oldu. Efsuncunun çırağı misali, "Hiçbir şey öğrenmedim, daha önce öğrenmiş olduğum ne varsa unuttum," diyordu.

"Ne demek yapma!" diye bağırıyordu karısına Milutin. "Koca Nine herkese soruyor konuştuğun bir kız var mı diye. Kendi damadına bile soruyor. Sıra Nikola'ya gelince bizimki kafasını çeviriyor."

"Lütfen yeter artık," diye seslendi Djuka.

"Papaz olmak istemedi... Neden peki? Keşiş olmak için mi!"

"Sakin ol Milutin."

Karısına eliyle işaret etti. Çoğu insanın öptüğü o aynı elle Nikola'yı sandalyeye oturttu.

"Otur."

Djuka, konuşabilsinler diye dışarı çıktı. Mutfağa gidip kaynamakta olan altınsarısı lahana tenceresinin kapağını kaldırdı ve ne konuştuklarını dinlemek için geri döndü. Karısı odadan çıkar çıkmaz, "Tanrım, şu yaşadığın hayata bak!" dedi

[22] Forint: Macaristan para birimidir.

öğrenerek. "Normal bir genç adam olsun da varsın içsin, kumar oynasın derdim. Sonra kumar oynadığını duydum; sonra da içtiğini."

Nikola kinini kusarcasına, *Harika notlarım umurunda değildi ama, buna ne demeli?* diye geçirdi içinden.

İkonada, koruyucu azizleri olan Aziz Yorgi olanlardan bihaber, ejderhayı öldürüyordu.

Babası esip gürlüyordu: "Bursu kaybeden sen! Okuldan kovulan sen! Polis eşliğinde eve getirilen yine sen!"

"Tanrım yardım et!" diye fısıldıyordu Djuka kapı ardından.

"Hiçbir şey umurunda değil senin. Muhteşem Victor Hugo'nun biz Sırplar hakkında yazdıkları bile. Ne diyor bak: 'Türkler koca bir ırkı kılıçtan geçiriyor. Nerede peki? Avrupa'nın göbeğinde!' Ya sana ne demeli? Graz'da kumarbazlarla sürterken buradaki insanları ve Sırp Tanrı'nı kaç defa düşündün?"

Nikola dilini tutamadı: "Bu şeyleri pek düşünmemiş olabilirim ama her halükârda Victor Hugo'dan daha çok düşünmüşümdür."

Genç adam ne zaman soluklanacak olsa babası söylenmeye başlıyordu. Bütün serzenişlerin sonu aynı yerde bitiyordu. Milutin, kumarı bırakması için Nikola'ya büyük yemin ettirmek istiyordu.

Nikola'nın yüzünde gizemli, muzip bir gülümseme belirdi.

Milutin Tesla için hayatın getirdiği bütün soruların yanıtı dürüstlüktü. Tavernaya giderken ara ara gökyüzündeki bulutlara bakıp, babamın dürüstlüğünün şu bulutlar üzerinde de bir etkisi var mı acaba diye merak ederdi.

Başrahip Pimen'in bir sözüyle babasını kafaya alırdı: "Ben bilirimciliği bırakacaksın ki hayatının sonuna kadar huzur içinde yaşayasın."

Nikola gündüzleri tembel ve cansızdı. Gece olunca karanlığa karışır giderdi. Kalbi bir küt fazla atsa, bir küt az atardı. Az yiyor, bir güve gibi taverna ışığıyla besleniyordu. Kumarbazlar onu iradesiz, kolay lokma sanıyor, kumarhane-

nin vazgeçilmez bir parçası haline gelen bu adamı, yaltakçı ve müstehzi bir sırıtışla selamlıyorlardı. Fakat Nikola bu işi istediği an bırakabileceğini biliyordu. Yüzlerce ciltlik Voltaire serisini yalayıp yutan, önüne gelen matematik sorusunu çözen irade efendisi ta kendisi değil miydi? Ara ara karar verdiği oluyordu: *Bir daha oynamayacağım.*

Derken şeytan dürtüyordu: "Hadi, tavernaya git! Kazanacaksın!"

Dürtü ilk öce karnında beliriyor, daha sonra bir kaşıntı, masada kayan yağ misali, yavaş yavaş tüm bedenine yayılıyordu. *Kazanırım belki.* İç sesi heyecanla fısıldıyordu. Dünya iç gıdıklayıcı, rahatsız edici bir yere dönüşüyor, tuvalete giderken pantolonunu yarı yolda indiren adamı oynuyordu.

Güçsüz. Tutkulu. Titriyor. Tanrı aklının iplerini çözmüş. Doyumsuzluğun vücut bulmuş hali.

Kamaşan dişlerini gıcırdattı.

İç ritmi durmuyordu: *Git! Git! Git!*

Takıntısı onu kartların karılıp dağıtıldığı yere götürdü. Sandalyesine çöktü. Bir kadeh yuvarladı. Konyağın etkisiyle kalbine bıçak saplanır gibi oldu. Karnı ısınıp yanmaya başladı. Sıcaklığın omuzlarına yayıldığını hissediyordu. Omuzları düştü, düşünceleri yumuşadı. Unutulan izmaritlerden biri masanın köşesini yakmıştı. Bir iç çekti ve utanç verici boyun eğme hissi yerini tatlı bir rahatlamaya bıraktı.

İnsanı hayattan bezdiren, sıkıcı bir kış gecesi, Gospic'teki *Kuzu*'da meslekten men edilmiş bir papaz ve Nenad Alagic'le oyuna oturdu ve bütün parasını kaybetti. Eve döndüğünde annesine, "Kaybettiğim parayı kazanmam için biraz daha para ver," dedi.

Annesi insanın değiştirilebileceğini sanmıyordu. İnsan ancak sevilebilirdi. Çekmeceyi açtı ve evin ihtiyaçları için ayrılan parayı olduğu gibi oğluna verdi. "Al bakalım. Hepsini kaybet ve kurtul artık şundan!"

Nikola evden çıkıp ikinci tur için Alagic ve meslekten men edilen papazın kendisini beklediği *Kuzu*'nun yolunu tuttu. Yine aylak adamı oynuyordu. Attığı her bir adımı, batışına engel olmak için atıyordu. Avucundaki soğuk para destelerini

sımsıkı tutuyor, kendi başına hareket eden ayakları Nikola'yı da beraberlerinde götürüyordu. O güç Nikola'yı sürükledi. Cehenneme doğru yol alan bir treni durdurmak için manivelayı hızla çeken gardıfren gibi, bu gücü durdurmaya çalıştı ama atalet içinde ilerlemeye devam etti. Acı bir fren sesi koptu ve Nikola durdu.

Aynı anda hem yutkunuyor hem kusuyor gibiydi.

"Ne yapıyorum ben?"

Hıçkırarak ağlamaya başladı ve ayakları onu geldiği yere geri götürmeye başladı. Adımları şafağa dek Arnavut kaldırımlı Gospic sokaklarında yankılandı. Eve döndüğünde annesini ayakta buldu.

"Bir daha asla!" diye yemin etti. Gözleri parlıyordu.

Annesi sözünü kesti: "Baban kriz geçirdi."

"Ne?" Henüz daha yeni kendine gelebilen kumarbazımız yıkıldı.

Djuka parmağıyla sus işareti yapıp yatmasını söyledi. Yatak odasına, kocasının yanına gitti.

"Ah benim Milutin'im."

"Bana sakın acıma," dedi Milutin karısının elini sımsıkı tutarak. "Ölüm döşeğindeyken bile."

26

DOĞA ÖYLECE KALAKALDI

"Babam dürüst bir adamdı ama iyi bir adam değildi." Prag'da František Žurek'e babasından bahsediyordu.

Son görüşmelerinde babayla oğul arasındaki gerginlik, eski bir yara gibi sızlıyordu. Odada soğuk rüzgârlar estiren suskunlukları duvarları tuz buz edecek cinstendi. Bir zamanlar Nikola koleraya yakalandığında nasıl ki Milutin oğlunun başucunda beklediyse, Nikola da hasta adamın yatağına oturmuş bekliyordu. Babasının gözleri ve avurtları çökmüştü. Söylemek istedikleri ağzından zar zor döküldü: "Okuman için seni Graz'a göndereceğime söz vermiştim. Şimdi sen de bana eğitimine Prag'da devam etme sözü vereceksin."

Babası gömülürken orada değildi. Söylediklerine göre karanlık bir günmüş fakat tabutu aşağı indirecekleri sırada güneş açıvermiş. Âdet olduğu üzere üç gün boyunca eve taziye için kadınlı erkekli misafir yağdı; ev halkı yorgunluktan şaşkına dönmüştü.

Ziyaretçi akını Djuka, Milka, Angelina ve Marica'yı hayatın gürültülü girdabı içine çekivermişti. Gelenler konyak istedi, özlü sözlerden dem vurdu, kahve yapıp yemekleri pişirdi ve öğüt verip durdu. Herkes merhum hakkında bir şeyler anlatıyordu. Alagic bir defasında Milutin'e anlattığı bir olayı aktardı. Milutin'e geceyi bir kurtla burun buruna geçirdik-

ten sonra, şafakta saçlarını ağarmış bulan adamın hikâyesini anlatmış, karşılığında da, "Ne o adam adamdır ne de o kurt kurt," cevabını almıştı.

Kendisiyle girilen çok sesli tartışmaları ve akıl almaz hafızasını yâd ettiler. İlahiyattan birincilikle mezun olmuştu. Uzun Milutin! Schiller okurdu. Gözlüklerini alnına dayar ve orada olduklarını unuturdu. Yaz geldi mi gölge altına girmez, yolun tam ortasından giderdi. Zeki adamdı, iyi adamdı. Arkasından kötü konuşan yoktu.

"Altmışına henüz basmıştı."

"Vah vah!"

Tüm o yorucu koşuşturmaca, yalnızlıktan ve ıssızlaşan evden iyiydi aslında. Kendi kendilerine kaldıklarında durum katlanılmaz bir hal alıyordu.

Nikola, Gospic'e varır varmaz babasının nasıl öldüğünü sordu.

Annesi elini oğlunun omzuna koydu. "Kucağıma uzanmış, güçlükle nefes alıp veriyordu. Acı çekiyordu. Gitmesine izin verdim. Milutin, dedim, Milutin! Gidebilirsin. Bana baktı, gözlerini kapadı ve son nefesini verip huzura erdi."

Babasının çalışma masasının kilidini açması Nikola'nın üç gününü aldı.

Çekmece gözünde babasının hazineleri vardı.

Kırmızı mavi iplerle bağlı tomar da neydi?

Bir mektup. "Oğlunuz fevkaladenin fevkinde bir öğrenci." Güzel!

Ya bu? Profesör Rogner'den bir mektup. Milutin Tesla'ya ölesiye ders çalışan oğlunu eve götürmesini tavsiye ediyor.

Bir dosya buldu. Mor kurdeleyi çözdü. Birkaç eski mektup döküldü. Peder Milutin, tıpkı Aziz Pavlus'un Korintlilere yazması gibi, Senj halkına yazmıştı:

Kilisedeki Mesih suretinin ortasındaki döşemeden sallanan lamba için destek çubuğu kuran adam, övgüye değer bir şey yapmadı.

Tuhaf babasının matematik kabiliyeti, dil yetisi ve akıl almaz hafızası Nikola'ya da geçmişti.

Her daim babasına karşı gelerek yaşamış, ona karşı gelmek için Voltaire okumuştu. Ağlayıp rahatlamak istiyordu

ama nereden başlayacağını bilemiyordu. Dosyadan birkaç gazete kupürü döküldü. Babasının Lika semalarındaki "Güzel bir hadise" haberinin yayımlanmış olduğu, yirmi beş yıllık *Günaydın Sırbistan* gazetesini burnuna götürdü. O an babasının yazısının yerel bir gazete için yazılmış amatör bir bilimsel makale değil gerçek bir şiir olduğunu fark etti:

Gökyüzü gülümsüyor ve yıldızlar, her zamankinden daha canlı parlıyordu ama birden, doğudan bir ışık belirdi. Yıldızlar geri çekildi, doğa öylece kalakaldı.

27

ALTIN PRAG'I GÖRMEK İSTER MİSİN?

Prag'a döndükten sonra uzun uzun yürüdü. Charles Köprüsü'nün tırabzanlarına tutunup kara suyu seyre daldı. Uzun zaman önce Haham Levi şehirdeki Golem'i yaratmış ve balçıktan devi canlandırmıştı. Nikola'nın dersine giren profesörlerin çoğu aynı şeyi dersleri için yapamıyordu. Monoton ses tonları kelimelerdeki anlamı kuruttukça, ölü bilgi ruh üflenmemiş balçık gibi amfilerde kalakalıyordu. Bunun akranlarıyla konuşabileceği türden bir şey olmadığını görmüştü. Kendi kendine mırıldandı: "İnsanların, varlığını kabul etmedikleri önyargılarına saplanıp kalmalarından daha kötü bir şey olamaz."

Akademik bürokrasi, Asur mitolojisindeki melekler hiyerarşisi mevzuundan daha karmaşıktı. Kontuarın diğer tarafında devasa böcekler oturuyordu sanki. Bu sivrisinekler Nikola'ya, yeterli seviyede Yunancası olmadığı için Charles Üniversitesi'ne tam zamanlı öğrenci olarak kayıt yaptıramayacağını söylüyorlardı. Bunun üzerine, yarı zamanlı öğrenci olarak meşhur Karel Domalip'in iki haftada bir düzenlenen seminerlerine katıldı. Bir de Alman Mühendislik Okulu'nda Adalbert von Waltenhofen'in fizik derslerini takip ediyordu.

Belirli aralıklarla Szigety'den mektup geliyordu. Hepsi birbirinin aynısıydı, değişen tek şey ölüp bittiği kızlardı; bir

zaman Erica, bir başka zaman Maria. Tesla arkadaşına akım çıkış noktasını makineden ayırıp başka bir aksa bağladığından bahsediyordu. Budapeşte'ye gönderdiği mektuplarda ısrarla alternatif akımla çalışan bir motor yapmanın mümkün olduğunu yazıyordu.

Sabahları kahvesini Vodickova Caddesi'ndeki Národni Kavárna'da içerdi. Nereye gitse, gitgide korkutucu bir hal alan diğer Nikola peşini bırakmıyordu. Hradcany Kalesi'nin etkileyici hatları aklından çıkmıyordu. Yahudi Kabristanlığı'ndaki mezarlar tüylerini diken diken ederken, Zlata Ulicka'daki oyuncak bebek evlerine bayılıyordu. Akşam olunca tekrar Národni Kavárna'ya bira içmeye geliyordu.

Burada tanıştığı cana yakın bohemlerden biri de, eski bir Charles Üniversitesi öğrencisi olan František Žurek'ti. Birlikte konserlere gitmeye başladılar. Müzik, Nikola'nın ruhunda derin dalgalanmalar başlatma konusunda Ay'dan farksızdı. Žurek, Národni Kavárna'da yan masada oturan bestekâr Bedrich Smetana'yı işaret etti. Adam berbat görünüyordu.

Alman bir anneden doğma, Panslavizm yanlısı Žurek, Kelementin'deki İmparatorluk Halk Kütüphanesi'nde yaşadığı bir olaydan sonra Tesla'yla ilgilenmeye başlamıştı. O kızıl saçlı felsefe öğrencisi özgün dilindeki Byron'ı Almanca çevirisiyle kıyaslıyordu, o sırada Tesla geldi. Sıska elleriyle kitabı kaptı.

"Herhangi bir Byron şiiriyle başla, ben gerisini ezbere getireyim," dedi.

Genç Çekoslovakyalı ilk dizeyi okudu, Tesla şiirin sonuna kadar geldi. Žurek bir yandan Tesla'ya dik dik bakarak kitabın sonundan bir şiir seçti, Tesla yine gerisini getirdi. Byron külliyatını ezbere biliyor, Žurek ona Manfred diyordu. *Manfred* her şey hakkında "pişkin pişkin ve kayıtsızca konuşurdu." Tam yerinde konuşuyordu. Geçimini sağlamak için bilardo oynadığı yönünde söylentiler vardı. Národni Kavárna'da istekasını nadiren eline alırdı ama öyle oynardı ki o saniyeden sonra kafede çıt çıkmazdı.

"Bir prens!" diye fısıldadılar huşuyla.

Manfred ve yeni arkadaşı Prag'da, şairler gibi konuşa konuşa geziniyorlardı.

"Dünyadaki her şey birbiriyle bağlantılıdır. Deli deliyi çeker derler ya, o misal," diye mırıldandı Tesla.

Žurek merak ediyordu: "Olmayan bir şeyi kaybedebilir misin?"

Misafirine bu gizemli şehrin köşe bucağını göstermek istiyordu.

Prag'daki her bir taşın bir hikâyesi olduğunu biliyor muydu Tesla? Golem'den haberdardı. Güzel. Bohemya'nın en az dörtte birinin Otuz Yıl Savaşları esnasında yok olduğunu, lalelerin Hollanda'da yaygınlaşmadan önce ilk olarak Krizik Çeşmesi yakınlarındaki Kraliyet Bahçeleri'nde Avrupa iklimine alıştırıldığını biliyor muydu?

"Ya burayı biliyor musun? Ev-vet, burada çok daha ilginç bir şey var!" Şaperon Žurek devam etti: "Charles Meydanı kırk numaradaki ev, yerini birazdan göstereceğim, Dr. Faust'un yaşadığı ev. İblis buradaki bacadan ruhunu çekip almış."

Tesla bacaya baktı.

Prag, ruhuna acı veriyordu. Keder dört bir yanını sarmıştı. İmkânı olsa yangın var diye bağıracaktı. Bağıramıyor, içine attıkça huzursuz oluyordu. Ölmüş babası rüyalarına giriyordu; bacakları görünmüyor, dalgalanan cübbesiyle ahtapot misali havada geziniyordu. Rüyalarına giren bir başka adam daha vardı. Yüzü olmayan, vücudunun her iki tarafı da herhangi bir insanın sırtı gibi görünen, çatlak sesli bir adam. Aynı anda çağlayan birden fazla nehrin gürlemesi gibi konuşuyordu.

"Kimsin sen?"

"Ben senin ağabeyinim."

"Nasıl olur? Seni daha önce hiç görmedim."

Yüzünü yıkayıp giyindi. Sabahı edene dek Dr. Faust'un evinin önünde aşağı yukarı volta attı.

Bir şey kulağına fısıldadı: Korku!

Kafasının içinde bir çığlık koptu: Korku!

Yaralı, yanan gözlerle uçuşan kar tanelerinin gölgelerini seyretti. On dakika sonra geri döndüğünde ayak izlerini tamamen karla kaplanmış buldu. Üç kez aşağı yukarı volta atmış, ayak izleri üçünde de kaybolmuştu. Neredeyse gün doğuyordu, farkında değildi. Sabah ayinine yetişmeye çalışan yaşlı

kadınlar telaş içinde yanından geçip gittiler. Kilise orgcuları, Tanrı'nın zihnindekileri notalara dökmeye başlamışlardı.

"Astronomik saat kulesini inşa eden Hanuš Usta'nın trajik sonunu biliyor musun?" Žurek devam etti. "Ya Dördüncü Wenceslaus'un Aziz John Nepamuk'un dilini kopartması üzerine, kesik dilin vaaz vermeye devam ettiğini? Aziz, Charles Köprüsü'nden atıldığında köprü çatırdamaya başlamış ve mimarlardan biri iblisle anlaşmaya oturana kadar tamir edilememiş. Sonra..."

Tesla sözünü kesti: "Prag'da iblisle yapılan bir sürü anlaşma var desene."

"Bir sürü, tonla," dedi Žurek böbürlenerek.

28

AKILLI LAHANA

Budapeşte'deki amcası Pajo Mandic, Prag'a Nikola'yı ziyarete gelmişti. Boş gözlerle yeğenine bakıyor, Edison'un Paris ofisindeki müdürünün Tivadar Puskas adında bir adam olduğundan bahsediyordu.

"Yani?" dedi Nikola.

Albay Mandic bir tek *Becherovka*[23] yuvarladı. Yeğenine şüpheyle bakıyordu, Nikola'nın kumar oynadığı günleri unutmamıştı.

"Tivadar tüm yetkilerini, Macaristan'da bir telefon ağı kurmak üzere kardeşi Ferenc'e verdi. Ferenc arkadaşım olur. Elektrik mühendislerine ihtiyacı var. Eğer istersen iş senindir."

Tesla'yı Budapeşte tren istasyonunda ilk kucaklayan Antal Szigety olmuştu.

Yakışıklı bir adam, diye geçirdi içinden Tesla hafif kıskançlıkla. Antal'da bir yüzücü ya da halter çalışan bir jimnastikçi tipi vardı. Tesla'yı kucaklarken arkadaşının ayaklarını yerden kesti. "Çöp gibisin! İcabına bakacağız!"

Cumartesileri gençleri eğlendirme işini sırayla Pajo Mandic ve Farkas Szigety devralıyorlardı. Yaşlı Szigety, zamanının

[23] Becherovka: Bitki özlü Çek likörüdür.

çoğunu yollarda tekerlek izi sürüp kırsal Macar süslemeleri eskizi çizerek geçiren bir mimardı. Aile dostu bir kadınla Nikola'ya ev bakıyordu.

"Dul mu, boşanmış mı?" diye sordu Tesla.

"Aklından boşanmış," dedi Antal pis pis sırıtarak.

Nikola'nın yeni dairesindeki salonda, pagoda şeklinde beyaz çinili bir soba vardı. Duvarda iki tablo asılıydı. Ev sahibesinin gençlik portresindeki çatlamış boyalar, yeşil gözlü kumralın yüzünü kırıştırmıştı. Diğer tablodaysa birine taç giydiriliyordu. Aziz Stefan'la Matthia Corvinus arası bir adamdı. Tavan o kadar yüksekti ki at üstünde uzun bir adam gelse yetişemezdi. Tüm eşyalar fil hastalığına yakalanmış gibiydi.

Taşınma işi biter bitmez Szigety masaya tombul bir şişe koydu. Tesla gülümserken, Szigety bir yandan anons ediyordu, "Hakiki *tokay*[24] olur kendileri."

Ev sahibesini de davet ettiler.

Marta Varnai. İki çocuk kitabı çıkarmış: *Akıllı Lahana* ve *Kirpi'nin Dersi.* Akıcı Almancası, ağır Macar aksanının yanında solda sıfır sayılırdı. Anlaşılır bir ses tonuyla, Mojo ve Nikola'nın Gospic'teyken zevkle okudukları Macar yazar Miklos Josika'nın eserleri hakkında konuşuyordu. Oğlu geçenlerde askeri doktorluk yapmak üzere, Nikola'nın memleketine çok yakın olan Saraybosna'ya gitmişti. O anlaşılır ses tonuyla Bayan Varnai, krallığın "öteki başkenti" Budapeşte'nin yeni yüzlere ihtiyacı olduğunu söyledi.

"Sizin gibi mühendislere ihtiyacımız var Bay Tesla," diye devam etti hevesle. "Yeni opera binasına, yeni köprülere ve yollara ihtiyacımız var."

Yapılacak bulvarlar için yer açıyormuşçasına kollarını iki yana uzatıyordu.

Dili başka şeyler söylüyordu, cazibesi başka. Gözündeki parıltı, kahkahasındaki iç gıdıklayıcı iniş çıkışlar. Işık Tesla'yı esir aldı. Önü sonu olmayan bir sıcaklık bedeninden çıkıp, kendisi ve henüz yeni damlamış olan Szigety'yi yalayıp geçti.

Kadın gittiğinde Szigety iç çekti: "Gördün mü?"

"Neyi?"

[24] Tokay: Macaristan'a özgü tatlı beyaz şaraptır.

"İki koca gömmüş olmasına şaşırmadım. Kadın kocalarından fazla yaşamamış, kocalarını fazla yıpratmış!"

Otuz yıl önceki halini görmek için neler vermezdi.

"Akıllı lahanaymış, bak bak! Neymiş efendim, yalnız çocuklar içinmiş. Ah, onun yatak odasının tavanında bir sinek olmaya bile razıyım."

Antal Szigety Budapeşte'de arzularıyla ilgili açık açık konuşuyordu. Kadınların soyunup kendisine mahrem yerlerini göstermelerini isterdi. Çıplak vaziyette odada dolanıp kalçalarıyla, gezegenleri ve yıldızları döndüren o gücü açığa çıkarmalarını isterdi. Sık sık kızların gülüşlerinin şeytani, erotik alevler saçtığı randevu evlerine giderdi. Nikola'ya kadınların derinliklerindeki kayganlıktan bahsetmiş, Nikola'yı Dante'nin *Cehennem*'ini çağrıştıran, adı çıkmış randevu evlerinden birine götürmeyi teklif etmişti. Arkadaşının odasına *Casanova'nın Anıları*'nı bırakmış, Nikola başlıklardan gerisini okumamıştı: "Endişeli Bir Gece", "İki Kız Kardeşe Tutuldum, Angela'yı Unuttum", "Kaptan Geceyi Henrieatta'yla Geçirdiğim Reggio'da Bıraktı Bizi".

"Casanova!" diye homurdandı Nikola. Kitabı bir kenara attı, esneyen ağzı bir gitarın ses deliği kadar açılmıştı.

Eskiden Todelbad'da yaptıkları gibi, Antal'la kaplıcalara gittiler. Tuhaf görünümlü müzisyenleri dinlediler. Şarkıcı kadın, gözleri kapalı çalan kemancının iki katı uzunluğundaydı. Santuru çalan adam tellere, ışıltılı bezlere sarılı tokmaklarla vuruyor, tambur çalgıcıları tellerde tırnaklarını kırıyorlardı. Kadınlar, incilerle süslenmiş yerel kostümler içinde fırıl fırıl dönüyor, adamlar şapkalarında şarap sürahileriyle dans ediyordu. Tesla'nın ruhu tempolu şarkılara, özellikle de hüzünlü olanlara karşılık veriyordu. Krallığın "öteki başkenti" Nikola'yla iyi geçiniyordu. En önemlisi de hayatında ilk defa para derdi yoktu. İyi giyinmekle kalmıyor, kıyafetlerin sessiz dili üzerine uzmanlık yapıyordu. Bayan Varnai ince tavsiyeleriyle ona yardımcı oluyordu. Yalnız kaldığı an, Tesla'nın teşekkür mahiyetinde verdiği gül buketine başını gömmüştü.

Yığınla inşaat işinin devam ettiği Budapeşte'de, bir kule diğerini geçmeye çalışıyordu. Fakat ne günbatımlarına şahitlik ediyorlardı! Pembeden mora çalan gökyüzü, çatıların üzerinde

dağılıyordu. Nikola, altıncı Avrupa telefon santralini inşa eden mühendislerle çalışıyordu. Baştan sona büyük bir başarı ürünü.

Kumral istilacı her şeye burnunu sokuyordu. Ferenc Puskas! Tıpkı bir zamanlar Brankovic amcasının yaptığı gibi Nikola'nın sırtına bir şaplak indirdi. Nikola'yı terfi ettirdi, ona artık *evlat* diyordu.

"Daha hızlı evlat, daha hızlı!"

Sorsalar, *sabırsız* ve *dahi* sözcüklerine eşanlamlı der, dünyanın yavaşlığından şikâyet ederdi. Ona göre insanlar, sorumluluklarla dolu günlerini tıkınarak geçiriyorlardı. Gündüzü sağ tarafına almıştı, geceyi sol. Şafağı zor ederdi, kalksa da bir an önce işe devam etse diye. Çok enteresan, son derece enteresan. İş esnasında Nikola gitmiş, yerine, ateşe benzer ne idüğü belirsiz bir güç gelmişti. Gözlerine bir bant inmiş, parıltılar içinde parlak mı parlak bir pencere ve pencere içinde daha önce görmediği bir şey... İlk icadı bu şekilde ortaya çıktı.

"Ne yaptın?" Szigety meraklanmıştı.

"Bir telefon kulaklığı! Telefon alıcısı içindeki mıknatıs sayısını çoğaltıp konumlarını diyaframa göre değiştirdim."

"Puskas beğendi mi?"

Genç adamın yüzü aydınlandı.

"Şubat'ta sergilenecek bir opera performansının telefon yayınında icadımı kullanacak."

Paskalya Perhizi öncesinde, Erkel'in *Hunyadi László* operası Ulusal Tiyatro'da sergilendi. "Tüm Budapeşte", gösteriyi eşzamanlı olarak Vigado Konser Salonu'nda takip etti. Yayın kalitesi Paris'tekinden iyiydi. Elektrik ışığı altındaki kodamanlar akıllarını sıyırmış gibiydiler.

"İyi de Tesla nerede?" Puskas canı sıkkın halde Szigety'ye sordu.

Tesla düne kadar büyük bir heyecanla yayına hazırlanıyor, Puskas'ı da heyecanlandırıyordu. İkide bir, "İş insanı yarattı, sonra da yok etti!" cümlesini tekrarlıyordu.

Kafasındaki en sağlam tel kopana kadar aldı başını gitti. Ruhu bu tele bağlıydı sanki. O tel de kopunca genç adamın devreleri yandı. Bayan Varna'nın dairesinde, kalın perdelerin ardındaki yatağında boylu boyunca uzandı. Yayının ne kadar başarılı geçtiğini söylediklerinde gülümsemeye mecali yoktu.

29

DEKADAN

Bunları söyledikten sonra yüksek sesle, "Lazarus, dışarı çık!" diye bağırdı.
Yuhanna 11:43

Bayan Varna'nın eğitim geçmişini, yazdığı çocuk kitaplarıyla yargılamak hata olurdu. Tesla'nın ev sahibesi Verlaine'i Fransızcadan okuyabiliyordu. Acaba, "*Sen, ey Şeytan, bu uzun sefaletime acı*" dizesini hatırlıyor mu diye kiracısına Baudelaire okuyup okumadığını sormuştu.

Bu arada *Kötülük Çiçekleri* de Tesla'yla yaşıttı. Kitaptan esinlenen şairler kuşağı çoktan ünlenmişti. Şairler ve ressamlar marazi duyarlılık, kent ekolü ve gözaltı torbalarıyla hayat gibi temalar üzerine yoğunlaşmışlardı. Avrupa sanatı, prenses ve bezelye tanesi hikâyesine dönmüştü. Fakat Bayan Varna'nın gözünde, haşhaş ve apsentin yeşil ruhuna tapan o sanatçıların hiçbiri Nikola Tesla kadar duyarlı, onun kadar dekadan değildi.

Opera yayını öncesinde Nikola günde beş saat dinleniyor, yalnız iki saat uyuyordu. Şafak sökmeden kalkıp ofise gidiyordu. Kötüye giden sağlığından Budapeşte'yi mi yoksa kaderi mi sorumlu tutacağına karar veremiyordu.

Bu şehir iliklerime işledi, diye yazmıştı günlüğüne.

Ferenc Puskas seslendi: "Hadi gidelim! Sonra devam edersin evlat!"

Kendi adına Puskas'ı da teşvik ediyor, tempoyu arttırıyordu.

Sonra olay koptu.

Tüm dünya titremeye başladı, dünyayla birlikte Tesla da... Fakat eşzamanlı bir şekilde yerli yerine oturmak yerine, titreşimler çarpışmaya başladı. Titreşimin alt notalarında iletişim, bozulmaz bir sessizlik içinde, yalnız hasta adamın duyabileceği şekilde devam ediyordu. Nikola halüsinasyonu temel bileşenlerine ayırdı. Evrenin mırıltısı bir uzaklaşıyor, bir yakınlaşıyordu. Bu mırıltılar, dış seslerin alt notalarında yavaşça ilerleyip dışarı süzülüyorlardı. Kimdi bu konuşan? Tanrı mı, yoksa günlük hayatın görünmeyen yüzündeki canavar mı? Uzaklardan gelen bir trenin ıslığı, üzerinde oturmakta olduğu bankı salladı. Üçüncü odadaki saat, kulağına bir çekiç gibi iniyordu. Tesla yerde gezinen karıncaları işitiyor, masaya konan sineğin kafatası altındaki kubbede çakan ışığı görüyordu. Alnındaki ürpertici his sayesinde, karanlıkta metrelerce uzakta duran bir nesneyi sezebiliyordu.

"Yarasasın sen," dedi Szigety.

Budapeşte trafiğinin titreşimleri binadan içeriye, oradan da yatağına, sandalyesine sızıyor, yarasayı tepeden tırnağa titretiyordu. Güneş saksı çiçeklerinin yapraklarından makineli tüfek misali ateş ediyor, Nikola'yı serseme çeviriyordu. Bayan Varna'nın dairesindeki kalın kumaşlara duacıydı. Yatağının altına kauçuk tampon zulası yapmış, yerin yedi kat dibine girip uzanmak istiyordu. O kadar yorgundu...

"Bana neler oluyor?" Genç mühendis titriyordu.

Doktorlar, bombeli orman gülleri ve puslu aynaların olduğu odalardan geçtiler. Szigety, kendinden emin görünen keçisakallılara kapıya kadar eşlik etti. İki haftalık doktor ziyaretinin sonunda Nikola biraz olsun toparlanmadı. Parmakları ellerinden, kolları omuzlarından dökülecekmiş gibi sallanıyordu.

"Nasılsın?" diye sordu kapıdan Szigety.

"Aziz Sebastian gibiyim," diye fısıldadı Tesla.

Aziz Sebastian'ın tenini oklar, Nikola'nınkini gözler deliyordu: Kafasının arkasında bir tane, omzunda başka bir tane,

bir diğeri karnında. Algısı onu canlı tutuyordu. Tamamen gözlerden ve dudaklardan oluşuyordu.

Szigety Bayan Varna'ya seslendi: "Yardımınıza ihtiyacımız var."

Ev sahibesi anlayış ve merhamet dolu gözlerle uzun uzun baktı. O andan itibaren her gün, hasta adamın hezeyanlarını dinlediği karartılmış odaya ziyarete geldi.

"Dane, bırak beni! Lütfen, bırak gideyim!"

Kek ve balla tatlandırılmış papatya çayı getirir, şöyle fısıldardı: "Ye."

Nikola gülümsemeye çalışırken azı dişlerini gösterirdi.

Nikola için dua etmekten Bayan Varna'nın kenetlenmiş parmaklarına kan gitmez oldu. İşkence çeken o yaratığı öpmeye can atıyordu. Bir defasında o uyurken alnına bir buse kondurdu. Genç adam fark etmemiş gibi yaptı. Kaçamak bir bakış atıp pişman oldu, hemen gözlerini kapadı. Kadının tüm dişil ruhu gözlerine gelip oturmuştu.

Lajos Varna Saraybosna'dan annesini ziyarete geldiğinde Tesla'da ritim bozukluğu olduğunu düşünüp yüksek dozda potasyum bromür yazmıştı.

Nikola için, "Ölüm eşiğinde," diyerek bir de ünlü Uzman Doktor Rosenweig'in onu görmesinde ısrar etti. Rosenweig ani bir hareketle çantasını kapatıp, "Şu durumda tıbbın yapabileceği bir şey yok," dedi.

Szigety köpürdü: "Tıbbınızın içine edeyim!"

Tesla'yı geneleve götürememişti, bari egzersiz yaptırayım diye düşündü.

"Bana güven," dedi Tesla'yı yataktan kaldırırken.

"Ne demiş Altın Ağızlı John? İnsan, patlayan sabun köpüğünün gölgesinden ibaret." Nikola uyuşukluk yüzünden başını kaldıramıyordu. Zaman zaman işitme yetisini yitirmekten, kusma nöbetlerinden yorgun düşmüştü. Kendi korkusunun içinde amip gibi yüzüyor, buzla kaplı sokaklarda yürüyordu. Bu vızıldayan dünyada, bir sonraki adımı son adımı olacakmış gibi hareket ediyordu hep.

Szigety arkadaşını gayretlendirmeye çalışıyordu.

"Kendine gel. Hastalık yığın olarak gelir, azar azar gidermiş."

Nikola'nın bu hastalığı yeneceğine inanan tek kişi Szigety'ydi. Doktorlardan iğrenip kendi kendine şöyle demişti: "İnsanlar kör. Hiçbir şey görmüyorlar. Hiçbir şeyden anladıkları yok. Çoğu böyle."

Nikola'yı yaşamaya zorladı. Arkadaşını her gün zorla yürüyüşe çıkardı. Rüzgâr, çatılarda kar tozlarıyla oynaşıyor, buzun kokusu ilahi bir selamlama gibi geliyordu. Şehrin tiksindirici gürültüsüne ve çan kulelerine sayıp döktü. Ne zaman bir köprü altından geçse, devasa bir ağırlık kafatasını eziyor gibi gelirdi. Bu yüzden açık alanlarda yürümeyi tercih ederdi. Szigety gezintilerine, azar azar jimnastik de eklemeye başladı. Tesla dambılları kalça hizasından, baş üstü hizasına kaldırıyordu. İyi hissetmiyordu ve insan iyi hissetmediğinde, çanlar yalnızca kendisi için çalardı. İlk defa toparlanabileceğini düşündü. O an, batan bir gemiden kurtulup kıyıya çok yaklaştığını hisseden yolcuyla aynı hisleri taşıdı. Bir de bakmış ki yalnızca bir histen ibaret değilmiş, hakiki bir kıyı varmış önünde. Sancılı yumurtadan çıkma süreci sona ermek üzere diye düşündü. Perde ardından bir şey Nikola'yı dürttü. Sırrın aydınlanması pek yakındı.

30

PARK

Buda yakasında doğan güneş, donmuş nehri, koca şehri ve parkın çakıl patikalarında gezinen iki nazik genç adamı ısıttı. 1882 Şubat'ı karsız ama dondurucuydu. Genç adamlardan biri boğazına kadar iliklediği siyah mantosuna, diğeri de devetüyünden kabanına bürünmüştü. Siyah paltolu adamın, siyah, özenle geri taranmış saçları vardı. Yanındaki arkadaşı hafif tombul, kumral bıyıklıydı. İki de bir, memnuniyetsizlikle kaşlarını çatıyordu.

Tesla iyi günündeydi. Islıkla Vivaldi'nin *Kış Senfonisi*'nden bir şeyler çalıyordu. Szigety çapkın Eros ifadesini takınmıştı.

"Wilhemnia Schröder-Devrient'in *Bir Alman Şarkıcının Anıları*'nın bir sahnesi, tam da bu parkta çekildi." Tesla'yı bilgilendirdi.

Kenarında kocaman kuş tüyleri olan şapkalarıyla iki kadın yanlarından geçti. Ünlü bir kemancı hakkında konuşuyorlardı.

Tesla ve Szigety, kadınlardan birinin, "Kendisini pek tanımıyorum ama müziği baş döndürücü," dediğini duydular.

İki hizmetkâr, kadınları takip ediyordu. Esmer, düz saçlı, köşegen çeneli olan, jöleli şekere benzeyen sarışının koluna girmişti.

Sarışın olan neşeli neşeli söyleniyordu: "Dişlerim çok

kötü. Ne zaman tatlı bir şeyler yesem ağrıdan ölüyorum ama ne yapayım, seviyorum işte."

Kötü dişli hizmetkâr, kız gibi giyinmiş olan ve popo üstü oturan bir oğlan çocuğuna bağırıyordu.

"Hadi ama Herve, şımarmayı bırak lütfen."

Yerinde duramayan bir karga patikada sekiyor, evcil ördekler gagalanyla kendileri için çimlere serpilen taneleri didikliyorlardı.

Tesla iç geçirdi: "Az kalsın tüm bunların varlığını unutuyordum."

Szigety de dünyadan koptu.

Rita'nın dudaklarının kendi dudaklanna konduğunu hayal ediyordu.

Dizleriyle kalçalanna dokunurken, çoraplarının çıkardığı iç gıdıklayıcı sesi düşünerek iliklerine kadar titredi. Ah ilham perisi, o mest olmuş yüz ifadesini nasıl tarif etsin? Nefretten mi yoksa zevkten mi dört köşe olmuş? İkisini uzaklara götüren o güce karşı koyamıyor...

"Bak!" diyerek onu sarstı Tesla. "Vay be, şu günbatımına bak!"

Genç Macar'ımız başını kaldırdı ve kara bulutların ardındaki altın kürenin kızıllığa dalışını gördü.

Tesla, Goethe'nin *Faust*'undan şu dizelerle güneşi uğurladı:

Çember tamamlanıyor, ışık gidiyor aceleyle
Yeni bir güne, yeni bir hayat kurmak üzere

Szigety'nin nutku tutuldu. "Bak, tüm park güneşin kızıllığına boyandı. Hepimiz birer Kızılderili olduk."

Tesla cevap vermedi.

"Yemyeşil çalılar kırpılmış, satranç taşlarına dönmüş. Renkler bağırıyor."

Tesla'dan yine ses yok. Budapeşte'deki evlerin bütün pencerelerini aydınlatan bir ışık patlaması oldu. Kuşlar ufukta kayboldu ve güneş battı peşleri sıra. Uçuşan kuş sürüsünü gördükten sonra Szigety emin oldu, güneşe dalıp giden arkadaşı henüz dünyaya dönmemişti.

"Ne oldu?"

Nikola alev alan yörüngeyi seyrediyordu gözünü kırpmadan.

"Bana bak!" diye bağırdı Szigety.

Nikola aynen tekrar etti: "Bana bak!"

Sonra, "Bak nasıl döndürüyorum gör," dedi güneşi işaret ederek. Güneşe dalıp gitmişti hâlâ.

Szigety oturacak bir bank bulmak için etrafa bakındı.

"Açıyorum-tık! Dönüyor. Bir daha-tık! Tersine dönüyor."

Bir bu eksikti, dedi içinden. Ne yapacağını bilemiyordu Szigety. Tesla'yı nazikçe kolundan tutarak, "Hadi dinlenelim biraz," dedi.

Tesla arkadaşına yaslandı.

"Kapatıyorum. Duruyor! Şu çatırtıları sen de duymuyor musun?" Izdırap dolu ve mülhem bir gülümseme vardı yüzünde.

"Neyi?"

"Motoru işte."

Szigety'nin yüzü cereyanlı tele dokunmuş gibi bir hal aldı.

"Dur bir dakika!" diye bağırdı. "Nerede motorun?"

"Burada işte," dedi ikisinin arasındaki boşluğu işaret ederek. "Açtım-tık! Buyur, problem çözüldü."

Szigety insanlarla konuşurken tek gözünü kapatırdı. Bir şeylerden rahatsız olduğundan mı yoksa odaklanmaya çalıştığı için mi yapardı bilinmez. Tek gözünü kısarak sordu: "Hangi problem?"

"Alternatif akım motorumun problemi. Dinle! Nasıl da sessiz çalışıyor."

İsa, ruh da tıpkı rüzgâr gibi istediği yere uçar, onu yalnızca sesle biliriz demiş, ikiyüzlü Nikodim'e. Deli saçması sandığı şeyin aslında öyle olmadığını fark eden Szigety'yi tarifi imkânsız bir heyecan sardı. Batlamyus'un Güneş sistemi temsilinin eski nüshası gözünde canlandı, gökkubbenin çevrelediği sabit dünya. Gökkubbeden kafasını çıkaran birkaç hayta vardı baskıda. Kendini o haytalar gibi hissetti. Buz kesildi birden.

Tesla'nın yüzü, batan güneşle birlikte bronzlaştı.

Babasının fena halde nefret ettiği, o yarı mülhem yarı işkence çeken ifadesi suratındaydı yine.

"Çözdüm. Gönül rahatlığıyla ölebilirim artık."

"Bana da anlat şunu lütfen!"

Arkadaşını yanına çekip elinde çubukla patikaya şemalar çizmeye başladı.

"Şu ana kadar bu problem üzerinde çalışan herkes tek yönlü akım kullandı, biliyorsun. Ben en az iki yönlü akım vereceğim. Neden mi? Aynı jeneratöre birden fazla alternatif akım vermek cihazın statöründeki elektrik şaftlarında manyetik alanlar yaratabiliyor. Her şaft bir diğeriyle eşit frekansa sahip ama elektromanyetik dalgaları eşzamanlı değil."

Dans ederken adımları bir türlü ayarlayamayan bir çift geldi Szgety'nin gözünün önüne.

"Vuruşları nöbetleşe yapıyorlar. Bu da ikinci bir silindir takılmış etkisi yaratıyor cihazda. Birbirine dikey düşen iki manyetik alan vektörel bir şekilde toplanıyor ve ortaya çıkan alan dönmeye başlıyor."

Soyut kavramlar Tesla'nın ağzından semavi cihazları harekete geçiren kozmik rüzgârlar gibi dökülüyordu. Bir yandan da çubuğuyla bir şeyler çizmeye devam ediyor, konuştukça buhar çıkıyordu ağzından.

"Akım yönünü değiştirince dönmeye başlıyor. Böylece dağıtım makarasını sımsıkı tutan değişken bir manyetik girdap elde ediyoruz. Böylece komütatöre ihtiyacımız kalmıyor artık. Güzel, değil mi? Anlamadığın bir yer var mı?"

"Basitmiş," diye onayladı Szigety.

"Uzak mesafelere elektrik ulaştırılabilecek böylece. Alaaddin'in sihirli lambası gibi bir motor bu. İçindeki cin bir peyda oldu mu insanlığa büyük hizmetlerde bulunacak."

Gözleri yaşardı. Şiddetli bir mutluluk spazmı göğüs nahiyesini esir aldı. Szigety olan biteni toparlamaya çalışıyordu. Batan güneş onun da yüzüne renk kattı. Olayı anladığında bir titreme nöbeti aldı dizlerini. Teninin altına hapsettiği yaralı hayvan, iplerini çözmeye çalışıyordu. Arkadaşını kıskanmıştı. Daha fazla dinlemek istemedi.

Motoruna da... Sana da... diye başladı içinden. *Kozmik resitaller, Alaaddin'in sihirli lambası! Yeter be!*

Batı, görülüp görülebilecek en trajik kırmızıya boyandı. Genç adamlar patikadaki motor planına bakıyorlardı.

Nikola'nın kahverengi gözlerine ılık bir sis oturdu. Karlar çiçek kokuyordu. Szigety dönüp duran manyetik alan şemalarına bakakalmıştı. Sonra başını batmakta olan güneşe çevirdi ve Yakup misali, kıskançlığının üstesinden gelmeye çalıştı. Arkadaşının anlatıp durduğu şeyin önemini daha yeni kavramıştı. Antal Szigety'nin gözleri de Tesla'nınkiler gibi parlamaya başladı ve zafer kazanmış bir edayla fısıldadı:

"İmkânsız!"

31

AŞKSIZ

Budapeşte telefon santrali baharda işlemeye başladı. Artık yapılacak bir iş kalmamıştı, genç mühendis bavulunu topladı. Ferenc Puskas mutlu mesut göbeğini kaşıyarak, "Paris'teki merkez santralimize transfer etsek ya seni, ne dersin?" dedi.

"Ciddi misin?" Tesla şüphe içinde sordu.

"Ciddiyim."

İki hafta sonra trenden indiğinde derin bir nefes aldı. "İşte geldim, buradayım!" İlk bir ay boyunca toza bulanmış serçe misali Paris'in parıltısına bulandı. Tüm şehir baştan sona şehvetli bir hummaya yakalanmış gibiydi. Aşkın gücü o kadar baskın geliyordu ki yeterince kalın bir zırhla kuşanmamış bir adamı çarpıverirdi. Sokak aralarında sarmaş dolaş cilveleşen âşıklar, birbirinden güçlükle ayrılan baldudaklar... Birbirine kenetlenmiş titrek parmaklar, korku dolu gözlerle cevabı aranan *Beni seviyor musun?* diyen bakışlar... Aşk, ağaçlarla çevrili her patikadan, şehrin her köşesinden dudak bükerek *ben de varım* diyordu. Bu baş döndürücü fısıltıya kim kayıtsız kalabilirdi? Fakat Nikola köşe başlarından göz kırpan aşka kör bakıyordu. Burnunu önüne katıp yürüyordu Paris sokaklarında. Yargıçlar, bankerler randevu evlerinde etli butlu kadınları yiyip bitiriyor; sokak kızları kaldırımlarda baldudaklarını büzüp

kahkahalar saçarak, "Nereye bayım? Yalnız mısın bu akşam?" diye etrafa iş atıyorlardı.

Tesla'nın aşk anlayışı başkaydı. Dünyanın merkezi Paris, merkezin merkezi Milli Kütüphane'ydi: Orada, aşkla, Maupassant'ın eski kısa hikâyelerini okudu. Haussmann Bulvarı'ndaki yapıları aşk dolu bakışlarla seyretti. İçlerinde kimlerin yaşadığını merak ederek mansart çatılı evleri gözledi, katedrale işlenmiş şeytani hayvan kitabeleri hakkında bilgi topladı. Aşk onu bir de operaya ve –ister inanın ister inanmayın– sanat galerilerine sürükledi. Doyuramadığı sanat merakı Karlovac günlerine dayanıyordu. Bir sanat galerisine adım attığında aklına gelen ilk şey kızarmış tavuk oluyordu. Durand-Ruel'i meşhur eden rastgele renk lekelerinin saçılı olduğu çerçevelenmiş eseri gördüğünde, yine de bir görev bilinci edasıyla başını sallıyordu.

Paris halkının hâlâ "Şehitler Banliyösü" olarak andığı Saint-Marceau beldesindeki ufak odasını, Paris aşkından dolayı ihmal etti. Dul ev sahibesi Jaubert, her ayın ilk günü, kirayı Nikola'nın elinden hırsla alırdı. Tesla'dan sabun parası almasına rağmen sabunları bir kenara zulalar, Tesla gidip yine kendi sabununu kendi alırdı. Kapı komşuları, medeni durumları belli olmayan bir çiftti. Akşamları acıklı bir erkek sesi yankılanırdı: "Beni eskisi gibi sevmiyorsun!" Karşı komşularıysa felçli kocasıyla yaşayan kır saçlı bir yaşlı kadındı. Kocasını kağnı hızında, ufak ufak adımlar attırdığı yürüyüşlere çıkartırdı.

Her daim ilk selamı veren o olurdu: "İyi günler, Bay Tesla."

"İyi günler, Bayan Masquart."

Bir süre sonra yan komşudan gelen ses yerini çığlığa bıraktı: "Beni artık sevmiyorsun!"

Gaston Labasse biyologdu. Bir keresinde merdiven dairesinde uzun bir muhabbete dalmışlar, Tesla'ya mikroskop denen aleti göstermek için çalıştığı kuruma davet etmişti.

Tesla kabul etmiş, gidip bir bakmıştı. Paris'in altında bir cehennem açılmıştı adeta. Aydınlanan dairenin içinde gözle görülmeyen yaratıkların Hobbes'çu dünyasına şahitlik ediyordu, birbirlerini parçalara ayıran tüylü yaratıklar...

"Birbirlerini parçalıyorlar!" Tesla dehşet içinde kafasını mikroskoptan kaldırdı. Çukur aynaya dikkatle baktıktan sonra beş kalıp sabun alıp, eve varır varmaz ellerini yıkadı. Şehir o denli büyüleyici olmasa neredeyse hiç dışarı çıkmayacaktı. Saint-Marcel Bulvarı'nda bir adam akordeon –yoksul enstrümanı– çalıyordu. Akordeoncu, Graz'dan hatırladığı bir sokak çalgıcısının tıpatıp ikizi gibiydi. Biraz ileride hüzünlü orgu ve neşeli maymunuyla bir başka sokak çalgıcısı, hemen yanında ateş yutan, ejderha görünümlü bir adam, az daha ilerde manşetlerinden cebine su akıtan bir hokkabaz... Dilencinin yerde açık duran şapkasının içine döne döne düşen yaprak. Adam yaprağı bir kenara atıp, dişsiz ağzıyla gülümsedi.

Tesla açtı; o bulvarlara, meşhur sopranoların sesine, kitaplara... Fransız elektrik mühendislerinin araştırmaları hakkında daha çok şey bilmek istiyordu. Maaşını aldığında 14. Louis'ye döndü. Cebinde tomar tomar parayla derhal başbakan kılıklı bir başgarsonu olan Café Anglais'ye giderdi. Sekiz aperatiften sonra terbiyeli tavşanla ziyafetin dibine vurur, üzerine hazmı kolaylaştırmak için buz şampanya kaşıklardı. Ayın geri kalanındaysa kömür taşıyıcılarının uğrak mekânı olan Deux Frères'de yerdi. Patronlar büyükçe bir masada oturur Burgonya usulü biftek yer, karaflardan fıçı şarabı içerlerdi.

Tesla Paris güneşine seslenirdi: "Naber?"

Yaz ayları boyunca her sabah Seine Nehri'nde yüzdü, sonra da Ivry-sur-Seine banliyösündeki Continental Edison şirketine yürüdü. İşe gitmesi aşağı yukarı bir saatini alırdı. Pazar günleri rahatlamak için kürek çekti; koyu ve mavi renkler su yüzeyine yansırdı. Yorulunca kayığına uzandı, nehrin üzerindeki köprüler gökyüzü manzarasını kapardı. Nehrin üzerinde köpük köpük bulutlar...

Eylülde yağmur sezonu başlar, tüm şehir kumrulann rengine bürünürdü. Tesla kasımda at arabalarına binmeye başlamıştı. Arabayı tıklım tıklım dolduran insanlar ev yapımı çorba gibi kokuyordu. Dostları burnunda tütüyor, eski arkadaşlarıyla mektuplaşarak idare etmeye çalışıyordu. Medic ve Kulisic'e düzenli aralıklarla cevap yazıyordu. Szigety nişan attığını yazmıştı. Tesla iç geçirdi: Öyle yetenekli bir mühendis, böyle vakit öldürsün!

Her sabah yedi otuzda Fransız ve Amerikalı mühendislerle Ivry'de kahvaltı ederdi. Edison'un arkadaşı Charles Bachelor'ın ağır bir İngiliz aksanı vardı, Nikola ne demek isteğini güçlükle anlayabiliyordu. Sakalları o kadar gürdü ki görenlerin dokunası geliyordu.

"O kadar yoğun çalışıyorum ki yarını düşünecek vaktim bile olmuyor," diye yakındı Tesla'ya. Tesla utana sıkıla motor konusunu açtı. Bachelor bakımlı sakalını sıvazlayarak, etrafa çaktırmadan Edison ve Werner von Siemens'in alternatif akıma karşı olduklarını söyledi. Mucit bu tavsiyeyi sabırlı bir gülümsemeyle göz ardı etti. Her ikisi de yanılgı içindeydi ama Nikola'nın motorunu gördükten sonra şüphelerinin yok olacağından emindi. Paris'teki Continental Edison şirketinde yerini garantiledikten sonra, işvereni Tivadar Puskas'ı Szigety'ye iş teklif etmesi konusunda ikna etti.

Bir gün Bay Pierre Raux, gürleyerek Tesla'nın odasına daldı: "Bu ne rezalet!"

"Ne oldu?"

Strazburg'daki tren istasyonunun açılışında sigortalardan biri kısa devre yapmış. Duvarlardan birinin bir kısmı Kayzer Wilhelm'in önüne yıkılmış.

Bir bu eksikti. Şirketin itibarı ne olacak?

Kısacası, Tesla Strazburg'a gönderildi.

Soluk soluğa kalan müdür söz verdi: "Bu rezaleti toparlarsan ödüllendirileceksin."

Yüksek bir meblağ zikretti.

Budapeşte'den daha yeni gelen Szigety'yi de beraberinde Alsas'a götürdü. Atletik Szigety bavula dambıllarını da koyduğu için hamal peşleri sıra sendeleyerek geliyordu. İki arkadaş gidecekleri yere vardılar. Etrafı sularla çevrili, Nikola'nın yetişkinliğin tatlı meyvesinden tattığı ilk şehir. Orada epey varlıklı kimselerle bir tutuluyordu.

Sıradan bir hayat mıydı peki?

Hayır, kahramanımız hiç de sıradan bir hayat sürmedi. Belirip kaybolan mucizeler ölene dek peşini bırakmadı. Şiddetli ışık saldırılarını kontrol edemedi. Ne zaman gözleri o altın bantla kapansa, evren onun adına kararlar alıyordu. Straz-

burg'da da tıpkı Budapeşte'de olduğu gibi, ölümün eşiğinden dönmesi an meselesiydi. Gözkapaklarının arkasına şiddetli ışık patlamaları vuruyor, bu yüzden erken yatıyordu. Yıldızlı semadan gelen frekans ve sinyaller, sinir uçlarını ateşliyordu.

Başka neler olmuştu? Ha, evet, her şeyin yönetimi ona geçti. Mühendislerin ödemesini o yapıyor, Paris'e rapor ediyordu. Gün sonunda da ofisi kapatıp Strazburg'un eski Fransız başkanı Hyppolite Bauzain'la bir şeyler içiyordu. Bir eli havada, Tesla'yı Rohan Sarayı'nı görmeye davet ediyordu. On yedinci yüzyıldaki dini çatışmalar sırasında gördüğü zarar kadar olmasa da, şehir Fransa-Prusya Savaşı'ndan epey zarar görmüştü.

"İnsanlar iki yüz yıl önce burada birbirlerini yiyorlardı," dedi Bauzain. "Ne yaparsın... Hadi restorana geçelim."

Nikola'ya ne okuduğunu sordu. Maupassant'ın *Bir Hayat*'ını okuduğunu duyunca memnun oldu. Prusyalı bir asker ve bir hayat kadınını anlatan bu hikâyeyi okumuştu, bir dergide yayınlanmıştı.

"*O* mühendislerden olmamana sevindim," dedi elleriyle at gözlüğü işareti yaparak.

Tesla da aynı işareti yaparak, "Yo, *o* mühendislerden değilim," dedi.

"Nikola nasıl bir isim?" diye sordu Bauzain. "Sırpça mı?"

Hugo'nun Sırp-Türk Savaşı esnasında Sırpların lehinde yazılar yazdığını biliyordu. Tesla, Lamartine'ın Sırbistan şiirlerinden ve Mérimée'nin Sırp Halk Türküleri uyarlamalarından bahsetti. Bauzain, Stendhal'dan çok Balzac'ı seviyordu. *Tılsımlı Deri*'yi ve *Gizli Başyapıt*'ı özellikle beğeniyordu. Flaubert ilgisini çekmiyordu. "Siz beni öldürürsünüz ama ölüm bana vız gelir." Tesla'nın Racine'i Molière'den çok sevdiğine inanamadı. Her ikisi de Voltaire hayranıydı.

Bauzain geç evlenmiş, iki çocuğuna da tapan bir adamdı. Dört yaşındaki oğlu Pierre'in yemeğini elleriyle küçük parçalara ayırıyor, sekiz aylık kızı ağzına her yapıştığında dünyanın en mutlu adamı oluyordu.

"Şuna bakar mısın!" Mest olmuş vaziyette Nikola'ya işaret ediyordu.

Yanlarında karısı da olmasına rağmen, misafirine Robespierre'in *çocuklar, yeni fikirlere açık bireyler olabilmeleri açısından, yedi sekiz yaşına geldiklerinde ailelerinden ayrılıp yaşıtlarıyla bir arada yaşatılmalı* fikrinden bahsetti. Bir de gülümseyerek Saint-Simon'un "cinsel rüşt yaşı" konusundaki fikirlerinden...

Alsas fondülerini yerken bir yandan melekler, *Gewürtztraminer*'le[25] ıslanan damaklarını gıdıklıyorlardı.

"Dünya'da hiçbir aroma olmasın ki bir peynirde bulunmasın," diye iddialaştı.

"İddialı bir söz," dedi Tesla.

Bayan Bauzain devam etti: "Bir şeyler yerken gözlerinizi kapatıp iç çekerek yediğinize içten içe şaşırıyorsanız, damağınızdaki şey okkalı bir mutfaktan çıkmıştır. Gerisi hikâye."

Taze anneliğin verdiği parıltı Bayan Jeanne Bauzain'ın göz alıcı güzelliğine güzellik katmıştı. Tesla'nın gözlerindeki yumuşaklık hoşuna gidiyordu.

"Bekârsınız. Özel bir nedeni var mı?" Sorunun arkasında hem işveli bir eda hem de bir anne duruşu vardı.

"Çalışıyorum." Tesla iyi huylu bir tavırla yanıtladı. Tebessüm ederek, "Boşa geçirecek bir dakikam bile yok," dedi.

Jeanne, "Aşksız geçen her dakika boşa geçmiştir," dedi fırçalarcasına.

Bauzain bir gün Tesla'yı çağırıp, 1870'de Almanlar geldiğinde bir yerlere birkaç şişe Saint-Estèphe gömdüğünden bahsetti. Şarabın tarihi Nikola'nın dedesinin Napoléon'un ordusunda askerlik yaptığı yıllara dayanıyordu. "Geçenlerde gömdüğüm yerden çıkardım," dedi. "Bu yıllanmış şarapları bir tek seninle içerim."

Nikola, arkadaşım Szigety'yi de davet edebilir miyim, diye sordu.

"Tabii," dedi Bauzain.

Tesla, arkadaşını Bayan Bauzain'den uzak durması konusunda tehdit edip uyardı. Bir masa etrafında toplandılar. Masadaki ortam kiliseden daha kilise gibiydi. Ev sahibi, şişelerden birini getirdi. Elinde bir bebek taşıyordu sanki. Şişeyi açtı, sessizce kadehlere dağıttı. Birer yudum aldılar. Kafasını

[25] Gewürtztraminer: Alsas'a has, yöresel beyaz şaraptır.

toparlayabilen ilk kişi Tesla oldu. Kendini ifade edebilmek için doğruldu: "Hayatımda ilk defa... Böyle bir..."

Bol kahkahalı geçen akşamdan sonra Nikola ve Szigety'nin Paris'e gitme vakti geldi. Ayrılırlarken Bauzain, gönül meseleleri eğitimi konusunda Tesla'nın icabına bakacağının sözünü verdi. Bir de Paris ve Strazburg'da gittiği terzi adreslerini. Genç mühendis Paris'e vardığında ofisine geçip kravatını bağladı ve Lika'daki okuma yazma bilmeyen annesine bir mektup yazdı. İyi bir ruh haliyle Bay Raux'nun odasına gidip, "İş tamamdır," dedi. "İkramiyem nerede?"

Nikola'nın Alman titizliğini cebinden çıkaran Fransız politikasıyla tanışması bu şekilde olmuştu. Bay Raux gitmiş, yerine bambaşka biri gelmişti. Birdenbire az ve öz konuşan mesafeli bir adama dönüşmüş, Tesla'ya ikramiye meselesini Bay Laibl'le görüşmesi gerektiğini söylüyordu. Bay Laibl, Bay Stone'la, bıyıklı Stone ise Bay Raux'yla görüşmesi gerektiğini söyleyerek çemberi tamamladı. "Görmedim, duymadım, bilmiyorum"daki üç maymunu oynuyorlardı.

"Keşke Edison şu Avrupalı evrak memurlarının, şirketi adı altında ne yaptıklarını görseydi," diye yakındı Bachelor'a.

Bachelor, "Neden New York'taki merkez ofisimize geçmiyorsun?" diye sordu.

"Cidden mi?"

"Cidden!"

32

GEÇİŞ

Yolu; neden ve nereden yola çıkıp, nereye vardığımı unuttum.
Ölümsüz Pierre Loti

KAVGA

Tekinsiz bir sima Nikola'ya diş gösterdi. Adamı tek yumrukta savuşturdu. Şiddetli bir sopa darbesi omzunu felce uğrattı. Tesla dönüp sağa sola tekmeler savurdu, denizcilerden birinin icabına baktı. Kürekten uzun koluyla öteki denizcinin burnunu kırdı. Biri Nikola'yı itti. Kafasının arkası duvara çarptı. Etrafındaki insanlar ona dayak atan ışık ve gölge parçalarına dönüştü.

"Kesin şunu!" diye bağırdı kaptan.

Silahını çekti.

Dan!

Güvertede kavgaya karışan insanlar silah sesinin duyduktan sonra donakaldılar.

Kaptan bağırdı: "Kim başlattı bunu?"

LİKALI ADAM

"Kalabalıktan biri cüzdanını aşırırken diğeri de dikkatimi dağıtmak için beni itti." Tesla anlatmaya başladı: "Her şeyimi aldılar... Biletimi, paramı."

"Gemiye nasıl bindin o halde?"

"Adıma rezervasyon numarası vardı. Benden başka kimse veremez yani, bu şekilde bindim."

Likalı iki iri adam onu dinleyince haline acıdılar. Kendilerini soyadlarıyla tanıttılar:

"Bacic."

"Cvrkotic."

Kollarını birbirlerinin omuzlarına koyup devam ettiler: "Lika'dan iki kodaman."

Üçüncü bir kişiyle tokalaştı; sıska bir on altılık, Stevan Prostran.

Siren çaldı. Onlar giderek uzaklaşırken, liman da mavimtırak bir maket boyutunu aldı. Yolcular denizdeki sise bulaştılar, martılara elma attılar.

Tesla yüzünü silerken Stevan'a sordu: "Nerelisin?"

"Rasticevo."

Tesla'nın yüz ifadesi değişmedi.

"Velika Popina yakınlarında," diye ekledi çocuk.

"Bilmiyorum," dedi Tesla. "Ama babam bilirdi." Üç adama Amerika'da ne yapacaklarını sordu.

Bacic ve Cvrkotic, "Herkes ne yapıyorsa," diye cevap verdi.

Aralarında tek üzgün duran Stevan Prostan'dı. New York Limanı'nda gemiden inen bir Likalı adamdan bahsetti. "Karaya ayak basar basmaz fenalaştı. Oturdu, yerinden kalkamayacak gibi görünüyordu." Anlatırken gözlerini belertiyordu. "Etraftaki insanlar biraz ilgilendikten sonra yollarına devam ettiler. Ama adam oracıkta öldü. Aynısının benim başıma gelmeyeceğini kim söyleyebilir."

"Yok yahu, hiç olur mu öyle şey Stevan." Arkadaşları sırtına birer şaplak indirdi.

Stevan şüphe içinde başını salladı.

Kulaklarına bir yandan korku fısıldıyordu, bir yandan da umut. Hangisini dinlemeliydi? Bir yanda kara kömür madenleri ve hayatını elinden alacak olan şiddetli patlamalar, diğer yanda zenginliğin göz kırpan altın fırsatları. Gözleri parlayan sıska çocuk sonunda cesaretini toplayıp planlarından bahsetti.

Amerika'da beş ila yedi yıl kadar kaldıktan sonra Lika'dan bir miktar arazi alacaktı.

"Erkek kardeşlerim toprağı işler, ben de bir taverna açarım," dedi çocukça. Gözlerinin içi gülüyordu.

"Adı ne olacak?"

"Amerikalı! Bütün gün önünde oturup gazete okuyacağım." Hayali gazetenin sayfalarını çeviriyordu. "Gelip geçen insanlar selam verecekler, 'İyi günler Bay Stevo.' Bazılarına cevap vereceğim, bazılarına vermeyeceğim."

Tesla, Bacic'le Cvrkotic'e sordu: "Peki siz neden gidiyorsunuz Amerika'ya?"

"Çünkü koca köyde hiçbir şey yok." Cvrkotic keyifsizce güldü.

Kendilerini böyle bir yolculuk yapmaya iten sebepleri anlatırken, iki laflarından biri "yok"tu. Çocuklar için şu yok, yaşlılar için bu yok. Vergileri ödemeye para yok.

Tesla'ya sordular: "Sen niçin gidiyorsun?"

SATURNIA

Nikola'nın kamarasına alışması bir gününü aldı. Gece boyunca makinelerin nabzını dinledi.

Adı, endişe verici şekilde, *Saturnia* olan gemileri açık denizde yol alırken yukarı güverteler heyecan içindeydi. Boğularak ölenlerin ruhları için dua eden yaşlı bir Fransız kadın, kurumaları için bezlerini tırabzanlara asan anneler... Gemi sallanmaya başladı. Çocuklardan biri ağlamaya başlamış, susmak bilmiyordu. Kaptan son çare olarak çocuğu güverteden aşağı atmayı teklif etti.

Sabah yağmur çiselemeye başladı ama dalgaların ıslığı yağmurun sesini bastırıyordu. Tesla o gün güverteye çıkmadı, salonda kalıp kaptanla sohbet etti. Claude Rouen, genç mühendisi öğle yemeğine davet etti. Kaptan, iş çıkışı yorgun insanların yaptıkları gibi içiyor, bir yandan da misafirine gemide telefon kullanma ihtimali olup olmadığı hakkında sorular soruyordu. Akşam yemeğinde İskoç bir mühendis eski zamanlarda deniz yolculuğunun çok daha güzel olduğundan dem vurdu. Lyonlu bankerin sinirli karısı, devekuşuna benzeyen

çirkin kızlarına alttan alta öğüt veriyordu. New York Operası'nda bir iş bulmayı uman Çek bir kemancı da oradaydı. Bir ispritizmadır tutturmuştu. Tesla'yı zerre kadar ilgilendirmeyen bir mesele.

Deve kuşuna benzeyen kıza bir şeyler anlatıyordu: "Bu dünyayı öte dünyadan ayıran bir çağlayan var."

Kahvaltıda da aynı mevzudan devam etti; fotoğraflanmış ruhlar, rüyalar, balmumundaki el izleri...

"Carcassonne başyargıcı ispritizmacı Mösyö Jaubert'in derlediği hayalet şarkılarını duymuş muydunuz?"

"Hayır!" Tesla sözünü kesip kalktı.

"Eğitimli sınıf"tan ayrılıp, daha çok "tehlikeli sınıf"la, yani Stevan Prostran ve Likalı adamlarla takılmaya karar verdi.

Prostran rüzgârlı güvertede Tesla'ya içini döktü: "Okyanusu ilk gördüğümde, onu uzun zamandır tanıyormuşum hissine kapıldım."

Tesla donuyordu, yanına kalın bir şeyler almamıştı. Fakat şiir kitaplarıyla uçan makinesinin eskizlerini unutmamıştı. Yataklı kamaralarda kalanların çoğu Alsaslı Fransızlardı. Gözleri ışıl ışıl parlayan iki kadın uzaklara dalmışlar, henüz tanışmadıkları kocalarına gidiyorlardı. Anlaşmalı fotoğraf evlilikleri... Kadınları gören Bacic, bıyıklarını burmaya başladı. Prostran ise ürkek bakışlarla uzaklara dalmış Amerika'daki maden damarlarını düşünüyor, sevinsin mi korksun mu bilmiyordu. Yolcular geldikleri yerlerde bıraktıkları tanrılarına, kendilerini varacakları yere ulaştırmaları için dua ediyorlardı. Bir grup Bask, birbirlerinin eşyalarına gözcülük ediyordu. Niceli birkaç İtalyan, hatta birkaç Polonya Yahudi'si aile de vardı. Ne diyordu Polifemus, Odessa ve gemideki yol arkadaşları için? "Hayatlarını akıntıya bırakan aylak takımı."

HER ŞEY BÖYLE BAŞLADI

Üçüncü gün yağmur durdu ama rüzgâr kudurmaya devam etti. Gemi dalgalara batıp batıp çıkıyordu. Yolcuların çoğunu deniz tuttu. Ortalığı kötü bir koku aldı. Gemiciler, insanları rüzgârın kulakları biçtiği güverteye çıkardılar zorla. Derken, biri avuç içi kadar akordeonuyla çıkageldi, yanında da

mızıkasıyla başka biri. Her şeyin tekrar başlayacağı âna kadar, her şeyin anlamını yitirdiği ortamda Nikola'nın beklediği tek şey adamların hüzünlü bir şeyler çalmasıydı. Fakat eğlenceli bir şeyler çaldılar. Dansçılar topuklarını vura vura dans etmeye, kadınlar ördek sesleriyle bir şeyler söylemeye başladılar. Yolcular rüzgârla ahenk içinde dönüyorlardı. Bacic'le Cvrkotic dans etmiyor, Alsaslı fotoğraf gelinlerinin yanında durmuş bıyıklarını buruyorlardı. Kızlar göz süzüyor, kızların karşısında salyaları akan gemicilerse eteklerinden ayrılmıyorlardı. Vahşi denizcilerden her biri, eşarplı Penelope'ler için birer talip demekti. İçlerinden biri Alsaslı kızlardan birini belinden kavradı. Bacic adamı tuttuğu gibi fırlattı. Gemici arkadaşları adamın yardımına koştu. Aşağılık ayak takımını pataklamak bir zevkti. Ama bu seferki daha başkaydı.

"Vurun!"

"İndirin!"

Gemi büsbütün birbirine girdi. Burunlar kırıldı. Kaptan olaydan sonra Tesla'yı yemeğe davet etmeyi bıraktı.

HAKİKAT

Yolcular boş gözlerle baş döndürücü gökyüzüne bakıyorlar, Amerika'nın bulunduğu yöndeki beyaz boşluğu anlamsızca seyrediyorlardı. Birden güvertede şapka ve eşarplardan oluşan bir kalabalık birikti. Aksak bir Bask, boğaz temizleme edasıyla kendini tanıttıktan sonra kalabalığa bütün milletlere mal olmuş bir hikâyeyi, hakikatin hikâyesini anlatmaya başladı:

Bir gün genç bir adam Hakikat'in peşine düşer, tüm dünyada onu aramaya başlar. Yedi koca dağ, yedi koca deniz aşar. Güneşe, aya, rüzgâra sorar. Hakikat yolunda kırk çift ayakkabı eskitir ve nihayet onu bulur.

Hakikat yaşlı ve çirkindir.

Genç adam üç yıl Hakikat'le yaşar. Ondan birçok şey öğrenir ve ayrılık vakti gelir. Genç adam yola koyulduğunda Hakikat bir ricada bulunur, "Bana bir iyilik yapar mısın?"

"Tabii," der genç adam.

"İnsanların arasına geri döndüğünde, beni sorarlarsa onlara genç ve güzel olduğumu söyle."

ORADA HİZMETÇİLERİN BİLE HİZMETÇİLERİ VAR

Hedeflerine varmadan önceki gün deniz kırlangıcı sürüsüne rastladılar.

"Martılar da burada!" diye bağırdı biri.

Sonunda limanı görmüşlerdi. Çatılardan duman kümeleri yükseliyor, günbatımı öncesi nesneler kendi iç ışıklarıyla güneşe karşılık veriyorlardı. En güzeli de kor alev misali yanan kırmızı tuğlalı binalardı. Liman manzarası karşısında Babil'in tüm dilleri, ağlayan bebeklerin evrensel dili dâhil, sustu.

Güvertedeki tüm yolcular manzarayı görebilmek için parmak uçlarında yükselmeye çalışıyorlardı. Yoksulların her biri birer süper kahraman, bir Aeneas[26] oluvermişti. Amerika rüzgârı yüzlerini bıçak gibi kesiyor, martılar tepelerinde dönüp duruyordu.

Bacic'le Cvrkotic taşlaşmış bakışlarını, Stevan Prostran ise ürkek ifadeli yüzünü Manhattan'ın siyah hatlarına çevirmişti. Dünyanın dört bir yanından gelen insanlar ve karşılarında Amerika. Rıhtımda bir bekleyeni olanların da Amerika'sı, olmayanların da. Geri dönmek üzere gelenlerin de Amerika'sı, temelli kalacak olanların da.

"Yüce İsa aşkına, neredeyiz?" diye fısıldadı bir kadın.

Bitli kalabalıktan köy kokusu yayılıyordu. Korkuyorlardı ama cesaretlerini yitirmemişlerdi. Korktukları şeyi arzuluyorlardı.

Manhattan!

Jules Amca'nın kaz tüyü yataklarda yatıp her gün milyonerler gibi et ve beyaz ekmek yediği Manhattan. Burada her şey bir başkadır anam babam! Burada millet kıçını yırtarcasına çalışır. Hizmetçilerin bile hizmetçileri var burada.

Mutsuz gözler bir umut Manhattan'a tutundu. Kaygı ve çaresizlik içinde: Bu şehir çok büyük. Bu şehir kaderim.

[26] Aeneas: Yunan mitolojisinde Afrodit'in oğlu ve Truva kahramanıdır.

33

FANİLERİN IŞIĞI

Uykusuz Tesla, gezi boyunca sabahyıldızının gecenin kapısını örtüşünü, şafağın gülpembe renginin okyanusa dokunuşunu ve fanilerin ışığı Helios'un, arabasına binip günlük seyahatine başlamasını seyre daldı.

Kafasında durmadan, kendisini dünyada anlayabilecek tek kişi olan muhteşem Thomas Edison'la yapacağı ilk görüşmeyi canlandırıyordu. Edison, altın ağından sarkan örümcek misali gökten inip Nikola'yla uzun bir muhabbete dalmıştı.

Tesla okyanusun üstünü kaplayan boşluğa, "Günaydın!" diye bağırdı.

Okyanus, içindekilerle beraber karşılık verdi. Tesla'nın ve *Saturnia*'nın altında "okyanusun kayıtlara geçmemiş yaratıkları" oynaşıyordu.

Yolcumuz bir gün denize seslendi: "Seni havalı, beyaz şapkalı deniz seni!"

Bir başka gün, "Sen ki sonsuza dek bir dalgalanıp bir durulan," dedi.

Homeros gibi haykırdı: "Ey balık dolu, buz gibi deniz. İnsafsız deniz."

İki dünya arasındaki o yerde etrafına baktı. Tırabzana tutunup gökyüzüyle okyanus arasındaki çizgiyi seyre daldı. Ara ara benlik duygusunu yitirip etrafını saran sonsuz maviliği ruhu yerine koydu.

Dürbünüyle karasularına girdiği bölgeyi tarıyor ve tam da beklenildiği gibi, ne görüyor? Her dalgada batıp çıkan bir yüzücü kafası. Bazen bu yüzücü, sırf dalgalara karşı mücadele eden kollarıyla tekrar belirmek için, tamamen gözden kayboluyor.

Kim?

Gemiyi takip eden kim olabilir? Dürbündeki çift mercekler tek bir noktaya odaklanıp yüzü çerçeve içine aldı. Tesla ağabeyini tanıdı. Okyanustaki yüzücü vakitsiz boğulan ağabeyi Dane'ydi.

Tesla yıllar önce ölüm gibi büyük bir olayla nasıl başa çıkılacağını öğrenmişti. Fısıldamaya başladı, çünkü Tanrı en çok fısıltılara kulak verirdi.

Sessizce, ümitsizce yalvardı: "Bırak gideyim, lütfen bırak!"

Her defasında dürbündeki hayalet kazanıyordu.

Sallanan kafası ve durmak bilmeyen darbeler Tesla'ya şöyle dedi:

Peşini asla bırakmayacağım kardeşim!

II. BÖLÜM

AMERİKA

34

SAĞIR ADAMIN EVİ

Tesla New York'ta gemiden indi. Şehrin kendisiyle zerre kadar ilgilenmiyordu. Bir labirenti andıran bulvarlara, caddelere dalarak derhal Edison'un laboratuvarını aramaya koyuldu.

"İşte geldim!" Kapıyı çalarken bir yandan da kendini tebrik etti.

Laboratuvardakiler periler diyarının kapısını inşa etmekle meşguldü. Görünmezlik şapkası, aşk iksiri...

Hım...

Düşünceleri gösteren kameralar, geleceğe uzanan kapı dürbünleri, iç müziğinizi dinlemeye yarayan stetoskop...

Hım...

İlk ampul burada yandı.

İlk kez burada bir makineden insan sesi geldi.

Tanrı, yaratma işine –mucitlerin çabalarıyla– bu laboratuvarda devam ediyordu.

Burası dünyanın merkezi, girdabın sessiz gözüydü.

Gürültülü New York dışarıda homurdanmaya, kandırmaya devam ediyordu. Edison, New York'ta sudaki balık misali evinde gibi hissediyordu. Balıkların efendisi, kralı Edison! Deha Edison!

Borç içinde yüzen deha hiç vazgeçmiyordu; zengin müşterilere avına yaklaşır gibi sokuluyor, Manhattan gazetecile-

rine rüşvet yediriyordu. Talaş tozuyla kaplı yerlerde kenevir lifleri; atölyelerde harıl harıl işleyen, makine parçası üreten makineler; kapkara yağ kokusundan geçilmeyen kalabalık koridorlar... Dağınık saçlı iki adam tartışıyor. Birinin sesi daha gür çıkıyor, adı Connelly. Kimin kazandığına patron karar verecekmiş. Kapının önünde Astoria'dan bir iş adamı altın saatini kontrol ediyor.

Dağınık saçlı Connelly bir sekreter edasıyla Tesla'yı içeri itekleyerek, "Birazdan seninle görüşecek," dedi.

Yüzünde en iyi gülümsemesi, cebinde dört sentle Tesla kader kapısından geçti. Kim takar Tesla'yı? Asıl babası, dünyanın en meşhur mucidi, kapının ardında kendisini bekliyor. Birkaç dakika içinde Edison, candan ve tanıdık bir tavırla Tesla'yı karşılayacak.

Tavanda ağır ağır dönen bir pervane, dağınık bir ofis. Gümüş çerçeveli siyah beyaz fotoğraftan bakan sempatik, şapkalı bir oğlan.

Bu arsız oğlanın hayat hikâyesi tıpkı bir azizin hayat hikâyesi gibi anlatılmakta. Port Huron-Detroit arası sefer yapan trenlerde gazete satan çocuk şimdi Işıklar Şehri'ne ışık satıyor.

Ağır ağır dönen pervane altında Tesla, yavru köpek gibiydi. Parıldayan badem gözler, çenesinin altından sarkan, kolalı iki üçgen yaka, ortadan ikiye ayrılmış dalgalı saçlar... İyi bir intiba bırakmak isteyen acemi duruşu... Kaygılıydı, masaya kadar olan mesafeyi iki adımda arşınlayıp Bachelor'ın tavsiye mektubunu Edison'un masasına bıraktı. Edison kısık gözlerle onu bir kez daha süzdü. Kaygılı yüz ifadesinin yerini samimiyet aldı. Mucitler kralı teatral bir edayla tavsiye mektubunu bırakarak yüzünü toparladı.

"İstersen yarın başlayabilirsin."

İşte bu!

Tesla az kalsın heyecandan bayılacaktı. *Asıl hikâye şimdi başlıyor! Şimdi!*

Whitman'ın da dediği gibi, attığı ilk adımı çok sevmişti.

Umut saçıyor, ayakları yere basmıyordu. Gökyüzü, içini gıdıklıyordu gökyüzü; ruhunun adaşı. Bir an önce ertesi gün olsun da kalkıp işe gideyim diye can atıyordu. Harika bir his

bu, fevkalade bir his; kumar gibi, alkol gibi... Yüzüne nasıl bir ifade oturduysa artık, onu görenler gülümsüyordu. İlk gününde sabah 10.30'dan ertesi gün sabah 5'e kadar çalıştı.

İkinci haftasında Edison'un *Oregon* adlı transatlantik gemisinde iki dinamo eşzamanlı kısa devre yaptı.

İşçiler, "Tamir edilmesi mümkün değil!" diyerek omuz silktiler.

"Ne demek mümkün değil!" Edison köpürdü.

Elektrik teknisyenleri iddialarında ısrarlıydı: "İmkânsız!"

Edison tüm ekibi kovdu.

Oregon bu sistemle aydınlatılan ilk transatlantikti.

Tesla'yı gönderdi. Derhal gitti Tesla.

Bilgiden ziyade sezgilerine dayalı bir çözüm getirme yöntemi vardı Tesla'nın: Nokta atışı yapıyordu.

Şafak sökmeden üstü başı is içinde geldi. Gören, meşalelerle dövülmüş sanırdı.

Edison laboratuvarın girişinde bekliyordu. "Ne olmuş bizim Parislimize böyle! Parti nasıldı?"

"*Oregon*'daki sorunu hallettim." Cevap, Edison'un yüzüne tokat gibi indi. Boğuk bir sesle takdir etti: "Aferin."

Tesla hemen gülümsedi.

"Bir mühendis için sizinle çalışmak bir onurdur."

Edison'un yokluğunda durmadan ona motorunu anlattı, heyecanı duvarları aşıp civar binalara taştı.

"Hele ki benim açımdan... Sizinle çalışmak o kadar değerli ki, çünkü uzun zamandır size göstermek istediğim bir şey var, alternatif akımla çalışan motorum. Doğru akımla çalışan motorlara olan üstünlüğüyse şu şekilde: Hâlihazırdaki güç merkezleri yalnız bir millik etki alanına sahipken..."

Hitabetini ilmek ilmek dokuyan genç adamın kalbi küt küt atıyordu.

"Sadece New York'a bile ne kadar doğru akımla çalışan istasyon gerekiyor bir düşünün!"

Yine sekreter rolünü üstlenen huysuz Connelly, Tesla'nın kulağına fısıldadı: "Ağır işitir."

Genç adam bütün söylediklerini tekrarlamak zorunda kaldı.

Bir şeyden tiksiniyormuş gibi bakan kısık gözleri Edison'a farklı bir hava katıyordu. Sabahın ilk saatlerinde yüzü ifadesiz olurdu. Sözleri Tesla'yı şaşırtmıştı: "Bir mucidin dehasının yüzde doksanı mümkün olanı ve olmayanı görebilmesinde yatar. Budur." Kendi kendini destekler bir ifadeyle Tesla'ya baktı. Tesla tepki vermeyince sözünü bitirdi: "İmkânsız."

"Fakat çalışan bir model kurdum bile." Parisli kekeleye dursun, Edison o muhatabını ezen gülümsemesini yine takındı. "Doğru akımla işleyen ilk elektrik santrallerimi kurduğumda doğalgaz endüstrisiyle nasıl savaşmak zorunda kaldığımı biliyorsundur. Tesislerimi açana kadar gazetecilerime, 'Gaz şöyle zehirlidir, böyle kötüdür,' gibi bir sürü şey yazdırdım." Daha laubali bir sırıtmayla devam etti: "Rakip sistemine karşı koymaya kalktığını bir düşün istersen."

Connelly ve kafasında döküntü bir şapkayla gezen Küçük Benny lakaplı adam, bir ağızdan güldüler.

"Parayı bastırıp gazetecilere, 'Alternatif akımdan uzak durun!' yazdırsam, tahmin edersin ki başın çok ağrır."

Ellerini kavuşturup devam etti: "Hadi, bırakalım bu hayalleri. Neyse ki kurduğun sistemin çalışması tamamen imkânsız."

"Değil..."

"İmkânı yok! Fakat bahsettiğin yöntemle doğru akımla çalışan motorları geliştirirsen sana en temizinden bir elli bin dolar."

Tesla'nın bakışları alev saçıyordu.

Edison'un kaşları tek sıra düz bir çizgiyi andırıyordu. İhtiyacı olsun olmasın, yalnızca ayda bir defa yıkandığından etrafa ekşi bir koku yayardı. Karısının kafayı yemekte olduğuna dair söylentiler dolanıyor, kadının her işini Edison görüyormuş diye konuşuluyordu. İnce dudakları arasına sıkıştırılmış purosu, bir sebzeyi andıran burnu, kuraklığın vurduğu çimler gibi pörsümüş saçları vardı.

Tesla öylece bakakaldı, belli ki duyduğu şeye inanamamıştı. Bu adama o kadar güveniyordu ki ona başka bir gözle bakmaya yahut sinirlenmeye cesaret edemiyordu.

Bu ter kokan, sarkık kulaklı, saçları çoktan dökülmüş sa-

ğır adamın kendisini hayal kırıklığına uğratıp uğratmayacağı konusunda tereddütleri vardı. Edison da onu anlamayacaksa kim anlardı?

Çalışmaya devam edecek, haklılığını kanıtlayacaktı.

Her gün Pearl Street'teki tesislere ve civardaki Gerk Çelik Atölyesi'ne ampul takmaya gidiyordu. Cam tüp kartonları ve üzerlerinde gizemli etiketler olan kutularla ırmaklar aşıyordu. Bunlar Paramaribo, Malezya, Kongo gibi, Tesla'nın hayalinde lemur ve papağanlarla dolu, sömürge ülkelerinden gelen deney malzemesi siparişleriydi.

Tesla'nın dünyası laboratuvardan ibaretti. New York yoktu.

Hal böyle olunca...

Tesla New York'un yaz sıcağı denen şeyle o yıl tanıştı. Yatırımcılar meşhur laboratuvara gelip gidiyorlardı. Tren bacasını andıran şapkasıyla Wall Street'in sultanı John Pierpont Morgan da uğrardı. Siyah takım elbiseleri içinde cenaze evi görevlilerini andıran milyonerler ve cenaze evi sahibi Morgan... Adamı bir defa uzaktan görmüştü, kendisinde Tesla'yı rahatsız eden bir şeyler vardı.

"Sanki biri kafama çuval geçirmiş gibi," dedi Küçük Benny'ye.

Yeni ark lambaları ve doğru akımla çalışan motorlar üzerinde çalışmış olmasından dolayı uzun suratlı, soğuk bakışlı, ince ve oldukça kıvrak dudakları olan bir adamla Tesla'ya yanaştı. Zoraki bir gülümsemeyle kendini tanıttı: "Robert Lane."

Bir dolap çevirmek niyetindeymiş gibi bir havayla Tesla'ya kartını uzatıp şöyle dedi: "Lambalarını finanse edecek birine ihtiyacın olursa..."

"Hayır, yerimden memnunum."

"Memnun olduğunu biliyorum," dedi bir şeyler ima eder gibi.

Gerk Çelik Atölyesi'ndeki deneyler bazı günler yirmi saat sürüyordu.

Burada mühendisler karıncalara yaraşır bir istikrarla deniyor, deniyor, deniyorlardı. Edison bir gece asistanlarını laboratuvara kilitler, ertesi gece ise biraz hava alsalar iyi olur diye düşünürdü.

"Hadi benim uykusuzlarım, teneffüs vakti."

Edison'un uykusuzları, zincirinden boşanmış köpekler gibi yaz gecelerine dalarlardı. Önce Ellinci Cadde 65 numaradaki Macar restoranına çökerlerdi. Yerlerde çam talaşları, müzisyenin başının altında inleyen melankolik müzikli testere...

"Bira! Et! Turşu!" diye bağırırlardı bir yandan masa ve sandalyeleri çekerek.

"Bana bir gulaş!"

"Bana da!"

Connelly kendilerine servis açan yaşlı Johan'a sordu: "Pardon, omuzlarındaki o koca yumru nedir?"

Mekân sahibi kaybolup geri geldi, masaya bardak ve tabak bıraktı.

Dışarıdan yazın, parlak sarı köpeklerinin havlamaları geliyordu.

Küçük Benny tam bir otlakçı havasında gülümseyerek Johan'ın sırtına bir şaplak indirdi, katıla katıla güldü. "Böylesine iyi bir garsonda böyle asık bir surat..."

Connelly bir yandan millete Tesla gelmeden bir yıl önce yapılan New York'taki dünya harikasından, yani Brooklyn Köprüsü'nden bahsediyordu.

"Babil'in Asma Bahçeleri de neymiş. Bizim Brooklyn köprümüz var," diyerek lafa girdi Edison bilmiş bir tavırla.

Henüz açılışının üzerinden bir hafta geçmemişken biri yaygara kopardı: "Köprü çöküyor!" Bir düzine insanın ölümüne neden olan bir izdiham çıktı.

"Ne kaçıştık ama!" diye uğuldadı Connelly.

Sefil, sarhoş müzisyen gözleri kapalı vaziyette başını sallayarak müzikli testeresini çaladursun, Edison'un tayfası çok başlı bir yılan edasıyla kalkıp çıktı. Tek elden yönetilen atlı tramvay gibiydiler. Paris'ten henüz gelmiş olan Bachelor da elleri ceplerinde tayfanın peşine takıldı.

Uykusuz tayfa birbirine bağırıp şakalaşarak Bowery'deki Golden Garter adlı gece kulübüne doğru gezintiye çıktı. Asık suratlı bir Alman, masasında kendilerine yer verene kadar birbirlerini itip kaktılar. Oturduklarında da birbirlerinin rom bardaklarını dirsekliyorlardı. Makyajı akmış bir kadın gelip

masalarına oturdu: "Beyler, bana bir içki ısmarlamaz mıydınız?" dedi.

"Feodal sistem," dedi Benny, "genelevler polislere rüşvet yediriyor, polisler amirlere, amirler siyasilere..." Öyle kötü geğirdi ki hava akımı göğsündeki kıllara kadar vardı. Küfretti.

Yeşil gözlü Connelly iyice aşka geldi: "Steve Grady köprüden atlarken ne demiş biliyor musunuz? İniyorum!" Bir rom yuvarladı.

"Ha! Ha! Ha!"

Masaya abartılı ve neredeyse korkunç bir neşe hâkimdi. Masada döndürdükleri geyik, kelimeleri anlamlarından etmişti. Edison'un ruh hali yemekten sonra illa ki düzelir, o noktadan sonra diyalogları taciz etmeye başlardı. Gençliğinde bir tren istasyonunda metal pisuara elektrik vermiş, çarpılan adamların titreyerek üzerlerine işemelerini seyretmişmiş.

"Ha! Ha! Ha!"

Ağzı açık ayran budalası gibi bakan adam masanın yönetimini ele geçirmişti. İçerisi epey sıcak olmuştu.

Kapı açık, dışarıda yaz aslanlarının kükremeleri, yabancı sokaklarda koşturan haşmetli boğalar... Burun deliklerinden ruha dolan, baş döndürücü, iç gıdıklayıcı kokular. Şehrin ışıkları ve ötelerden gelen sesler acı verici bir cazibe odağına dönüşmüştü. Özlemle bakan gözler, odanın dumanı açık kapıdan şehre doluyordu.

Bir tek temposu anlaşılıyor müziğin.

Herkes kadehini yuvarlamış.

Benny, purosu yerine Connelly'nin bıyıklarını yakıyor.

Çatlak sesiyle bir şeyler mırıldanan, ara ara kaybolup mini eteğiyle tekrar beliren kızıl saçlı bir kadın, kadınların kabarık eteklerine takılıp düşen ve biradan başka her şeyden duble hesap alan şahin görünümlü garsonlar...

"Ne bu?" Edison hesabı kastederek efelendi.

Garson malın gözüydü. "Bir hata olmuş efendim," dedi af diler bir tavırla.

Elektriğin prensi işaretparmağını sallayarak garsonu uyardıktan sonra gevezelik etmeye devam etti: "Bayan Peterson ampullerimin içinde yanan şeyin ne olduğunu sordu."

İyice kızarınıştı. "Ne dedim biliyor musunuz? Limburger peyniri!"

Uykusuzlar opera korosu misali gürledi: "Ha! Ha! Ha!"

Edison içmiyordu ama tayfanın sarhoşluğundan geçinerek karga gibi ötmeye devam ediyor, bir yandan ise gözlerinden yaş geliyordu.

"Bir defasında beyaza dönüp dönmeyeceğini merak edip, siyahinin tekini korkuttum."

Tesla korkmaya başladı. İçmeyen Edison herkesten daha sarhoştu.

Connelly araya girdi: "Peki ya İsviçreli adamı hatırlıyor musun? Hani şu dikkatli ve kuralcı olan, kahvaltıda salata yiyen tip? Bir gün bizim masaya oturdu. Ben ha bu kadar bir tabanca çıkardım. Senin defterini düreceğim, dedim."

Benny kahkahaya boğuldu. "Bir daha işe gelmedi mi yani?"

Uykusuzlar hallerinden memnundu. "Ha! Ha! Ha!"

Yirmi sekizinci yaş gününü tam da bu ekşi suratlı maskeler anaforunun ortasında kutladı Tesla. Akıllanıyor, gözleri açılıyordu.

Edison lavaboya gitmek için kalktığı anda uykusuzlar arkasından konuşmaya başladılar.

"Cimrinin teki, üstüne üstlük yalancı da."

"Ailesi muhafazakâr partiden. Devrim zamanı kralcıydılar, biliyorsun."

Bachelor ölü evinde konuşur gibi ekledi: "Küçükken ahırı ateşe verdi diye babasından kırbaç yemiş."

"Vagonlardan birinde yangın çıkardığı için kondüktör kulaklarına vurmuş."

"Ağır işitme mevzuu oradan geliyor," dedi Benny.

Bachelor bir yandan olağanüstü sakallarını sıvazlayarak ekledi: "İşine gelmeyenleri işitmiyor sadece."

Edison masaya döndüğünde şüpheyle sordu: "Konu nedir?"

"Hiç," dedi Connelly, Edison'u gördüğüne memnun bir vaziyette. "Ne iyi bir adam olduğundan bahsediyorduk."

35

İSKELETİN ÇÖKÜŞÜ

Tesla'nın aleyhine iki şey var.

Bir, Paris'ten gelmiş olması. Uykusuzlar, para hesabını hâlâ frank üzerinden yaptığını fark edip Tesla'yı *Parisli* diye çağırıyorlardı. Operayı sevdiğini duyduklarındaysa birbirlerini dürtüp arkasından alay etmeye başladılar.

"Şu oval kedi suratlıya bakın! Yarasa kulak!"

Kadın iç çamaşırı da giyiyordur bu!

İki, Tesla gerçek bir Parisli değildi.

Bir keresinde Edison kuru kuru öksürmüş, ardından Tesla'ya küçükken insan eti yiyip yemediğini sormuştu.

"Ne demek istiyorsunuz?"

Mucitler kralı alaycı bir edayla devam etti: "Medeni dünya haritasında Lika/Smiljan'ı bulamadım da."

Tesla nezaketi elden bırakmadı: "Milan ve Ohio'nun altın harflerle yazılı olduğu şu harita mı?"

Edison'un kafasında Smiljan, yırtıcı kuşların, etobur kelebeklerin olduğu bir yerdi.

Tesla'ya göre memleketiyle ilgili tek sorun, Smiljan'ın Edisonlarla, yani benlik duygularını kaybetmemek adına yıkanmayı reddeden zeki ama ilkel adamlarla dolu olmasıydı. Edison'a göre, nazik davranan kişiler mutlaka bir suç işlemiş olmalılardı ki öyle davranıyorlardı. Ayrıca söğüşlediği insanla-

rın, bu yüzden kendisini takdir ettiklerini dahi düşünüyordu. Edison, Tesla'ya Luka Bogic'i andırıyordu. Her fırsatta Nikola'ya bir silah doğrultup, *öldüreceğim seni*, der; sonrasında da tavernadaki avcı tayfasıyla gülüşürlerdi.

Edison ve Tesla, her biri kendi dünyasına dalmış halde birbirlerinin yanından geçip gidiyorlardı.

Paris'ten yeni gelen Nikola, geliştirmekte olduğu yeni motorlarla ilgili haberleri doğrudan Bachelor'a rapor ediyordu.

Nikola başlarda uykusuzların duyduğu, "Patent Ofisi Bürosu'nda Edison'un casusu var" dedikodusuna aldırmamıştı ama Connelly parmağıyla bir ayyaşı işaret ettiğinde fikrini değiştirdi. Adı, Zenas Wilbur Fink'ti. Edison, Fink'in verdiği ipuçlarıyla diğer insanların icatlarını modifiye edip kendi icadıymış gibi patentlerini alıyordu.

Edison'un değeri günden güne düşüyordu.

"*Cömertliğin olmadığı bir dünya nasıl olurdu?*" diye merak etti Tesla. "*Zindana dönerdi...*"

Gözünde Olimpos tanrılarıyla bir olan Edison'un değerini insani ölçülere indirdi. Bu adam yerde uyumaktan rahatsız olmayan, saçları gece vakti sahibi tarafından bıçakla kesilmiş gibi görünen ve en önemlisi de satamayacağı bir şeyle zerre kadar ilgilenmeyen bir adamdı.

Tesla hayal kırıklığı içinde mırıldandı: "Tilki, kurnaz tilki..."

Efsuncunun çırağı neredeyse bir yıl içinde doğru akımla çalışan tam yirmi dört motor projesi tamamlamıştı.

"Bunlar daha öncekilerin yerini alıp standart haline gelecekler," diyordu Bachelor'a.

Edison'un odasına çat kapı girdi. Tavandaki pervane her zamanki gibi ağır ağır dönüyor, Edison bir şeyler okuyordu. Gri gözleri kışkırtıcı başlıklarda geziniyordu:

Apaçilerle Sorunlar! İstediğini Alamayınca İntihar Etti! Louisiana'da Yolsuzluk! Victor Hugo'nun Son Saatleri! Gecekonduda Çıkan Yangında Sekiz Can Kaybı! Pencereden Atılan Çocuklar! İskeletin Çöküşü! Brookstone'un Bel Kemiği Abraham Kreutz Dün Hayatını Kaybetti!

Patronunun varlığını fark etmesini beklemeden hevesle lafa girdi: "Bütün projeler tamamlandı. Elli bin dolar demiştiniz!"

Hışırdayan gazete sayfalarının ardından, "Konu neydi?" diye bir ses geldi.

Edison elindeki gazeteleri teatral bir tavırla bir kenara atarken Tesla az kalsın kendini tekrar edecekti. Patronunun yüz ifadesini gördüğü an beş kuruş dahi alamayacağını anladı.

Pervane sinir bozucu bir şekilde dönmeye devam ediyordu.

Edison kaygısız bir hain havasında ekledi: "Sen de Amerikalıların esprilerinden hiç anlamıyorsun, genç adam."

Tesla aptala döndü. Bunun espriyle ilgisi yoktu, bu düpedüz yüzsüzlüktü. Edison'un Paris ofisindeyken, onun için çalışmanın bir kazanç olduğunu düşünüyordu. Fakat şimdi...

Pervane öyle ağır çalışıyordu ki sanki dönmüyordu.

Tesla'nın ahlâk anlayışı Edison'daki şehir ahlakıyla uyuşmuyordu. O güne kadar patronu için bir balerin gibi çalışmış, tabir-i caizse halinden yakınmadan örümcek ağında perende atmıştı. Bir yıl boyunca Edison'un gözlerinin içine parıldayan gözlerle baktı. Efsuncunun çırağı, yanlış anlamalardan kötülük doğacağına inandı. Yetenekli insanlarla her hâlükârda aynı safta olacağını varsaydı.

Bir de Edison'un tarafından bakalım: Babası tarafından meydanda kaçak köleler gibi kırbaçlandı, kadınlar kaçışıyordu. Toz kokusu içinde ruhu bedeninden ayrıldı. Babası kırbacı sırtına indirdikçe içinden başka bir Tom çıktı. Kırbaçlanan Tom'un acısı, yeni Tom'un öfkesine dönüştü. Toz ve kan kokusu içinde ant içti; katlanmak zorunda kaldığı duruma düşen kimseye acımayacaktı. Tüm dünyaya haykırdı: *Kimseye yenilmeyeceğim!* Hayattaki her canlıya kafa tuttu; adamlar, kadınlar, çocuklar... Onun için zafer kazanmak, kelimenin taşıdığı manadan önemliydi. O tozla karışık kan kokusu ömrünün sonuna kadar burnunun direğini sızlattı. Kendi küçük çıkarları adına, insanlara büyük acılar çektirmekten geri durmadı.

"Ama..." Tesla'nın boğazı düğümlendi.

Küller Edison'un yeleğine döküldü. Domuz ağzını an-

dıran ağzıyla purosunu kemiriyordu. Tesla'nın gözüne, tek bir kemiğin dahi kaçmasına müsaade etmeyen bir köpek gibi görünüyordu. Evrimsel bir gereklilik olan, et parçalamaya ve kemik kırmaya yarayan azı dişlerin yan ürünü gibiydi çenesi.

Tesla donakaldı. "Gözümüzdeki iyi niyet ışıkları yitince, insanlar ne kadar da çirkinler," dedi.

"Ama," diyerek araya girdi Edison, "haftalığını on sekizden yirmi altı dolara çıkarabilirim."

"*Ama*larınızla ilgilenmiyorum bayım," dedi Tesla kibarca, "istifa ediyorum."

Edison bekle işareti yaptı eliyle.

İhanetin soğuk rüzgârlarını iliklerinde hisseden genç adam Sırpça bir şeyler saydırıyordu: "Adi soytarı! İt herif!"

Ne yöne gideceğini bilmeyen Tesla'nın eline Robert Lane'in kartı ilişti. Cebine atıvermişti. Edison avurtlarını şişirdi. Üzerine çizik attığı insanları güldürmeyi deniyordu; böylece ihaneti ucuz komediye, trajediyi güldürüye dönüştürecekti... Mağdur olup *dünyanın çivisi çıktı* diye ah eden mazlumlar, mağdur olan taraf kendileri oldukları halde özür dileme işini üstlenmesi gereken yine mazlumlar...

36

HİÇ

Tesla'nın "tıslamaz-kısılmaz" ampulleri New Jersey, Rahway kasabasını aydınlattı. Şeytani gölgeler sürüsü şehirden sürüldü. İnsanlar elektrik ışığı altında şarkılar söyleyip dans ediyorlar, havalara uçuyorlardı.

Donuk bakışlı yatırımcı Robert Lane ve şişman ortağı Wiley coştular: "Tebrikler!"

Tesla hoş bir ses tonu ve utangaç gülüşüyle teşekkür etti. "Her şey yolunda, iyi hoş ama esas işe ne zaman girişeceğiz?"

"Hangi esas iş?"

Tesla'nın sesi ciddileşti: "Benim alternatif akım motorumu üretme işi!"

Wiley'yle Lane içtenlikle gülümsediler. Tesla sorusunu tekrar etti, kıkırdamaya başladılar. Konuyu üçüncü açışındaysa gotik harflerle yazılı, diplomaya benzer hoş bir sertifikası olmuştu.

Evvet!

Çerçeveletmek istiyordu.

Fakat, hayır!

Faturaları, çerçevelettiği sertifikasıyla ödeyemezdi.

Bir günün sonunda dank etti: "Beni kendi çalıştığım şirketten ihraç ettiler!"

Oturduğu bahçeli evden çıkmak zorunda kaldı. Eşyalarını bir depoya koydu.

Bir yere teknik ressam olarak girdi ama düzenli iş akışı yoktu.

"Yalnız bir haftalık iş var," dediler.

Bir süre sonra, "Belki birkaç gün," dediler.

En sonunda, "Hiç iş yok," dediler.

Bir kez daha, "Hiç iş yok."

Önceleri laboratuvarında herkesten uzak bir hayat süren Nikola, şehrin sokaklarında kaybolmuş hissediyordu.

İç sesi hayretler içinde mırıldanıyordu: "Her şey ne kadar hızlı olup bitiyor? Bu caddeler neden bu kadar büyük?"

37

GEL!

Bir söz vardır: Broadway-Houston arasında bir köşede dur, rastgele ateş et, bir tane bile dürüst adamı vurmazsın.

Şehrin sarı duvarları arasında birbirine sürtünerek geçen İtalyan kadınlar, Polonyalılar, Yunanlar, Yahudiler ve Lübnanlılar. Tek ortak noktaları, bağırarak konuşma aşkları.

Üst tabaka zengin Manhattanlıların varoşlarda işi olmazdı. Gençten bir adam ara sıra risk alıp çizim malzemeleriyle bu sokaklardan birine gelir, sanki Nepal'de yahut Kahire'deymiş havasında, resmedilmeye değer fakirleri çizerdi. Burada herkes bağırıyor; seyyar arabasında meyve satan adam, sokağın köşesinden beri adamı kovalayan polisler. Akşamları sokağın ritmi allegrodan kreşendoya geçiyordu. Ağzında kısa bir tütünle, elma ve "George Washington" turtaları satan İrlandalı bir kadın, ayakkabı bağcıkları satan İç Savaş gazisi bir işportacı, başına beş şapka birden geçirmiş ikinci el kıyafetler satan şamatacı bir çerçi. Siyahi mısırcılar toy sesleriyle bağırıyorlar: "Sıcak sıcak! Taze çıktı!"

Sokağın en iyi köşesini kapmak için arsız ayakkabı boyacıları kavgaya tutuşurlar. Kendilerini içkiye vermiş aciz insanlar, barlarda onlara kör kaplanlar deniyor. Gazete satan oğlan çocukları bir yandan bağırmakta: "Yazıyooor, yazıyor!"

Bir havai fişek kutlamasıyla Bedloe adasındaki Özgürlük Heykeli'nin meşalesi yakıldı. Yerlilerin katili General William Tecumseh Sherman, piyangoyla finanse edilecek heykel için yer belirledi. Heykel ilk olarak çözülmüş prangalarla siyahi bir kadın olarak tasarlanmıştı ama sonra beyaza döndürüldü. Gazeteler meşalenin yakıldığını yazdılar: "Karada ve Denizde Zafer Hâkim". Bu arada sıska ve mutsuz bir adam, olanlardan tiksiniyormuşçasına bir ifadeyle söylendi: "Apartmankondu!" Sırpça bir karşılık bulamıyordu. Alabildiğince fakirin bir araya istiflendiği yüksek bina işte. Avlusunda biçimsiz ek yapılar ve su boruları olanlardan hani.

Güneş ışığı ipe serili ıslak çarşaflara da güç bela vurdu. Parisli burnunu kırıştırdı: "Sidik kokuyor burası!"

Kül kokusu, karanlık merdivenleri el yordamıyla çıkıp penceresiz odasına giren yeni kiracıyı güçten düşürdü. Kapısını kilitledikten sonra kendisini İncil vaizleri gibi hissetti. Ha akıllısın ha aptal; ha insan ol ha hayvan... Bir fark yok muydu? Duvardaki alçı sıva ve talaş tozu yan odalardaki aile içi sırları, bedensel sesleri olduğu gibi diğer odalara veriyordu. Dört bir yanda horlayan, kuru kuru öksüren, hırlayan fakirler...

Her şey ne kadar hızlı ilerliyor, dedi kendi kendine.

Hiçbir zaman para düşkünü bir insan olmamıştı ama o an tek düşündüğü şey paraydı. Kahvaltı: Dört sent. Öğle yemeği: Gene aynı. Peki ya yarın? Yarının icabına yarın bakacak.

Sonbaharın ilk yağmurundan sonra on sente bir somya kiraladı. Yerde uyumak beş sentti. Tıraşsız yüzü yastık kılıflarını yıpratmıştı. Karakol bodrumlarındaki malum barakalar beterin beteri. Taze aylağımız barakalara düşer düşmez can düşmanı ufunet, onu boğazından yakaladı. Fakat dışarıdaki buzdan iblis pusuya yatmış bekliyordu. Bir zamanların Budapeşte dekadanı leş gibi kokan kader ortaklarına sokularak ısındı. Nerede olduğunu unutmak istercesine, battaniyesini kafasına geçirip uyumaya çalıştı. Bir an önce şafak söksün de kendimi sokaklara atayım diye can atıyordu.

Sulu kar atıştıran sisli bir sabah Tesla, yıpranmış ayakkabılarıyla Mulberry Street'te volta atıyordu. Tanıdık bir sima

gördü birden. Stevan Prostran! Yemyeşil gözleri, dolgun yanaklarının arasında çekmiş gibi görünen burnu... Çalıştığı Alman fırınında iyi yemişti.

Stevan arkadaşını gördüğüne sevinmiş, etrafında pır dönüyordu. Bacic'le Cvrkotic Petersburg'a gitmişler, o New York'ta kalmıştı. "Senden ne haber?" diye sordu.

Tesla'nın sesi, hüzünlü bir kuş şakımasına dönüşüp tekrar duruldu: "İyi!"

Likalı genç arkadaşının bir an bile tereddüt etmeden elini omzuna koyup söylediği o cümleyi Tesla hayatı boyunca unutmayacaktı: "Benimle gel! Bir kişiye yeten iki kişiye de yeter."

Stevan, Tesla'yı odasına aldı.

Bir budalanın kalbi kadar kasvetliydi oda.

Odaya dair tek iyi şey, Dane'nin hayaletinin hiç uğramamış olmasıydı.

Stevan geceleri un elerken bembeyaz olurdu. Hayalet ne ki... Gün içinde bir *Amerikalı* gibi giyinir, pazarları saçlarını ahenkle tarardı. Şapkasını yan yatırır, bastonunu hafifçe yere vura vura yürüyüş yapardı. Öğleden sonraları Bowery tiyatrolarına giderdi. Sahnede korsan sakallı iki aktör, havaya kalkmış hançerlerden yansıyan ışık ve diz çökmüş naif güzelin "Hayır!" çığlığı.

Stevan Prostran da tüm seyirciler gibi haini öfkeyle lanetlerdi. Ağır aksanlı İngilizcesi ve Sırpçasıyla, "Bırak kızı, orospu çocuğu!" diye bağırırdı.

Tiyatro deyince gözleri parlıyordu. New York'un baş döndürücü büyüklüğü Stevan'ı sarhoş etmişti. Ne zaman biraz para biriktirse hemen yeni bir şapka alıyordu.

Tesla'ya sordu: "Altın diş taktırsam mı, ne dersin?"

Tesla çıkıştı: "Söz konusu bile olamaz!"

Nikola, ısrarla hatırlamak istemediği o sonbaharda Prostran'ın yatağında uyudu: Genç fırıncı gündüzleri, Tesla geceleri kullanıyordu aynı yatağı.

Nikola'nın şaşkınlığı kaşla göz arasında umutsuzluğa dönüştü.

Zamanın şartlarına göre uzun zamandır sürünmekte olan kahramanımız, pazarları okuyarak kendini geliştirmeye

çalışıyordu. Kütüphaneden *Scientific American* alıp pis kokulu apartmankondusunda okudu. Sayılardan birinde sosyolog W.G. Sumner'ın bir görüşüne rastladı. "Zenginle fakir arasındaki uçurum pek de kayda değer bir mevzu değil," diyordu.

"Teşekkürler Sumner, Tanrı bu merhametli ruhunu korusun!" diye söylendi havasız odasında.

38

KULAK ÇEKME

Mott Street'le Park Row arasındaki kilise bahçesinin duvarını birkaç haydut tutmuş.

Tesla kaşlarını çatarak sordu: "Kim bunlar?"

"Bakma," dedi Stevan fısıltıyla.

"Neden?" dedi Tesla, duyamayacakları bir mesafeye vardıklarında.

"Onlar Whyo çetesinden." Prostran hoşnutsuzlukla anlatmaya başladı. "Civardaki en tehlikeli çete. Konuşma onlarla, senden haberdar olmamaları daha iyi."

Tesla eve dönüş yolunda sürekli endişeli oluyordu. Kime sorsa, "Whyo'lardan uzak dur!" diyordu. Bu İrlandalı ızbandutlar Tesla'ya Lika'dakileri çağrıştırmıştı. Morgue'da viski karıştırılmış panç, sıcak rom içiyor; kâfur, bali, kokain çekiyorlardı. Ellerinde silahlarla, levyelerle geziyor, göz oymaya yarayan bakır kancalar taşıyorlardı. Soygundan kazanıyor, ayrıca büyükbaş hayvan satar gibi kadın ticareti yapıyorlardı. Batakhanelere ve randevu evlerine haraç kesip polise rüşvet yediriyorlardı. Avukatları Howe'la Hummel, para karşılığında bütün kirli işlerini örtbas ediyorlardı.

Tesla sordu, "Neden kendilerine Whyo diyorlar?"

"Geceleri birbirlerine öyle sesleniyorlar işte, Tomcat'ler gibi."

Tesla'nın vazgeçmeye niyeti yoktu, "Nerede yaşıyorlar?"

Prostran çekine çekine, güneşe bakar gibi gösterdi. "Karargâhları tam şurada. Burası haricinde Morgue'da takılırlar, içerler. Bir de adam pataklama ve cinayet gibi işler için fiyat listeleri var."

Tesla şakaya vurarak, "Kulak çekme ne kadar?" diye sordu.

Prostran ciddiyetle cevapladı: "On beş papel."

Günün en kötü saatleri sabah saatleriydi. Tesla'nın bütün varlığı yılan gibi tıslıyordu. Tesla ayağının altında ezmeye çalıştıkça, inatçı iblis orada kıpırdanmaya devam ediyordu.

"Sessiz ol!" Çaresiz adam paniğinin sesini bastırmaya çalıştı: "Sus!"

Biraz hafiflese ne fayda, şehir hâlâ puslu bulutların ardında. Sonbahar görevini icra ediyordu: Öl! Şehirde amaçsızca dolaşan Tesla, hendek kazıcılarına rastladı. Hendeğin kenarına çömelip, *Acaba bana da bir iş var mı?* diye sordu. Dişsiz kazıcılar gülümsedi. Hoş giyimli genç adam tek kelime etmeden hendeğe atlayıp bir kazma kaptı.

Adamlar alay etmeye başladılar: "Hadi, altından kalkarsın sen!"

Akşam bütün vücudu sızlıyordu. Tepeden tırnağa.

O ilk salı günü en fenasıydı. Avuçları su topladı, sonuncu şişlik çarşamba günü patladı. Yapışkan sıvı öylece avuç içinde kuruyup kaldı.

Yaralarını çerçöple sarıyordu.

"Her zaman bana yol gösteren bir şeyin olduğunu varsaydım," dedi kendi kendine. "Artık emin değilim. Belki de önümde habire yuvarlanarak bana yol gösteren görünmez bir iplik yumağı aslında yok. Belki de tüm bu olanlar bir saçmalıktan ibaret, koca bir hiç. Atalet içinde kazıyorum ama kazarken zihnim köreliyor. New York için, Edison'un kablolarının içlerine döşeneceği hendekler kazıyorum. Yani yine Edison için çalışıyorum."

Yollarda konuşa konuşa dolaşan meczuplar gibi kendi kendine konuştu. Yüreğine karşı gelerek yaşadı.

Prag'da, hatta Paris'tekinden de çok, bir opera merakı başlamıştı, bu merak mümkün olduğunca devam etti. Eski hayatına olan özlemi başına vurmuş, New York Metropolitan Operası etrafında aylak aylak dolaşıyordu. Posterlere bakılırsa Wagner'in *Siegfried*'ı sahnelenecekti. Fotoğrafta tenor Max Alvary kısa bir takım içindeydi; anlamlı bakışlarını tavana dikmişti. Kamburu çıkan Tesla, dik bir duruşa sahip kadın ve adamlara imrenerek bakıyor; içerden gelen, meleklere özgü temizlik kokusunu içine çekiyordu. Lobideki kalabalığın monoton sesi başka bir dünyaya ait gibiydi. Orta yaşlı kadınlar genç işi elbiselerle süslenmişlerdi. Kahkahaları, bir yerlerde porselen takımı devrilmişçesine rahatsızlık veriyordu. Şamdanlarda mumlar, antrede kuyruklu smokinleri içinde sırıtarak masum, mini elbiseli genç kızlarla sohbet eden adamlar... Yirmi sekiz yaşındaki işçi tüm bu olanları camın ardından bakan köpek misali seyrediyordu. Ruhunu saran keder, masanın üzerinde kayan yağ gibi dağılıyordu. *Siegfried*'ın açılış sahnesinde, cücenin demirci dükkânından gelen tınlama kafasının içinde yankılanıyordu. Yırtık pırtık dirsekleri, berbat ayakkabıları, mundar olmuş gömleği, kir kokan saçları, terli koltuk altları... Böyle bir adama dönüşmüştü. Baştan ayağa tam bir paspasa benziyordu. Tiyatro önünde bekleyen insanlar kendisine, çorbalarından çıkan saç misali, iğrenerek bakıyorlardı. Tombul kapı görevlisi bağırınca ürperdi.

"Hey, sen! Ne işin var burada?"

Hayatının en berbat sonbaharının ardından hayatının en berbat kışı geldi. Rüzgâra bulanan kar, sise dönüşüyordu. Kar fırtınaları o kadar kötü bir hal almıştı ki gazetelerde, "Görüş mesafesi sıfır" yazıyordu.

Uyanır uyanmaz gördüğü ilk şey nefesi oluyordu. Kıyafetleri ıslakmışçasına soğuktu. Stevan elinde sıcak ekmeği, dilinde esprileriyle gece vardiyasından dönerdi. Stevan'ın yüzündeki dinginlik Tesla'nın iç sıkıntısını alırdı. Kahvesini bitirip yatağı arkadaşına bırakmak üzere çıkardı.

Asık suratlı mucit kendi kendine, "Hayatım boyunca insanlığa hizmet etmeye çalıştım," diye yakındı. "Bu insanlar, artık bira satan garsonlar mı? O biraları alan zavallılar mı? Al-

kole likit kâfur karıştırıp içen Whyolar mı? Yoksa raf ömrü iki yıl olan orospular mı?"

Hayatını anlamlı kılacak küçük parçalar toparlamaya çalıştı ama hepsi ilk karda dağılıp gitti. Sokaklarda at sırtlarından buharlar yükseliyordu. Tırabzanlar dolu altında kalıyor, binalar sislerin arasında kayboluyordu.

Tesla'ysa annesinin manalı gözlerini düşünerek avunuyordu.

39

TEHLİKELİ SINIFLAR

Mart ayının sonlarına doğru New York'ta neredeyse bahar yaşanıyordu. Ustabaşı Obadiah Brown, sözünde durup sonbahar işçilerinin hepsini tekrar işe aldı. Brown, insanların saçlarını Ay'ın fazlarına göre kestirip, o saçları kesmiş oldukları tırnaklarıyla birlikte yaktıkları Mississippi eyaletinin güneyindendi. Gür yeleleri koca kulaklarını örtüyor, sarma tütünü ağzının bir tarafında inip kalkıyordu konuştukça. Bu kaba herifin ağzından iyi bir laf çıktığı nadir görülürdü, "Slavlardan hazzetmem." Kollarını iki yana savurup devam etti: "İrlandalılardan da hazzetmem, Yahudilerden de, İtalyanlardan da... Fakat bunu gözlerine soka soka yapmam birader."

Karlar eridikten sonraki hafta Brown ve ekibi, Üçüncü Cadde'deki Bronx yükseltilmiş tren hattında çalışmaya başladılar. Carmine Roca'yla Tesla yan yana kazıyorlardı. Roca insan bedeninden çıkan seslerle epey eğlenirdi. Hendekteki kader ortaklarına anlatmaya başladı: "Bu sabah tuvalette öyle devasa bir şey çıkarmışım ki sormayın, aklıma geldikçe hayret ediyorum."

Beklenmedik bir anda kafasını aslanlar gibi geriye büküp geğirme huyu vardı. Gaz çıkardığı zamanlar, "Pantolonumu yırttım," diye açıklama getirirdi.

Tesla *Biri şunu gebertsin!* diye geçiriyordu içinden.

Sabahları Carinine hendekte homurdanarak bir şeyler söylerdi: "*Fabriccarisi la furca cu li so stissimanu.*" Öğle arasından sonra parmağını kaldırıp şöyle derdi: "*Zoccusi cumincia, si finisci.*"[27]

Ailen nereli diye sorulduğunda rahatsız olmuşçasına, "Adrano," derdi.

Çat pat İngilizcesine rağmen Roca her şeyi bilirdi. Geçici bir süreliğine oradaydı, sonrası... New Orleans'ta kendi istiridye teknesi, sonra da...

Yeğeni Giovanni Romanello da onunla birlikte çalışıyordu. Amcasının tuhaflıklarına, "Ne yaparsın işte!" dercesine gülüp geçiyordu. Tesla'yı amcası bezdiriyor, yeğeni rahatlatıyordu. Akdeniz'in en büyük adasından gelen bu İtalyan-Bizanslı, Tesla'nın ilgisini çekiyordu. Giovanetto'nun mırıldandığı şarkılar iki bin beş yüz yıllık bir melankoliden esintiler getiriyordu. Tesla merak ediyordu: Bu Sicilyalı rençperdeki zarafet nereden geliyordu? Platon'u köle edip satan Siraküza tiranı Dionysus'un soyundan mı geliyordu yoksa?

Nikola'yla Giovanni fark edilir derecede birbirlerine benziyorlardı. Ağızlarının bir köşesine yerleşen belli belirsiz gülümsemeleri... Ahenkli l'leri ve r'leriyle, Tesla'yla konuşmayı seviyordu Giovanni. Eşeğin iyi, hatta güzel bir hayvan olduğundan; insanların niçin eşeklerle dalga geçtiğine anlam veremediğinden yakınıyordu. Ailesini ölümüne çalıştıran San Giuliano markisinden katbekat iyi bir yaratıktı eşek. Sicilya'nın tatlı limonlarını, kan portakallarını anlatırdı. Mott Street'teki meskeninde yarı köy hayatı sürdüğünden, buranın, hareketliliği ve canlılığıyla Katanya'daki pazar yerini andırdığından bahsederdi. Bir tek mermer şelalesi eksikti.

"Bir tanıdığım Venedik'te garsonluk işi teklif etti," dedi gülümseyerek. "Yüksek tavanlar, duvarları resimlerle süslü kümbetler, gondollar... Parası fena değilmiş, iş de çok çok kolay. Hah, *vediamo*!"

Yirmi iki yaşındaki Paddy Maloney de Tesla ve Giovanni'yle birlikte kazıyordu. Aynı anda hem tükürüp hem de ıslık çalabiliyordu.

[27] (İt.) (Sırasıyla) "Adam kendi mezarını kazıyor." "Başladığınız işi bitirin."

Kazmasına dayanıp Tesla'ya hayat hikâyesini anlattı. İrlanda'da patates kıtlığı olduğu sene, yani Avrupa'da ayaklanma olduğu sene dedesi Amerika'ya gelmiş. Aslen eski Connaught ili, Mayo ilçesinin Beltra kasabasına mensuplarmış. Açlık öyle boyutlara varmış ki ot yemekten insanların ağızları yeşillenmeye başlamış.

"Dedemi yalnız bir defa ayık gördüm, tanıyamadım," dedi Paddy.

Dedesini ve annesini aynı sene içinde kaybetmiş.

"Ölüler," dedi genç adam gökyüzüne bakarak.

"Onlar dünyadaki sıralarını savdılar, sıra bizde," dedi Tesla rahatlatmaya çalışarak.

Paddy ruhsuz bir şekilde anlatmaya devam etti: "Bebekken üzerime sigara külleri dökülmüş. Beni sarhoş teyzemin kollarında bulmuşlar. Küller üzerime yağmaya devam ediyormuş..."

Paddy'ye birkaç yıl komşuları sahip çıkmış. Sonrasında kimsesiz çocukların verildiği bir Katolik hastanesi tarafından evlat edindirilmek üzere Yetim Treni'yle Iowa'da bir çiftliğe gönderilmiş.

Terbiyesiz bir hareket çekerek, "Sıkıysa gidin kendinizi evlatlık verin!" diyerek rahibelere veda etmiş. Trenden atladığı gibi New York'a, tabana kuvvet. Ayakkabı boyamış, gazete satmış. Kendisi gibi ayakkabı boyayıp gazete satan çocuklarla takılmış. "Tüm bu meşhur arkadaşlıklar fasa fisodur," diyordu Tesla'ya.

Çocuk deniz yosunu misali, Manhattan'ın gelgitleri arasında oradan oraya sürüklenmiş. Tesla şehrin çirkin yüzünü büyük oranda Paddy'den dinledi. Paddy, çocukken, yaşları ufak gazeteci çocukların dokuz yaşındaki kızların yanlarına uğradığı genelevlerin müdavimiymiş. Herkesçe kabul gören fikirlerin kargaşası içinde yetişmiş. Brooklyn Köprüsü'nden atlayan Stevie Brodie'ye hayran. Birinci ve Onuncu Cadde'deki birahanelerde yarın saat içinde yüz fare öldüren fare avcısı Jack Underhill'i kutlamış. Boksör John L. Sullivan'a neredeyse tapınacak. Sullivan'ın Steve Taylor'ı iki buçuk dakikada yere serdiği New York'taki ilk dövüşünü hatırlıyor. "Sonra da İr-

landalı Paddy Ryan'ı sadece on bir dakikada nakavt etti." Fil hafızası vardı çocukta.

Whyolar çetesinden Googie Corcoran ve Baboon Connelly gibi önemli isimlerle merhabası vardı.

"Caka satıyor işte," diye homurdandı ustabaşı. "Yoksa iyi çocuk aslında, çalışkan çocuk."

Caddenin efsanelerini *Odysseia*'yı anlatır gibi anlatıyordu. Aynı pezevenge tutuldukları için birbirlerinin boğazını kesmeye kalkan Çıtkırıldım Maggie'yle Bıldırcın Lizzie efsanesini devam ettiriyordu. Lizzie'nin son sözleri, "Cehennemde gözlerini oyacağım!" olmuştu.

Tompkins Meydanı'nda anarşistlerin konuşmalarını dinlerdi. Geçen yıl Chicago Haymarket'taki patlamanın Emek Şövalyeleri[28] tarafından yapıldığına ikna olmuştu. Çinlilerin beyaz kadınları kaçırıp köleleştireceklerini düşünüyor, bu yüzden Amerika'ya girmelerini yasaklayan meclis kararına seviniyordu.

"Geç bile kaldılar!"

Bir iş çıkışı, umutsuz Tesla kendini Paddy'ye bıraktı. Ateşli bir kornet çalgıcısıyla çakırkeyif bir piyanistin düelloya tutuştukları, köhne bir tiyatroyu andıran bara gittiler. Seyirciler şarkıcının mavi çoraplarını alkışlıyordu. Kadının ağzı o kadar büyüktü ki aynı anda iki şarkı birden söyleyebiliyordu. Paddy, Tesla'yı çıplak kızların kankan dansı yaptıkları arka odaya çekmeye çalışıyordu. Hafif alaycı gülüşü işe yaramayınca Tesla karşı çıkmak zorunda kaldı: "Yapma lütfen! Geleınem!"

Paddy, Chick Tricker's Flea Bag'de ve McGurk's Suicide Hall'da Yahudi iskambili oynardı. Bazen kafası güzelken siyahilerin barlarına uğrar, morarmış bir gözle dönerdi. Ustabaşı ona, "Küçük boğam," derdi.

"Ben de bir zamanlar böyleydim," dedi Obadiah Brown, Paddy'nin kaşındaki yarayı işaret ederek. Kaslarını yoklayıp, "İyi boksör olurdu senden," diye belirtti.

"Hiç boks yaptın mı?" Paddy'nin yüzüne birden can geldi.

[28] (İng.) Knights of Labor: Çalışanların haklarını savunmak amacıyla 1870 yılında kurulan örgüttür. Haymarket'taki protesto yürüyüşünde polise atılan bir bomba örgütün kitlesini kaybetmesine yol açmıştır.

"Deli aparkatım vardı," dedi kolunu savurarak.

Sabahları işe başlamadan önce Paddy güçlü göğsünü kabartırdı. Çalışırken şarkı söylemeye bayılırdı. Giovanni kendi tınısında nazikçe şarkıya katılır, Portekizli siyahi Joaquim de kalın sesi verirdi. Şarkıdan sonra bazen Nikola motorunu anlatırdı. İşçilerse tek kelime etmeden, ciddiyetle dinlerlerdi.

Paddy Maloney ayıkken iyi adamdı ama kafası güzelken boyundan büyük bir öfke taşıyordu içinden. İngiliz denizcilere, yağınura sövüyordu. Kahramanlığa da, efsanelere de, diye başlıyor, böyle hayatın içine edeyim diyerek noktayı koyuyordu.

Tesla söylendi: "Bu öfkenin altında ne çok acı var... Ne çok ahmakça acı..."

Bir gün işe akşamdan kalma geldi. Sırtını dönüp moloz yığınlarından birine biraz kustu. Nerede olduğunu fark eder fark etmez, Giovanni'yle Roca'ya aşağılayıcı bir bakış attı. Kendi babası safkan Amerikalı, onlarınki gemiden inmeydi ya...

Paddy, Roca'ya katlanamıyordu. Tesla nedenini biliyordu. Sicilyalı habire alacağı istiridye teknesinden konuşup duruyor; sesi, kazma kürek sesleri arasında kayboluyordu.

Roca hoşnutsuzlukla homurdandı: "Dökül bakalım."

Paddy kaşlarını çattı. "Ne saçmalıyorsun sen yağ tulumu?" Paddy'nin şiddete meyilli bakışı Roca'nın alev saçan gözlerine kilitlenmişti. Sicilyalı da alt dudağını öne çıkarmış, bakışlara karşılık veriyordu.

Paddy yüzünde aşağılayıcı ve alaycı bir bakışla çıkıştı: "Bir sorun mu var ha? Zenci!"

Paddy'nin diklenmesiyle başa çıkamayan Roca yavaşça kenara çekildi.

Beklenmedik bir anda yeğeni çıkıştı: "Benim bir sorunum var."

Giovanni kazmasını bir kenara fırlatıp diklendi. Paddy atik bir şekilde etrafında dönmeye başladı. Tek kelime etmeden öne doğru bir hamle yapıp aniden karnını tutarak geri çekildi. Bir şeyler söylemek ister gibi bir hali vardı, kusmaya başladı.

"Bıçağı çıkarmayın," diye bağırdı Obadiah Brown. "Kanamadan gider."

"Aman Tanrım!" diye fısıldadı Tesla.

Giovanni aldığı karardan ve ortaya çıkan sonuçtan ötürü şok içindeydi. Sakin görünüyordu, hatta hafif gülümsüyor bile sayılırdı. Paddy'yi götürürlerken açılan yolda hissiz ayaklarıyla kendini bilmeden yürüdü.

Paddy'nin şaşkın gözleri son bir defa baktı etrafındaki dünyaya. Sonra yavaşça karardılar, uzak pencerelerin yansımaları gözbebeklerinde asılı kaldı.

40

KÖR KAPLAN

Ustabaşı Brown'la Nikola kavgadan sonra kör kaplanlığa[29] soyundular. Brown rom içti, Nikola bira. Paddy'nin ölümünden, Giovanni'nin tutuklanmasından konuştular.

Tesla mırıldandı: "Korkunç!"

Ustabaşı anlatmaya başladı: "Şehrin çukurunda yaşıyoruz. Babam daima bir yerlere gelmemizi isterdi, ben yapamadım. Kardeşim mühendis oldu ama ben hiçbir şey yapmak istemedim. Öylece batı taraflarında dolandım durdum."

"Aman Tanrım!" Nikola şoku atlatamamıştı.

"Her şeyin boku çıktı. Sıçtığımın yanlış anlaşılması." Üçüncü romu yuvarlayacaktı. "Paddy kavgayı severdi ama asla bıçak kullanmazdı. Giovanni halim selim dururdu ama kavgada bıçak çekti. Görüntüye aldanmayacaksın işte. İnsan cinnet ânında çileden çıkıyor, sonrası cehennem..."

Kaçak meyhanenin loş ışığı, Brown'ın saçına yapay bir sarılık katıyordu.

Garson boşları alıp yenilerini getirdi. Brown'un eli alnındaki yara izine gitti: "Hapisteydim. Bir nedenden..." Acıma-

[29] 1850'lerde, içki yasalarına takılmamak için mekân sahiplerinden biri duvardaki bir deliğe "Kör Kaplan, on senti ver içkini al" yazan bir tabela asmış, 10 sent uzatan herkese o delikten bir kadeh viski vermiştir.

sızca güldü. "Herhangi bir sebepten oldu işte. Fakat yaşlanınca anlıyor insan, farklı düşünmeye başlıyorsun."

Nikola hâlâ şoktaydı.

"Birlikte nasıl şarkı söylerlerdi hatırlıyor musun?"

Obadiah Brown genellikle kısa cümlelerin adamıydı. İki yanlışı koca bir açıklamaya yeğlerdi. Birden çenesi düştü. Beşinci romdan vazgeçip birayı dörtledi.

"Küçükken bir dadım vardı. Matematikte kardeşimden daha iyiydim. Şimdi o kitap yığınlarıyla dolu ofisinde oturuyor, bense böyle yaşıyorum." Tekrar yarasını işaret etti. "Her şükran günü beni deve kadar büyük bir hindi yemeye davet ediyor ama gitmiyorum."

Yüzüne alaycı bir gülümseme oturdu. Saçlarından daha sarı dişlerini göstererek Tesla'ya baktı: "Bana motorundan bahsettin. Anlamadığını düşünüyorsun ama aslında anlıyorum. Cahil değilim ben. Sadece, ıııı... Şu komütatörü devre dışı bırakıyorsun, bu kadar basit." Kullanmaya alışkın olmadığı kelimeyi telaffuz ederken yüzünü ekşitti: "Böylece elektrik akımı epey mesafe kat edebiliyor. Yani Edison'un yapamadığı şey, yanlış mıyım?"

Tesla'nın önüne bira bardağını çarparak koyan garson, Brown'un romunu nazikçe koydu. Brown roma burun kıvırıp garsonun hafızasına şaşıran Tesla'ya göz kırptı.

"Hayatının içine etmeye devam edemezsin." Brown hüküm verir bir ifadeyle noktayı koydu: "Toparlanmanın vakti geldi artık. Seni kardeşimle tanıştıracağım. Bana bir faydası olmasa da sana yardımcı olabilir."

Melon şapkaların altındaki beyinlerini rom iblisine kaptırmış kepaze mayınunlar söylenip duruyordu etraflarında.

"Çukurda yaşıyoruz," dedi yüzünü ekşiterek. "Şehrin lağım çukurunda. Hiç olmazsa birimiz yukarı çıksın."

Brown meyhaneden kafası kopuk tavuklar gibi sendeleyerek çıktı. *Yarın hiçbir şey hatırlamaz*, diyordu Tesla içinden.

Fakat ertesi hafta Brown saçlar taranmış, kulakları ortaya çıkmış vaziyette çıkageldi. Ortadan ayırdığı sarı saçları kelini ele veriyordu. Tesla'ya düzgün bir şeyler giyip peşine düşmesini söyledi.

"Hişt, lafebesi! Benimle gel."

Yarım saat boyunca, ağızlarını bıçak açmadan yukarı Manhattan'a yürüdüler. Yürüyüş mucizeler doğuruyordu. Yürüdükçe etraftaki çerçöp yok oluyor, yoldan geçenler, vitrinler kellifelli bir hal alıyordu. Şapkalar gittikçe uzuyor, yakalar kürke dönüşüyordu. Kadınlar neredeyse koca bir manifaturacı dükkânını kabarık eteklerinin kuyruğunda gezdiriyorlardı. Western Union Telegraph'ın girişinde kuşaklı bir kapı görevlisi vardı. Bizimkileri kapı dışarı etmek yerine, içeri buyur etti. Alfred B. Brown, Western Union Telegraph'ın başmühendisiydi.

İki kardeş kapıda şöyle bir kucaklaştılar. Obadiah Brown'ın kardeşi kibar ama biraz nevrotik bir adama benziyordu. Her hareketini iki kez tekrarlıyor ve bunu yaparken olanca enerjisini tüketiyordu. Ani bir hareketle gözlüklerini çıkartıp burnuna indirdi. Büyüyen gözleri Tesla'nınkilerle buluştu. "Sizi tanıyorum," dedi. "Benim de birkaç ark lambası patenti almışlığım var. Rahway'dan hatırlıyorum ampullerinizi."

Meşe lambriden pencerenin üst kısmındaki lekeli cama kadar, ofisinde her şey olması gerektiği yerdeydi. Bir şeyler parıldıyordu ikide bir; gözlükleri, altın dolmakalemi, tütün tabakası. Temizlik kokusu, Brown'un kolalı yakası, tabakasının parıltısı ve özellikle kibar hali, uzun süredir uzağında kaldığı dünyanın Tesla'ya hoş geldin deyişiydi adeta.

Önce, büyüklükte Profesör Pöschl'ünkilerden geri kalmayan ellerini savurarak, Obadiah Brown konuştu. Sonra Tesla şablonları bir bir göstererek detaylı bir açıklama yaptı. Alfred Brown dinliyordu. Bitiminde Tesla'yla sıkıca el sıkıştı. Ağabeyinin omzuna dokunarak misafirlerini kapıya kadar uğurladı. Anlaşma sonrasında Tesla kendini aydınlık bir otel odasında buldu, gardırobunda bir sürü takım elbise. Brown, Tesla'yla laboratuvarında çalışmaktan zevk duyacağını ve bir ay içinde New Jersey'deki avukatı Charles Peck'le bir görüşme ayarlayacağını söyledi. (Brown'ın dediğine göre adamın "belki"si, çoğunun "evet"ine bedeldi.) Peck, Westinghouse deneylerinde kullanılan çok fazlı sistemin beklenildiği gibi ça-

lışmadığının farkındaydı. Brown, "Bu arada senin modelini de merak ediyor," diyordu Tesla'ya.

Nisan'ın son Cumartesisi hava sıcaklığında ani bir düşüş de getirdi ve uzun zamandır beklenen toplantı günü geldi. Parlayan kolalı bembeyaz göğüslükleriyle oradaydılar. Tesla ise etrafı kendi türüyle kuşatılmış bir kuğu gibi hissediyordu.

Bir deri bir kemik hali toplantıdaki herkesin dikkatini çekti.

Gıcırdayan yeni ayakkabılarıyla Brown'ın laboratuvarında huzursuzca dolaşıyordu. Nefesini tutmuş, haftalardır bu toplantıya hazırlanıyordu. Heyecanı taşıp duvarları aştı. Yeni hazırladığı motor modeline birazdan değer biçilecekti.

Charles Peck'in alnındaki kırışıklıklar nota çizgilerini andırıyordu. İşinin ehli, kavruk bir adamdı. Tesla *böyle bir adamı ikna edebilirim ama büyüleyemem*, diye düşündü. Peck saatine baktı. En ufak bir gülümseme emaresi olmayan bir ifadeyle başını salladı. "Başlayın lütfen."

Tesla gülümsedi. Colomb'un, İspanya kraliçesini gemileri vermeye ikna etmek için bir yumurtayı masanın üzerinde dik pozisyonda durdurduğunu hatırlatarak, "Ben de sizi ikna edebilmek için demirden bir dönen yumurta modeli yaptım," dedi.

Peck'in gözleri önünde şalteri kaldırdı ve avucundaki demir yumurtayı manyetik alana bıraktı. Yumurta metalik sesler çıkararak dönmeye başladı. Dönüş hızlandıkça ses kesildi ve yumurta elektrik anaforunda kilitlenerek dikey pozisyona geldi.

Tesla uzun parmaklarıyla işaret ederek, "Buyurun bakın," dedi.

Peck kaşlarını çatmayı bırakmış, her an anlaşmaya hazır bir halde gözleri parlıyordu.

"Yarına kadar şablonu göndermiş ol," diye direktif verdi.

Bir daha hiçbir kapı görevlisi tarafından varlıklı bir adamın kapısından kovulmayacağı Tesla'nın kafasına dank etti. Altın yumak geri dönmüş, eskisi gibi zıplayarak ayaklarının önünde yuvarlanmaya başlamıştı.

41

ATHENA'NIN HALLERİ

Yemekle bitecek gibi değildi hindi. Alfred Brown etin siyahıyla beyazını ayırarak kesip pay etti. Masada duran yeni toplanmış çiçeklerin kokusu Tesla'yı esir aldı.

Hizmetli, yabanmersini kâsesini uzattı.

"Buyurun lütfen."

Hindinin yanında ikinci kaşık yabanmersinini alırken, *Biri eksik*, diye geçirdi içinden.

Sıkı bir Homeros okuru olan Tesla, Tanrıça Athena'nın, ne zaman Odysseus'a yardım etmek istese türlü kılıklara bürünüp onun karşısına çıkışını hatırladı. Ertesi gün hızlı taşıma şirketinin yazıhanesine Obadiah Brown'ı sormaya gitti. Yazıhanedekiler omuz silktiler. "Gitti o!"

Yaşlı puro delisi nereye gitmişti?

Tesla bir kez daha Park Row-Mott Street köşesindeki belalı kilise bahçesinden geçerek Stevan Prostran'ın kapısını çaldı. Ev sahibesi bir zarf uzattı. Zar zor okunan notunda, Prostran işini kaybettiğini, bir grup Karadağlıyla Pennsylvania/Pittsburgh yakınlarındaki Homestead'e gittiğini yazmıştı.

Paddy'nin mezarını aradı, onu da bulamadı. Yalnızlık dört koldan bastırmıştı. İğnekıran fırtınasının içinde yapayalnız kalmış gibi hissediyordu. Herkes birden nereye kaybolu-vermişti öyle?

Halis bir niyetle, sevdiği birini gözünde canlandırmaya çalıştı. Djuka Tesla karşısında duruyordu. Elinde tarağı, yere uzanan saçlarıyla capcanlı oradaydı. Uzansa dokunacak...

"Nedir bu?" diye sordu annesine.

Bu şeytani anlaşmanın bedeli etrafımdaki herkesin kaybolması mı?

Ne tür bir dehasın sen iblis! Nasıl da sinsice görürsün işini. Kaşla göz arasında!

Öyle ya da böyle, o an sevdiklerini düşünecek vakti yoktu. Her şey birdenbire, ondan bağımsız gelişmişti. Sihirli bir değnekle dokunulmuş gibi. Gözlerinde yaşlar ve yüzünde hafif bir tebessümle azıcık uyudu, durmadan çalıştı. Çalışma enerjisi yokuş aşağı yuvarlanarak kar biriktiren kartopu gibiydi. Aylar ne olduğunu anlamadan hızla geçti. Yazarkasalar işledi. Kilise çanları çaldı. Mevsimler, taptaze tanrıların kahkahalarıyla geldi geçti.

Günün on altı saatini en ufak bir gereksiz hareket yapmadan geçiriyordu. Rüzgârın önüne katılmış sürükleniyordu. Günler, aylar geçti. Müziği takip eden beyin dalgalarıyla birlikte elleri de işliyor, şimşekler çakıyor, kıvılcımlar saçıyordu.

Geceler göz açıp kapayıncaya kadar biterken, gündüzlerin sonu yoktu...

42

KEKEMENİN GÜNLÜĞÜNDEN

5 Mayıs sıradan bir gün değildi. Peki, bu günü o kadar özel kılan neydi, sorabilir miyiz?

Onu özel kılan neydi? Antal Szigety New York'a geldi!

Szigety öyle bir sarıldı ki zar zor nefes alabildim. Bunca şeyin arasında farklı duruyordu. Enerji patlaması denen şeyin vücut bulmuş hali şu Szigety. Kısmen boş sayılan laboratuvarımda yanlamasına taklalar attı. Çizmekte olduğu horozun kuyruğunu yeni bitirmiş oğlan çocuğu coşkusuyla odayı turlayıp etrafa bakındı. Laboratuvar boya ve yaş kereste kokuyordu. Masalar, sandalyeler, pirinç lambalar... Hepsi yeni.

"Kimin şimdi bu laboratuvar?" diye sordum Antal'a. "Senin mi?" dedi şaşkın şaşkın. "Yani benim!" Ben de inanamıyordum. Peck'in bize birer puro uzatışından, patenti yarı yarıya bölüşmemizden bahsettim.

"Bauzainların selamı var. Eski dostlar Kulisic'in, Tannhäuser'ın, bir de Bayan Varnai'nin..." Nefes nefese kaldı. "Bir de Puskas kardeşlerin, babamın, Pajo Amca'nın ve tüm akrabalarının."

O kadar sefaletten sonra, hâlâ yeterince insaniyet kazanamadığımı anlattım ona. Yıl boyu ne bir garson çağırabilecek ne de bir köpekle oynayabilecek yetkinliğe sahiptim. "Teşekkür ederim", "Rica ederim" bile diyemiyordum.

Gözlerim doldu.

Dinledikten sonra onun da gözleri doldu.

Belli etmemek için konuyu değiştirdi: "Bugün günlerden ne?"

"Ne?" dedi Tesla alaycı bir gülümsemeyle.

"Bugün benim otuz birinci yaş günüm."

Tesla hevesle doğruldu. "Öyleyse hemen şampanya gelsin. Olmazsa olmaz! Bir Macar restoranına gidiyoruz."

Szigety sarı bıyıklarıyla gülümsedi: "Hadi oradan!"

"Tokmaklı santurları bile var."

"Transilvanya gulaşı yemek için mi aştım geldim okyanusu sence?" New York'a yeni gelen kahramanımız itiraz etti.

Derken, kanlı canlı Macar'la solgun yüzlü Sırp geceyi *Bir Yaz Gecesi Rüyası* restoranının terasında biftek yiyerek noktaladılar.

Tesla o geceye dair günlüğüne şunları yazdı:

Szigety'nin bulanık aksanı Eski Dünya'dan esintiler getirdi. Beklenmedik başarım yalnızlık kokuyordu. Onun gelişiyle çözülmeye başladım. Ruhumdaki buzlanmanın çözülmeye başladığını hissediyorum. "Çok büyük işlere soyunduk," dedim. Sesim titriyordu. "Yardımına ihtiyacım var." Çok uzun zaman sonra ilk defa rahatladığımı hissettim. Herkesi kaybetmemişim demek. Üçüncü şişeden sonra sebepsiz gülüşmelere başladık. "Şarapla alevlenen ruhlarımız aydınlandı bir kere, kaç kadeh yuvarladığımızı ele veriyor..."

Bir Yaz Gecesi Rüyası'nda Antal belden aşağı muhabbete başladı.

"Paris'te neler yaptın?" diye sordu Nikola.

Szigety mevzuya girmeye dünden razı, başladı dişlerini göstererek sırıtmaya. Görünen o ki Paris'te baştan çıkarıcı erotik gülüşmelerin yankılandığı randevuevlerine çokça girip çıkmıştı. Dediğine göre, orada bir kızılla bir esmerin, bir yandan dudaklarını birbirine kenetleyip öpüşürken, bir yandan da iri memelerini birbirine sürttüğünü söyledi.

"Sana anlatmıyorum sadece. İnsanoğlu, dinle! Benim hissettiklerimi siz de hissedin. Evet, siz! Hissedin!"

"Hı-hı..." Tesla tek kaşını kaldırmış, alaya alıyordu.

"Tek bir şampanyanın yirmi Amerikan doları ettiği barok otellerden birinde, bir adam ve bir kadın... Hayal et. Çatlamış dudakları birleşmiş, süper uyum! Tutku ağına düşmüş dişi geyik. İpek kalçalarında gezinen pençeler... Avcısına derin bir bakışla teslim olur: Seninim!"

Szigety, Tesla'nın keşiş parmaklarına baktı. Dudaklarında beliren çapkın Eros gülümsemesiyle devam etti: "Adam alev alev. Adam yanıyor. Doruklara çıktı. Gülüşmeler... Kadın eridi, suya düşmüş şeker misali... Aşkın öfkeli, kaygılı sahneleri çözülüverdi."

"Aşkın mı?" diye araya girdi Tesla. "Parayla tuttuğun kadının sergilediği tutku gösterisi mi?" Macar şair duymuyordu: "Kadın korkmuş, şokta, öfkeli ve gözleri zevkten sımsıkı kapalı..."

Szigety kaşınıyordu.

"Yeter Szigety! Kes şunu!" Tesla masadan kalktı.

"Gözleri zevkten kapanmış," diye devam ediyordu manyak. "Yüzü yılan gibi kıvrılıyor, adamın terli göbeği üzerinde gidip geliyor, göğüslerini okşuyor, Aşk..."

"Aşk iyidir ama çalışmak muhteşemdir," diyerek konuyu kapatmaya çalıştı Tesla. "Yat artık doğum günü çocuğu. Bir sürü işimiz var."

43

BAŞARI

Bir icadın yüz binlerce dolara mal olabildiğinin gayet farkında olan Tesla'nın patent avukatları Duncan, Curtis ve Page, San Francisco ve Pittsburgh'dan George Westinghouse'la görüşmelere başladılar.

Charles Peck çatık kaşlı bir yüz ifadesiyle bildirdi: "Sıkıntı yok!"

Tesla korkunç bir tempoyla çalışıyordu. Endüksiyon motoru planlarını birkaç serilik patentlere böldü. İşin gidişatı teknisyenlerin olaya ayak uydurma kabiliyetine bağlıydı. Szigety kaygısızdı ama yorulmak bilmezdi. Aksları ve numuneleri birlikte tasarladılar, böylece ellerindeki iş aylara yayılmış oldu.

Rüzgârlı bir Nisan sabahı genç bir adam çıkageldi. Kafasındaki saçların hepsi bıyık olarak geri çıkmış gibiydi. Sıcak bakışları vardı. Yakında kel kalacak olan adam kendini tanıttı: Thomas Commerford Martin, Amerika Elektrik Mühendisleri Enstitüsü genel başkan yardımcısı.

"Tanrı, insanın başında ne kadar saç teli varsa hepsini bilir diyor din adamları. Bunu yapmak benim için de pek zor sayılmaz." Kendisiyle dalga geçiyordu.

Bir ricada bulunmak için gelmiş. "Derneğimizde bir konuşma yapar mısınız?"

"Ciddi misiniz?!"

Yıllarca insanlara motorunu anlatabilmek için milletin elini eteğini öpmüştü. Şimdiyse sağır Edison'un kale almadığı şeyleri dinlemek isteyenler vardı.

"Ben çok gerginim, seninle gelmeyeyim," dedi Szigety. "Sen anlatırsın nasıl geçtiğini."

Fakat 16 Mayıs 1888'de Liberty Street'teki laboratuvarın önünde iki doru atın çektiği lando araba durduğunda Szigety hiç düşünmeden atladı.

"Kenara kay. Ben de geliyorum."

Tesla'nın yanına yerleşti. Arkasına dönüp burnunu kırıştırdı. Diğer adam menekşe kokuyordu.

Tesla'dan daha gergindi. Gümüş mataradan bir yudum aldı.

"Antal!"

"Herkes affedilmeyi hak eder." Szigety kendince özür diliyordu.

Yirmi dakika geçmeden kısa kuyruklu atlar Amerika Elektrik Mühendisleri Enstitüsü kapısı önünde durdu. Giriş süslü tuğlalardan örülü bir blokla süslenmişti. Merdiven halısı, kaymasın diye pirinç parmaklıklarla tutturulmuştu. Yankı yapan koridorlar orta avludan farklı istikametlere ayrılıyordu.

"Bu taraftan," diyerek yol gösterdiler.

Szigety şans dileyerek kalabalığın arasına karıştı.

Adımları damalı koridorda yankılanıyordu.

"Beni takip edin," diye mırıldandı Martin.

Ahşap panelli oditoryumdan ağır ama hoş bir koku yayılıyordu. Tesla o kadar uzundu ki sanki cambaz ayaklıkları üzerinde çıkmıştı sahneye. Kaşlarından çenesine doğru inildikçe küçülen bir yüzü vardı. Ortadan ikiye ayrılmış siyah saçlar, çatık kaşlarının altında yanan yaralı ve gizemli gözler...

Bir şeylere garezi varmış gibi, *Benden ne yapmamı bekliyorlar ki?* diyordu içinden, *Dans etmemi mi? Hokkabazlık yapmamı mı?*

O kadar gergindi ki bedenini terk edip oradan uzaklaşmak istiyordu.

Küçükken Korana'nın soğuk sularına dalardı. Yine öyle yaptı; daldı ve başladı anlatmaya. Elektrik de sıvı gibi sıkıştı-

rılamaz bir şeydir. Bu, parçası olduğu maddenin temel çalışma ilkesidir. Yalnız küçük bir kısmı serbest dolaşım halinde gezinir. Elektrik yükünde bir dengesizlik olsaydı, evrene elektrik hükmederdi, çünkü kendisi yerçekiminden kat kat büyük bir güce sahip.

Bir yandan ilham alırken bir yandan kurban ediliyormuş gibi bir ifade vardı yüzünde. Kalkık burnu ve titreşen kirpikleriyle bir âmâyı andırıyordu.

Elektriğin, kirlenmiş dünyanın temiz özü olduğunu söyledi ya da dinleyiciler öyle anladı.

Elektrik yoktan var edilemez ya da yok edilemez. Niceliği sabittir. Tanrı gibi; şekli şemali, kokusu yahut sesi yoktur ama kendini göstermeye kalktığı vakit buna kimse dayanamaz. Çakan şimşekler elektrik değil sıcak havadır, çünkü elektrik gözle görülmez.

Konuşmacı ızdırap çeken gözlerini açtı. Gitgide artan farkındalığından dolayı korlaşmışlardı.

İtme-çekme olayından bahsetti, konuşmacılaraysa sevgi ve nefretten bahsediyormuş gibi geldi. Elektrik ve manyetizmanın gizemli çekiciliğinden, diğer doğal güçlere benzemeyen çift yönlülüğünden konuştu. Karşı karşıya olduğumuz temel soru şu: Bu güçleri pratiğe döküp kullanabilir miyiz? Şüphesiz!

Columbia Üniversitesi'nden Sırp Mihailo Pupin'in de içlerinde bulunduğu bir grup dinleyici yuhalamaya başladı.

"Hişt, hişt!" sesleri geldi dört bir yandan.

Yuhalayanlar susturuldu.

Birden herkesin sağır Edison'un kulaklarını tıkadığı şeyi dinleyeceği tuttu. Sıska konuşmacıyla dinleyicisi arasında sıcak ektoplazma akımı başladı. Tesla o saniye emin oldu: "Benimleler!" O noktadan sonra ne anlattığını unuttu.

Heyecandan nutku tutulmuş vaziyette gelecekteki uzak mesafe elektrik aktarımı planlarından ve Niagara Şelalesi'nin New York'u aydınlatacağından bahsetti: "New York gibi koca bir şehir, bir tanesi yeterliyken, niçin iki bin elektrik santraliyle aydınlansın?"

Altın yumağı, önünde uzanan yolda şen şakrak yuvarlanmaya devam ediyordu. O kadar hızlı konuşuyordu ki arada

nefes dahi alınıyordu. İnsanlar hayret etmekten yorgun düşmüş bir halde dinliyorlardı. Kimi zevkten dört köşe olmuş, kiminin devreleri yanmış... Konuşma bittiğinde salon alkıştan yıkılıyordu.

Sonunda. Dünyası buydu işte.

Turna gibi uzun bacaklı konuşmacı alkışlara gülümseyerek karşılık verdi. Kel Martin gözleri yuvalarından fırlamış vaziyette, daha sonra *Electrical World*'de yayımlamak üzere konuşmanın bir nüshasını aldı.

Bu bir uyanış! diye geçirdi içinden Tesla. *Ama uyanan onlar mı yoksa ben miyim?*

Birçok gözden ve vakur bıyıktan oluşan seyirci tek vücut olmuş Tesla'yı kucaklıyordu. Çok gözlü yaratık sordu: "Sistemin yeterince güvenli olduğuna emin misiniz?", "Elektrik kaybolmadan ne kadar mesafe kat edebilir?" Gürültücü varlık farklı ağızlardan konuşuyordu.

"Tebrikler! Günlerini gösterdin." Antal'ın alkol kokan nefesi yüzüne vurdu.

Pupin bile tatminkâr bir ifadeyle gülümseyerek en candan haliyle elini sıktı. "Seni görmeye gelebilir miyim?" diye sordu taze mühtedi.

Kalabalığın üzerinden, baskıya götürülmek üzere kaybolan eskizine bakıyordu bir yandan da. Kendisini sahne üstü, insanüstü bir mertebeye çıkaran alkışlardan sağır oldu. Charles Peck arkasında belirdi. Koca parmaklarıyla Tesla'yı dirseğinden yakaladı. "Seni biriyle tanıştırmam lazım."

44

PITTSBURGH

"George Westinghouse." Peck duaya başlayan başpiskopos edasıyla tanıttı onu.

Cüsseli, kırçıl bir adam kollarını kocaman açtı ve gün bayram oldu. Parlak pala bıyıkları, ışıl ışıl gözleri vardı. Söylenmesi gereken her şeyi üç cümleyle özetledi:

"Konuşmanı dinledim. İkna oldum. Patenti alacağım."

Güneş durdu.

"Ne söyleyeceğimi bilmiyorum," diye mırıldandı Tesla.

"Bir şey deme," dedi Westinghouse. "Pittsburgh'a gel."

Muhteşem bir ziyaret olacaktı.

Altın düğmeli üniformalı, silindir şapkalı bir arabacı Tesla'yı istasyondan alıp Westinghouse'un adını *İnziva* koyduğu malikânesine götürdü. Bir kaleye benziyordu. Ön bahçede bir manolya ağacı yapraklarını döküyordu. İki kızıl gerdan Chronos cihazı etrafında didişiyordu. Tesla'nın gözüne, bahçedeki bronz güneş saati çarptı. Pajo Amca'sının Budapeşte yakınlarındaki malikânesi ve o âna kadar görmüş olduğu birkaç Alsas konutunun ihtişamı şöyle dursun, kabul etmeliydi ki hayatında gördüğü en güzel ev buydu. Pencereler, duvarlar, çatıdaki beklenmedik girintiler ve oval motifler... Palmiye ağaçları arasından çıkıp seraya dökülen şelale çağlıyordu. Gür yeşillikler arasından ahırların üst tarafındaki arabacı odasına uzanan kır-

mızı tuğlalı bir patika, sekiz atın bulunduğu ve yanında beyaz bir keçinin otladığı ahıra çıkıyordu. Kıvırcık beyaz saçlı siyahi hizmetli, Tesla'nın gördüğü en yakışıklı yaşlı adamdı şüphesiz.

Misafir ışık saçan kapı topuzunu sevinçle çevirdi ve aynalara gülümsedi. İki pencere arasındaki köşeye Margaret Westinghouse'un Romalı yönetici kadın pozundaki mermer büstü hâkimdi. Fransız tarzı pencerelerden süzülen güneş, tabandan tavana uzanıyor. Parke zemin, Brünnhilde'nin saçları misali altınsarısı ışıltılar saçıyor.

Duvarlara hizmetçileri çağırmak için kullanılan telefonlar monte edilmiş. Ortasında dairesel bir sedir bulunan ana salon o denli zevkli boyanmış ki gümüş beyaz rengiyle kabuk bağlamış bir sedefi andırıyor. Tesla'yı odasında kaligrafiyle yazılı bir yemek ve aktivite planı bekliyordu.

İnziva'ya öğleden sonra tam ikide varmışlardı. Akşam yemeği yedide. Dinlenmek için yeterince vakti vardı.

Karıkoca George ve Margaret Westinghouse istisnai derecede uzundu. Yataklar boylarına göre yapılmış. Tesla uzanır uzanmaz, içinde kopan bir fırtınayla kâğıttan bir uçurtma gibi havalandı. O koca yatakta birçok aydınlanma yaşadı. İçindeki cankurtaran, görevini ihmal ediyordu sanki. Bir dizi ruhsal orgazm yaşadı. Hızlı ve ritmik, bir nevi sara nöbeti gibi.

Ne yükseliş ama! O nasıl ışık!

Aşağıdan çağrıldığında hâlâ gözkapaklarının altında ışık parıltıları seziyordu. Yemek odasına geçtiğinde Margaret Westinghouse'un kabarık eteğinden gelen hışırtılar da Tesla'ya eşlik etmeye başladı. Tanrı'nın meleklerinin gücü duvarların arasından belli belirsiz akıyordu. Avizelerde parlayan kristal laleler. Fraklar giymiş adamlar ve dekolteleriyle kadınlar masanın etrafında yerlerini almışlar. Hizmetlilerin gayrişahsi ifadeleri Tesla'yı hâlâ ürkütüyordu. Her sandalyenin bir adım gerisinde sandalyeyi itmeyi-çekmeyi bekleyen üniformalı bir hizmetli. Beyazlar içinde sessizce servis yapan garsonlar:

İstiridye
Kremalı Enginar Çorbası
Mayonezli Domates Peltesi
Bezelyeli Güvercin Yahnisi

Maderia Şaraplı Domuz Butu
Tournedos Laguipierre
Çilekli Maraska
Armut Brendi
Dondurmalı Şarlot

Son servis yapılır yapılmaz tabaklar toplanmaya başladı. Hızlı yemek lazımdı. Westinghouse mühendislerinde iştah yok. Her mantıklı açıklamadan sonra söylendiği üzere, Tesla'nın çözümlemelerini dinleyen mühendisler, "Biliyorduk!" dediler.

Pek konuşmadılar. Yemekleriyle birlikte çatlak dudaklarını da kemirdiler. Westinghouse'un yeni gözdesine kaçamak bakışlar atarak intikamlarını aldılar. Tesla'ya *iş arkadaşı* demek pek içlerinden gelmiyordu. Ona harcanacak paranın kendilerinden eksileceğini düşünüyorlardı. Kişisel kıskançlıklar genellikle çoğunluğun kaygısına mal edilir ya, o hesap. Westinghouse'un mühendisleri dünyanın gidişatıyla pek bir alakadarlardı.

Mühendis Stillwell, Margaret Westinghouse'a sordu: "Mart'taki korkunç kar fırtınasında dışarıda kalan o insanların ailelerine ne oldu?"

Gelecek sene Paris'te düzenlenecek olan Dünya Fuarı'nı işitince mühendis Shallenberg'in tarazlı boğazından rahatsız edici sesler gelmeye başladı: "Özgürlük Anıtı'nın temelini atan Eiffel, oraya da kule dikecekmiş."

"Işıklar altında parlayan Eiffel Kulesi'ni görmek istemez misin?" diye sordu Tesla.

Stillwell, Salem Cadı Mahkemeleri yargıçlarına has o ses tonuyla sert bir cevap verdi: "Birilerinin kalıp çalışması gerek."

Gözkapaklarının altında hâlâ bir miktar ışık taşıyan Tesla alaycı bir gülümsemeyle karşılık verdi.

Her bir tabağın yanına bir dizi endamlı bardak kondu. Önce beyaz şarap, sonra kırmızı. Bardaklar boşaldığında eldivenli ellerce toplandı. Amber, konyak bardaklarında boy göstermeye başlarken, Tesla geç hasat mahsulü misket üzümünden zar zor bir yudum alabildi. Salondaki sandalyeler, az önce

kilolarına kilo eklemiş beylerin altında inliyordu. Bir nefes alalım bahanesiyle puro servisine başlandı.

Westinghouse, buruk bir sevinçle bir zamanlar şehrin altında buldukları doğalgazı çıkartmaya başladığı günleri anımsadı.

Dalkavuklukta ihtisas yapmış Shallenberger lafa girdi: "Pittsburgh'a sanayiyi getiren Westinghouse'un gazıdır aslında."

Westinghouse yorumu kale almadı.

Stillwell patronunu övdü: "Adam damla değil, umman!"

Shallenberger devam etti: "Asla pes etmeyen bir savaşçı!"

Stillwell ne pahasına olursa olsun gölgede kalamazdı. Teatral bir ifadeyle Tesla'ya patronunu işaret etti: "Trenleri durdurmaktan zevk alan adam, işte bu adam."

Westinghouse'un sırıtması coşkulu bir kahkahaya dönüştü.

"Eskiden her vagonun kendi gardıfreni vardı," diye anlatmaya başladı Tesla'ya. "Tren istasyona yanaşırken herkes ıslıkla beraber frene basardı. Bazen çok erken durdururlardı treni, bazen istasyonu geçtikten sonra durdurup geri dönmek zorunda kalırlardı. Her halükârda yolcular trenin peşinden koşarlardı."

Konyak kadehini masaya bırakan Shallenberger devam etti: "Sonra bu adam gelip gardıfrenlerin patentini alınca o komik sahneler sona erdi."

İnziva Malikânesi'ndeki misafirler hep bir ağızdan güldüler: "Ha! Ha! Ha!"

Tesla Pittsburgh seyahatini ayarlamadan önce hoşnutsuz Peck'e, Westinghouse hakkında sorular sormuştu. Geçen yıl Pittsburgh merkezli şirketinin kârını dörde katladığını ve ailesinin Baltık-Rus aristokratlarından olduğunu öğrenmişti.

Westinghouse işaretparmağını kaldırıp misafirlerine seslendi: "İnsan olmadan hiçbir şey olmaz. Kurumun yokluğundaysa ortada hiçbir şey kalmaz."

Akşam boyunca ev sahibinin ağzından tek bir kötü laf çıkmadı. Sofraya yeni bir konyak şişesi getirmesi için uşağa işaret etti. Biraz doldurup Tesla'ya açılmaya başladı: "Hayatım

tren yollarında geçti. Karınla trende tanıştık. İlk icat fikrim trende doğdu."

Cüsseli ev sahibi ülkenin demir ağlarla örüldüğü iç savaş sonrası yıllara gitti. İnsanlar trenden bufalo vururlar, postlarını duvarlarına asarlardı. Demiryolu sahipleri patates çuvalı satın alır gibi senatör satın alırlardı. Dürüst geçinen *satılmış* senatörler... Dünyanın en şahane arazilerinden geçen makinenin keskin ve iniltili ıslığına methiyeler düzen şairler.

Şakaklarına düşen yıldızlar, yüzündeki derin kızıllığı aydınlatıyordu. "Pratik insan, vizyon sahibi insandır. İleriyi göremeyen yaya kalır."

Çocuksu bir hevesi vardı. Mücadeleyi seviyordu. Sandalyesini Tesla'nınkine yaklaştırdı. "Okuldayken haydutluk ediyormuşum, öyle diyorlar. Fakülteye devam etmedim. Akademik bir tip değilim pek. Başka şeylerde iyiyim: Kollarımı sıvayıp insanları ikna etmeyi severim. Motorunla ilgili niyetim de bu yönde."

Tesla bu bağrı geniş, çakmak çakmak bakan cüsseli aristokratı sevmişti. Westinghouse ne zaman odadan çıksa ışık köreliyor, döndüğündeyse her şey genişlemeye başlıyordu.

"Her daim bunun mümkün olduğunu düşünmüşümdür," dedi gecenin sonunda. "Gel birlikte kanıtlayalım."

Westinghouse'la tanıştığından beri karnında kelebekler uçuşturan bir şeyler seziyordu genç mucit. *İnziva*'daki battal boy yatağında melekle el sıkışan Yakup misali gelecek başarısıyla el sıkıştı. Başarı devasa ama gözle görülmeyen, canlı bir varlıktı. Geceleri Tesla'nın odasında uyuyor, gündüzleri onunla yan yana nefes alıp veriyordu. Başarı, şubat rüzgârıyla karışık koca bir yalnızlık kokuyordu.

45

MÜHENDİSLER

İyi, erdemi bir kat yüceltir; kötü, bin kat yerin dibine sokar.
Don Quijote

Pittsburgh'a yeni gelen Macar mühendisin ışığı aynalara vuruyordu. Her daim heyecanlı ve neşeliydi, herkes tarafından seviliyordu.

"Dolgun yanakların ve ışıl ışıl gözlerinle karakulağa benziyorsun," diye güldü Westinghouse. Anthony diye seslendiği yeni mühendisten Budapeşte'deki parkta şahitlik ettiği bulguyu detaylandırmasını istedi. Szigety, Bayan Westinghouse'u kimselere değişmezdi.

"Dekoltesini gördün mü?" diye fısıldadı Tesla'nın kulağına. "Dekoltesinin içine hamster gibi kıvrılıp kış uykusuna yatmaya razıyım."

Tesla gözlerini devirip arkadaşını Westinghouse'un mühendislerine takdim etti.

Antal toplantıdan hemen sonra, "Bu çocuklar senden hazzetmiyor dostum," dedi Tesla'ya.

"Neden?" diye sordu Tesla anlam veremeyerek.

"Sen kimseyi kıskanmadığın için seni kıskanıyorlar. Başlarına bela olacağını düşünüyorlar, dolayısıyla onlar da senin başına bela olacak."

Tesla babasının sözlerini hatırladı, *Hakikat akıllı ve dürüst bir adama asla ağır gelmez.*

Toyluğun verdiği kibirle şöyle düşündü: *İnsanlar asıl haklının ben olduğumu, kendilerininse bir yanılgı içinde olduklarını anlayacaklar. Böylelikle hatalarının verdiği yükü zihinlerinden atacaklar.* Mühendislerin kendisiyle konuşurken yaptıkları kısa duraksamalar Tesla'ya haddini bildiriyordu.

Elektrik sayacının mucidi Oliver Shallenberger ve asistanıyla Tesla'nın bobinlerine benzeyen amplifikatörün mucidi Lewis Stillwell, en kötüleriydi.

Szigety, "Ağızlarının payını vereceğim," diye teminat veriyordu Tesla'ya.

Shallenberger'in gülüşünden tatlı bir tiksinti akıyordu.

Karısı tavuğun en güzel parçalarını çocuklarına vermeyip kocası için ayırmıştı. Beyaz etini özenle kesip dikkatle geviş getiren Shallenberger, yemekten sonra küçük kızını kucaklayıp yaşlı gözlerle tavana baktı. *Neden, Tanrım?*

Hırslı mühendis, kaderin kendisine adil davranmadığını düşünüyordu. Şiddetli bir hoşnutsuzluk, öfkeyle karışık iktidarsızlık ve saldırgan bir korku geziniyordu göğsünde. Tesla gelmeden önceki deha oydu. Yıllardır alternatif akımlı motor üzerinde çalışan da oydu. Gazeteciler Çin'deki olaylarla ilgili niçin onun görüşünü almıyorlardı? Küçük kızı tavuğunu bitirdikten sonra babasıyla niçin gurur duymasındı?

Lewis Stillwell'in bu tip takıntıları yoktu pek. Hoş bir burnu, çakmak çakmak bakan şampanya misali gözleri vardı. Tanınma merakı olmayan yakışıklı, soğuk bir adamdı. Gece kendini yatağa atıp ikinci ayakkabısını fırlattıktan sonra yüzünü ekşiterek, *Bu yabancı, parayla ne yapılacağını bilmiyor. O para bende olsa Hudson sırtlarına bir ev yaptırırım. Hatta bir tane de annem için yaptırırım, bir de kilise. Saratoga Kaplıcaları'nda atlarla dolu bir ahır. Para nasıl harcanırmış görürlerdi*, demişti içinden.

Mühendisler arasında Westinghouse'un yeni mühendise bir tür ortaklık teklif ettiği ama adamın böyle bir teklifi geri çevirecek kadar aptal olduğu dedikodusu dönüyordu.

"Fakat bir sakıncası yoksa Pittsburgh'da kalıp motorlarımı sisteminize uyarlamak isterim."

"Şöyle yapalım," diye teklifini sundu Westinghouse, "altmış gün için nakit beş bin, sürecin sonunda patenti alabilirsem on bin, üç defaya mahsus iki ay arayla yirmişer bin, kâr üzerinden vat başı iki buçuk dolar ve şirket hisselerinin yüzde ikisi."

"Lanet olsun!" dedi Shallenberger.

Stillwell, "Yok, bu böyle olmayacak," diye homurdandı.

Kontrat imzalandıktan hemen sonra savaş başladı.

Motor, Westinghouse'un yüksek frekanslı ekipmanına uyarlanamıyordu, bunun üzerine Tesla frekansları düşürmeyi teklif etti. Stillwell'le Shallenberger garezli gönülsüzlüklerine mantıklı kılıflar uydurmaya çalıştılar. "Sistemin bütünlüğü", "teknolojik sebepler", "ekonomik etkenler" gibi terimleri temcit pilavı gibi ısıtıp ısıtıp öne sürüyorlardı.

Gözkapaklarının ardına düşen ışık patlamaları Pittsburgh'da sıklaştı. Bu patlamalar, daha önce çaresizce çözüm getirmeye çalıştığı şeylerin sırrını açık ediyordu Tesla'ya. Likit platinin içinde formüller, şekiller uçuşuyordu. Diğerlerinin üzerinde çalışmayı reddedecekleri işleri, yapabilecek olduğu tek işi yapıyordu. Szigety her gün Tesla adına mühendislere nazikçe giydiriyordu.

Akşam yemeği molasında Tesla başlıyordu felsefe yapmaya: "Özgün bir şey bulmak istiyorsan, meselenin yapıtaşı kabul edilen şeyleri oyun dışı bırakacaksın. Kurumlar zorunlu temaları destekleme eğiliminde oluyorlar. İstenilen temalar parayla ve sırtın sıvazlanmasıyla ödüllendirilir. Ödülle şartlandırılarak eğitilen insanlar, sonunda ödüllendirilmeyecekleri şeylere kafa yormuyorlar. Sonuç olarak da kişisel çaba gerektiren mevzular göz ardı ediliyor."

Mühendislerle uğraşan Szigety sıkıntıdan kurdeşen dökecek hale geldi. Formalitelerden gına gelmesine rağmen katlanıyor, sebat ediyordu. Stillwell'le amirine ilhamla mucizevi aydınlanma anlarını anlatıyordu. Aynı teraneyi döndürüp duran Shallenberger yolunu öyle bulmuştu. Macar Pan[30] her akşam Anderson Oteli'ne gelip bir şişe şarap açıyordu. Kadehi eline aldı, alnına vurup *Budala sürüsü!* diye söylendi.

[30] Pan: Mitolojide cinselliğin ve hazzın simgesidir.

Tesla peygamber edasıyla karşılık verdi: "Toplum içinde tanınmış biri olarak yer edinmek istiyorsan, bilişsel yetilerinden feragat etmek gerekiyormuş demek ki. Ah şu kurumlar!" dedi sesini yükselterek. "Amacınız insanları kör edip yönetmek. Bilgi birikiminiz gizemden yoksunsa, o bilgi birikimini teşhir ederler. Yıkanmış beyinleriyle beyin jimnastiği yaparlar. Stillwell, Shallenberger gibi işçilere at gibi otoritenin yükünü çektirirler."

İkinci kadehten sonra Antal da coştu: "Özgünlükten nefret edip yaratıcılığı canavar gibi görenler. Sabah gazetesinde, hâlihazırda bildiklerinden farklı şeyler görmek istemeyenlerdir." Üçüncü kadehten sonra bağırmaya başladı. "Bu şekilde nasıl yaşıyorlar, en ufak bir fikrim yok. Onurları sürekli zedeleniyor. Shallenberger, 'Ya sen soğuk algınlığı kapacaksın ya da bir başkası ölecek' deseler, 'O ölsün, ben hasta olmayayım' diyecek tıynette bir adam."

"Ya Stillwell'e ne demeli?" Tesla eğleniyordu.

"Âmâ adamın rehber köpeğini kıskanacak cinsten bir adam o."

46

KEDİ UZANAMADIĞI CİĞERE MUNDAR DER

Altın kanatlı efsaneler uzun vadede sayı dizilerinden daha kalıcı değil midir? Hummalı alınlarımızı gül rengi kanatlarıyla okşayan, yaralarımızı altınsarısı pofuduk bulutlarla saran efsaneler nasıl sevilmez ki?

İnsanoğlu efsanelere her daim rağbet etmiştir: Kara günden haber ver, ah efsane! İnsaf et bize!

Efsaneye göre Tesla onurlu duruşuyla seyirciye döner, ellerini kaldırıp bir milyon dolarlık çeki parçalara ayırır.

Efsane, Tesla'nın ağzından konuşur: "Çünkü siz bana güvendiniz!"

Ama gerçek hayata dönersek, George Westinghouse gürlemektedir.

"Asla!"

Girişimcilerin babası J. P. Morgan, Edison'un şirketini aldıktan sonra aynı teklifle Westinghouse'a geldi.

"Asla!" diye gürledi Westinghouse can çekişen bir brontosaurus gibi.

Bu çıkışından sonra birkaç küçük yatırımcıyla bir araya gelip ortaklık kurdu. Pittsburgh semalarında kara bulutlar geziniyordu. Mucitler gergin. Tesla'ya vat başına iki buçuk dolar

pay hakkı tanıyan anlaşma maddesini işaret ederek, "Kurtulalım şundan!" deyip duruyorlardı.

Tesla kapıyı açtığında Westinghouse devrildi devrilecek bir smokin gardırobu gibi duruyordu. Çatık kaşlı dev, pencere önündeki son kar tanelerini önüne katıp götüren rüzgâra dalıp gitmişti. "Büyük goril, çıngarcı maymunlarını şirketimi almaya göndermiş," dedi iç çekerek.

Tesla'nın şakakları iki mavimsi kablodan çıkan sesle çınlıyordu. Westinghouse'un anlattıklarını dinlemiyor, nabzını ölçüyordu. Ruhu burnuyla ağzı arasından dışarı sızıyor gibiydi.

"Başka çarem yok," dedi Westinghouse çökmüş bir halde. "Hisselerini bırak lütfen."

Tesla, hâlâ sevilmeyi bekleyen acemi bir genç. Sıcak bakışlarından anlayış akıyor. Saçları tam ortadan ikiye ayrılmış. Gömleğinin beyazı adamı kar körü edecek.

Hayatı boyunca bunun için çalışmış, tırnaklarını kazıyarak gelmişti başarının eşiğine. Şimdiyse hep o hayalini kurduğu, yaklaşmakta olan başarının büyüklüğünden eskisi kadar korkmuyordu. Her şey aleyhine gelişti: Bitmek bilmeyen ertelemeler, kötü niyetli mühendisler, izinsiz iş yapan rakipler...

"Pekâlâ," dedi Tesla, parayı şöhrete değişti.

O andan itibaren Westinghouse tekrar yaşam belirtileri göstermeye başladı. Projeyi bir yılı aşkın süredir ellerinde süründüren mühendisleri sıkıştırdı.

Lanet motora uydurabilmek için tüm ekipman modifiye edildi. Shallenberger'le Stillwell hiç oralı olmadılar. Bir şeyler yapmak gerekiyordu. Böylece genç mühendis Benjamin Lamey, Kunduz Festivali'nde gözlerini kısarak gelen kunduz misali tarih sahnesine girdi. Her daim uykuluydu, çalışırken bile. Westinghouse tarafından motoru ekipmana yerleştirmekle görevlendirildi. Hira Dağı'ndaki Muhammed'e verilen görev misali. İyi huylu Lamey, Tesla'nın sistemi altmış devirde dönen motora uyarlama hususundaki eski tavsiyelerine birebir uydu.

Shallenberger, "Böyle bir şey söz konusu olamaz," diyerek sinirden kızarmış halde toplantıyı terk etti.

"Bekle biraz!" Stillwell yankı yapan koridorda amirini

omzundan kavrayıp durdurdu. "Bir mesele var." Kaya altında öpüşen yengeçler gibi bir şeyler fısıldaştılar. Stillwell heyecanla anlattıkça amirinin yüzü aydınlanıyordu. Shallenberger birden pis pis sırıtmaya başladı. Neredeyse içtenlikle sordu: "Ciddi misin?"

"Tabii ki," dedi Stillwell.

"Gerçekten böyle mi düşünüyorsun?" Shallenberger emin olmak istiyordu.

Stillwell fısıldayarak bu defa Tesla'nınkinden farklı bir fikri olduğundan bahsetti. Fikri kabul edip Lamey'e prim verecekler, böylece New York'a dönmek üzere eşyalarını toparlamaya başlayan parazitten de kurtulmuş olacaklardı. Herkes gidici, onlar kalıcıydı. Tesla'nın yokluğunda her şey güllük gülistanlık olacak, işler yoluna girecekti.

Hizmetli, kolalı gömleklerini bavula yerleştirirken Tesla evraklarını çantasına doluşturuyor, bir yandan da durmadan söyleniyordu. Pittsburgh'da bir yıldan uzun bir süredir, cüce şeytanlarla savaşan Siegfried misali, mühendislerle mücadele ediyordu.

"Arı çiçekten bal alır, örümcekse anca hıncını." Düşüncelere daldı.

"Kedi uzanamadığı ciğere mundar dermiş." Szigety şakayla karışık iğneledi.

Hizmetli tüm ağırlığını bavulun kapağına verdi eşyaları sıkıştırabilmek için.

"Burada kalmak istemediğine emin misin?" diye sordu Szigety.

"O ciğeri beş para etmez bürokratlar söyledikleri şeyin doğru olmadığını kendileri de bilmiyorlar mı?" Tesla çantasını öç alırcasına kapadı.

Szigety omuz silkti. "Goethe değil miydi, 'İftiracıları bile ciddiye almalı, zira insanın yürekten istediği şeye inanmaması imkânsızdır,' diyen?"

47

YAŞAYAN HER ŞEY ADINA

Birey adına bazen zor olsa da, rekabet yasası, insan ırkı adına en iyisidir. Her alanda en güçlü olan ayakta kalır.

Andrew Carnegie

Omuzlarında yükleriyle ilerleyen hamal kalabalığını yararak trendeki yerini aldı. Karşısında koca burunlu iki kız kardeş ve bir örnek anneleri oturuyordu. Kahkahalar şampanya misali burun deliklerine dolarken öğrenciyken yaptığı bir konuşmayı hatırladı: "Saygıdeğer dostlar, burnunuzu takip edin!" Güldüğü anlaşılmasın diye kafasını gazeteye gömdü. Sonra burnunu çıkarıp gökyüzüne baktı, *Yağmur geliyor!* Cebinde Prostran'ın mektubu, saman kâğıt üzerine işçi el yazısıyla yazılmış adrese bakıyordu.

Homestead yakınlarında trenden indi.

Blake'in kara, şeytani fabrikaları buradaydı demek. İlahi demirci, topal Vulcan'ın atölyeleri.

Uzaklardan bir ıslık duyuldu. Fabrika bir ejderha gibi ateş püskürtüyor ve ateş soluyordu. Fellahlar görse piramitleri yapmakta acele etmişiz derlerdi. Dumandan ekşimişti hava.

Aralıksız on iki saattir dökümhaneye cevher yetiştiriyorlardı. Maden ocağında mahsur kalan güneş, yakıcı ışık huzmelerini kapıdan çıkarmaya çalışıyordu. Sıcak, madencilerin paçalarından akıyordu.

Dilsizlerin yaşadığı, birbirleriyle dertleştiği yerdeydi. İsli tebessümler arasından geçti Tesla. Slovakyalı kadınların çok hüzünlü şarkılar söylediği işçi barakalarına geldi. Kulübe önlerinde birbirlerine yaralarını gösteren Sırp, Hırvat kadınlar dert yanıyordu.

"Nasılsın?" dedi biri.

"Kötü," diye söylendi öteki.

Akşamdan kalma ayyaşlardan biri anlaşılmayan bir dilde acı çekiyordu. Geniş omuzlu, pala bıyıklı işçiler, çamurlu çizmeleri içinde yürürken bir kokarca tekmeleyen Pole'dan bahsediyorlardı.

"Büyük bir hataydı," diyerek gülüştüler.

"Hişt, dede! Sen hiç genç oldun mu?" Yaşlı bir adamı makaraya aldılar.

"Ah, sizin yerinizde olacaktım ki, üç gün horul horul deliksiz uyurdum," diye cevapladı dede.

Grev çıkacağı dedikodusu dönüyordu.

Sıska gövdesinin iki yanında salınan omuzlarıyla Tesla, bıyıklı bir adama yaklaştı.

"Affedersiniz, Stevan Prostran'ı tanıyor musunuz?"

"Evet." Beyefendinin kendi dillerini konuşuyor olması işçileri şaşırttı. O an gözleriyle sordular: *Bu harika ve başarılı halinle bizim gibi sefilleri adam yerine koymuyorsun, değil mi?*

Hayır, koyuyorum.

Stevan yakınlarda Rankin'e taşınmış, öyle dediler. Parası da daha iyiymiş, saat başı on dört sent.

"Oraya varmak için yolda kırk çift ayakkabı eskitirsin," diyerek gülüştüler. "Keating feribotuna binmen lazım ama bugün çalışmıyor."

Stevan'ını arıyor, bulamıyordu.

Tesla, böyle zamanlarda etrafını hayaletlerin sardığını ve herkesi bir bir alıp götürdüklerini düşünüyordu.

"Ah, sevdiğim!" diye bir şarkı tutturmuş biri, mayhoş gökyüzü altında.

Soğuk rüzgârdan ötürü arada es veriyor.

"Ardına bakma..."

"Unut beni..."

Makine yağının ılık kokusunu içine çeke çeke tren raylarını takip ederek istasyona gitti. Giderken, konuşmasından safkan Sırp olduğu anlaşılan bir işçinin yaşlı bir kadına ölüm haberi verdiğini duydu. C dökümhanesinde çıkan patlamada kaybetmişlerdi, artık o her kimse.

"Zavallım... İyi adamdı. Mara'nın kocası. Babası Radovan da iyi adamdı. İyi insanlardı hepsi. Başın sağ olsun nine."

Başka ne denirdi ki? Az ve öz. Tesla üzüldü.

Çok üzgündü... O insanlar, küçük çocuklar için...

Yaşayan her şey adına...

48

SAKALLI KADIN

Edison'un gözlerinden kötülük fışkırıyordu. Bir şeylerden tiksiniyormuş havasında sırıtarak sordu: "Evet, zayıf noktaları nedir?"

"Sistemleri tehlike saçabilir," dedi Bachelor. Bir yandan sakallarına el ütüsü yapıyordu.

Edison işaretparmağını kaldırdı:

"Sistemleri ölüm saçıyor. Evlerimize uğursuzluk getirecek."

Edison'un saçları ayaz vurmuş çimleri, burnu ise bir kornişonu andırıyordu. Parmakları masada dans ediyordu.

"Bunlar da eskidi artık. Gaz şirketlerini böyle sürdük piyasadan. Joe Gamshoe'yu buraya çağırın. Bir de Sam Emew'u."

Bachelor, sihirli lambayı sıvazladı. Kara, fırıldak gözleriyle Gamshoe'yla Emew peyda oldu. "Dileyin bizden ne dilerseniz, efendim!"

Huzursuz ağız puro çiğniyor. Bir yandan da ekibine kül banyosu yaptırıyor. Parmaklar, masaya tıklatmaya devam. "Mesele Westinghouse!" diye gürledi gözlerini kısarak. "Adam vazgeçmeyecek!"

Westinghouse'a boşuna "toplu hücum" demiyorlardı. Hakları da vardı. Siyasetçilere ve işadamlarına yorulmak bilmeden rüşvet yediriyor, röportajlar veriyordu. Temsilcileri ve

satış danışmanları Amerika'nın dört bir tarafına yayılmış durumda. Hâlihazırdaki alternatif akım sistemini çoktan Colorado'da bir kömür madenine satmış bile.

Bir yeraltı nehri kadar tehlikeli olan Edison, Gamshoe ve Emew'le birlikte entrika çevirmeye başladı. Başkalarına satmaya kalktığı fikirlere ilk inanan kendisi olurdu. Çeşitli gazetelerde ortalığı karıştıran "elektrik katilleri" temalı yazılar yayımlandı.

Edison'un acımasız emriyle tüm Orta Batı ve New York'ta sirk çadırları kuruldu.

"Gösteri başlasın!"

Peoria, İllinois'da ürkmüş bir köpek sahnede acı içinde havladı. Bir cihaza bağladığı kablolarla köpeği sarmalayan tehditkâr asistan, kamburu çıkmış vaziyette hayvanın boynunu sıkarak elektrotlan bağladı.

Seyircilerden biri bağırdı: "Bırak köpeği gitsin, dostum!"

Cheshire Kedisi gibi pis pis sırıtan gösterici, Kansas kasabalarında kapı kapı dolaşıp sahte reçete satan o *profesörleri* andırıyordu.

Dehşete kapılmış gibi görünen profesör ciğerlerini alabildiğine doldurduktan sonra çocuklara yahut bir sağıra seslenir gibi bağıra bağıra konuşmaya başladı.

"Bayanlar baylar, kıymetli dostlar! Pittsburgh'dan Bay Westinghouse evlerinizi yeni bir elektrik türüyle buluşturmak istiyor. İçlerinde kadınlarınız ve yavrularınızla vakit geçirdiğiniz evlerinize, meşhur alternatif akımı getirmek istiyor." Sahtekâr satıcı iyi niyetli bir tebessüm etti. "*Zaten hâlihazırda cömert Bay Edison'un bahşettiği doğru akımı kullanıyoruz* dediğinizi duyar gibiyim."

Seyircilerin çoğu kurumlu gaz lambası ve titreyen mum ışığından ötesini görmüş değildi ama yine de onaylarcasına başlarını salladılar.

Profesörün teatral ifade ve jestleri en az kullandığı kelimeler kadar kuvvetliydi.

Trajik bir kahraman gibi çenesini titreterek konuşmaya devam etti: "Westinghouse diyor ki, alternatif akım sayesinde

uzak mesafelere elektrik erişimi sağlanabilecek. Kolay olanın cazibesi yoktur. Elektrik güvenli mi? Gerçekten güvenli mi?" Kendi sorusuna kendi de şaşırmıştı. "Birazdan hep birlikte göreceğiz!"

Deli Şapkacı'nın işaretiyle perde kalktı ve Tesla'nın ürkütücü bobinleri göründü.

Deri kayışlarla bağlı köpek sahnede inliyordu.

Profesör, operavari ses tonuyla emretti: "Igor!"

Kambur Igor sinsi sinsi sırıtarak kablolan kontrol ettikten sonra sakallı kadına göz kırptı.

"Manivelayı çek!"

Sakallı kadın manivelayı çekti.

Yuhalamalar ve kıvılcımlar köpeğin içler acısı inlemelerine karıştı. Her yer duman ve yanık et kokusu... Profesör, ömrü kısa sürmüş hayvanın leşi önünde eğilerek son anonsunu yaptı.

"Westinghouse'un gazabı!"

Kambur Igor, pişkin profesör ve sakallı kadın yuvarlak gözlerini kırptıkça allıkları parlıyordu. Şeytani bir kahkaha atıp birbirleriyle el sıkıştıktan sonra seyirciye reverans yaptılar.

49

ELLERİ SUYA DALDIRIN

Olaydan önceki gece Kemmler vakasıyla ilgilenen kimse rahat uyuyamadı. Gardiyan Durston'ın söylediğine göre, olaya şahitlik eden istisnasız herkes gergindi.

Biri konuşmaya çalıştı ama boğazı düğümlendi. Uğursuz ayak sesleri taş koridor boyunca yankılanıyordu.

Deli Şapkacı, Igor ve sakallı kadın ölüm odasında değillerdi.

Buffalo'da karısını doğrayan kasap William Kemmler içeri girdi. Hazırlanmıştı.

"Beyler," dedi. "İyi şanslar... Sadece şunu belirtmek isterim ki, hakkımda söylenenlerin çoğu doğru değil. Zaten yeterince kötüyüm. Daha da kötü edip acımasızlaşmayın."

Bir an bile tereddüt etmeden elektrikli sandalyeye oturdu. Huzur bulmak için oturmuş gibi bir hali vardı. Onu tekrar ayağa kaldırdılar ve omurgasının alt kısmından, kıyafetlerine bir delik açtılar, böylece elektrik kabloları tenine temas edebilecekti.

"Yapın gitsin şunu," dedi.

Gardiyan elektrik kablolarını kafatasına bağladı. Mahkûm, yüzünün bir kısmını kaplayan deri kayışların altında, berbat görünüyordu.

"Tamam mı?" diye sordu.

Kimse cevap vermedi.

Ölüm odasında dans eden günışığı demetlerinden birini görebilmek için kafasını kaldırdı.

Gardiyan Durston, "Hoşça kal, William!" dedi. Çatırtı sesleri gelmeye başladı. Elektrikli sandalyedeki mahkûm ayakları üzerine kalktı, elektrik şoku adamı odaya savurdu. Manivelayı geri çektiler. Herkes rahatladı. Dehşet içinde Kemmler'a bakıyorlardı.

"Ulu tanrım, yaşıyor," dedi Durston.

Biri, "Tekrar verin elektriği," diye seslendi

"Tanrı aşkına, öldürün adamı! Bitirelim şu işi..."

Kemmler'ın gövdesi bir sıçrayıp bir inıneye devam ediyordu.

Dr. Spitzka emir verdi: "Elektrik!"

Az öncekine benzer bir elektrik sesi daha geldi. Mahkûmun sandalyedeki bedeni katılaştı. Bu defa da dinamo düzgün çalışmıyordu. Yüksek elektrik çatırtıları geldi. Adamcağızın yüzü kan içinde kaldı. Ecel terleri döküyordu. Daha kötüsü olamaz derken elektrotların etrafındaki saçların ve etin tutuşup kızardığını fark ettiler. Koku katlanılabilecek gibi değildi.

ŞÖYLE BİR BAKTIM

"Kemmler infazı raporuna şöyle bir baktım." Edison vakayı yorumluyordu. "Detaylı okumadım. Hepinizin bildiği üzere otuz kırk kadar insan elektrik şoku verilerek öldürüldü. Şahsi görüşüm şu yöndedir ki, bu işte doktorları görevlendirmek hata olmuş. Bir, Kemmler'ın saçı iyi bir iletken tercihi olmamış; iki, kafatasının elektrotları bağlamak için en doğru yer olduğunu düşünmüyorum. Mesela kol taraflarında daha çok su olur, et yumuşaktır. Bu ikisi bizi en elverişli yönteme götürüyor. Yani diyorum ki, elleri suya daldırmak daha iyi olurdu."

New York Times, 6 Ağustos 1890

50

ÖTE DÜNYAYA

Rüzgâr gibi geldim, fırtına gibi gidiyorum,
Cennette beni yine bahtiyar bulacaksınız, biliyorum.
Firdevsi

Hayat, Szigety için, son zamanlarda kendini yineleyen bir şeye dönüşmüştü; tadı bozulan bir bal peteği gibi. Depresif asistanı Gano Dunn'a ek olarak bir de kendi dilini konuşuyor diye Macar Koloman Czito'yu aldı yanına. Gramercy Park'ın yakınlarında hoş bir dairesi vardı. Ev sahibi, karısını döven rezil ayyaşın tekiydi.

Kadının çekingen tutumuna sinirlenen Szigety, "Bu işle ilgilenecek birini arıyorsanız, önce kendinizden başlasanız iyi edersiniz," dedi.

Kadın titreyerek, "Niçin kendi işinize bakmıyorsunuz bayım?" diye cevapladı.

Szigety bir süredir halter çalışmıyordu. Bal rengi saçları, cildi yağlanmış vaziyette. Kilo alıp iyice irileştikten sonra daha bodur görünmeye başladı. O neşe saçan halleri giderek azalıyordu. Migrenden yakınıyordu. "Şakaklarımdan bir tutuyor, sorma!"

Tesla onu duymuyordu. Kemmler'ın ölümüyle fena halde sarsılmıştı.

"Yeterince kötüyüm zaten," diyordu elektrikle idam edilen adamın ötelerden gelen sesi. "Beni daha da kötü edip acımasızlaşmayın."

Milutin Tesla'nın sesi Kemmler'ın yakınmalarını bastırdı: "İlerleme senin Tanrın olmuş, ama şunu bil ki *ilerleme* seçici değildir, fenalığa da çalışır."

Nikola bir kez daha şoke oldu, babası haklıydı. Brankovic amcasının içi boş cakaları aklına geldi. İlerleme, Nikola'ya hayatında ilk defa çirkin yüzünü gösteriyordu.

Edison ilerlemeyi öldürdü. Tesla'nın eliyle.

"Prometheus, Neron'un ateşini alabilmek için çok şey kurban etti." Tesla iyice balataları sıyırmıştı.

Fakat bunların hepsi kendi iç dünyasıydı. Her zamanki gibi uzun uzun düşünmeye vakti yoktu.

Kemmler'ın perişan hayaleti bir kez daha sızlandıktan sonra Tesla'nın kâbuslarını terk etti. Kahramanımız halis niyetine sığınarak at gözlüklerini geri taktı. Mülayim Martin'le işbirliği yaparak hayat hikâyesini yazdı. Westinghouse'un patentlerini bitirdi ve iki farklı yanardöner lamba yaptı.

Bitmek tükenmek bilmeyen bir güç Tesla'yı itiyordu.

Antal geride kaldı. Hep içinde bir yerlerde kıskançlıkla fısıldayan dürtüler olmuştu ama Macar, bu nereden geldiği belli olmayan mektupların zarfını açmadan geri gönderiyordu.

Sokaklarda Macarca konuşmalar duyuyor gibiydi: Bir nevi işitsel halüsinasyon. Başlarda sıkıcı bulduğu, vurmalı santur çalınan restorana gidiyordu sık sık. Budapeşte efsanevi bir şehre dönüşmüştü. Kemanların kuş gibi şakıdığı, kontrbasların haşmetli hayvanlar gibi kükrediği Budapeşte. Zencefilli çörek satan pastaneleri andıran, renkli manav arabalarının tramvay gölgesinden gittiği şehir.

Fakat... Fakat... Fakat dönmek yenilmek demek olabilirdi... Peki, şimdi ne yapacaktı?

Gülüyorum sadece, gülüyorum
Ağlamıyorum, başka bir şey değil
Tozdandır, bazı şeyler öyle sebepsiz oluverir
Gülüyorum sadece, başka bir şey değil.

Gramercy Park yapraklar altında kalmış; iç içe geçmiş sarı-yeşil bir renk mozaiği. Güzel dairesi gözüne bir tür tuzak gibi görünmeye başladı. İçerisinde insanı intihara meylettiren güzel şarkılar dinliyor, kendi kendine acıyıp harakiri yapan zavallı olma yolunda ilerliyordu.

"Herkes bir sebepten affedilmek ister," dedi kendi kendine. Gülümseyerek kumral bıyıklarını burdu.

Tesla çalışarak dinleniyordu. Dinlenmek eşittir çalışmak. Szigety'ninse işten sonra uzun uzun dinlenmesi gerekiyordu. Bu kadar üstüne düştüğü için yorucu bir şeye dönüşüyordu dinlenme işi. Gün içinde Tesla'yla hava, elektrik, madde ve ışık yapıları arasındaki ilişkiyi tartışıyorlardı.

Akşamları Szigety'yi avucunun içine alan atalet adamı yok ediyor, Szigety yerine yaşamaya devam ediyordu. Afrodit, Tanrıça Atë'yi[31] üzerine salıyor, uğursuz bir delilik içinde öğürme nöbetlerine tutuluyordu.

İçini tüketen öfkeden arınmak istiyordu. O şehvetli gülümseme gelip dudaklarına kondu.

Zamparalıktı işi. Gelgitlerin gücü adına! Mantık kavramından muzdarip, şehvetin vücut bulmuş haliydi Szigety. Bir zamanlar Tannhäuser'in yaptığı gibi, freni boşalmış halde zevk cehennemine doğru yol alıyordu. Bir randevuevine gidip ceketini çıkarır, kadının parmakları saçları arasında gezinirken kendinden geçerdi.

Utanç verici teslimiyet, yerini tatlı bir rahatlamaya bırakırdı.

Kadınların derinliklerindeki o kayganlığın esaretinden kurtulmamıştı hâlâ. Erkekliğin her türlüsüne şahitlik etmiş kızlar, Szigety'yi kendisininkinin özel olduğuna inandırırlardı. Silindir altında ezilen diken çatırtılarını andırıyordu orospuların kahkahaları. Nellie'si için bir silindir şapka dolusu gül getirmişti Szigety. Avucunu kızın yüzünde gezdiriyor, emmesi için parmaklarını uzatıyordu. Kadının vücudunu saran o ipekte ve göğüslerinde kaybolup, karşı konulmaz vücudunda ellerini gezdirirken kendisini dünyanın merkezine taşıyacak orgazmı bekliyordu.

[31] Atë: Yunan mitolojisinde hata ve günah tanrıçasıdır.

Merhum Paddy Maloney'nin Tesla'yı zorla götürmeye çalıştığı çıplak kankan dansının müptelası olmuştu Szigety. Pittsburgh'dan ayrılır ayrılmaz New York kerhanelerinin müdavimi oldu. İyi döşenmiş ve üstüne üstlük ucuz olanlarını biliyordu.

Jartiyerler. Dantelli incecik iç çamaşırı. Yuvaya girme. Uzun çoraplı bacaklar omuzda. Beyaz lavlar. Parmaklara oturan bel kıvrımı. Titreyen yuvarlaklar. Sıkılık. İçeri giriş ve vuruşlar. Tümseklere hâkim olma. Sahip olma. Şehvet uyandıran gelincikler. Kıvrılan fahişeler. Gücün son damlasındaki kasılma. Yaramazca öpüşmeler. Şiddetli yalamalar, ısırmalar, sıkıştırmalar. Dübeli yuvasına oturtmak ve sıkmak. Bolluğun ve şehvetin içinde çözülen geri çekilme ve boyun eğme. Vuruşlar ve gezintiler. Öğütme. Tutkulu inleme. Yutma ve mırıldanma. Verme ve girme ve soluma.

Varlığını bu şekilde sürdürüyordu.

Önceleri bu ahlaka mugayir hayata teslim olmamak için kendini sıcak banyolara, boksa, yürüyüşe verirdi. Tesla çalışmayı niçin bıraktığını sordu. Birkaç yetersiz Amerika karşıtı bahane attı ortaya: "Doğadan eser yok buralarda."

"Nasıl olmaz?" Tesla sinirlendi. "Burada, dünyadaki herhangi bir yere kıyasla daha çok iç içesin tabiatla. New York'un dışına adım attığın yok ki."

Szigety hiçbir yere gitmiyordu.

Tesla'yla kendisine bir Tokay açtı, kolu kanadı kırıldı. O çakırkeyiflik içerisinde ne kadar uzağa gidebileceğini görmek için gözlerini kapadı. "Hayatımın içine ettim."

"Yok öyle bir şey," dedi Tesla arkadaşını teskin etmeye çalışarak. "Farkında olmadan olgunlaştın diyelim kısaca."

Antal'ın bedeni, ruhunun kabullenmek istemediği bir şeyle mücadele ediyordu sanki.

Tesla, tıpkı kendisinin Graz'daki kumarhane günlerinde uyarıldığı şekilde, arkadaşını uyardı: "Yavaşla!"

O bahar, Westinghouse, Edison'la olan hesabı kapatmak istiyordu. Alternatif akımlı motorun mucidine baskı yapıyordu: "Nikola, şu adamların sirk gösterilerine bilimsel bir gösteriyle karşı saldırı geliştirmemiz lazım."

Nikola da durumun farkındaydı. Başını kaldırıp derin bir nefes aldı ve altın patikayı gördü. Daha önce kimsenin yapmamış olduğu bir şey yapmaya karar verdi. Akımı kendi bedeninden geçirerek, Edison'un ortaya attığı "alternatif akım öldürür" iddiasını çürütecekti.

"Ölmem, değil mi?" diye sordu Szigety'ye.

Szigety'nin mavi gözlerindeki masum ifade yerini tehlike sinyalleri veren boş bakışlara bıraktı. Sonra gülümseyerek, "Sen mi? Yok, ölmezsin," dedi.

Otel lobisinden aradılar odasını. Telefondaki bir kadındı. Aşağı iner inmez kadının parfümüne boğuldu. Kadın endişeliydi.

"Bay Tesla, benimle gelin lütfen."

"Siz de kimsiniz?"

"Acil." Tesla'nın sorusunu duymamış gibiydi.

Hayatında ilk defa böyle bir yere giriyordu Tesla. Ellerinde balonlarla oynayan çıplak hayat kadınları. Beyaz ağırlıklı bir mekân. Odayı dolduran ağır, kadınsı parfüm. Çakma bir konfor anlayışı. Etrafta iç çamaşırlarıyla salınan hayat kadınları Tesla'ya güzel canavarlar gibi görünüyordu. Sinsi ve donuk bakıyorlardı.

"Yukarıda," dedi içlerinden biri.

Tesla üst kata koştu.

Antal olamazdı gördüğü. Kuklasıydı olsa olsa.

Yanı başında kirpiklerine ağır bir rimel sürmüş gencecik bir kız oturuyordu kuklanın. Tesla'yla doktor, kıza kalkmasını söylediler.

"Nasıl olmuş?" diye sordu Tesla.

"Henüz bilmiyoruz," dedi kel doktor.

Güzel canavar, "Aşırı doz kokain," dedi hiç istifini bozmadan.

Cenaze, randevuevinden Yirmi Dokuzuncu Cadde'deki hastaneye götürülecek ama resmi raporda ölüm yeri olarak Szigety'nin dairesi gösterilecekti. Karşılıklı anlaştılar.

Cinayetten de şüpheleniyorlardı.

Tesla gergin, sonuçları bekliyordu.

"Anevrizma," dedi doktor otopsiden sonra. "Genişleyen

damarlardan biri patlamış. Zaten yapılacak bir şey yokmuş, bunu bilmemesi daha iyi oldu."

Arkadaşının nasıl bir ruh hali içinde olduğunu hatırlayan Tesla, "Hastalıktan şüpheleniyor muydu peki?" diye sordu.

"Hayır," dedi doktor. Sonra fikrini değiştirdi, "Kim bilir? Belki de..."

Budapeşte'deyken Szigety, Tesla'yı hayata döndürmüştü. Tesla o iyiliğin hakkını nasıl verecekti bilmiyordu. Merhumun dairesine geldi, eşyalarını paketleyip ailesine gönderecekti. Yılan gibi tıslayıp pufladı. Yastığın üstünde ayakkabılar, kızarmış sosis, bıçak, ütülü iç çamaşırının üstünde... Böyle bir dağınıklık görmemişti Tesla. Yatağın üzerindeki tabloda al yanaklı bir Fransiskan keşişi Meryem Ana'ya alev alev yanan bir kalp uzatmakta. Yatağın yanında Dostoyevski kitaplarından birinin Almanca çevirisi ve Aziz Augustinus'un *İtiraflar*'ının lime lime olmuş bir cildi duruyor.

Antal bu odada, sırılsıklam çarşaflar içinde uyanmıştı. Şurada ayılmaya uğraşmış, bir gece kelebeğini öldürmeye çalışmış. Çıplak ayakları, altında serili bozuk paraların soğukluğunu hissetmiş; Plitvice Gölü rengindeki gözlerini devirmiş ve ay sonunu nasıl çıkaracağını düşünüp durmuştu. Her sabah aynı terane: Pan'ın coşkusu Pan'ın paniğine dönüşür.

"Herkes bir nedenden affedilmeyi ister," derdi.

Ün, Tesla'nın hayatını berbat bir şeye dönüştürdü. Görünmez bir el, tüm sevdiklerini çekip alıyordu. Obadiah Brown, Paddy, Prostran, Szigety... Rüzgâr olup gittiler birden. İnsanlar birer birer çekilirken maskelerden ibaret oluyordu simaları. Onları çekip alan şeyin hızından dolayı bedenleri bir diğerinin bedenine karışıyordu. Şiddetli bir fırtına gibi kokuyordu başarı.

Taranmış saç miğferi altında, bir lotus çiçeği kadar solgun, parmaklarını kenetlemiş oturuyordu. Bir zamanlar içini ısıtan şey, buzdan bir çukura dönüşmüştü. Önünü göremiyor, karanlık geleceğini düşündükçe güçten düşüyordu.

"Kader," dedi korkarak.

Boğazı düğümlendi.

Duygusallık namlı ahtapotun ıslak kollarına düşmüş bo-

ğuluyordu. Nefes alamaz halde eline geçen ilk kuru şeyle –Antal'ın bir çift temiz çorabı– gözyaşlarını sildi.

"Antal, Antal," diye sızlandı.

Burnunu çekip kendine dürüstçe sordu: "Arkadaşımın ölümüne mi ağlıyorum yoksa yalnız kalışıma mı?"

Szigety'nin mavi gözleri, tatlı gülüşü Tesla'yı her daim neşelendirirdi. Kim bilir kaç kez, rüzgârda salınan akkavaklar gibi anlamsız kahkaha nöbetlerine tutulmuşlardı.

"Gördün mü bak, öldükten sonra bile güldürebiliyorum seni," diye böbürlendi Szigety.

Aynı edepsiz Antal, rahip olmak istiyordu bir de. Dünyaya, Assisili Aziz Francesco'nun meşhur ilahisindeki gibi, muhabbet dolu sözlerle seslenmek istiyordu:

Bütün yarattıkların için hamdolsun sana, ey Rabbim,
bilhassa da yüce kardeşim Güneş için...
hemşirem Ay ve yıldızlar için...
hemşirem Bedenî Ölüm için...

51

HİÇ'TEN SONRA

Etrafımızdaki her şey dönüyor,
Her şey hareket halinde, enerji her yerde.
Nikola Tesla, Mayıs 1891

Büyük gün geldi.

Kalın mantar tabanlı ayakkabıları çekmiş, esrarengiz bir filinta gibi arz-ı endam etmişti sahnede. Salon her yaştan elektrik mühendisleriyle dolu. Dost düşman, herkes orada.

"Enerji hangi formda olursa olsun her an, her yerde, her şeye hazırdır. Sınırsızdır. Sürekli bir değişim içinde ve hareket halindedir. Tıpkı ruh gibi, evrene hayat verir." Tesla konuşma yapıyordu: "Bu enerji formlarının belki de en büyüleyici olanları manyetizma ve elektriktir."

O noktada sesini yükseltti: "Bu büyüleyici, çift yönlü doğa olaylarının açıklaması sonsuz sayıda küçük dünyada, yani gök cisimleri gibi kendi yörüngeleri etrafında dönen molekül ve atomların dünyasında yatıyor."

Dinleyiciler o an uylukları, gözleri ve kalplerinde dönmekte olan mikro galaksileri gözlerinde canlandırdı.

"Hiç şüphesiz, bu enerjiden gerek doğrudan, gerekse sonsuz kaynaklar vasıtasıyla faydalanabilir, ışık üretebiliriz ve..." Göz temasını bir dinleyiciden diğerine geçirirken du-

raksadı. "...ve bu enerjiyi kablosuz yöntemlerle başka bir yere iletebiliriz."

Edison'un sirk şovlarına karşı atak olarak geliştirdiği o muhteşem bilimsel sunumu yapıyordu. Asistanı Gano Dunn'a eliyle işaret verdi.

Tıpkı infaz odasında çıkan ses gibi bir elektrik çatırtısı duyuldu.

Salon karartıldı.

Bilim adamı Tesla yok oldu.

Beyazlar içinde bir aktör peyda oldu.

Beyaz smokini, keskin ışık altında kolalı gibi duruyordu. Üzgün ve yalnız aktörün yüzündeki çizgilerin her biri görülebiliyordu.

Önünde duran masada bir sürü teçhizat vardı. Seyirciler gördükleri şeylerin ne amaçla kullanıldıklarını bilmiyorlardı. Çokfazlı indüksiyon motoru, yanında dikey çark, gümüş top ve nispeten daha az ürkütücü görünen bir dizi cihaz.

Mavi karanlık vızıldamaya başladı. Cihazın üzerinde iki ışık arkı çatırdamaya başladı. Bobinden ışıldayan bir iplik ağı tahliye olmaya başladı. Gorgon'un[32] saçları topu sarmıştı.

Elektrik vızıldayarak patlamaya başladı. Tesla'nın arkasında, uçuşan kıvılcımları yutan bir Faraday kafesi[33] vardı.

Seyirci, mutaassıp bir tevazuuyla karışık sirk seyircisi şaşkınlığıyla seyrediyordu.

Dano Dunn bir matador kadar vakurdu. Tesla'nın işaretiyle frekansı artırdı. Tanrının parlak kırbacı Âdem'e indi. Şimşek işaretleri büyüdü de büyüdü. Küçük bıyığı ve rahatsız edici derecede düzleştirilmiş saçlarıyla Tesla, ölüm vuruşunu yapmadan önceki boğa güreşçisi edasıyla duruşunu düzeltti. Beklenmedik bir hareketle elini makineye uzattı. Uzatır uzatmaz bedeni elektrik siklonuyla sarsıldı. Tutmakta olduğu ampul üç kez gidip geldikten sonra yandı. Seyirci çığlık çığlığa:

[32] Gorgon: Yunan mitolojisinde başında saç yerine yılanlar olan dişi canavardır.

[33] Faraday kafesi: Elektriksel iletken metal ile kaplanmış veya iletkenler ile ağ biçiminde örülmüş içteki hacmi dışardaki elektrik alanlardan koruyan bir muhafazadır. 1836 yılında İngiliz Fizikçi Michael Faraday tarafından bulunduğu için "Faraday kafesi" diye adlandırılmıştır.

"Amelia şuna bak! Adam yanıyor!"

"Bedeninde elektrik geziniyor."

Ampulleri ve vakum lambalarını yakarak, havaya kalkmış saçlarıyla on beş dakika boyunca seyircilerin arasında gezindi. Bir dokunuşuyla yakıyordu hepsini. Elektrik alanı dâhilindeki herhangi bir lambanın fişe takılmadan yakılabileceğini gösterdi salona.

Sahneye döndü sonra.

Mavi ışıktan boynuzlarla gezen adam, podyumda yüksek notaya basan şarkıcı havasında konuşmaya başladı: "Ufacık bir elektrik şoku dahi öldürebilir insanı. Diğer yandan güçlendirilmiş voltaja maruz kalan bir insan sapasağlam kalabiliyor. Paradoks." Kemmler'ı öldüren voltajdan çok daha yüksek bir voltaj gezinmişti bedeninde.

Yıldırım gibi gürleyen alkışlar arasında sahnenin üzerinde gezindi. Yere indiğinde dünyası değişmişti.

Gösteri sonrası yakasını bırakmayan gazeteciler ne kadar voltaja maruz kaldığını soruyorlardı.

"En ufak bir risk dahi yok muydu sahiden?"

"İlk kez ne zaman bir kabloya dokunmaya cesaret ettiniz?"

"Hesaplamalarınızdan nasıl bu kadar emin olabiliyorsunuz? Daha önce bir hayvan üzerinde denediniz mi yoksa?"

"Yalnız kendi üzerimde denedim," diye yanıtladı. "Yalnız kendi üzerimde."

52

LONDRA MUCİZESİ

MOJO MEDİC'E MEKTUP

Paris [Mürekkep lekesi] 1892

Pek kıymetli Vals Kralı,

Daha erken yazamadığım için üzgünüm. O kadar çok şey oldu ki. Şöhret, dökümhane sıcağı gibi yüzüme vurdu. New York konuşmamda yakaladığım başarıdan sonra Londra ve Paris'ten konuşma yapmak üzere davet aldım. Yani anlayacağın:

Yoldayım meleğim
Tanrı benimle olsun yarın
Akan gözyaşlarım, kederim
Bir bilsen meleğim, yoldayım.

Hızlıca toparlandım. Cam ustam Hiergesell benim için çeşitli radyo lambaları yaptı.

Yolculukların en güzel kısmı varışlar.

Londra o kadar griydi ki şehirdeki her şey aynı kumaştan kesilmiş parçalar gibiydi. Şehrin efsunlu sisi o güzel ışıkları yutuyor. İnsanların üzerindeki kıyafetlerin kumaşı dahi safi sis sanki. Turner tablolarındaki parlamento binasını sel almış.

Vaktimin çoğunu William Morris'in duvar kâğıtlarını inceleyip az pişmiş koyun yiyerek geçirdim.

Westinghouse beni sarsılmaz İngiliz önyargısı konusunda uyardı. Dışarıdan bakıldığında yumuşak ama özünde oldukça sert bir espri anlayışları varmış. (Beni uyarma tarzı seyyah ruhumu endişelendirdi. *Soğukluk, katlanılır gibi olmayan gurur* ve *tiksindirici kibir* türünden ifadeler kullandı.) Korktuğum gibi olmadı, hatta hiç öyle olmadı. Şubatta Londra Kraliyet Cemiyeti'nde bir konuşma yaptım. Bin volt öldürür, biliyorsun. Kraliyet Cemiyeti'nde tam iki yüz bin volt verdim kendime, bana mısın demedi. Kıvılcımlardan biri başlarda sızlattı o kadar; kaldı ki o da önlenebilirdi. Bu akım öldürmüyor. Bu akım, sevgili Mojo'cum, saniyede birkaç milyon salınım yapıyor ve biz insanoğullarının sinirleri bunu hissedecek kadar duyarlı değil.

Sahnede lambaları tek dokunuşumla yakıp elimi sallayarak söndürdüm. Tıpkı lambalar gibi motorların da, doğrudan bir enerji kaynağına bağlanmadan, uzak mesafeden yönetilebileceğini anlatan ikna edici bir konuşma yaptım.

Kirli sakallı evsizlerin tek bir yastığı paylaştığı barakalarda yattığım günleri anlatıp içini karartmak istemiyorum sevgili Mojo.

Kendimi övüp seni sıkmak da istemiyorum ama öyle bir şey başardım ki!

Dünya çapında bir başarı bu! Muhteşem!

Londra'daki konuşmama yüksek sosyeteden isimler katıldı: Sör William Crookes, Lord Kelvin, Sör Oliver Lodge, Sör William Preece. İki saatte akıllarını başlarından almışım, öyle yazıyor gazetelerde. Saygın İngiliz dışmerkezliliğinin arkasındayım. İlk kez Londra'da kendi türümle bir uyum içinde olduğumu hissettim. Meşhur gazetelerde ve resimli mecmualarda temsilim basıldı. Çoğunda elektrik patlamaları girdabı ortasında resmetmişler beni. Bir manşette şöyle yazıyor: "Bay Tesla Yıldırım ve Şimşekle Oynarken..."

Lord Rayleigh'in favorilerinden etkilendim. Özel bir icat yeteneğim olduğunu ve tek bir şeye odaklanmam gerektiğini söyledi. Sör William Preece bana biraz tuhaf geldi. Graz'daki

terzi Murko'yu andırıyor. Öyle ki burnuna sinek mi kaçmış yoksa etkileyici bir şekilde gülümsemeye mi çalışıyor çözemedim. Sohbetimizin sonunda, kablosuz bağlantıyla ses ve görüntü aktarımı üzerine düşünmeye başladım. Telepati dedikleri şey işte bu Mojo, ufak bir mekanik destek gerek sadece.

William Crookes, elektriği, şehrin kafasını ütüleyen yağmuru dindirmek için kullanmak istiyor.

Yargıç Lord Kelvin'le de vakit geçirdik. Çıkık alınlı, gözkapakları düşük bir adam. Bu elektrik olayının hayatın kendisiyle birebir örtüştüğü kanısında.

Son olarak Profesör Dewar'la görüşmemden bahsedeyim. Beni Faraday'in kişisel koltuğuna oturttu, yine Faraday'in kendi şişesinden viski ikram etti ve bir konuşma daha yapmamı istedi. Eski koltukta oturuyor olmanın verdiği sıcakkanlılıkla kabul ettim. İngiltere seyahatim Londra Bilimler Akademisi'ne kabulümle sonuçlandı.

Adadaki birçok heyecan verici maceradan sonra Dover Boğazı'nı geçtim. Birkaç haftalığına Paris'teki Hotel de la Paix'de kalıyorum. Burada Belçika prensi Albert'la tanıştım ve patent haklarımı Almanlara sattım. Anlayacağın o kadar çok şey oldu ki, yazmaya ne kalem yetecek ne mürekkep. Buradan ayrıldıktan sonra Lika'ya gelme niyetim var. Bu mektubu yapacağımız uzun sohbetin başlangıcı olarak düşün.

Muhabbetle,
(imza yok)

Not: İş arkadaşım d'Arsonval'la Paris'i geziyoruz, beni yoldan çıkarmaya çalışıyor.

53

PARİS

"Gelmiyorum!"

"Geliyorsun!"

İki bilim adamı yağmurdan yıpranmış Lautrec posterleri önünde duruyorlardı. Ön planda silindir şapkalı, sıska bir adam profili. Arkasında bir dizi kadın ve adam silueti, kaldırdığı eteğin altından bacağını uzatan bir sarışın.

"Geliyorsun!" d'Arsonval inat etti. Tesla'yı kolundan tuttuğu gibi *Moulin Rouge*'a sürükledi.

Ev sahibinin işaretiyle önlerine çiçekli bir masa kuruluverdi. Yanına gümüş kova içerisinde bir şişe şarap.

"Hah-hayyt!"

Orkestra, kendinden geçmişçesine çalıyor, kadehler tokuşturuluyordu. Burası taşralı bankerlerin ve muzip genç adamların şehirli aktrislerle kaynaştığı yer herhalde diye düşündü Tesla.

Bir süre sonra Belçika prensi Albert geldi. Onun masası da sahneye yakın bir yerlerdeydi. Meşhur Tesla'yla d'Arsonval'a el ederek onları masasına davet etti. Tesla o kadar çok röportaj vermişti ki. O kadar yani...

Prens, müziği bastırmaya çalışarak bağırdı: "Okudum... Konuşacağız..."

"Görüşmediğin bir Tanrı kaldı yani," diye fısıldadı d'Arsonval.

Kadınlardan birkaçı resmen bir içim suydu. Fakat mücevherlerini gördükten sonra Tesla'nın ağzına kan tadı geldi. Şahane kıyafetler içinde çiçek açan utangaç simalar. Opera dürbünlerinden geçilmeyen masalar. Kim daha yüksek sesle çığlık atacak yarışına girişen çılgın müşteriler.

"Bir daha! Bir daha!"

Tesla'nın çıkarımına göre, müşterinin "müzik krizleri" tutmuştu.

Eğlence yerini azgınlığa bıraktığında ruha ne olur? Bilinçaltında çözülmekte olan derin karanlıkta yüzen ruha, derin suların balığına ne olur?

Birden, terlediğini fark etti. Ters giden bir şeyler vardı. Tamı tamına o anda.

Her şey o kadar hızlı gelişiyordu ki arkadaşları dosta, dostları hayalete dönüşüyordu. Böyle sürüp gidecek miydi bu?

Birden aklına geldi: *İncil'de geçen cehennem nerede? Nerede?*

Sinir bozucu bir endişe haliyle her şey yeşile bulandı. Hâlihazırda korkunç görünen dansçılar birer iblise dönüştü.

Heyelana dönüşen müzik, solgun Tesla'yla d'Arsonval'ın üzerine göçüyordu. Çığlık atan kızlar, elastik partneriyle dans eden La Goulue. Dansçılar ayaklarını kaldırıp öne doğru kırdıktan sonra iki kola ayrılarak sahneye iniyorlardı.

D'Arsonval burulmuş bıyıkları, kırlangıçkuyruğunu andıran sakalıyla, yakışıklı yüzünü kaldırmış neşe saçıyordu.

Tesla'ysa ziyafette önüne salata konan kedi hevessizliğiyle seyrediyordu olan biteni.

"Kakofoni bu," diyerek yüzünü ekşitti. "Başı sonu belli değil."

"Söylemeyi unuttuğun bir şey yok mu peki?" diye sordu d'Arsonval çıkışta.

İfadesiz bir şekilde özür dileyerek, "Teşekkürler, harikaydı," dedi Nikola. Kendisini Hotel de la Paix'ye bırakmasını rica etti.

Şehrin ışıkları kirpiklerinden süzülüp içeri giriyor, iliklerine işleyen soğuk, damağında metalik bir tat bırakıyordu.

D'Arsonval'a güçlükle hoşça kal diyebildikten sonra otel kapısındaki cam sundurmanın altına geçti.

"Mösyö Tesla," diye bir ses geldi lobiden.

"Evet?"

Tavşan burnu gibi pembeleşmiş oğlan elinde telgrafla geldi.

Djuka ölüm döşeğinde. Acele et.
Pavle Amcan

54

ACELE

Ölümle yanş başladı. Zihninin çekilmez bir otomatik piyanoya dönüştüğünü fark etti. Alkol kokusu, sarhoşluğu canına tak eden ayyaşa ne ifade ediyorsa, kankan dansının ritminin de aynı şekilde içine işlediğini hissetti Tesla.

Trenin tıngırtısı aynı ritimle yankılanıyordu. Yüreği ağzında, elleri titriyor, göğüs nahiyesinde çalan tamtamlardan tekerlerin sesini duymuyordu. Tekerler sisler arasından ilerlemekte. Etraftaki ağaçlar birbirine ulanmış hızdan, biri bitmeden diğeri başlıyor. Hiçbir zaman görmeyeceği Viyana camın ardında kaldı. Ljubljana'ya geldiğinde endişe hissi yerini acıya bıraktı. Ağzındaki çinko tadıysa acıdan beter. Sara nöbeti tutmuştu sanki. Westinghouse'la tanıştığından beri olaylar hızla gelişmişti. Başansı buz gibiydi, beraberinde derin bir yalnızlıkla geldi Tesla'ya. Zagreb'de Pajo Amca'sı karşıladı. İnsanlan uyandırmaya çalışırken söylenilen türden bir "Hop!" deme alışkanlığı vardı adamda. Saçlan kırlaşmaya başlamış iri yan adam, melül melül Nikola'ya bakıyordu.

"Hey, neyin var senin böyle?"

"Biri kerpetenle karnımı sıkıyor sanki," diye sızlandı Nikola.

Kafasının içinde çalmaya devam eden şeytani kankanla trenden otobüse geçti. Kaygısı giderek artıyordu. Orada olsaydı, ölmezdi annesi. Çekip alırdı onu ölümün eşiğinden.

"Annem nasıl?" diye sordu amcasına.

"Nasıl olsun işte..."

Gospic bir şehirdi ama köy kokuyordu. Tesla'ların sokağında yaşlı bir adam lambaları yakıyordu.

Eli kulağında fırtına, esmeye başladı; her şey yeşile boyandı. Perde perde inen yağmur, kesik kaldırım taşlarını takırdatıyor. Islak atlar evin önüne çekilmiş. Eski ev sanki küçülmüştü ama yine de ışık saçmaya devam ediyordu.

"Anaç ışık," diye fısıldadı Tesla. "Annenin ışığı."

Elektrikle aydınlanan odalardan gaz lambalarıyla aydınlanan evine geri dönmüştü.

"Ev senin evin, ay senin komşun."

Değiştiği yoktu, sadece nasıl geri döneceğini bilememişti.

Evleri, şehirli eviydi ama muhtemelen el dokuması kilimlerden dolayı ağır bir keçe kokusu vardı içeride. On yıl olmuştu bu dünyaya adım atmayalı. Her şey hem yapay geliyordu hem de asıl sahici olanlar buradakilerdi. Eski dünyasına geri dönmüştü işte. İnsanın içine işliyordu her şey. Fazlasıyla canı yandı. Hakikat ilmeği çözülmeye başladı sonra. Her şey sıradanlaştı tekrar. Öyle kalmaları gerekiyordu çünkü.

Öyle geliyordu ki görüş mesafesi dünyanın tepesine doğru çıktıkça artarken, hayat tecrübesi daha yoğun yaşanıyor diplerde. Hayır, ne Lord Kelvin'in dünyasıydı bu, ne Prens Albert'in, ne de iş arkadaşı d'Arsonval'ın. Burada her şey daha keskin, daha acı verici. Turkuaz göllerin, yuvarlak somun ekmeklerin, inatçı rüzgârların ve tarla gelinciklerini andıran Lika şapkalarının dünyası burası.

Odalar, kokular... Ciğeri yanıyordu. İkonadaki Aziz Yorgi hâlâ ejderhayı öldürmekle meşgul. Aptal küçük kardeşin meşhur bir adam olarak dönüşü. Kahverengi gözlerini kırpıştıran akrabalar, sürü gibi aynı anda hareket ediyorlar. Fazlasıyla sevgi ve iyilik vardı burada. Öte yandan, birbirlerinden utanıyorlar gibilerdi de.

Herkes dikkat kesilmiş ölüm döşeğinde yatan Djuka'nın nefesini dinliyordu. Koridorda kendisine gözlerini deviren kız kardeşleriyle konuşmaktansa, eşleriyle konuşmayı yeğliyordu

Tesla. Marica yaklaştı, ürkek bir köpeğin gözleriyle bakıyordu kendisine. Oldukça yaşlanmış olduğunu fark etti.

"Sanl gitsin!" dedi içinden.

Marica, ağabeyine soylu bir yabancıymış gibi davrandı. Ağabeyini nasıl seveceğini bilmiyordu, çünkü sevdiklerine hep acımıştı. Sevgiye yaklaşım tarzı insanın varlığını acıyla bağdaştınyordu. Bedeni asırlık bir gözyaşlan kuyusu adeta, o kuyu ki gözlerine kadar dolu, taştı taşacak. Kuyu bedeninden derin, yerin yedi kat dibinde.

Nikola elini kardeşinin omzuna koydu.

"Ağlama..."

"Sen de ağlıyorsun."

Odadan çıkmaya yeltendi. Arkadan bir ses geldi.

"Hişt! Dua et seni tanıdı."

Odadaki sıcaklık Nikola'yı bastı. Annesinin yatağına oturup elini tuttu. Işıktı annesinin eli. Gözleri yorgun, oğlunu bekliyordu o da. Annesinin solgun gözlerini görünce boğazına bir şeyler düğümlendi. Nazikçe başını okşuyordu oğlunun: "Niko'm."

Annesinin pamuk ellerini yanaklanna götürdü ve üzerine derin, tarifi imkânsız bir sükûnetin konduğunu hissetti.

Şefkatli annesi, giderken dahi oğlunu kollamaktaydı.

55

TA-TAM

Periler sarmısak tohumları yla beslenirler ve hayattan sıkılana kadar yaşarlar. Sıkıldıkları zamansa yemekten kesilirler ve acı çekmeden ölürler.
Djuka Tesla

Ta-tam!

Tata-tata-ta-tam! Tata-tata-ta-tam!

Şeytani kankan ezgisi kafasının içinde çalmaya devam ediyordu. Cenaze Jasikovac Mezarlığı'na defnedildi. Titrek kavaklar titredikçe midesi bulandı.

Konuşulanları pek anlamadı.

"Toprağa düşen su damlaları gibiyiz. Bir düştük mü geri dönüş yok öte dünyadan," dedi dayılarından biri.

Nikola konuşulanları anlamadı.

"Ve ben ona gideceğim ama o asla gelemeyecek bana," dedi başka bir papaz.

Sesler yakınlaşıyor, sonra geri gidiyordu.

"Tıpkı esip giden ve bir daha asla geri dönmeyen rüzgâr gibi." Peygamber, amcası Piskopos Petar'ın ağzından konuştu.

Konyak kadehinin yarısını annesinin ruhuna döktü, kalan yarısını kendi dikti. Konyak yakacağı yerde buz etti içini. İliklerine kadar dondu. Donmaktan da beteri, karnındaki

cam kesiği hissi ya da mezarı başında durduğu annesinin tüm hayatını gömmüş olduğu düşüncesi. Hayatı boyunca sabahın dördünden gecenin on birine kadar çalışan annesi. Kendi annesi kör olduğu için küçücük yaşında kayaya toslayan annesi. Toslamadan sonra dank eden acı gerçek: "Dünya böyle bir yer."

Annesini görür gibiydi. Şafak vakti ıslak ellerini kuzine sobanın üzerinde silkeliyor, düşen ıslak damlalar cızırdıyor sonra.

Odaya hoş koku yaysınlar diye kuzine sobanın üzerine elma kabukları bırakmış. Herkes kalkmadan saçlarını tarayıp gün boyu çıkarmayacağı eşarbını takıyor. Kuzine sobanın çatlaklarından sızan alev, kapı aralığından odayı aydınlatıyor.

Alevlerin aydınlattığı annesi başka bir şeye, bronza dönüyor. Nikola gizlice seyrediyor. Yalnız. Hep annesini o hayattan çekip çıkarmak istemişti. Onu kurtarmak istemişti. Ama bunun için –gözyaşlarını sildi– zaman bulamamıştı...

Ormanda bir ağaç devrildi kimseler duymadan.

Dünyadan göçtü gitti.

Annesi hayatının merkeziydi. Ekseni kaydı hayatının.

İşinden daha önemli olan tek şeydi annesi. Şimdi işinin eline kaldı işte.

İblis, sol eliyle hayatındaki bütün sıcak şeyleri söküp alıyordu yumak söker gibi. İçinde tuttuğu sıcaklık, dışa verdiği soğukluk... İkiye ayrılıyordu dünyası. Ters yüz oldu sonra.

Ya hakikat? Var olma savaşı verenler karşısında şansı yoktu hakikatin. Bir sinek vızıltısı. Ruhun ihtiyaçlarının yanında kurallar, değerler de neydi? İcatlarının da, icatlarının hizmet ettiği insanlığın da kıymeti yoktu. Kendisinin de bir kıymeti yoktu, üzerinde yaşadığı dünyanın da.

Nerden bulurdu bir daha o sıcaklığı? Altınsarısı ışık patlamalarından mı? Cehennemin dibinden mi?

Bir şekilde dünyaya döndü, ayakları yere bastı. Işıklar kesilmeden önce genişlemekteydi dünya. Hava yutuyordu hıçkıra hıçkıra ağlarken.

Enerji kendisini yuttu.

"Bu dünyada değilim artık, bıraktım onları geride, sana geliyorum."

Ta-tam.

Evet, kavaklar titredikçe midesi bulandı. Dizlerini sıkıyordu kaymamak için. Yaşadığı baş dönme hissi onu da mezara çekiyordu. Karşı konulmaz bir çekme kuvvetiyle Nikola'yı da mezara çekti Djuka'nın ölümü.

Ta-Tam.

Babası için diktiği mezar taşının önünde durdu.

Gospic Rahibi, Başrahip Milutin Tesla 1819-17 Nisan 1879.
Müteşekkir Oğlu Nikola, 1889.

"Çömlek çamuru, çömlekçiye şöyle der mi: 'Senin ellerin yok!' Gözü yaratan, kör olabilir mi hiç?" derdi babası. Hayattaki tüm soruların cevabının dürüstlük olduğuna inanır, başının üstündeki bulutların dahi kendisini ne kadar dürüst olduğu konusunda yargıladığını düşünürdü.

Müteşekkir oğul, oğlunun ruhunu kurtarmak isterken ayaklar altına alan babasına hâlâ öfkeliydi.

Ayaklarını hissetmez oldu. Evet, bir şekilde yere bastı ayakları.

Ormandan hışırtısız, sudan şıpırtısız geçen şey neydi? Gölge.

Hangi ara eve vardılar farkında değildi. Pencereler, masalar, büfe, evin her bir köşesi kıvrak elleriyle yaptığı dantelalarla süslü. Güneşi geride bırakan sıcaklığıyla saçlarından öperdi annesi, şifa niyetine. Bütün ev annesi kokardı. Kız kardeşleri tepsilerde bir şeyler ikram ediyor, misafirler merhumeyi yâd ediyorlar bir yandan:

"İnsanları değiştiremezsin, sevebilirsin sadece," derdi.

Ihlamur ağacı altında dua edilebileceğine inanırdı.

Otuz altı papaz var soyağacında.

Göz açıp kapayıncaya kadar üç ilmek atardı.

Nebatattan anlar, hayvanları iyileştirebilirdi.

Okula gidemedim diye ağlardı sadece.

Nikola Tesla kafasında bir soruyla uyandı: "Kimim ben?" Aniden bir korse patlamış gibi. Hafızasını süt beyazı bir deniz bastı. Zihni kendi kendini boşalttı. Ayna kesiğinde tokat gibi çarpan sureti *Bak!* diyordu, *Bir tutam beyazım var.*

Eskiden beri unutkanlıktan yakınırdı.

Maden çıkarmakla rulet oynamak karışımı bir şeydi işi. New York'ta ruhunun son damlasına kadar didinerek günde on altı saat çalışırdı. İnsanı derin düşüncelere daldıran iblis, sipariş üzerine gelmiyormuş; çok geç anladı bunu.

Pontius Pilatus gibi merak etti o da: "Aşk nedir?" "Ya hakikat?" Kendi kendine bir cevap bulamadı, bıraktı kendini. Çeldirici düşüncelerin, olayların ortalarda deli dana gibi dolanmasını seyretti.

Kız kardeşlerden biri diğerine sordu: "Yüksek voltaj hafıza kaybına neden olmuş olmasın?"

"Yahut acıya?"

"Delirdi mi acaba?"

Böyle bir ağabeye sahip olmak... Hem başa talih kuşu konmuş gibi hem de lanet.

Birkaç hafta boyunca Gomirje Manastırı bahçesinin insanı yutan sessizliğinde inzivaya çekildi. Ne selvi ağaçlarını görüyordu gözü ne de mumları yakmadan önce öpen keşiş adaylarını. Manastır bahçesi kumru uğultularıyla bezeli bir efsuna bürünmüştü.

Nereye baktığı anlaşılmaksızın, bir yerlere dalıp gitmiş, hafızasını ele geçiren şeytani beyazlıkla savaşıyordu. Uzun zaman önce irade gücüyle Dane'nin cenazesinin hayalini savuşturabiliyordu başından. Şimdi de hatırlayabilmek için kullanmaya çalışıyordu iradesini. Koca dünyayı bir yerden başka bir yere oynatıyordum sanki. Labirentte rastgeldiği isimleri ve hatırlayabildiği kavramları zihnindeki raflara yerleştiriyordu bir bir:

Sokrates filozof, Phidias heykeltıraş, Bukefalos İskender'in atıydı.

Baş döndürücü ve boğucu imgeler, duman gibi, sarı yapraklar gibi, notalar gibi uçuşuyordu.

56

EFSUNCUNUN ÇIRAĞI

Nikola'nın rüyasında baş döndürücü ve boğucu imgeler duman gibi, sarı yapraklar gibi, notalar gibi uçuşuyordu:

Nikola bir güvercin olur.

Edison, tilki. Güvercinin üzerine çullanıp boğmaya başlar. Tüyler etrafta uçuşmakta.

Nikola av köpeğine dönüşür, başlar tilkiyi boğazlamaya.

Tilki, pençeleriyle saldırıya geçer. Vaşağa dönüşüp köpeğe saldırır. Köpek kanlar içinde.

Köpek aslana dönüşür, vaşağı boğazından yakalar.

Vaşak ejderhaya dönüşür, başlar aslanı parçalara ayırmaya.

Parçalara ayrılan aslan inciyi andıran pirinç tanelerine dönüşür, etrafa saçılır.

Ejderha horoza dönüşür, başlar saçılan pirinç tanelerini gagalamaya, yalnız biri hariç. Yatağın altına kaçmıştır.

Sona kalan bu taneden Tesla erkek kediye dönüşür, başlar köpürmeye.

Yatağın altından fırladığı gibi yakalar horozu boğazından, boynunu koparıverir.

57

PARILTI

Nikola, Zagreb'deki akrabalarının içinde bulunduğu hali fark etmemelerine şaşırmıştı. Birinin omuzlarından tutup silkeleyerek, "Neyin var Nikola?" demesini bekliyordu.

Olmadı.

Burada konuşmanın ahengi doğal olarak Paris'tekinden farklıydı. Simalar, hemşerilerinin simaları. Fakat yine de insanları nazikçe şöyle bir süzüyordu.

"İnsanlar kör. Hiçbir şey görmüyorlar, anlamıyorlar. En azından çoğu öyle..." demişti rahmetli annesi bir zamanlar.

Ev sahipleri çoğunlukla meşhur misafirlerinin doğası gereği tuhaf olacağını düşünmüşlerdi.

"İnsanlar kör," sonucuna vardı Tesla. İçinde bulunduğu hali gizlemekten vazgeçti.

Zagreb'de, Londra'daki konuşması üzerine bir konuşma yaptı. Zihnini toparlayamıyordu, kafasının içinde kar taneleri uçuşuyordu. Konuşmadan sonra kafasını toparlayabilmek için yarın saat lavabodan çıkmadı. Bir keresinde bir delege Taş Kapı'nın önündeki dilencilere para vermesini beklemişti.

"O parayı içkiye vermeyeceklerini nereden biliyorsun?" dedi delege.

"Bırak versinler."

Başkan Armus ve çeşitli kodamanların yanında, Herman

Bole, Iso Krsnjavi gibi şehir restorasyonunda çalışan insanlarla tanıştı. Bachelor'ın sakallarından az daha kısaydı Iso'nunkiler, kuyruğu copu andıran avcı köpeği Danua gibi yürüyordu. Depremden sonra katedralin etrafına yapı iskelesi kuruldu. Her yerde olduğu gibi orada da etrafını gazeteciler sardı.

"Evet, hemşerilerimin arasında kendimi son derece rahat hissediyorum," diyerek gülümsedi Nikola.

Lika'daki akrabaları Sırplarla Hırvatların arasının açıldığından bahsediyorlardı. Oysa babası Milutin Tesla'yla Katolik rahip Kostrenric'in kilise önünde el sıkıştıklarını hatırlıyordu. Hemşerilerine bedava elektrik santrali yapacağına söz vermişti. Amerika'da Edison'u dahi pes ettiren alternatif akım sistemini kullanmayı tavsiye etti. Bütün samimiyetiyle, bir sorun çıkarsa kendisine ulaşıp bedava yardım alabileceklerini söyledi. İnatçı hemşerileri Tesla'yı dinlemiyorlar ama yine de gazetelerde kendisinden övgüyle bahsetmeye devam ediyorlardı.

Zagreb'deki üçüncü günün, yani salı gününün sabahında Sırp Üniversite Gençliği'nin güler yüzlü, neşeli temsilcileri Tesla'nın konaklamakta olduğu Avusturya İmparatorluk Oteli'ne geldi. Muhteşem yurttaşları gençlere güvenmişti. "Hayatta ne yaptığınızı biliyormuş gibi davranırken ne kadar enerji harcıyorsanız, gerçek keşif yapmak için de aynı miktarda enerji gerekir."

Öğrenciler yılgındı. Sonu gelmeyen isteklerinden yorgun düşmüşlerdi. Hepsinin ötesinde, mucidin havadaki işaretparmağı Cebrail'in ateşten kılıcı gibi yanıyordu.

Büyük melek, Tesla'nın sesine bürünerek gençleri uyardı: "Yanan kordan sakınır gibi uzak durun kadınlardan."

Rayların ışıltısı göz alabildiğine uzanıyor, kıvrak bulutlar hızla geçip gidiyordu Büyük Macar Ovası semalarından.

Neydi Fransız'ın bulutunu Macar'ınkinden ayıran? Bulutun da ırkı mı olurdu?

Ova gözlerini yordu.

Annesinin ölümü insanlarla arasına koyduğu mesafeyi daha mı açmıştı? Göğe yükselen bir balon rolüne bürünmüştü.

Üzüm bağları şaraba dönüşecek karanlığı içmekte. Aşina olduğu Budapeşte manzarası Tesla'yı kendine getirdi. Yıllar yıl-

lar önce iki genç adamın süt içme yarışına tutuştuğu şehirdi burası. Otuz dokuz şişeyi mideye indiren Szigety kazanmıştı yarışı. Yeni caddelerden süslü otobüsler geçiyordu... İşte, hayatının muhteşem bir özetiydi bu. Ruhu, bilindik bir tablo yapmak için hangi rengi seçerdi, görmek için sabırsızlanıyordu.

Tesla'yı gören Bayan Varnai, "Neyin var senin?" diye sordu.

"Hiç."

Bayan Varnai hayat yolunda kör bir seyyah değildi. Gözünden hiçbir acı kaçmazdı.

Tesla eski dairesine şöyle bir baktı. Tozlu perdeler, sırlı aynalar, fil hastalığından hâlâ kurtulamamış bitkiler... Oturma odasındaki tabloda taçlandırılan Matthias Corvinus eski hevesinden hiçbir şey kaybetmemiş. Beyaz fırça darbeleri, hareket halindeki izleyicilerin gözünde akan gözyaşı izlenimi uyandırıyor.

Unutkanlıktan muzdarip genç adam yatak odasının kapısını çalmak için müsaade istedi. Odası rezonatör etkisi uyandırdı kalbinde, anılar birden yankılanmaya başladı: "Neredeyse ölüyordum şu yatakta."

Aynı yatakta ruhu Ortaçağ gizemcileriyle ızdırap yarıştırmıştı. O kadar yorgun düşmüştü ki yerin yedi kat dibine girmek istiyordu. Ev sahibesi bu yatakta alnına gizlice bir öpücük kondurmuştu. Kendi ayrı titriyordu, içindeki dünya ayrı. Fakat dünyanın ve Tesla'nın titremeleri faz dışıydı ve ahenkli değildi.

Hatıraların acı verici dönüşü iyiye işaretti.

Bayan Varnai ders verir bir ses tonuyla yavaşça konuşmaya başladı: "Paris gazetelerinde haberlerin çıktı, okudum." Nikola'yla gurur duyuyor, kendi içinde yaşıyordu bazı şeyleri. Oğlu Bratislava'da hekimlik yapıyordu. "Uğruyor, evet," dedi. "Fırsat buldukça geliyor."

Gerdanı sarkmaya başlayalı çok olmuştu ama gözleri hâlâ dipdiriydi, hayat doluydu. Gözleri tren raylarının sonsuzluğa uzanan ışıltısı gibiydi.

Nikola, "Parlamento binasının inşasına ben buradayken başlanmıştı. Ne zaman bitirecekler acaba?" diye sordu gülümseyerek.

Bayan Varnai, "Bitmez o," dedi kahve fincanını bırakarak.

Akşamın hoş kokusunu içine çekti, ah, ağaç tepelerinde saklı saklı yanan lambalar... Tivador Puskas'la dünyanın en iyi paprikalı balığını yapan yere gittiler.

Tesla güldü. "Başa sarıyorum."

Puskas gevrek sesiyle gürledi: "İyi ki buradasın, iyi ki döndün hakikaten."

Paganini kemanını gıdısının altına aldı, yüksek notadan girip başladı kuş gibi öttürmeye. Hüzünlü müzik gitti, yerine hareketli mi hareketli parçalar geldi. Adamlardan biri şapkasındaki şarap kadehini düşürmeden ayaklarını vura vura dans etmeye çalışıyordu.

Tesla, öldükten sonra göğe yükselip bir zamanlar yaşamış olduğu yere inen ve o sokaklarda tekrar dolaşan bir adam gibi hissediyordu.

Ertesi sabah parkta yürüyüşe çıktı. Hummanın etkisiyle kendisini Szigety'yle aynı noktada buluşturan tezahür noktasına vardı.

Mayıs yağmuru evvela su yüzeyinde göz kırpmaya, sonra da yaprakları nazikçe öpmeye başladı. Etrafı mis gibi bir koku sardı. Göletteki su yüzeyinde ardı sıra iç içe geçip piyanist kıvraklığında büyüyen halkalar birbirini takip etti. Yağmur, etrafta yüzen ördeklerin üzerine düştü. Binbir çeşit duyguyla mest olan Tesla kendine sığınacak bir çardak buldu. Etrafına bakındı, hemen yanında bir başkası belirdi, kendisine bakıyordu. Buram buram nostalji kokusu estiren anılar Szigety'nin sesini getirdi: "Nasılsın dost?"

Pazar günü Szigety'nin anne babasını ziyarete gitti, merhumun saatini ve yüzüğünü bıraktı. O aralıkta yüzünü yıkama bahanesiyle banyoda epey kaldı. Uzun zaman önce Farkas Szigety, Macar halk sanatında oldukça yaygın olan kalp motifinden bahsetmişti ikisine. Bir de iyilik yapma konusunda uyarıda bulunmuştu: "İyiliği ikram eden siz olmayın ama size ikram edildiğinde de geri çevireyim demeyim, günahtır."

Yaşlı mimar dinlerken sakin dursa da konuşmaya başladı mı canlanırdı eskiden. Şimdi ağzını bıçak açmıyordu. Her ne kadar pek hazzetmese de, sohbetin büyük bir kısmını Nikola götürdü.

Szigety'yi Amerika'ya davet eden de oydu, oraya alıp götüren de.

"Lütfen affedin beni, çok üzgünüm," demek istiyordu yaşlı adama.

Kimsenin onu suçladığı yoktu.

Saati, yüzüğü ve parayı bıraktı. "Sağ ol," dediler.

Alacakaranlıkta kirli bir el, ruhunu yakalamaya yeltendi. Kasvetli bir melankolinin pençesi diyaframını ele geçirmiş, deşmeye çalışıyordu.

Faytonla, frenkinciriyle örtülü bir tünelden geçerek amcasının Budapeşte yakınlarında, Pomaz'daki malikânesine geldi.

Likalılar memleketlerinden çıkan iki büyük mucitle övünüyorlardı: Biri mühendis Nikola Tesla, diğeri Macaristan'ın en zengin Sırp kızıyla evlenebilmenin bir yolunu icat eden Pajo Mandic. Mandic'in kayınpederi Petar Lupa'nın Pomaz'daki malikânesine varmak trenle iki saat sürdü.

Yaşlanmaya başlayan asker Pavle Mandic her yanının ağrıdığından sızlandı durdu. Doktora kalırsa gut hastalığına yakalanmıştı ama Pavle bir türlü ikna olmuyordu. Artık gözaltlarında halkalar olan, bir zamanların güzel Milina'sı kocasını payladı: "Sümsük askerin tekiydin, öyle de kalacaksın. Ne kadar anlatırsak anlatalım nato kafa nato mermer!"

Amcası yanaklarını şişirip kendisini savunmaya başladı: "Medaklı Trobevicler, Mogoricli Milojevicler, Vrebaclı Bogdanovicler ve Pociteljli Dosensler gibi Gracaclı Mandicler de Lika'nın en saygın ailelerindendir."

Çokbilmiş havalarında Nikola'ya malikânenin araba yoluna uzanan tüneldeki ağaç tepelerini işaret ederek, "Frenkinciri diken aldanmaz. Yukarıya da dikseler fena olmazdı, daha bir güzel olurdu aya bakması," dedi.

İkinci şişeden sonra hıçkırmaya başlayan Pavle, Nikola'ya akrabalarını anlatmaya başladı. Rahip olan amcası Petar, imparatora sadakat yemini etmişti. Yaşlı Brankovic Amca ne âlemdeydi? İdare ediyordu işte. Duvardaki *zamazingoyu* görmüş müydü? Brankovic Amca'sı vermişti onu.

Marica'yla Angelina'nın evlilikleri iyi gidiyor muydu? Peh.

Bir an geldi, değişim ânı, apaçık. Ama *Hey, değişim ânıyım ben* demedi, çünkü değişim hiçbir zaman bağıra bağıra gelmez.

Yengesi, "Nikola değişmiş," dedi amcasına.

Değişmişsin dediklerinde de güceniyordu, hiç değişmemişsin dediklerinde de.

Pavle Mandic'in evinde, şarabın etkisiyle kara düşünceleri kovdu. Sabahın ilk ışıklarına kadar yapayalnız oturdu meşe lambri salonda. Kanepede geceler boyunca sabahlamıştı. Dane iki aydır kâbuslarına girmiyordu. Dane yerine Szigety rüyalarına girip cennetteki randevuevi maceralarını anlatıyordu. Tesla'ysa arkadaşına sımsıkı sarılıp, "Antal, öldü dediler senin için," diyordu.

Pomaz'da bir başka Sırp Gençliği heyeti daha buldu Tesla'yı. Kahkahalarla barok malikâneye daldılar ama Tesla'nın yanında oldukça ciddilerdi. Uzun saçlı, gençten bir adam kravatını düzelterek bir adım öne çıktı. Tüm adabımuaşeret kurallarını bir kenara bırakarak utana sıkıla meramını iletti: "Belgrad'a gelirseniz bizi bahtiyar edersiniz."

58

YAZ GECESİ RÜYASI

Mojo Medic, "Söylüyorum size, bekledim, bekledim, bekledim," diye başladı anlatmaya.

"Önce Londra'dan yazdı bana. Ben de Gospic'e gittim görüşelim diye. Hasta dediler. Sonra birdenbire Budapeşte'den bu telgrafı aldım, 'Ben Belgrad'a geçiyorum, sen de gelsene.' Kalktım, apar topar Zemun'dan Belgrad'a geçtim. Imperial Otel'de kaldığını biliyordum.

"Neyse, vardım otele. Tüm Belgrad'ın dilinde olduğundan nerede ne yapıyor biliyorum. Ben tramvaylarda sürterken, ona Kral Aleksandar madalya takıyordu.

"Bitmek bilmeyen Temmuz, Belgrad'ın kenarı ağaçlarla süslü caddelerinde, tek kat evlerinde geçti. Sokaklarda volta atan, otostop çekip tramvaylara asılarak giden serseri gençler, bedava giden gençleri kamçısıyla püskürtmeye çalışan kondüktör... Boylu boyunca uzanan sokağa bakıp, sokağın en sonunda yaşayan insanların hâlâ bir önceki yüzyılda yaşayıp yaşamadıklarını merak ederdim. Eskiler, sokaklara adı verilen Visnja Nine ve Jevrem Efendi'yi biliyorlardır belki de.

"Kral bebesi Nikola'nın anlaşılır Sırpçasını överken, ben Skadarlija Sokağı'ndaki ıhlamur ağaçları altında karnımı doyurdum. Biri taverna duvarına şöyle yazmış: '*İnandın mı? Eyvahlar olsun!*' Sokağın karşısında bir delikanlı, kızarmış kuzu-

yu bir kütüğün üstüne koymuş doğruyor. Uyku mahmuru bir Çingene kemanını akort etti, başladı bir Rumen halk ezgisi gıcırdatmaya.

"'Kaybol!' diye bağırdı garsonlardan biri.

"'Adamlığa sığar mı bu yaptığın? Âdem müsveddesi!' Çingene çalmayı bıraktı ama gitmedi.

"Saçı başı birbirine girmiş bir şair etrafımda dolanmaya başladı. Elini uzattı: 'Ben ilham perilerinin gözdesi, şiirin efendisiyim.' Avusturya-Macaristan topraklarında bir Sırp görmekten çok memnun. Belgrad'ı nasıl bulmuşmuşum? Tavernaları işaret ederek, 'Buralar bizim hayat okulumuz işte,' dedi. 'Burada gördüklerin sadece birkaçı, daha başkaları da var.' Tatlı dilli ozan başladı gururla saymaya:

Kibrit Çöpü, Altın Oyuk,
Astronomi Kulesi,
Tavuskuşu, Ay Işığı, Güvercin,
Bahçevan'ın Petkası, Zmurko'nun Yeri, At Taciri Pete,
Ak kuzu, Yahudi Tavernası,
Kara Kartal'da, Yedi Krautlar'da
Ev kimindi, yarın kimin olacak?
Mutlu Köşk, Beyaz Kedi, Dokuz Faytoncular...

"Sanırsın saydıkları bir:

Racine, Cervantes, Goethe...
Goya, Vermeer, Da Vinci,
Beethoven, Vivaldi, Mozart...

"Başımdan savmak için bir içki aldım.

"Nikola kral naiplerine takdim edilirken ben Belgrad köylü pazarında pusuya yatmış; tarihi Kavimler Göçü'ne dayanan, unutulmaya yüz tutmuş şarkılardan nağmeler dinliyordum. Terazije Şelalesi'ndeki aslan figürlerinin yüzlerindeki şaşkın ifadeleri dahi aklıma kazıdım. Terledim, saçlarımın arasında sinekler gezindi. Nikola Belgrad Üniversitesi'nde çeşitli koleksiyonlar incelemekteyken, ben güneşten korunayım diye

bir Sırp Yahudisi olan Mosa Avram Maca'nın kulübeden bozma dükkânından bir şemsiye aldım. Öğleden sonra iki katlı evler salyangozların antenlerini uzatması gibi gölgelerini boylu boyunca uzatmaya başlarken, Nikola Belgradlı öğrencilere ışıklı sokaklar, geleceğin aydınlık geceleriyle ilgili konuşma yapıyordu.

"'Sizlere ilham kaynağı olmaya çalışıyorum,' dedi açıkça, 'ben öğrenciyken ilham alacağım kimse olmadı.'

"Öğrenciler bağrıştılar: 'Çok yaşa!'

"O, öğrencilere konuşma yaparken ben gazetelerde haberlerini okuyordum. Gazete sayfalarında gördüğüm, dikkat kesilmiş yabancı bir adamdı, tüm çocukluğumu birlikte geçirdiğim oğlan çocuğu değil. Onunla tekrar karşılaşacak olma düşüncesi beni hepten heyecanlandırdı. 'Kusursuz bir yıldız', 'Sırp Dahi' diyorlardı ondan bahsederken. Kendi kâbusunda yaşadığı için gözkapaklarının nadiren tamamen açıldığını yazıyorlardı. Ağır bir gülümsemeyle kendisini eğlendiren gerçekliğe uyanıyor diyorlardı. O gerçeklik beni o kadar da eğlendirmedi doğrusu, çünkü kavurucu Temmuz sıcağında kendime bir gölge altı bulmakla meşguldüm.

"Başkan ve üniversiteden birkaç profesör, Nikola'yı Kalemegdan Parkı'na götürdüler. Askeri bando çalıyordu. Nikola, Sava'yla Tuna nehirlerinin manzarası karşısında kendinden geçerken ben yüzümü bir gazete kâğıdıyla örtmüş şekerleme yapıyordum. Sıcak biraz hafifledi. Otel odamın penceresini açtım. Güneş, Bezanija Tepesi üzerinde ahududu rengi kızıllıkla batmaktaydı. Sava'dan gelen rüzgâr taze kokular getirdi. Uzaklarda bir kadın şarkılar söylüyor. Nehrin üstü pırıl pırıl. Biraz yürüyüş yapmaya çıktım, tüm şehir ondan konuşuyor."

"'O içimizden biri,' dedi içlerinden biri.

"Üniversitedeki konuşmasında başarısının şahsi olmadığını, bu başarının Sırp milletinin başarısı olduğunu belirttiğinden söz ettiler.

"'Milletmiş, hadi oradan!' Sinirlendim. 'Alternatif akım motorunu mu icat etti bu millet, kablosuz elektrik aktarımını mı?'

"Dardanelya'nın aralık duran kapısından öyle bir koku geliyordu ki sanırsın Yunanlarla İsrailoğulları, tanrılarına zi-

yafet veriyor. Barbekünün kokusuyla kendimden geçtim. Dışarıya bira servisi yapan kısa saçlı bir çocukla toslaştık. Düştü, bira döküldü. Masaya bir bozukluk bıraktım. Masada kelebek gibi dönmeye başladı. Sonra başparmağıyla işaretparmağı arasına kıstırıp aldı.

"İçeride yanık gözlü bir adam fotoğrafı asılı. Fotoğrafın altında eski usul el yazısıyla *Bay Sava Savanovic* yazılı. Bir başka fotoğrafta kürk şapkalı bir grup insan ölü bir Tyrannosaurus'la poz vermiş. Altında şöyle yazıyor: *Georgiu Jonel – Djordje Jankovic, Negotin, 1889*

"Amatör bir tiyatro topluluğu *Dokuz Jugovic Kardeş*'i sergiledier. Bıçkın delikanlılar kuş tüylü şapkalarının altında rol kestiler. Tüm bunlar olurken kim daha önce ölecek kavgasına tutuştu iki şair, 'Sana öyle bir methiye düzeceğim ki!' diye birbirlerine saydırdılar.

"Masalar arasından el sallayan biri var, Skadarlija'da tanıştığım Şair-i azam. Mekân tıkabasa dolu. Yüzde yüz kel denilebilecek bir beyefendi beni masasına buyur etti.

"'Ne alırdınız?' dedi garson. Yeşil gözlü kel misafirini himayesine almış bir tavırla benim için de bir sipariş verdi: 'Donatın beyefendinin önünü.'

"Ufak tefek şeyleri es geçen garson kafam kadar bifteği getirdi koydu önüme.

"'İyidir, iyidir!' dedi kel beyefendi. Elini uzattı, tanıştık. Bükreş Sırp konsolos yardımcısı Bandi Fornoski. Bilge diplomat, muhafazakâr İngiliz gazetesi *Standard*'da yazılanlardan bahsetti. Sırbistan'ın Avusturya'yla Bulgaristan arasında paylaştırılmasını öneriyorlarmış. Haberim var mıymış? Nereden olsun? 'Sava Savanovic kim, onu bile bilmem,' dedim.

"'Çok meşhur bir adam,' dedi.

"'Şair miydi?' diye şansımı denedim.

"Elini kaldırdı, 'Şair mi? Yo. Başka işlerin adamıydı o.'

"'Yani?'

"'Vampirdi kendisi,' diye cevapladı kibar bir sesle.

"Sokaklarda in cin top oynuyorken, Fornoski nevi şahsına münhasır güneyli aksanıyla genç ahbabı Prens Vibescu'yla Romanya'da açtıkları kalay madenlerini anlatıyordu.

"'Kolay para,' dedi panter gibi sıntarak.

"'İyiymiş,' dedim.

"Masaların boşalmasını bekleyen birçok insan vardı. Fornoski hesabı kapadı, kalkacakken garsonlardan biri, 'Alabilir miyim?' diyerek sandalyesine yeltendi.

"Tam da o anda Belgrad belediye başkanı, Tesla'nın şerefine Weifert Brewery'de bir yemek veriyordu. Şair Laza Kostic, davetli masasında bir gemi enkazından az evvel kurtarılmış da oraya oturtulmuş gibi şaşkın şaşkın oturuyordu. Daha başka şairler de vardı. Bir de şair bozuntuları, palavracı laf ebeleri. Yaşlı Jovan Jovanovic Zmaj, onur konuğuna ithafen şu dizeleri okudu:

Bilmiyorum biz mi abarttık
Yoksa hakikaten mi öyleydi
Geleceğinizi duyar duymaz sanki
Hepimize elektrik verildi.

"Çenesi titriyordu yaşlı şairin. Uzun Amerikalı eğilip elini öptü. Herkes ağlıyordu. Onlar orada gözyaşlarına boğulurken ben tavernadaki sandalyemde oturmuş sıkıntının kitabını yazıyordum. Perdeyi araladım, gördüm ki yağmur çiselemeye başlamış.

"'Saat kaç?' diye sordu garson.

"'On iki buçuk,' dedim hemen.

"Aynı anda tiktak eden onlarca saat gibi yağıyordu yağmur. Birden, bir araba sesi ve gürültü duydum. Bir grup insan geldi. İçeri girdiler. Bıyıklı Andra Mitrovic'le vedalaşırken sırtı bana dönük durdu. (Her birinin adını da biliyorum. Akrabayız sanki!) Arkasına döner dönmez kalktım ayağa. Yanıma geldi. Menekşe kokuyordu. Öptü beni. 'Vals Kralı, nasılsın?'

"Amerikalarda değişmiş mi diye bir baktım.

"Her zamanki gibi enerjik, her zamanki gibi mahzun.

"'Erimiş gitmişsin, ne oldu sana böyle?' diye sordum endişeyle.

"'Ya sana ne demeli? Şiştikçe şişmişsin.'

"Göz temasını kesmeden elimi göbeğime götürdüm. Ba-

dem gözleri buğulandı. Başın sağ olsun dedim. Fena oldu. Lisede öğretmenlik yaptığımdan, elektrik topunu icat eden hocamız Milan Sekulic'in vefat ettiğinden, eski arkadaşlarımız Jovan Bijelic, Nikola Prica hatta Djuro Amsel'in dahi bir işe girip evlendiklerinden bahsettim. Sonra, 'Sıkıntıdan patladım bugün,' diyerek iç geçirdim.

"'Bana hava hoştu,' dedi. Bir kahkaha patlattık.

"'Nasıl biri bu Kral Aleksandar?' diye sordum merakla.

"'Ödlek.'

"'Başka?'

"'Tıknaz.'

"Yürüyüşe çıktık. Yağmurdan sonra gelen toprak kokusunu ciğerlerimize çektik. Yaz gecesi rayihaları eşliğinde muhabbet denizine daldık. Kralı boşverip Jovan Jovanovic Zmaj'ı anlatmaya başladı. Masumiyetiymiş en çok hoşuna giden. Tüm ailesini kaybetmiş dedi. Ruhu gözleriyle dile geliyordu sanki, hâlâ aynı alçakgönüllü bakışlar.

"Uykuyu filan boş verdik. Şey dedi bana, ne demişti? Ha evet, Zmaj'ı İngilizceye çevirmek istiyormuş ama kendisine yardım edecek birini bulamamış.

"Nenad'la Vinko Alagic'i hatırlayıp hatırlamadığını sordum.

"'Tabii, akrabam olurlar,' dedi.

"Nenad'ın miras davası yüzünden Vinko'yu öldürüp yıllarca hapis yattığını, daha sonra çetesiyle birlikte Biokovo Mağarası'nda jandarmalarca köşeye sıkıştırılıp yaralandığını ve bir kurt gibi mağarada acı içinde öldüğünü anlattım.

"'Aman tanrım!' diye dövündü.

"Olan biteni boşverip eski günlerden konuşmaya başladık.

"Djuka'yla Milutin nasıl da bambaşka tiplerdi. Bir keresinde buğdayı kurumaya bırakmışlar, ineklerden biri gelip yemişti. Milutin, deliye dönen karısını sakinleştirmek için şöyle demişti: 'Sağlık olsun Djuka, buğdayımızı yiyen yine kendi ineğimiz.'

"'Tamamen unutmuşum bunu bak!' dedi Nikola.

"Djuka'yı anıp anıp güldük ki gülmek en iyi halidir göçüp giden birini anmanın.

"*Hatırlar mısın*larla geçen hoş kokulu bir Belgrad gecesi...

"'Ha, şimdi hatırladım!' der, aydınlanmanın verdiği ışıkla devam ederdi: 'Ya sen şunu hatırladın mı? Hani...'

"Karlovac'ta yengesinin evinde açlıktan öldüğü o günleri, Strauss'un valslerini yâd ettik. Zaman akıp gitti.

"Gökyüzündeki kesiklere bak dedim parmağımla işaret ederek, biri paramparça etmiş yıldızları.

"Benim gibi orta yaşlı tıknaz heriflerin gençlik kahkahası attığı nadirdir.

"Katedral semalarına sabahın kızıllığı vuruyor, bir yandan sokak lambaları sönüyordu. Biz hâlâ konuşuyoruz. Etrafımızda uzun, kısa, kürklü şapkalı insanlar, beyaz eşarplar eşliğinde Sava'yı geçtik vapurla. Sarhoş misali elimde gereksiz yere gezdirdiğim şemsiyeye dayanıyordum, çenem kalkık... Kıyı hizasındaki söğütlerde kuşlar şakıyor, dünya yavaş yavaş uyanmakta. Havada, artan bir nem ve toz kokusu var; balıkçılar yerlerini almış, olta mantarları her yana saçılmış. Erkenci martılar da uyanmanızı bekliyormuş. Gözümüzü bir an bile kırpmadan sabahı ettik ve Zemun İstasyonu'nda yollarımız ayrıldı."

"'Kaç zaman oldu görüşmeyeli,' diye iç geçirip elimi sıktı.

"'Zaman öldü,' diye karşılık verdim."

59

GÖRÜRSÜNÜZ!

Gemi ne zaman dalgalarla birlikte batıp çıksa sanki bacadan içeri su dolacak ve kazan dairesindeki ateşi söndürecek gibi gelirdi. Nikola dua etmek yerine Tiresias'ın Odysseus'a söylediği şu sözleri tekrar edip durdu: "İhtiyacın olan tek şey adil bir rüzgâr ve evinin tatlı ışığı."

Annesinin Gospic'teki eviydi dünyanın merkezi. Şimdiyse dünyasının bir merkezi yok.

Eviyse Manhattan.

Amerika topraklarına ayak basar basmaz Westinghouse'la asistanı Gano Dunn şöyle bir kucakladılar Nikola'yı.

"Nerelerdesin sen Tanrı aşkına? Neler oldu buralarda bir bilsen!"

Westinghouse elindeki gazeteyle omzuna bir şaplak indirdi: "Oku."

Günümüzde hiç kimse bu dâhi elektrik mühendisi gibi tek vuruşta dünya çapında bir bilimsel ün kazanmadı.

"Seyahatin hakkında yazmışlar." Heyecanla anlatıyordu Westinghouse.

Dunn kahkaha patlattı. "İyi edesin diye körlerle sakatları da getirdiler mi Avrupa'da?"

"Bir şey daha var," dedi Westinghouse gemi sirenini bastıran sesiyle. "Edison'un General Electric'i de alternatif akıma geçiyor. Senin motoru yeniden tasarlayıp kendi patentini alabilmek için mühendis topluyor." Kaprisli ve hırçın bir şekilde yüzünü ekşiterek neşesini gizlemeye çalıştı: "Hadi ya?" Sesi çatallaştı.

"Bu hikâye burada bitmedi ama," dedi Westinghouse körfezdeki gürültüyü bastırmaya çalışarak. "Niagara Şelaleleri'ndeki elektrik santralini kim kuracak biliyor musun?"

Nikola elini kulağına götürdü: "Ne?"

"Ne değil, kim diyeceksin."

"Peki, kim?"

"Biz!"

"General Electric de kendine bir parça pay çıkardı doğal olarak." Çenebaz Gano tutamadı çenesini. "İlla ki! Pierpont Morgan var adamların arkasında."

Westinghouse'un gözleri ışıl ışıl. "İşte bu, Nikola, işte bu! Biz kazandık."

Tesla erkek kediye dönüşür. Yatağın altından fırladığı gibi yakalar horozu boğazından, boynunu koparıverir.

"Biraz istirahat etsem iyi olacak," dedi Tesla.

"Dinlenecek vakit yok," dedi Westinghouse dişlerini göstererek, "bir saniye bile! Gano eşyalarını Gerlach Otel'e bıraksın, Sherry's'de kutlama var."

Walt Whitman'ın şehrindeki tramvayların tiz sesi muhteşem bir müziğin parçası gibi gelmeye başladı birden. Amerika'ya ilk gelişinde, bu ülkenin Avrupa'nın yüz yıl gerisinden geldiğini düşünmüştü. Westinghouse'un verdiği haberle Avrupa'nın on adım ötesine geçti sanki. O, Nikola Tesla, Whitman şiirinin bir öğesiydi. Değişimin peşinden sessizce koşmuştu gemi burnunda ilerleyen kör bostan korkuluğu gibi.

Sherry's'in kapı görevlisi tarafından içeri buyur edilip kapı kapatıldıktan sonra, kendini piyanonun ses tablası içine kaçmış fare gibi hissetti. Gittikçe derinleşen bir esnemeyi andıran sessizlik. Sükûnet verici bir güven ortamı vardı içeride. Kızarmış et ve mezelerin kokusu, masalarda duran çiçeklerin kokusundan daha cezbediciydi. Aynalar çalkantılı suretleri

yansıtıyordu. Kolalı peçete takımları arasında gümüş takımlar parıldıyor, buzlar gümüş kovalarda şakırdayıp kadehlerde ışıldıyordu.

Avrupa'dan henüz gelmiş meşhur yolcunun etrafını bir garson kümesi sardı.

"Bu taraftan lütfen, bu taraftan!"

Restoranın rezerve kısmında dik duruşlu, upuzun kır saçlı adamlar topluluğu en dost canlısı gülümsemelerini takınmışlar.

Westinghouse seslendi, "Bankerler! Yeni yatırımcılarımız."

Masanın bir ucunda, Tesla'nın gözüne, kurutulmuş bitki kataloğundan fırlamış gibi duran birkaç yüz çarptı – şehir ilk kurulduğundan beri varlıklarını sürdüren Anglo-Felemenk seçkinlerinin torunları.

Toplantıyı dalgın gülümsemesiyle Nikki Vanderbilt yönetti. Tesla'nın gelişine en çok sevinen, yaşam öyküsünü yazan sıcak bakışlı Martin oldu. Westinghouse'un yanında kır saçlı, karakaşlı, keskin bakışlı bir adam oturuyordu. Westinghouse onu takdim etti:

"Hiram Maxim, makineli tüfeğin mucidi."

Tesla'ya döndü:

"Hiram papazlardan nefret eder."

Maxim'e döndü:

"Esaslı bir Voltaire hayranıdır kendisi."

Başgarson menüdeki elli çeşit istiridyeyi sayarken iki mucit karşılıklı gülümsedi. Her misafir bir menü seçti, herkes şampanya içti. Şişelerdeki buz kalıntıları ve maşrapalardaki gümüş ejderha imgeleri Tesla'nın dikkatini çekti. Beyaz eldivenli eller servis yapmakta. Istakoz, mayonezli yengeç ve kırmızı penseli tepsileri getiren sessiz garsonlar. Tatlı olarak şekerle kaplı lotus çiçekleri servis edildi. Yıllar önce Amerika'ya gelen adam değildi Nikola. Bir lotus yiyicisi olmuştu artık. Hafıza kaybına uğramış biri için gelinebilecek en ideal yer, fütürist New York'tu.

Tesla kadeh kaldırdı: "Niagara'ya!"

Westinghouse eşlik etti: "Niagara'ya!" Aynı bir boğa gibi

haşmetli gövdesini şişirip bıyıklarını sıvazladı ve ekledi: "Kutlamamız gereken daha önemli bir şey var aslında..."

"Nedir?"

Takındığı ciddiyet üzerinde eğreti duruyordu. "İşleri hızlandırman lazım artık Nikola. Hiram'dan bir makineli tüfek al da asistanlarını tehdit et, cam ustalarının vidalarını sık biraz."

Tesla şaşırmış, sessizce seyretmekle yetiniyordu.

"Sunumu bana bırak," dedi Westinghouse Tesla'yı işaret ederek. Yatırımcılarına bakıyordu bir yandan.

"Bilim adamlarının dudağını uçuklatacak, halkı eğlendirecek bir gösteri düşün sen. Başkan Cleveland, İspanyol ve Portekiz kraliyet ailelerini modern zamanların en muhteşem gösterisine davet etti."

"Modern za... Ne?"

"Komisyon aldık, Nikola."

"Ne için?"

"Chicago'daki Columbia Fuarı'nı biz aydınlatacağız."

Soru sorabilen tek kişi melek huylu, dalgın Vanderbilt oldu. Mermerimsi çenesi, beyaz favorileriyle sordu: "Ne fuarı?"

George Westinghouse gözlerinin içine bakıyordu. Gayzerden fışkırmışmasına, vahşi bir gülümseme belirdi yüzünde.

"Görürsünüz!"

60

FUAR

Gıdılı, koca bıyıklı Başkan Cleveland "geleceğin anahtarı"nı çevirdi.

"Oh!" diye rahat bir nefes aldı milyonlar.

Sarayların yansıması göle vurdu. Gondollar, dalgalanan su üzerinde ilerlemekte. Rüzgâr şelale nişanelerini dalgalandırıyor. Tarihçi Frederic Jackson Turner, nihayetinde kıtanın kurulduğunu ilan etti. Dünya dinleri konferansında Swami Vivekanada, ebediyete uzanacak kişisel aydınlanmadan bahsetti. Kolomb'un soyundan gelen Veragua dükü de büyük bir memnuniyetle merasimde yer aldı. Kapurthala Mihracesi, arz-ı endam ettiğinde yirmi kadını birden bayıltan, görülmeye değer bıyığıyla oradaydı. İspanya prensesi Eulalia, Harun Reşid'le Chicago yürüyüşlerine çıkıp ortalık yerlerde sigara içti. Dünyanın en büyük dönme dolabı iç çekişler eşliğinde döndürüldü.

Yazar Henry Adams fısıldadı: "Şu *güzelliğin hayali* dedikleri şeyin, nedir manası?"

Kitleler Midway kapılarından geçiyordu. Korseleri içinde terlemiş hanımefendiler, kendilerine uğuldayan rüzgârların, gaz lambalarının arkadaşlık ettiği çiftliklerinden kalkıp gelen hanımefendiler, ömürlerinde ilk kez Işıklı Dünya'yı görüyorlardı. Eastman'ın kamerasını, Benz otomobili, top arabasını,

çakmağı, sakızı ve elektrikli mutfağı. Bütün bunları hayranlıkla seyrederken, çocukları da bir yandan çikolata kaplı Venus de Milo heykeline doğru çekiştiriyordu onları. Her yerden kulak tırmalayıcı sesler yükselmekte.

"Hadi aslan terbiyecisine bakalım!"

"Laponya'ya ve Cezayir köylerine gidelim!"

"Bufalo Bill'in sirkine gidelim!"

"Balona binelim!"

"Hadi hepsini yapalım!"

Hokka burunlu, çilli çocuklar tuz ve birkaç işe yaramaz maddeden yapılmış Özgürlük Anıtı, ipek lokomotif, sabundan yapılmış asma köprü gibi şeyler gördüler. Kansas Çadırı'nda tahıldan bir bufalo sürüsü. Zirai Çadır'da turşulardan yapılmış bir Amerika haritası ve bir ton ağırlığında canavarımsı bir peynir.

Westinghouse, "Bir parça peynir almaz mısın?" diye sordu Tesla'ya.

"Sabırsızlanıyorum!" diye güldü mucit. Şampanya havasındaydı kahramanımız. "Bu ne biliyor musun? Bir tür ergenliğe geçiş ayini. Avrupa'nın gözünde hâlâ vahşi yerliler ve bufalolarla dolu bir yer Amerika. Amerika rüştünü ispat etti."

"Işığımız Amerika'ya yeni bir hayat verdi." Westinghouse gururla, ağır ağır kuruyordu cümlelerini.

Ampullerle bezeli sergi sarayları ve Mac Monnies Şelalesi, Tesla'yla Westinghouse'un işiydi. Chicago şehrine harcanandan daha fazla elektrik harcadılar. Yüzlerce ampullük sessiz orkestranın şefleriydiler. Kendi yarattıkları o ışıltının ortasında, küçükken gizlice kitap okuyabilmek için yaptığı mumlar ve kapı altından sızan ışık geldi aklına. Ya şimdi? Diğer ışık huzmeleri arasında yoluna devam eden, var olmayan insanlar arasında yolunu bulmaya çalışan bir ışıktı artık.

O sezon mor, turkuaz, eflatun elbiseler modaydı. Birilerinin bu kıyafetleri aydınlatması lazımdı, Don Quijote misali. Çikolatadan yapılma Venus de Milo ve Prenses Eulalia, hepsi aydınlatılmalı.

En ideal şehir, mezbahalar ve kara kurumlu fabrikaların "geniş omuzları" üzerine kurulan şehirdir. Esas şehir tuhaf bir şekilde zalim ve pis. Diğeri, baş döndürücü beyazlıkta. İlkinde

tehlikedesin, ikincisinde güvende. Zafer kazanmış modernitenin gösterişi altında yardım eli uzatılmamış yirmi bin işsiz grevdedir ilkinde, seyirciler gözyaşlarına boğulur ikincisinde.

"Tanrı'ya şükür, şu garibanın hayatı bütün bu gördüklerimin ölçüsü değil," diye fısıldadı Kansaslılar. "Tanrı'ya şükürler olsun ki bütün bunlar mümkün olabilmiş."

Elektrik Çadırı'nın çatısında bir spot ışığı şöyle sorar gibi dönmeye başladı:

"Ne? Ne? Ne?"

Ressam Childe Hassam, Westinghouse'la Tesla'nın küçük krallığını mavi sulu boyayla ölümsüzleştirdi.

Elektrik Çadırı'nın ortasında elli adım uzunluğunda bir köşk yükseliyor: Westinghouse Elektrik & Üretim Şirketi. Tesla Çokfazlı Sistemleri. Üzerinde neon ışıklar yanıp sönüyor. Sırp şair Zmaj'ın ismi de mavi ışıklarla yanlarında yazılı. Tüm binadan hafif şiddetli şimşek sesleri geliyor, ışıklar çakıyor. Yalnızca giriş izni olan Uluslararası Elektrik Kongresi üyeleri ve eşleri Tesla'nın konuşmasına kabul edildi.

Westinghouse'un tanıttığı kodamanlarla el sıkıştı Tesla. Yaşamöyküsünü yazan Martin, dolgun dudaklı, küçük burunlu ve badem gözlü bir adam takdim etti: "Dünya dinleri konferansı için Hindistan'dan gelen misafirimiz, Swami Vivekanda!" Yabancının sıradışı gözleri Tesla'yı içine çekti.

Vivekanda, doğrudan konuya girerek, "Sizinle görüşmek istediğim bir mevzu var aslında," dedi.

Hevesle gülümsedi Tesla. "Görüşelim!"

Westinghouse sabırsızca öksürmeye başladı.

Köşk heyecan içinde. Kadife kaplı bir masa üzerinde, elektrik girdabı içinde dönen Colomb yumurtası. Büyük topların etrafında dönen küçük toplar, tıpkı güneş etrafında dönen gezegenler gibi. Orada gördükleri aparatların ne işe yaradıklarını diğer elektrik mühendisleri dahi bilmiyordu. Kimliği belirsiz kartografımız, gizemli bir şekilde nesneleri isimlendirme işinde.

Muhteşem gösteride, bir şapkaya sığabilecek küçüklükte osilatörler takdim edildi. Bir de ne işe yaradığını kimsenin çözemediği radyo vericisi tanıtıldı.

Tesla konuşmaya beyaz bir robdöşambrla çıktı. Yanındakinin saçları yavaş yavaş havalanmaya başlamışken, Tesla seyircilerin önünde ayakta duruyordu. Siyah saçları ortadan ikiye ayrılmış. Kulaklar dik. Gözlerinde fırtına öncesi bir sessizlik.

Kahramanımız adına endişelenmeye başlasanız iyi olur sevgili okur. O kadar kötü görünüyordu ki müsaade istemek zorunda kaldı. "Bay Westinghouse bu konuşmayı yapmak üzere birçok elektrik mühendisi davet etmişti ama aralarında tek sağlam ben kaldım."

Konuşmaya başladığında omuzları düşüktü ama konuşma ilerledikçe duruşu dikleşmeye başladı. Bir kez daha her yere nüfuz ederek maddeyle irtibat haline geçen bir şey olarak tanımladı elektriği. Lord Kelvin'in neredeyse Tanrı'yla eş tuttuğu bu maddenin çeşitli ve güvenli kullanım alanları vardı. Demir çubukların ısınmasından ve elektromanyetik alandaki kabloların erimesinden bahsetti. Elektriğin yenileyici ve iyileştirici bir yönü olabileceğine değindi.

Asistan Gano Dunn konuşmayı dinlemiyor, işaret verilmesini bekliyordu.

Tesla elini salladı.

Köşk karanlığa gömüldü. Giambattista Vico'nun üstü kapalı bahsettiği, Tanrı'nın insanlığa ilk zuhur edişini anımsatan şimşek işaretleri çaktı. Tesla'nın bobini, sönmeyecekmişçesine alev alev yanan bir çalıya dönüştü. Hafif cızırtılar eşliğinde yanan ampuller, cam tüpler. Robdöşambrlı adamın vücuduna iki yüz bin voltluk elektrik verildiği an heyecan doruktaydı. Elektrik kasırgasına dönüştü adam. Saçları dimdik havaya kalktığında insanlar dehşet içinde geri çekildiler.

"Aman Tanrım," diye bağrışmalar koptu.

Kendisine hâkim olmasaydı, zafer kazanmanın verdiği heyecanla Tesla'nın sıfatı dağılacaktı. Bitkinlik, yerini coşkuya bıraktı. Çatlak gülüşü ve mavimsi Musa boynuzlarıyla genişleyen dairenin içinde sağa ve sola döndü. Kimse dokunmaya yeltenemedi. Bedeninden ve kıyafetlerinden kesintisiz bir hale yayılmaya başladı.

"Nedir şu *güzelliğin hayali* denen şeyin manası?" diyen bir kadın sesi duyuldu.

61

HAYAL DÜNYASINDA

Thomas Commerford Martin, Tesla'yı saçlarında bir tutam beyaz olan bir kadın ve kemerli burunlu bir adamla tanıştırdı. Karanlıktan henüz kurtuldukları için gözlerini ovuşturuyorlardı.

Yabancının bıyıklarındaki bukleler sakallarına kadar varmıştı. Burnunu hafif kaldırıp kelebek gözlükleriyle Tesla'ya baktı.

"Robert Underwood Johnson," diye tekrar etti her bir heceyi bastıra bastıra, sanki Martin eksik tanıtmış gibi.

Yanındaki kadın baktığı her adamı bir bakışıyla muma çevirirdi. Gerdanlığı da en az gerdanı kadar göz alıcıydı. Burnunda gizemli bir "kendimden eminim" havası yayılıyordu. Gözleri acımasız ve ışıl ışıldı.

"Katharine Johnson," dedi.

Kahkahasıyla tüm Elektrik Köşkü kendinden geçti. Kahkahasını kesmeden Martin'e işaret ederek devam etti: "Niçin Bay Tesla'yı bir gün bize getirmiyorsun?"

"Söz, getireceğim," dedi Martin.

Katharine üç hafta sonra göz alıcı bir buket aldı Tesla'dan. Her iki eliyle ihtiyatlı bir şekilde kavradı. İlk bakışta dingin, sakin, hafif kemikli bir yüzü vardı. Kontrol altına alınamayan saçları gergin mizacını ele veriyordu. Gözleri de aynı şekilde.

Bir gülümsemesiyle etrafını saran haleyi tatlı likör çeviriyordu.

Yemek odasının köşesinde duran hasır sepet, mantar tıpalarla doluydu. Toskana mutfağından yemeklerle donatılmış masa Tesla'yla Martin'i şaşırttı. İtalya hayranı Johnson, yer yer uyuşmazlıklar olmasına rağmen Apenin mutfağıyla Fransız mutfağını bir tutuyordu. Sırf gurmeler için bir İtalyan restoranları rehberi yazabileceğinden bahsetti.

Yemekten yanakları kızaran misafirler, "Çağının ötesinde bir adamsın sen," diye övmeye başladılar onu.

Odalar ve koridorlar boyunca tozpembe bir hava esiyordu. Robert-Katharine çiftinin on altı yaşındaki kızları şimdiden çok güzeldi. Enerjisi boyundan büyüktü Küçük Owen'ın. Siyah labradoru vardı. Köpek kafasını sert bir şekilde masaya tosladı ama hiçbir şey olmamış gibi kuyruğunu sallamaya devam etti sonra.

"I. Richard Higginson olur kendisi," dedi Robert gelişigüzel.

Aziz Ives adında beyaz kedileri vardı bir de. Sürekli, görünmez bir şeyin peşinden koşuyordu.

"Kediler hayal dünyasında yaşar," dedi Katharine. Başka bir ima vardı gülüşünde.

Hararetli konuşma süresince Robert'la Nikola birbirlerinin sözlerini kesmeye başladılar. Martin de tatminkârca gülümsedi. Robert, Nikola'nın onca şiiri ezbere bilmesine şaşırmıştı.

"Sanat, hayatın dışında tutulamaz," dedi şarap kadehini bir kenara koyarak. "Sırf, gündelik hayat için fazla değerli diye."

"Tam olarak şair Jovan Jovanovic Zmaj'ın tarzı bu," dedi Nikola. Robert'ın Zmaj'ın şiirlerini okuyamamasına üzülüyordu. "Henüz çevrilmediler..."

Robert şiir muhabbetini kapatamadı. "Gerçekler tek başına işe yaramayacak," diye bağırdı. "Şiirin aleviyle tokat gibi çarptı mı, karşı konulmaz olacak."

Şair-editör diye biliniyordu Robert Underwood Johnson. Tesla, kısa bir süre sonra sihirbaz olduğunu da anlayacaktı.

New York'taki herkesi tanıyordu, bir nevi yetişkin Tom Sawyer'dı. Mark Twain'in yakın arkadaşıydı.

"Mark Twain niçin gelmedi fuara?" diye sordu Tesla.

"Aslında geldi ama..."

Mizahçı, Chicago'ya gelir gelmez hasta düşmüş, oteldeki yatağında on gündür istirahat etmekteymiş. Ağzında termometre, habire öksürüyormuş. Fuara da tam katılamamış dolayısıyla. Elli sentlik dünya turuna katılmamış mesela. Sabun asma köprüyü de görmemiş. Omuzları altın varaklı Yüce Meryem'in duaya durduğu egemenlik anıtı altından geçen Ana Kanal hakkında yazmamış. Dönme dolabın açılışını yapan ayı kostümü içinde kafasında yüzlerce tüyle gezen adamı görmemiş, Krupp Çadırı'ndaki top arabalarının ölçüsünü almamış. Kaybolan çocukları sakinleştiren polis memurları ve Balıkçılar Adası'nda domuz sucuğu siparişi veren çiftçi kalabalığını yara yara yürümemiş. Kanallarda gezinen elli elektrikli gondolu görmemiş. Değişimden korkmadığını ispat edip, değişimle kendinden geçen Yeni Amerika'yı görmemiş yani. Ne de bir ampul galaksisini yöneten Tesla'yla Westinghouse'u.

"Tabii seni sahnede ışık şelalesine dönüşürken de görmedi," dedi Johnson.

Kahire sokaklarında dans eden göbek dansçıları *Küçük Mısır*'ı da kaçırdı diye ekledi sıcak bakışlı Martin. Konyak kadehini masaya bıraktı sinirli bir halde. "Size sormak istediğim başka bir şey var. Edison'a niçin dava açmıyorsun, Westinghouse? Motorunu izinsiz kullanıyor."

Tesla muzip muzip Martin'e bakıyordu. "Bunu sana söylersem seni öldürmek zorunda kalabilirim," diye uyardı.

"Neden yahu?" Martin'in hiçbir şeyden korkusu yoktu.

"Çünkü asıl Westinghouse, Edison'un ampulünü izinsiz kullanıyor."

Gülmeyi kesip Hinduizm'in Aziz Pavlus'u olan Swami Vivekanda'yı andılar.

"Hiram Maxim onun hakkında ne derdi biliyor musunuz?" dedi Tesla. "İnsan, bütün Amerikalı vaizleri ve misyonerleri bir araya toplasa bile, kendisi hepsinden daha çok felsefe ve din bilgisi olan *kurtarılmamış ruh*un kanlı canlı örneğidir."

"New York'a geçecekmiş bir konuşma için, öyle duydum."

"Ben gider dinlerim," dedi Martin.

"Fuar görsel bir şölendi, böyle bir kalabalık en son Babil Kulesi'nin yıkılışında görülmüştür herhalde," dedi Katharine. "Bütün şehir ışıl ışıldı. Gözlerimizi kapadık, sonra bir de baktık ki harikalar diyarında pamuk şeker yiyoruz."

Martin gülmesi gerektiği için güldü.

Robert katılmıyordu karısına. Fuar hakikaten şahaneydi ama Chicago'nun hâlihazırda boğuşmakta olduğu sıkıntılarıyla kıyaslanınca göze boş görünüyordu. "Fuar bittikten sonra Gelecek Şehri'ndeki boş saraylara kaç grup evsiz yerleştirildi biliyor musun?"

Kısacası, muhabbete daldılar. Martin çoktan kalkmaya niyetlenmişti ama asıl geliş nedenleri unutulmuştu.

"Sen ne yapacaksın?" dedi Tesla'ya.

"Acelem yok," dedi omuz silkerek.

Robert'la ikisi devam ediyorlardı. Küçükken ikisinin de babalarının taşraya yollarının düştüğünü fark ettiler. Biri doktordu, diğeri rahip. Indiana çiftliklerinde yediği az pişmiş etin tadı hâlâ Robert'ın damağındaydı.

"Yüzümü yıkayabilmek için lavabodaki buz kalıbını kırmam gerekirdi."

Lika'daki çalıların haziranböcekleriyle kaplanıp nasıl kapkara olduklarını hatırladı Tesla. Dallar kırılırdı ağırlıklarından. Robert'ın ilgisini çekti. Tesla'nın yeni arkadaşı iyi huylu bir anekdotseverdi. Bu iyi huylu adam, kahkahaları da hayata olan ciddi yaklaşımının bir parçası olarak görüyordu.

Bu kahkaha atan adam, uluslararası yayıncılık kanununu çatır çatır kabul ettirmiş, arkadaşı John Muir'i Yosemit'in bir milli park olması konusunda ikna etmiş, kadınlara seçme ve seçilme hakkı verilmesini desteklemiş, *Century* dergisinin editörlüğünü severek ve otoritesinden ödün vermeden yürütmüş bir adamdı. General Grant'ın ahbabı ve yayıncısıydı aynı zamanda. Eski Başkan Harrison'ı da bilirdi, giderek ünlenen siyasetçi Theodore Roosevelt'le de pek sıkı fıkıydı.

"Gel şöyle geçelim," dedi Tesla'ya. Şömineye bir çam ko-

zalağı attı. Şömine birden alev aldı. Müsrifçe döşenmiş bir ev, Arap usulü taşlarla bezenmiş. Hasta edici derecede zarif duvar kâğıtları. İkiz denizanasını andıran Tiffany lambalarının yansıması bordo odaya yayılmış. Ceviz ağacı içerisinde tik tak eden güneş ve ayla, altınsarısı-gümüş saat. Kaç şarap kadehi kullanıldı, tablaya kaç dal tütün külü boşaltıldı o gece bilen yok. Venedik kadar güzeldi Katharine. Eteğini dizlerinin üzerine toplayarak piyanonun başına geçti. Büfedeki bardaklar şangırdamaya başladı. Labrador arka ayakları üzerine kalktı, Robert'la vals yaptılar. Elden ayaktan düşüren bir yorgunluk hissiyle, bir "Ah!" çekerek koltuğa bıraktı kendini. I. Richard Higginson tıslayan kaloriferle kavgaya tutuşmuştu.

"Köpeğim bir şeylerle sürekli kavga halinde, Luther'le şeytan gibi," dedi Robert. "Kapı çalar havlar, yağan yağmura havlar, şimşek çakar havlar."

Esnerken şahane görünüyorsun dedi karısına.

"Ben yatıyorum," dedi Katharine. "İyi geceler."

Ta gözlerinin içine bakarak, Sibirya kurdu mavisi gözleriyle Nikola'ya gülümsedi. "Arkadaş oluyoruz ha?"

"Sizce?"

Güzel yüzünden cilve akıyordu. Cevap verdi: "Olduk bile."

62

DÜNYANIN TEPESİNDE

Avrupa turu ve fuar sayesinde meşhur oldu Tesla.

Sıcak bakışlı Martin, Tesla hakkında o sihirli kelimeyi ilk kullanan kişi oldu *Electrical Review*'de: "Prometheus!"

Delmonico's'ta yanardönerli tabaklar, havai fişekli tatlılar servis edildi.

Herkesin Tesla'yı hatırlayacağı tuttu birdenbire. Eski arkadaşları yazmaya başladı; Strasbourg'daki dul Bauzain, hastalıklı amcası Brankovic, hatta Tannhäuser... Tesla'yı Viyana'daki düğününe davet ediyordu.

Varazdin günlerindeki fotoğrafta açlıktan kıvranan, perçemli oğlan nerede, şimdi dünyanın en tepesinde duran adam nerede. İmzası abartılı bir hal almış. Gergin ve buyurgan bir tavır var ellerinde. Masa örtüsüne bir sinek konsa, kaldırılıp yenisinin getirilmesini talep ediyor.

Leydi Astor'un salonu yalnızca dört yüz kişilik, Tesla'da onlardan biri. O kadarcık alanda müzisyenler bir dizi şey çaldılar: Marş, kadril, vals, polka, galop ve her kadril için bir çift daire dansı. Marş genellikle akşam yemeğinden önce çalınırdı. Biri yemekten önce, diğeri yemekten sonra taktığı iki çift eldiveni vardı Tesla'nın. Bu tip etkinliklere katılır ama dans etmezdi. "Valsi kafamın içinde yapıyorum ben, ayaklarımla değil," derdi.

Bir de şöyle derdi: "Aptal mı yahut hain mi olduğu belli olmayan bir kralın size şövalye nişanı takmasını beklemektense, kendi nişanınızı kendiniz takın."

Beşinci Cadde'nin en şık giyinen adamı olmakla övünürdü. Bastonunu ayakkabısının ucuna dayayarak şöyle derdi: "Giyim kuşam söz konusu olduğunda insanlar, karşısındakileri kendi kalıplarına göre yargılıyorlar ki bu da kendi giyim kuşamlarından anlaşılıyor zaten."

Eldivenlerini ve kolalı yakalarını yıkamazdı hanım evladı, atardı bir kenara. Bir sürü uzun bağcıklı ayakkabı yaptırmıştı bir ayakkabı ustasına. Gardırobundaki her bir kıyafet monogramla bezeliydi. Tazıyı andıran duruşu, ceketlerle daha bir kabarıyordu. Her pazartesi Stendhalvari bir kombin yaparak, kırmızı-siyah yeni bir kravat alırdı.

Dünyanın tepesinde takılıyordu son zamanlarda. Onu dünyanın en tepesine çıkaran, aslında keşfin verdiği hazdı. Kafasının içinde vals yaparken su üzerinde yürüyordu. Kıpırdak kulakları cennete uzanıyor, yıldızlar saçlarına karışıyordu. Duvar, çerçeve gibi dünyalık sınırlar yok oluyordu yaratılış dakikalarında. Zafer kazanmış bir eski Romalı oluyordu. Dane'nin hayaleti tam arkasında fısıldamakta: "İnsan olduğunu unutma."

63

ŞAPKADAN ÇIKANLAR

Ortalama bir Amerikalı, ailesini sever.
Geriye bir parça sevgi kalmışsa onu da Mark Twain'den yana kullanır.
Thomas Edison

Robert Underwood Johnson sihirbaz şapkasından ardı ardına Tesla'nın yararına sürprizler çıkartıyordu. Her defasında bir ünlü çıkıyor, çıkan ünlü de kendi şapkasını sunuyordu. Önce Antonin Dvorak'la tanıştırdı Tesla'yı. Prag'daki National Cafe'de karşılaşmalarını hatırlamış yahut hatırlamış gibi yapmıştı iki adam.

Century ofisinde gözleri parlayan bir genç adamla tanıştı Tesla. Sıcak ama kedilere has bir gülüşü vardı. Yüklüce bir bıyık, geniş alın, giderek azalan saçlarının yerini almak istiyormuşçasına dikleşen kapkara kaşlar, düz ve ince bir burun, parlak, mavi gözler...

Memur edasıyla selam vererek, "Rudyard Kipling," dedi.

Tesla *Hortlak Rikşav* kitabını övdü. Bir Amerikalıyla evli olan Kipling, Chicago'ya sövüp saydı, Doğu New York hakkında nahoş bir şekilde atıp tuttu, *bitmek bilmeyen iğrenç sokaklar, burnundan konuşan korkunç insanlar, Hotantolardan daha barbarlar.*

Ertesi cumartesi Robert, Tesla'yı Delmonico'ya davet etti,

bir de garanti verdi: "Seveceksin kendisini! Alev kırmızısı saçları var, baştan ayağa kırmızı, bıyıkları bile."

"Rönesans erkeği!" diye ekledi Katharine müstehzi bir ses tonuyla.

"Benvenuto Cellini." Martin hevesliydi.

Tesla'nın yeni ahbabı utandığında kan yalnız yüzüne değil saçlarına da gidiyordu.

"Şanslı herif," derdi insanlar. "Anası mübarek gecede doğurmuş."

Yanağındaki kırmızılıklar sağlık emaresi değil tüberküloz belirtileriydi. Stanford White!

"Namıdiğer iblis," diye ekledi Katharine.

"İblis derler bana," diyerek mütevazılıkla onayladı mimar.

Tesla, White'ın tebessümüne karşılık şöyle dedi: "Sana bir Boşnak hikâyesi anlatayım."

Bir adam bir adamla tanışır.
Adam yakışıklı, zeki, nüktedandır.
Sorar: "Sen de kimsin?"
Der ki: "İblisim."
"İmkânı yok," der adam. "İblis çirkindir, budaladır."
Adam hafiften gülümser: "Dedikodulara inanma."

Van Alen'dan akşam yemeğinden döndüklerinde, "Ali Baba'nın Çiftliği'nde başka hikâyeler var mı?" diye sordu Katharine.

"Bir ara uğra da bak istersen çiftliğe," dedi Tesla.

"Yalnız gelmem ama."

"Hay hay!"

İkiye bölünmüş kavun kantalup kokulu, yağmurlu bir günde Tesla'nın Beşinci Cadde'deki laboratuvarının önünde bir araba durdu. Gelenlerin başında gür kaşlı, dik duruşlu bir adam. Kim olduğunu ilk görüşte söyleyecek milyonlarca kişi var. Uyurken asla sigara içmeyeceği sözünün arkasında duran yazar:

Mark Twain!

"Hadi canım sen de!" demeye kalmadan Tesla'yı gözlerinden yakaladı. Fırtınalı kaşlarıyla iyi huylu bıyığı arasında gi-

dip gelen değişken bir yüz ifadesi vardı. Tesla'yla konuşurken bıyık nahiyesine bir gülümseme indi. "Çok çalışıyormuşsun, öyle diyor Robert."

"Düşünmeyi işten saymazsak dünyanın en tembel adamıyım," dedi Tesla.

"Ben öyle diyorsam öyledir genç adam," diyerek Tesla'nın sözünü kesti. "En tembel benim. İşten itinayla kaçarak geçirdim tüm hayatımı. Tamamladığım şeyler olduysa da iş edindiğimden değil oyun olarak gördüğümdendir."

Bir kaşı yukarı kalkık ve kabarık, diğeri aşağı taralıydı. Hikâye anlatmak için biçilmiş kaftandı ses tonu. Hafif hırıltılı, ara ara duraksıyor.

"Tann'ya şükür bu at hırsızlarının, kenafir gözlülerin olduğu dünyada Twain gibi eşine az rastlanan nüktedan bilgeler de var," diye geçirdi içinden.

Mizahçıları filozoflardan daha zeki buluyordu Tesla. Gençken koleraya yakalandığında kendisinin hikâyeleriyle toparlandığından bahsetti Twain'e. Yaşını başını almış çoğu yazar gibi Twain'in de ara ara yazdıklarının deli saçması olduğunu düşündüğü oluyordu. Tesla'nın sözleri somurtkanlığını kırdı, gözleri yaşardı.

Yaldızlı Çağ'ın ortalarında, çağa ismini veren adam hariç herkes zenginleşmişti. Gün içinde nereye gitse insanlar pişmiş kelle gibi sırıtarak, "Neşelendirsene bizi!" derlerdi.

Gece olunca odasını arşınlardı uykusuz soytarı. "Çoğu insan gibi ben de sabahı zor ediyorum," diyordu arkadaşlarına.

Johnson, "Bütün parasını işe yaramaz bir matbaa sistemine yatırdı, biliyorsun," diye fısıldadı Tesla'ya. Twain'in tüm gelirini, hatta karısı Livy'nin tüm çeyizini yutmuştu karadelik. Öyle bir borç batağına batmıştı ki Hartford'daki, yazarın kendi ruhunu yansıtan çok bacalı, süslü duvarlı evi satmayı bile düşünmüştü.

"Sen Amerika'ya göçmüşsün, ben de Amerika'dan göçüyorum," diye açılmaya başladı Tesla'ya.

"Belki elektrikli terapi aletleri yaparsın, ben de Avrupa'daki yaşlı zengin kadınlara satarım. Yan yanya kınşınz ne dersin?"

"Olur."

Twain ve arkadaşlarına yanardönerli siyah makineleri tanıttı Tesla.

Twain, yarı fısıltıyla, "Bu zamazingo hangi cehennemde kullanılıyor biliyor musun?" diye sordu Johnson'a.

"Eh işte."

Tesla, Vergilius'vari sert bir ses tonuyla, "Buraya bakın!" diye seslendi. "Henüz cehenneme adım atmadık ama az kaldı. *Per me si va ne la città dolente.*[34] Batıl inançları olanlar için oldukça rahatsızlık verici bir deneyim olacak."

Havada öyle bir elektrik vardı ki bir örümcek ağı üzerinde yürüyorlardı sanki. Her an odanın bir yerlerinden hayaletler çıkıp elleriyle yüzlerine dokunacaklarmış korkusuna kapıldı ziyaretçiler.

Tesla anlatmaya devam etti:

"Burada görmüş olduğunuz aletlerden bazıları daha önce görülmemiş yoğunlukta titreşim yayan aletler. Buradaki osilatörleri yeryüzü frekansıyla buluşturduğumda yalnız enerjiyi değil, mesajları da kablosuz olarak iletebileceğim."

"Ya bu nedir?" diye sordu Twain.

Tesla duymadı. "Güneşten insan kalbine kadar tüm enerji çeşitlerinin ömrü aslında belli frekanslarda yapılan vuruş ve titreşimlerden ibarettir."

Uzun parmaklarıyla ara vermeden saymaya başladı isimsiz nesneleri. Anlaşılır, gür bir ses tonuyla hızlı hızlı söyleyip geçiyordu, *bu budur, şu şudur*: "Bu bir osilatör, Brooklyn Köprüsü'nü yerle bir edecek güce sahip. Bu kendi kendini aydınlatabilen bir lamba. Bu bir gölgeölçer. Bu da cinim, lamba yerine bobinimde saklanıyor."

Bir manivelayı kaldırınca beş metrelik bir elektrik akımı ta odanın bir ucuna kadar dilini uzattı. Sesinin şiddetinden ziyaretçiler yere eğildi. Etraflarını saran minik yıldırımları ve beraberinde gelen tatlı çatırdamaları duyunca daha da büzüştüler. "Bunlar da küçük cinlerim," dedi Tesla.

Çekinerek ayağa kalktılar.

[34] Dante'nin *İlahi Komedya*'sının "Cehennem" bölümünden: "Cehenneme giden yol benden geçer."

"Az evvel şahitlik ettiğimiz şey, aslında etrafımızda ve yeryüzünde sürekli dolanan enerjinin abartılı hali."

"Bu biziz," dedi Twain boğuk bir sesle gülerek. Gözleri giderek daha da parlamaya başladı.

Odada şimşekler salınırken Tesla misafirlerine osilasyon şiltelerini tutan platform üzerinde kalmalarını tavsiye etti. Titrek kır saçlı, parlak bakışlı yaşlı yazar tavsiyeye ilk uyandı. Etrafı ışıklarla sarılı, hazır ola geçmiş bir horozu andırıyordu. Yorumu şu oldu:

"Harika bir şey bu."

"Dikkat e--" Tesla uyarmak istedi ama artık çok geçti.

Titreşimlerin bağırsak fonksiyonlarına anlık etkisi sonucu acilen banyoya koşmak zorunda kaldı yaşlı mizahçı. Twain yüzünde tuhaf bir ifadeyle dönüp geldiğinde hep bir ağızdan gülüşmeye başladılar. Mavi amiboyit ışığı altında bir şeyler içtiler.

"Fotoğraflarımıza!" dedi misafirler.

"Fotoğraflarımıza!" dedi Tesla.

Floresan lambalarıyla fotoğraflarını çekmişti Tesla. Koca burunlu Joseph Jefferson'la keskin yüz hatları olan Marion Crawford neşe saçan ortamın ilk ölümsüzleşen simalarıydı. Sonra Katharine'in asi saçları ve panik halindeki gözlerini çekti. Son olarak da aşağı doğru sarkan bıyığı ve bir elinde fişsiz yanan ampulle Twain girdi kare içerisine.

Bunlar ilk fosforlu fotoğraflardı. Takvim, rüzgârlı bir 26 Nisan 1894 gününü gösteriyordu.

64

COSÌ FAN TUTTE

Şömine başında oturmuşuz, fersiziz her ikimiz
Gel şunu üç yapalım, iki az kalıyor bağlanmak için hayata
Hele bir de kar yağıyorsa dışarıda...
Katharine Johnson'ın Nikola Tesla'ya mektubundan

Nikola Tesla yere bakıp gülümsedi. Robert Underwood Johnson bir kafiye uydurmak için tavana odaklanmıştı. Anne babası Katharine'le Nimrod'un fotoğrafları, olan biteni anlamaz bir ifadeyle şömine rafından kendisine bakıyordu. Babasının saç kesimi tipik 1850'ler; kabul etmek gerek, aptalca. Şahane bir kadın olarak bilinen annesi fotoğrafın azizliğine uğramış olsa gerek.

İki şiir işçisi, Jovan Jovanovic Zmaj'ın şiirlerini İngilizceye çevirmeye karar verdi. Biri birebir anlamı verecek şekilde çeviriyor, diğeri de hoş kafiyelerle işleyerek kalıplara oturtuyordu.

Sırpçadaki tıkıştırılmak tabirinin İngilizce karşılığını bulabilmek için yerinden kalktı, Japon panosuna yürüdü. "Dışarıdan bakıldığında basit bir dil gibi görünüyor Sırpça, hâlbuki o kadar dallı budaklı bir dil ki."

Johnson *Binbir Gece Masalları*'ndan bir öğüt verdi: "Öldükten sonra dönüp baktığında okumak istemeyeceğin bir şey yazma."

Oturmuş bir olgunluk vardı Robert'ın yüzünde. Kemerli burnunun büyük bir zindelik ibaresi olduğunu düşünürdü arkadaşları. Yakışıklı yüzü giderek Aziz Bernard'ın uysal ifadesini almaya başladı. Gün içinde üç defa aracılar vasıtasıyla haberleşiyordu şiir işçileri. Birbirlerine yazdıkları kısa notları Luka mahlasıyla göndermeye başladı Robert. Luka Filipov, Zmaj'ın bir şiirinde geçen Karadağlı kahraman.

İki arkadaş Robert'ın güneş ve ayla süslü konuşkan saatinin gölgesinde Zmaj çevirirken, Tesla'nın arabası kapıda beklerdi.

"Babacığım, bir şey rica edebilir miyim? Nick Amca'nın arabasıyla biraz dolaşabilir miyiz?" En tatlı gülüşüyle rica etti küçük Owen.

Arabanın tekerlekleri kauçukla kaplıydı, şok emilim mucizesi. Agnes'le Owen'ın ayakları altında İskoç kumaşıyla kaplı bir ısıtıcı vardı.

Arabayla sarı-mavi ışıklı yollardan geçerek parkın derinliklerine ilerleyen Johnsonlar bir süreliğine kendilerini yetişkin gibi hissettiler.

Dıgıdık dıgıdık!

Agnes ulumaya başlayınca kurt adama dönüşeceğinden korktu Owen.

Çocuklar arabada gidedursun, Robert da Tesla'yla Katharine'den konuşuyordu.

Düğün günü bir gazeteci kapınıştı gelin buketini. "Hamileyken karnından öperdim onu. Bebeğimiz Agnes'i kollarıma almadan önce dünyanın merkezi neresiymiş bilmezdim. Onu ilk kucağıma aldığım an kendi kendime dedim ki, 'Artık biliyorum.'"

Geceleri Agnes nefes alıyor mu diye kontrol etmek için kalkarmış acemi çift.

Kelebek gözlüklerinin ardındaki gözlerini kocaman açmış eski günleri yâd ediyordu. "Evlilik teklifim... Hudson sırtlarında bir tepeye götürdüm onu, o eşsiz manzara eşliğinde evlenme teklif ettim. Düğün arifesinde bana kızdı, nişan yüzüğünü ateşe fırlattı. Çıplak ellerimle korların içinde yüzük aradım."

I. Richard Higginson'ın hırlayarak kaptığı terliğini geri çekmek için hikâyeye ara verdi. Şirin şirin gülümsedi. "Barıştık sonra. Sımsıkı sarıldım ona. 'Bir adamla bir kadın sarıldıklarında evrende bir kale kurulurmuş,' dedi bana." Sustu, gözleri doldu. "Hiç unutmam o günü."

Mucitle şair arasında Seneca'nın öveceği cinsten bir Romalı arkadaşlığı kurulmuştu kısaca. Ne zaman Tesla'nın başı sıkışsa Robert çekleriyle imdadına yetişirdi. Kendisinden beş yaş büyük olan Robert, Tesla'ya ağabey olmuştu. Nazik, mütevazı ve Dane kadar mesafeli değil.

Galaksinin merkezindeki kadın Lexington Bulvarı 273 numarada, hâlâ çekici. Saçları konyağa daldırılıp çıkarılmış gibi. Banyodan sonra çırılçıplak aynanın karşısına geçer, yüzüne kremler sürer, parmaklarını kalçalarında gezdirirdi. Evet, hâlâ güzelim! Tüberküloz atlatmış olmasından dolayı, boğazını dinlendirmek üzere o yılın birkaç ayını Colorado'daki sanatoryumda geçirirdi. Çoğu muhafazakâr kız gibi o da belli kurallarla yetiştirilmişti: Mümkün mertebe tatlı ol, gerektiğinde diş göster, ölüm döşeğinde bile hanım hanımcık ol.

Yazık ki mütemadiyen bir telaş halindeydi kadın kahramanımız. Etrafındaki insanların yanındaki şen şakrak tavırları bir hataydı. Bir defasında teyzesinin şu sorusuna maruz kaldı: "Delirdin mi Kate?"

Robert Underwood Johnson karısının bu hallerine hayrandı. Karısının fikirlerini açık açık dile getirmesine müsaade eder, gülümser geçerdi. Dışa vurumculuğu abarttıkça daha bir tuhaf görünüyordu Kate.

"Düşünmek, dünyanın kuruluşundan bu yana hoş karşılanmamıştır," der ve rahatlatırdı düşünceli kocası.

Kadınların, hayatın getirdiği kısıtlamalara daha çok maruz kaldıklarını düşünüyordu Robert. Katharine öyle değildi. Kedileri Aziz Ives gibi görünmez bir şeyleri kovalıyordu sürekli. Darlanıyordu. Kelimenin tam anlamıyla mutlu olmadığı için kendisini suçlu hissediyordu. *Diğer boyuta, hiç kimsenin ayak basmamış olduğu, ayak basmanın mümkün olmadığı boyuta* geçmek istiyordu. Avuçlarından kayıp giden gençliği ona azap

veriyordu. Gerçekten ama gerçekten muhteşem, harika bir şeyin özlemini çekiyordu. Mantık çerçevesinde yürütülen hayat tatmin etmiyordu onu.

"Bu kadar bencil olma," dedi kız kardeşi.

Ne aradığını bilmez bir halde, saklı bir mucizenin peşinden koşuyordu.

"Ne mesela?" diyordu diğer kız kardeşi.

Tesla'nın getirdiği güller masada sallandılar.

Gazeteler onu yazıyordu. Aşın düşünmekten maviye çalan gözlerini ve zekâ emaresi olan uzun parmaklarını es geçmiyordu hiçbir gazeteci. Tertemiz bir ruhu vardı toplasan elli dirhem etmeyecek bu aşırı uzun adamın.

Utangaç bir ruh, ne giyse yakışan bir fizik...

Rüyasında incir çiçeği vermişti kendisine, oysaki yoktu öyle bir çiçek. Zekâ belirtisi olan, alışılmışın dışında uzun parmaklarıyla kendisine dokunduğunu görmüştü. Şu dizeler döküldü sonra:

En fena ahlâksızlıklara sürükler merak
Saflığın hayaliyle yola çıkan ruh, şaşkın
Kutsal çamaşıra el uzatırken bulur kendini
Bir zamanlar İsa'nın çıplaklığını örtmek için kuşandığı

Tesla'yı sırf ışık altında çıplak hayal etmiyordu.

Ne vücut ama! Yazık ediyordu. Ölü yıkar gibi tek başına mı yıkanıyordu banyoda?

Nasıl bir alevdi, bedenini kasıp kavuran?

Güller masanın üzerinden göz kırpıyorlar.

Tesla'nın hafıza kaybı yaşadığını, kurtlarla mücadele ettiğini, kaynar kazana düşüp ölüm tehlikesi atlattığını öğrendi. Her daim tükenmişliğin, bir felaketin eşiğinde geçmişti yani hayatı.

"Ne zor bir hayat!" diye fısıldadı Robert'a şefkatle.

"Görünmezim, görünmezim ben!" diyordu içinden küçük bir kız çocuğu gibi.

Kimse ona, onun Tesla'ya baktığı gözle bakmıyordu.

İnsanların ellerinde ve kalplerinde gezinen mikroplardan korkardı Tesla. İçindeki sıcak ve soğuk sevgi her daim savaş

halinde. Hayvani sıcaklığa değiştiği insanlar, dünyanın kalbindeki soğuk alevden o kadar uzakta ki.

"Fazla samimi," diye devam etti Katharine. "Biraz ürkütücü değil mi?" Materyalist dünyayla manevi dünya arasında gidip gelen bu masum mizaçlı tipleri iyi bilirdi. Yolda bir dilenci görse, bir şey vermeden geçemeyecek bir tipti Tesla. Delici bakışlarının yanında bir de acı verici bir farkındalığı vardı. Tesla'nın içindeki o muzip oğlan çocuğunun, taşkınlığın, kendi içinde döndürdüğü geyiklerin gayet farkındaydı. Muhatabını etkisi altına almaya bayılıyordu. Fakat öyle bir şey daha vardı ki bunun farkında olan tek kişinin kendisi olduğunu düşünüyordu: Ara ara donma refleksine tutulup bir sonsuzluğun içine dalıyordu Tesla. Dehşete kapılan gözlerinde elektrik ve buzun bir noktada kesiştiğine şahitlik ediyordu. Ona baktığında, bu dünyada olduğu kadar kendisine ait başka bir dünyada da yaşayan bir adam görüyordu.

"Buradayım ama değilim de!" diyordu o esrarengiz, cingöz bakışları.

Üçlü piknikler yaptıkları o günlerde kahkahası eksik olmuyordu Katharine'in, bülbül gibi şakıyordu.

Masanın üzerindeki güller hâlâ göz kırpıyor.

Tesla ve Johnsonlar, arkadaşları Ignacy Paderewski'nin Chopin eşliğinde aslan yelesi saçlarını savurmasını seyrediyorlardı. Kimi zaman koca burunlu Joseph Jefferson, kimi zaman da keskin yüz hatları olan Marion Crawford eşliğinde Metropolitan'a gider, tenor ve sopranoların alevin kuru çimenle buluşmasını andıran seslerini dinlerlerdi. Schopenhauer, "Müzikle buluştuğumuz zamanlardır gerçeği en derinden tecrübe ettiğimiz zamanlar," diye fısıldadı Katharine Johnson'ın kulağına. (Tam Robert'lık.) Tesla'yla Robert, localarında Sırp şiiri çevirileri hakkında fısıldaşıyorlardı. Kulisteki sanatçılar bilge Venedikli Lorenzo Da Ponte'nin Mozart tarafından büyüleyici bir besteye dönüştürülen satırlarına çalışıyorlardı.

Katharine ara ara Tesla'ya kaçamak bakışlar atıyordu. Aklı beş karış havada bir gülüşle, haftada bir eve davet ediyordu adamı, "Baron Kanek bizde olacak, siz de gelin... Helen Hunt Jackson, Senator George Hurst geliyor... Gel de Ann Morgan'la tanış... Gel!"

Alçaltıcı ve çirkin ihtiyaçlarının peşinden gitmesin kabul, peki niçin en azından kendi tercihlerini yaşamasındı insan? Adil mi bu? Yaradılışının kendisine sunduğu bu cömertlikten niçin mahrum kalsındı? Kendi öz varlığının en içten arzularından, sıcaklığından... Bu bir şeylere susamış halinden dolayı niçin cezalandırmalıydı kendini? Bir şeye olan açlığı lime lime etmişti içini. Bir an önce yüzeye çıkmazsa boğulacak olan, nefesini tutmuş bir dalgıç gibi hissediyordu kendini. Karda kıyamette çırılçıplak kalmış gibi. Hemen, o an bir sıcaklık bulamazsa kalbi soğuktan duracakmış gibi. Daha fazla dayanamıyordu artık. Kalleş gözyaşları yetişiyordu insanoğlunun imdadına.

Neden kendi kendiyle yetinen varlıklar olarak yaratmadın bizi Tanrım? Her daim bir şeylere açız, susuzuz. Kadınlara aç erkekler, erkeklere aç kadınlar.

Kırmızı perde soldan sağa açıldı. Sahne ışığa boğulmuş, Ferrando başladı söylemeye:

Dorabella'm
Yapmaz öyle şey
Sadıktır da güzel olduğu kadar
Cennetlik

Guglielmo karşılık verdi:

Fiordiligi'm
İhanet etmez bana
Denktir vefası
Tatlılığına

65

BUZDAN SARAY

NIKOLA TESLA'NIN KATHARİNE JOHNSON'A MEKTUBU

Muhteşem Peter bahtsız yeğeni Kurlandlı Anna'yla gırgır geçti düğün gününde. Düğünden hemen sonra kadın dul kaldı.

Anna bütün gençliğini şehirden uzakta, yağmurlu Baltıklar'da geçirdi. İnce dudaklı, soluk benizli kadın St. Petersburg'a imparatoriçe olarak döndüğünde, kendisine yapılan sadist yakıştırmasını değiştirmek için en ufak bir çaba sarf etmedi.

Yüzünde acı çeken bir ifade vardı bunları yazarken. Hızla yazmaya devam etti.

Anna, hizmetlilerine buzdan bir saray inşa etmelerini emretti.

Buzu nerden bulmuşlardır bilmem, Neva'dan mı yoksa Finlandiya göllerinden mi... (Hakikaten bilmiyordu.) İnsanın etini lime lime eden o dondurucu soğukta buz kütlelerini inşaat alanına getirmelerinin haftalar aldığını biliyorum ama. Ellerinde kazmalarla işçiler, perukalı mimarlar fır döndüler yükselen buzdan duvarların etrafında. Üflemeli, yaylı çalgılarla kutlandı sarayın tamamlanması. Şeytani havai fişekler pencereleri, kuleleri yalayıp geçti. Her yer, her şey buzdandı; kümbetler, sütunlar, tırabzanlar, merdivenler, avizeler... Buzdan, kör bakan heykeller... Işıldayan odaların hiza çizgileri buzdan.

Bir soluklanıp devam etti:

Anna, iki saray hizmetlisinin evlenip geceyi buzdan sarayda, buzdan bir yatakta geçirmelerini emretti.

Gülümsemiyordu artık. Alaycı dudakları donakaldı. Kaşları seğirmeye başladı. Mazoşistçe yazmaya devam etti:

Rüyamda o iki hizmetli bizdik.

Yatak sırtlarımıza yapışmış, etimizi kesiyordu.

Nazik dokunuşlarla kat kat çoğalıyordu buz sarayın ışıltısı.

Ürpermiş gözlerle birbirimize baktık.

Tutkudan mı titremekteyiz yoksa elmas pençelerine düştüğümüz ölümün korkusundan mı?

Sarayın parıltılarıyla baştan çıkmışız.

Tek nefes olmuşuz, nefes alıyoruz.

Buhar soluyoruz geri.

Mobilyalar yarı saydam, buzdan.

Karyola ve sayvanı buzdan.

Sana meyilli kollarım maviye çalmış.

Gözlerin gümüşçünleri andırıyor.

Buzdan pudraya bulanmış gibi kır saçların.

Bir hayalet neşesiyle bakıyorsun bana.

Düğün için atılan havai fişeklerin patlamalarını duyuyoruz.

Soprano söylüyor: "İster insanların dilinden konuşayım, ister meleklerin... Aşkın dilinden konuşmadıktan sonra..."

Saçlarım kar tozuna bulanmış.

Dışarıdaki yaylı çalgıların kederli müziği susmak üzere.

O iki hizmetli bizdik hayalimde, buzdan yatakta bir gece geçirdik seninle.

66

KÜT KÜT!

Tavsiyemi dinleyin ve mutluluktan başka bir şey aramayın.
Herman Melville

"Acımadığım bir adamı sevemem," dedi Katharine.

Nereden hatırlıyordu bu cümleyi Nikola?

"Neden?" dedi bir yandan hatırlamaya çalışırken.

"Çünkü insanoğlu ölümlü, hayat nedir bilmiyor, tıpkı benim gibi."

Ekim ayında bir öğleden sonra *Century* ofisinde buluştular. Custer'ın dul kalan eşiyle görüşmesi vardı Robert'ın; kocası hakkında bir kitap yazmayı düşünüyormuş. Hal böyle olunca Nikola'yla Katharine Central Park'a gittiler.

"Ne harika bir gün," dedi Katharine. "Gökyüzünün maviliği içime doldu."

Kahverengi-sarı pastırma yazı sıcağında gezindiler. Havada dolaşan tatlılıktan ve neşeden nasiplenmemek mümkün değildi. Etrafı önemsemeyen bisikletliler geziniyordu parkta. Tekerleklerin altında çakıl taşları ve pelitleri eze eze gidiyorlar. Sincaplar çimenleri aşarak ağaç altlarında birbirlerini kovalıyorlar. Ani bir rüzgârla savruldu patikadaki sarı-kırmızı yapraklar.

"Şu güneş vuran bank tam bizlik," diye işaret etti Katharine.

Dişi bir şefkatle işaret etti Tesla parmağıyla. "Sincaplara bak!"

Üç kere sekip bir dalın önünde durdu sincap. Kuyruğu kafasının durmakta olduğu yeri aldı bir sonraki adımda. Bir başka sincabın ayaklarını takip ederken ağaç gövdesine toslad. Sonra kuyruk kuyruğa dallar arasında birbirlerini kovalamaya başladılar.

"Ritimler, ritimler..." diye mırıldanmaya başladı Katharine.

Bütün dünya güneşe teslim. Katharine'in ağzının kenarında, gözlerinde, her yerde güneş.

Göl yüzeyi maviden karaya çalıyor. Ördeklerden bazıları sahilde bir şeyler gagalıyor, bazıları yüzerken uyuyakalmış.

Heraklitos'un görünmez alevi esir almış dünyayı. Bu dünyanın en göze çarpan sembolü Musa'nın yanan çalıları değil miydi?

Küt küt! Küt küt! Güneşin göle vuran yansıması gelip kirpiklerine oturdu.

Arılar, yaratanın şerefine coşkuyla vızıldıyor.

Hepsi birer *süper-vızıldar*.

Güneşli günün hipnotize edici tekerrürleriyle bütünleşti mistik bilim adamımız.

Küt küt!

Etrafındaki her şey onun etrafında dönüyordu sanki. Dalgalanan göle, sallanan ağaçlara baktı; Katharine'in, kalbini küt küt attıran gülümsemesine bakakaldı. "Güneşten insan kalbine kadar tüm enerji çeşitleri, aslında belli frekanslarda yapılan vuruş ve titreşimlerden ibaret." En sevdiği konu üzerine kafa yoruyordu.

Ya huzur? Farklı titreşimlerin ortak bir ibrede buluşması huzur.

Adam biliyor, kadın hissediyor.

Katharine, ağzını büzüştürüp burnundan derin bir nefes aldı. Bir şeye odaklanmıştı. Yumruk yaptığı elindeki eklemler bembeyaz.

"Rüzgârda savrulan ağaç tepelerinin oluşturduğu dipsiz girdaptan güzel şey var mı?" dedi heyecanla.

Bir süre birbirlerinin gözlerinin içine baktılar, sonra bakışlarını kaçırdılar. İkisi de sus pus. İkisi de tek kelime etmeden ne kadar beklemişlerdi, farkında bile değiller. Sessizliği ilk bozan Katharine oldu.

"Hâlâ aynı yerde miyiz?" diye sordu omzundaki görünmez bir şeyi silkelerken.

"Akıyoruz, akıyoruz aynı su gibi," dedi adam.

"Akıyoruz, akıyoruz aynı bulutlar gibi," dedi kadın.

Ertesi günkü akşam yemeği davetini geri çeviremedi. Çocuklar yine arabasıyla gezintiye çıktılar. Küçük Owen gelen geçene dil çıkartıyor, ablasından azar işitiyordu. Tesla uzun süredir uğramıyordu Lexington Bulvarı'na, geç akşam buluşmaları oldukça keyifli geçti. Robert, Katharine'den daha çok güldü. Gülüşü, çakırkeyif kahkahasına bıraktı yerini. Küçük Owen'ın mantık soruları sormaya başladığı zamanları hatırladı: Körler de rüya görür mü? Hayvanları adalara kim taşımış? Hep bir ağızdan güldükten sonra sessizliğe büründüler. Kadehlerindeki bir şeye daldı gözleri. Katharine başka bir odaya geçip geri döndü. "Robert'ın yayımlanmamış şiirlerinden okuyayım size."

Ustalıkla okumaya başladı. Sesi gür, duyguları kontrol altında. Başlık: "Önseziler". Katharine'in yüzüne yansıyan mum alevi daha ilgi çekici geliyordu Tesla'ya.

Aminler, bir zamanların latifesi
Şimdi kaderin habercisi
Dualarsa en iyisi
Kabul olsun, olmasın

67

BOĞAZINDAKİ DELİK

Nikola Tesla'nın laboratuvarının tahribi ve ev sahipliği yaptığı onca ilginç nesne, tek bir adamın kaybından daha büyük. Dünya çapında bir felaket.
New York Sun, 13 Mart 1895

Kapıyı açar açmaz, "Yangın var!" diye bağırdı biri.

Frakını adamın çıplak bedenine sarıp sendeleyerek bir araba durdurdu. Atın toynaklarından alev çıkıyordu sanki. Yağmuru saymazsak hiç yıkanmamış, leş gibi tütün kokan arabaya atladı. Szigety'nin ölümünü haber verdikleri saatten daha erken bir saatti. Sabahın beşi! Toynak sesleri beynine beynine iniyordu. Arabanın kapısını açar açmaz saçlarına is doldu.

Bacaklarını ayırmış önünde duran polis emretti: "Dur!"

Polisi kenara itip kül olmuş binanın merdivenlerini çıkmaya başladı.

Yağ, kara su. Erimiş teçhizatlar.

Ciğerleri tahriş oldu, öğürmeye başladı.

Neredeyse bayılacaktı.

Duvarlar kül ve is tabakasıyla kaplanmış.

"Kül olduk!" dedi, kaskatı kesildi.

Acıdan yüzünü tırmalayan bir kadın... Biri ölmüş yangında. İki kat göçmüş, tüm makineler dördüncü kattan ta ikinci kata çökmüş.

Şaşkınlıkla etrafa bakınıyordu. Yok, olamazdı öyle şey, her şeyi buradaydı.

Kişisel müzesi. Makaleleri, notları. Makineleri.

Hafızasını kaybetmişti bir keresinde. Şimdi de bir şeylere yüklediği hafızayı kaybetti.

Dünyadaki en ilginç yerlerden biri yandı kül oldu, yanmış bilet gibi. Misafirleri burada amiboyit mavisi içinde yüzerken bir şeyler içerler, burada hayalet ellerin kendilerine dokunacağından korkarlardı.

Bütün emeği buradaydı!

Vivekananda, bir defasında Tesla'yı çok kollu Şiva'ya benzetip dalga geçmişti. Bir eliyle, daha sonra X-ışını olarak anılacak ışınlar üzerinde çalışıyordu. Gitti! Diğer eli, gelecekte robotbilim denilecek olan şeyle meşguldü. O da gitti! Üçüncü eliyle sıvı oksijen üretmeye çalışıyordu. Tabii ki o da gitti! Buharı elektriğe dönüştürüp ilave olarak terapi etkisi yaratan buharlı dinamo projesi vardı bir de. O da yalan oldu. Deney aşamasındaki yanardönerli lamba tahrip olmuş. Otuz blok ötedeki Gerlach Otel'le laboratuvar arasında kablosuz iletişime çoktan başlamışlardı Koloman Czito'yla. Tam da Gerlach'tan Hudson'daki bir buharlı gemiye mesaj göndermek üzereydiler.

İlk soruları buydu: "Laboratuvar sigortalı mıydı?"

Czito'ya dönüp başını iki yana salladı. Değildi.

"Neden?"

"Tıpkı hayat gibi, değeri paha biçilmezdi."

Gün, pembeliğiyle doğudan göz kırpmaya başladı. Şafak söktüğünde arkadaşları Tesla'yı bulmuşlardı. Uykusuzluk ve duman yüzünden gözleri kan çanağına dönmüştü.

Czito, Tesla'nın hayat hikâyesini yazan Martin'e; Martin de Johnsonlara haber verdi.

"Nasıl olmuş?" dedi Martin kısılmış sesiyle.

Nasıl olur? New York'un koca binaları nasıl kibrit çöpü gibi yanar gider? Bali mi ısıtıyordu bu insanlar odalarında, yoksa deri mi tabaklıyorlardı? Ya da lamba mı devriliyordu yanlışlıkla?

"Kısa devre yapmış olma ihtimali var mı?" diye sordu Martin.

Tesla omuzlarını silkerek, "Evet," dedi açıkyüreklilikle.

Kısa devre yapmış olması imkânsızdı aslında. Eğer öyleyse, üçüncü kattaki ailenin ölümünden de Tesla sorumluydu bir bakıma.

Katharine Johnson, Tesla'nın omzuna elini koydu, şiş yüzüyle Tesla'ya yakalanmak pahasına sordu: "Kim yaptı bunu?" Whyolar gider Hudson Dusterlar gelirdi yerine. Atları zehirleyip göz oyacak, kundakçılık yapacak adam çoktu şehirde.

Belki de kundakçılar, devleşen gölgeleri eşliğinde, kavurucu alevler cayır cayır harlamaya başlarken tüymüştü.

Kim yapmış olabilir böyle bir şeyi?

Mekâna şöyle bir baktı. Sus pus. Yorgun düşmüş itfaiyeciler teçhizatları toparlıyordu.

Küllerden ibaret bir harabe, her yer sidik kokusu.

Dışarıdaki soğuk dünyayla içerideki sıcak dünya bir kez daha yer değiştirdi. Bir efsaneye göre, katledilen bir canavarın organlarından kurulmuş dünya. Derinin hemen altında kaos hazır olda, her bir parça kendinden bir parçayla tekrar birleşmenin derdinde. Soğuk, sıcağın yerini aldı ve bir kez daha buzdan bir cehenneme dönüştü dünyanın merkezi.

Bir fıçı içine konup Niagara Şelalesi'nden bırakılmış gibi hissediyordu kendini.

Rüzgâr Tesla'yı içine çekti, sanki ilk kez görüyormuş gibi.

Kaderi kendine ihanet eden, ağır darbe alan ne yapsın? Ayaklarının altındaki toprağı hissedemez oldu. Bir ayağını diğerinin yanına koydu.

Vücudunu toparlayabilmek için kendini şöyle bir sıktı. Yumru olmuş kaslarını bir dakikalığına olsun gevşetebilirse boğazındaki delik genişleyip bedenini aşacak, griden maviye çalan şafakta yok olup gidecekti.

68

RUH BİLE

Ruh, akrebin soktuğu sarhoş bir maymundur.

Petrovo Selo'daki kardeşi Angelina feryat ediyor, "Sana birkaç defa yazdım ama cevap alamadım."

"Petrovo Selo," diye fısıldadı kendi kendine Tesla. "Dünya haritasında nere düşüyor?"

Rijeka'daki kardeşi Marica şikâyetçi, "Nereden başlasam bilemiyorum çünkü tek satır yazdığın yok."

Mektupları çekmecede sararmış. İnce bıyıklı solgun adam öylece mektuplara bakmakta. O hayvani sıcaklıktan eser yok.

"Buhar olup havaya karıştın herhalde." Endişelenmişti Katharine Johnson. "Ne âlemdesin?"

Acıdan transa geçmişti, atacağı her adımda durup düşünüyor: Sola dön! Şimdi sağa! Duraksamadan bir şey yapamaz hale gelmiş, artık olmayan bir şeyin eksikliğini çekiyordu çaresizce.

Belki de laboratuvarı kundaklanmıştı.

Sürekli serap görerek dolanıyordu şehirde. Emerson'un sözlerini tekrar edip duruyor: "Toplum her daim kendisini oluşturan bireylerin insanlığının kuyusunu kazar."

"Neredesin?" diye soruyordu Katharine her mektubunda.

Brooklyn Köprüsü'nden geçip bacaları tüten çatılara bak-

tı. Vivekanda'nın, bütün dinlerin anası olan Hinduizm ve Buda'nın Dört Soylu Hakikati üzerine derslerine katıldı.

"Evet," diyordu Vivekanda nağmeli, hüzünlü sesiyle. "Buda, bir kıssayla vedalaşır sadık arabacısından: Kuşlar küme küme aynı dala konar, sonra farklı yönlere uçarlar. Bulutlar gökyüzünde birleşip ayrılırlar. Budur dünyalıkların kaderi."

"Her şeyin özünde boşluk vardır," diye ekledi badem gözlü bilge. "Fani ne varsa hepsini ebedi kılmak istediğimiz için bu acılar. Kuşlar ötüyor: Her şey geçici. Gerçek değil hiçbiri. Ne bir insan kalacak geriye ne de mekân. Emniyet saplantımızdan dolayı zihinsel bir köleliğe itiliyoruz."

Dinlerken gözlerinde mor gölgeler belirmeye başladı. Duydukları karşısında hem dehşete düşmüş hem ferahlamıştı.

Çalılar ve yüksek binalara kâğıt taşıyan vagonlar rüzgârda sallanıyordu. Gümlemeler, gürlemeler, böbürlenmeler geliyordu Brooklyn civarından. Pencereden dışarı bakıyor, sokakların acımasız şiirinden şamar yiyordu.

"Kendine inanmayan insan, ateisttir." Küçük, hokka burunlu hoca gülümsedi. "İnanç, içimizdeki ilahi varlığı açığa çıkarır. Kendine inancını yitiren insan ölmüştür."

Yükseltilmiş demiryolundan gelen sesler binayı gümbürdetip titretirken Vivekanda kendinden emin bir şekilde iç geçirdi: "Her şeyi bir kenara itip dünyaya sırtını dönen, nefsine hâkim olup sadece huzur arayan, olmuş demektir."

Başkalarının gerçekliğiyle her daim savaşta olan Tesla'ya merhem oldu bu sözler.

Bütün New York Tesla'nın nerede olduğunu merak ededursun, o vaktini Vivekanda'yla geçiriyordu. Yani kendi kendine vakit geçiriyordu bir bakıma.

Brooklyn'deki uzun, bitmek bilmez öğleden sonraları, Tesla'yla Vivekanda metaforlardan konuşurlardı. Kimseye anlatmadığı şeyleri Vivekanda'ya anlatırdı. Alnına ışık dolduğu anlardaki o hezeyanlı hazla nasıl başa çıkmaya çalıştığından, o dakikalarda dünyayı terk edip meleklerin diliyle Tanrı'yla konuştuğundan söz ederdi.

Don Quijote'vari bilim adamıyla kısa boylu bilgenin ne çok ortak yönü vardı. Hayat boyu her türlü cinsel istekten sa-

kınılmasını öğütlerdi Vivekanda. Evlerinin önünden dilenciler geçerken annesi onu odaya kilitlemek zorunda kalırdı.

"Merhamet edin evlatlarım, yoksula, cühelaya, mazluma merhamet edin..." Öğretilerini sayıyordu keşiş.

Sevdiği kitaptan ya da ansiklopedilerden sayfalarca alıntı yapabiliyor, iki kez duyduğu şeyi harfi harfine ezberden söyleyebiliyordu.

Tesla da aynı şekilde fil hafızasına sahipti. Gözlerindeki derinlik bile benziyordu.

Dalgalanan, değişken, akışkan bir dünyadaydılar.

"Ne bir insan kalacak geriye ne de mekân," diye tekrarladı Vivekanda. "Bir gün, Bay Tesla, kendinizi dahi geride bırakacaksınız."

Simalar, dağlar, granit evler değişecekler, aynı bulutlar gibi. Ama daha yavaşça.

Bitmek bilmez bir dalgalanma, çözülme içinde olan dünyada her şey buharlaşıyor; nesneler, bedenler, varlığını bağrımızda hissettiğimiz ufacık yıldız bile.

Ruh bile.

69

1896 GÜNLERİ

Fakat hikâye burada bitmedi, adil olmazdı bu.
Konstantinos Kavafis, "1896 Günleri"

Stanford White, "Son zamanlarda Tesla'yı gördünüz mü?" diye sordu Johnsonlara.

"Hayır."

"Kaldığı otele bir not bıraktım," dedi yuvarlak gözlü Martin.

"Ee?"

"Ses gelmedi."

Asistanları George Scherff'le Czito kollarını kavuşturmuş, hiçbir fikirleri olmadığını söylüyorlar.

Tüm şehir merak içinde, "Tesla nerede?"

Sualtında ya da bir ayna ardında gibi hissediyordu Nikola. Yağmurdan yapılma peruk takan bir adam gibi.

Neredeydi?

BİR KIZ ÇOCUĞU

Mulberry Street'te bir kız çocuğu büyükannesinin perdelerinden kendisine etek yapmış, oyuncak bebeğini doyuruyordu. İşi bitince bebeği kenara koyup evlerinin önünde oturmaya başladı. Gelip geçen gölgelerle bölünen sokağı seyrediyordu.

Babası şimşek çakarken, bir çiçeği koklarken, yeni bir elbise alındığı vakit okunacak Hasidik duaları bilirdi. Yeşiva'da aksi bir Litvanyalıyla vakit geçirirdi. Ne zaman bir araya gelseler tartışmaya başlarlardı. Ya Musa ibn Meymun olurdu mevzu ya Haham Nachman.

"İnsan ilahi ışıkla aydınlanabilir!" dedi babası. "Peygamber olabilir."

"Fakat asla Tanrı olamaz," dedi Litvanyalı.

Masada biraz lahana piruhi, çavdar ekmeği ve ringa balığı vardı. Beş kişi için anca üç kişiyi doyuracak yemek. Çok az bu, çok az, cimri baba. Kimi doyuracak bu, aksi baba!

"Az olabilir ama," dedi baba çaresizce kollarını iki yana açarak, "Tevrat okurken her şeyi unutuveriyorum, fakirhanemiz saray gibi görünüyor gözüme."

İngilizce bilmediği için büyük çocuklarının kendisine saygı göstermediğinden yakınıyordu anne. Pek alengirli bir dilmiş gibi. Kız kardeşi Becca'nın üfürdüğü mavi sabun baloncukları havada patlamadan uçuşuyordu. Birazdan hikâyemizin kadın kahramanı ilan edeceğimiz kızımızın içinde nedensiz bir neşe vardı.

İç avluda esrikli bir hava vardı.

Kızın adı Miriam. Gece olunca bir halı parçasına bürünür.

Tavan, yeşil bir küf lekesi ya da şeytanı andırıyor desek daha doğru olur.

Hayatta kendisini nelerin beklediğini düşünür dururdu düşünceli kız. Weiss'ın şeker fabrikasında mı çalışacaktı büyüyünce? Evlenecek miydi? İyi bir şeyler olacak mıydı hayatında?

O saniye ışıltılı bir araba yanaştı ana kapıya. Dertli bir adam kafasını çevirdi ve haşmetli at birden kişnedi.

"Gezintiye çıkmak ister miydin?" diye sordu kıza.

Hiçbir kızın vermeyeceği o cevabı verdi kız: "İsterim."

"Adın ne senin?"

"Miriam Ganz."

"Pekâlâ Maria," dedi beyefendi.

Her şey çok normaldi.

Adam etrafa bakındı. Vivekanda'nın sesi kulaklarında

çınlıyordu: "Merhamet edin evlatlarım, yoksula, cühelaya, mazluma merhamet edin."

Oysa kendine acıyordu. Bu sokakta elini tutmuş, "Gel. Bir kişiye yeten iki kişiye de yeter," demişti Stevan Prostran. Bu sokakta aynı yatağı, aynı penceresiz odayı paylaşmışlardı genç fırıncıyla.

Amerika'ya geldiğinden beri anasından emdiği süt burnundan geldi. Ne geçti eline peki? Şeytan'ın çırağı gibi, "Hiçbir şey öğrenmedim. Daha evvel bildiklerimi de unuttum," mu diyecekti?

Yukarı Manhattan'a çek dedi arabacıya.

Miriam üşüdüğünün farkında değildi. Gururla oturuyordu yüksek arabada. İşe bak sen, hayattan beklediği tam da buymuş işte! Keşke Becca, Saul ve Kevin da görselerdi beni şöyle otururken dedi önce, sonra vazgeçti. "Bana özel kalsın!"

"Daha hızlı gidemez miyiz?" diye sordu balkabağına binmiş Külkedisi.

"Tabii gideriz!"

Yan caddeden vuran gün ışığıyla rüzgâr bir araya gelince tozlu hava safran rengine bulandı.

Dıgıdık dıgıdık!

Beyaz eşarplı kadınlar yoktu ortalarda. Sokaklarda çok az insan vardı. Ortama çöken sessizlik daha bir gidilebilir kıldı yolları. Kasketler yerini silindir şapkalara bıraktı. Janjanlı getto afişleri, kenar mahalle çamaşırhaneleri geride kaldı. Git git bitmeyen, gürültülü mahalleler! Sizi kafama takınayalı çok uzun zaman oldu, çocuklar! Sizden daha ilgi çekici şeyler vardı. Çöp yığınları giderek azaldı. Miriam dehşete kapılmış kocaman gözlerle sordu: "Bay Dertli, kimsiniz siz?"

Benzi tıpkı kızınki gibi solmuş sararmıştı. Gözleri hariç, gözleri kat kat kederliydi kızınkilerden. Kızın ikinci babası ya da amcası gibi duruyordu. Her insan, hatta fakirler bile, zengin bir amcayı hak ediyor. Öyle değil mi?

"Ne düşünüyorsunuz Bay Dertli?"

Yarasını yalayıp yola devam etmeli köpek, annesinin sözleriyle rahatlıyordu Tesla.

Patiska elbisesinin, koltukaltlarının kokusu gelir oldu kızın burnuna. Dünya dedikleri şeyin kokusu. Şaştı haline, nefesini dinlemeye başladı. Yıllar önce Mojo Medic'e olduğu gibi hayatın iç gıdıklayıcı fısıltısını duymaya başladı. Milyon tane gonca gül açtı kulaklarında.

Alışık olduğu dünyanın sınırları dışına çıkıp şehrin daha evvel hiç görmediği yukarı kısımlarında buldu kendini.

İçinde patlamak üzere olan bir neşe. Daha önce hiç görmediği yüzünü gördü şehrin. Granit binada rüzgârla dalgalanan bayraklar. Gün ışığında dans eden kar tanelerine bekçilik eden sakin bakışlı heykeller. Karın güneşle buluştuğu Kasım havası. Yaşasın! Şehrin koca mucizesi içindeki küçük mucizelerden biri. Yaldızlı harflerle bezeli vitrinler. Çikolata dükkânlarının, kuyumcuların önünde bekleyen arabalar. Her şey gıcır gıcır. Yanındakininse sokaklara hiç baktığı yoktu.

Halden anlar bir bakışla, beyefendinin donuk yüzüne baktı: *Size duacı olacağım.*

Pahalı caddelerde hafif kürkleriyle gezen kadınlar, bakılmaya kıyılamayacak kadar kıymetli, manikürlü tırnaklarını manşonlar içine gizliyorlar. Çocukların bile kürkü var. Alıp verdikleri soluklar güneşte görülebiliyor. Kaçamak bir bakış attı adama. Ruhu ne renkti beyefendinin? Mavi mi?

Mavi ruhlu adam ağlamamak için kendini zor tuttu. Boğazı kaskatı kesilmişti. Acısı biraz hafiflesin diye açtı ağzını sadece. Tanrı kimseye taşıyamayacağı yük vermez. Böyle avunmaya çalıştı. Acı. Laboratuvarında çakmaya devam edecek olan şimşekler geldi gözünün önüne. Acı. Ampulle çektikleri fotoğrafta Twain'in yere sarkan bıyığı. Her kareden sonra acı, telgraftaki nokta misali. Üşümüştü. Önüne kattığı kâbus yığınını güderek geçmişti caddeleri. Azıcık gece uykusu, gün içinde bir iki lokma yemek... Tek kazancı bunlardı.

"Şurada şöyle yapardım..."

Birbirine ulanmış acı parçalarıyla dolu Frankensteinvari bir hayat sürmüştü. Yanık kablolarla dolu, her yanını akrep sokmuş bir ruh. Fakat yine de her kara günün ardından güneş doğmuş, şu anki gibi anlık bir sevince gark olmuştu. Yoksa aklını oynatır, bir başka görmeye başlardı etrafını.

Sonu gelmiyordu sıkıntılarının. Daha da çok katlanması gerekiyordu. Şöyle düşünüyordu artık, *Son on dakikadır hayattayım. Yarım saat oldu ölmedim.*

Böyle iyi.

Kızla sihirbaz hiç konuşmadı. Central Park'a ve sessizliğe bürünmüş göle bakıyordu Miriam-Maria. Sokak lambalarının parka göz kırpışına tanık oldu. Gözlerini kıstı, lambanın ışığı arapsaçına döndü. Sonra arabacı arabayı geri çevirdi.

Dıgıdık dıgıdık!

Aynı yoldan geri dönerek cennetten çıktılar.

Yollar giderek bozulmaya başladı.

Bay Dertli başı önde, nal seslerini dinliyordu. Prag'daki eski sinagog ve Yahudi mezarlığı geldi aklına: Üst üste yığılmış mezarlar. Porselen alınlar, hüzünlü bakışlar diyarına geri dönmüşlerdi işte. Sakallı dalaverecilerin, iblislerin, balalaykaların mekânına. Sosyalist gazeteler, Dostoyevski, ezilenler, Eskenazi şarkıları. Ah ulan ah! Bir yanda uçuşa geçen sıddıklar diğer yanda yaradana sataşmalar!

Arnavut kaldırımlı sokaklarda Miriam'ın tamamen aklından çıkmış olan çöp yığınları göründü yine. Bir arabanın altında ezilen kumru tüy yığınına dönmüş. Kaldırımlardan akan sabunlu sular. Smerdyakov'un Karamazov'u, Raskolnikov'un tefeciyi öldürdüğü gri duvarlar gözünde canlandı. Her zamanki gibi birbirlerine avazları çıktığı kadar bağıran insanlar. Köşe başında ufak tefek kap kacak satılıyor. Kollarını sıvamış kas gösterisi yapan insanlar, kasketli, üstü başı tozlu bir grup adam, bir sanat atölyesinden klasik bir heykeli sessizce çıkartıyor. Tuzağa düşürülmüş hayvan gibi boynunda halatlar. Sokakta koşan bir tavuk, İtalyan bir çocuk, hayvanı kovalıyor.

Beyefendi, kızı evinin önüne bıraktı.

Adı neydi? Asla bilemeyecekti kız.

Adam şapkasını çıkarıp arabacıya işaret etti. Maria hikâyenin başladığı yerde kalakaldı. Fakat hiçbir şey eskisi gibi olmayacak artık. Göğsünde dolup taşan neşeyi dış dünyada bıraktı. Tatlı akşam karanlığı eridi gitti şarkılarla birlikte: şimdiyse, aynı akşam karanlığı hayaletlerin ve insanların sesiyle bukleleri arasından fısıldıyor.

70

YEN-YEN

"Tesla! Nihayet!"

Yeni laboratuvar tamam. Havai fişek filan patlatılmadı. Yine de haber yayılmış. Johnson ilk damlayanlardandı. Otoriter bir edayla kelebek gözlüklerini takıp Tesla'ya baktı.

"Neler oluyor?" dedi eldivenlerini şapkasının içine bırakırken.

"İşte..." diye iç çekti Tesla.

Geçen Salı, Waldorf Astoria'daki (yaşlı kadınların alışılmışın dışında kısık tonda konuştukları) Palm Room'da Edward Dean Adams'la karşılaşmış. Alnında at nalını andıran çizgiler olan nüfuzlu adam, beş yüz bin dolarlık sermayeyle ortak bir şirket kurmayı teklif etmiş. Masaya vura vura iddia ediyormuş Adams: "Özel olarak senin çalışmalarının yürütüldüğü bir yer olacak."

"Red mi ettin?" Kulaklarına inanamıyordu Johnson.

"Kurumsal olan hiçbir şeye en ufak tahammülüm yok," dedi Tesla. "Ölürüm ben orada."

Alnında bir tutam saç... Bir anlığına Maribor ve Graz'daki kumarbaz bilardo oyuncusu hortlayıverdi içinden.

Rodin'in *Düşünen Adam*'ının aksine, düşünüp taşınmak için kaşları çatmaya yahut ciddi bir tavır takınmaya gerek olduğunu düşünmüyordu Johnson. Ama çenesini tutabilmek için kaşlarını çatıyordu şimdi.

Tesla, "Üniversiteler bilim pazarlamıyor," dedi. "Bilim adı altında statü pazarlıyorlar. Bu kurumlarda vasat zihinlerin zırvalamaları yasallaştırılıyor. Etrafım ebleh kafalılarla sarılıyken nefes alamıyorum. Hoşlanmıyorum! Yaptığım işten zevk almayacaksam..."

Robert bir şey demedi. Karşısındakini sıkıcı bulan birine tavsiye vermek faydasız.

"Ya kendimi kandırmış olurum ya da hata etmiş."

"Beni dinle," diye patladı asabi pragmatist. "Wall Street'in sultanı J. P. Morgan var Adams'ın arkasında! Sen de arkana büyük bir destek almış olurdun."

"Bir şeyi para için yapacak olduğumda fikirlerim kendilerini benden saklıyor ama beni bağlayan bir şey olmadığında Niagara Şelalesi gibi akıyor da akıyorlar."

"Aklın başında mı senin?" Kendinden emin bir şekilde kelebek gözlüklerini çıkarıp devam etti Johnson, "Parayı geri çevirdin. Marconi'den haberin var mı senin?"

"Sürü içinde kaybolmuş bir koyun o."

Johnson duruşunu düzeltti. "O kaybolmuş koyun şu an Londra'da Lloyd's'ta çalışıyor, bir şeye benzetemediğin şu malum kurumlardan biri."

"İyi de, kullandıkları frekanstan haberleri yok daha. Mesaj iletiminde dünyanın rolü nedir bilmiyorlar."

"Fakat gayret gösteriyorlar..." Kelebek gözlüklerini masaya çarptı.

"Dinle," dedi Tesla sabırsızca. "Saint Louis'deki kablosuz deneylerime binlerce kişi şahitlik etti. Marconi'nin patentine baktım. Sinyalleri hertz cinsinden gönderdiklerini söylüyorlar ama bu doğru değil. Benim sistemimi kullanıyor Marconi."

Ömrü boyunca bu sorumsuz merakının esiri olmuştu. Evren onun adına kararlar veriyordu. Yine de şakaklarındaki o iki küçük anteni kaybetmedi. Ne zaman titreşmeye başlasalar bir tehlike gelecekti, bilirdi. Hamaset dalgası henüz tavan yapmış değil ama burnuna pis kokular gelmeye başlamıştı çoktan: Bir endişe başlangıcı.

Lensler çizilmiş mi diye gözlüklerini kontrol etti Johnson. Şöyle bir üfleyip tıklattı, başparmağıyla sildi sonra.

"Böyle devekuşu gibi kafanı kuma gömmeye devam edersen biteceksin. Edison, Marconi'yle anlaşmaya hazır. Mihajlo Pupin de ekipte. Sonra *Electric World*'den Carl Hering. Reginald Fessenden. Lewis Stillwell, Charles Steinmetz, Elihu Thomson."

Tesla'nın yüzü hâlâ cama dönük.

Çin Mahallesi'nin kenarında, romun cazgırlığıyla esrarın sessizliği arasında kalmış bir mahalle. Buralar Yen-yen'den sorulur. Esrarkeşliğin baş sorumlusu. Buraya her gün papaz yardımcıları da gelir, matematik profesörleri de. Sırf mercimek tanesi kadar esrar alabilmek için. Solgun suratlı, gözaltı torbaları olan bir adam, bir gün kapısının önünde, şöyle demişti: "Sarhoş, annesinin boğazını keser ama bir esrarkeş asla!"

Elektrik şairinin zayıf omuzlarına baktı, Tesla'yı esir alan bu sessizliğin neyle sonuçlanacağını kestirmeye çalışıyordu. "Yıkılmadım ayaktayım ayaklarına yatma," dedi sessizliğe bürünüp büyüklenen arkadaşına. "Aptalca bu."

"Sandığın kadar aptal değilim," diye karşılık verdi Tesla birdenbire.

Pek de öyle düşünmüyordu Johnson. Adams'ın teklifini geri çevirmekle düşüncesizlik ettiğini, büyük bir hata yaptığını düşünüyordu arkadaşının. Tesla'nın dünyasında ne etrafındakilerin fikirlerine ne de rakiplere yer vardı. Gerçeklere, karşısındakilerden gelebilecek tehlikelere gözü kördü.

Aklını başına toplasın diye uğraşıyordu Robert. "Ummadığın taş baş yarar."

Pencereden dışarıyı seyrediyordu, sert bir cevap verdi: "Ben yalnızca Petrarca'ya kulak veririm: Zihnim satılık değil benim."

Koca sokağa baktı. Birkaç Çinli birbirine sesleniyor. Çinlilerin gizemli dünyalarındaki konuşmaları sualtında çalan çanları andırıyor. Balık pazarlarında deniz mahsulleri satıyorlar. Boğulan bir fareyi andırıyorlar şarkı söylerken. Kırlangıç yavruları yiyorlar. Restoranlar, çamaşırhaneler açıyor, kâğıttan kuşlar yapıyorlar. Konfüçyüs'ten alıntılar yapıyorlar: "Etrafımda gördüğüm her şey, Bir Şey kılığına bürünmüş *Hiç*; Doluluk kılığına bürünmüş *Boşluk*, *Bolluk* kılığına bürünmüş *Kıtlık*."

"Kime ne anlatıyorum ki," dedi Robert.

O an sıcakkanlı bir bakış attı Tesla. Yumuşamayla gelen bir gülümseme belirdi dudağının köşesinde. "Beni dinle, Luka. Bu gezegen serbest enerjiyle donatılmış. Hem enerji ileteceğim hem mesaj. Ya ikisi birden ya da hiçbiri."

"Niçin yalnız bir tanesi olmasın?" dedi Robert. "Tam da kablosuz mesaj iletiminin savaşı başlamak üzere olduğu şu noktada." Sesi gergindi. "Edison'la yaptığın akımlar savaşı kadar büyük bir savaş olacak bu. Bir de arkanda Westinghouse ve şirketi vardı o zamanlar."

"Her hâlükârda da tatmin olmayacaksam mantıklı davranmak ne işime yarayacak? Kablosuz mesaj iletimi herkes için mucizevi bir şey. Fakat ben ne diyorum? Diyorum ki, retina üzerine düşen imgeler, yani rüyalarımız, kaydedilebilip telefon aracılığıyla iletilebilecek. *Electrical Review*'da yayımlanan makalemde enerjinin hem partiküllerin hem de maddenin özelliklerini taşıdığını öne sürdüm. Mesajları, imgeleri ve enerjiyi ileterek karşılığında dünyanın herhangi bir yerindeki herhangi bir cihazın volanını döndürebileceğim. Melodileri ileteceğim ben."

Hassas iç kulağı ve sızlayan şakaklarıyla bir hamaset dalgası sezdi yine Nikola. Bir endişedir aldı.

Public Opinion dergisi şöyle yazmış: "Tesla'nın keşifleri az sayıda ve oldukça basit olmasına rağmen bu keşifler abartılarak, haklarında sayısız şehir efsanesi dönüyor."

Columbia Üniversitesi'nden Profesör Pupin'e göre Tesla'nın patlayan ünü aslında boş tenekeydi; o yüzden bu kadar yankı yapıyor. Yankılanan boş teneke taklidi yaparak alaya alıyor Tesla'yı.

Hakemli dergilerde asabi yorumlara yer verilmiş. Tesla'nın çalışma arkadaşları, özellikle de rakipleri marjinal hayaller peşinde koşup, fikirlerini her biri tamamlanmış projeler gibi öne sürmesini sinir bozucu buluyorlar.

Robert'ın elini omzuna koyduğunu fark etti. "Çılgın deha Bavarialı Ludwig için de neler derlerdi biliyorsun," dedi Johnson.

"Ne derlerdi?" dedi arkadaşının elini omzundan çekerek.

"Sürüden ayrılanı kurt kapar."

Hayalperest bir bakış attı Robert'a: "Şunu unutma dostum, serbest enerji!"

Tesla'nın cümlelerine sinir bozucu bir gülüş eşlik ediyor, zayıf noktasını ve gerçekliğini ele veriyordu aynı zamanda. Gülüşündeki parıltı osilatörlerinin frekansı gibi giderek yükseliyordu. Kızgın babasının yarı ilham gelmiş, yarı ızdırap çeken ifadesi belirdi yüzünde. "Ruh, akrebin soktuğu sarhoş bir maymundur," demiyor muydu Vivekanda? Dehşet içinde Tesla'nın gözlerinin derinliklerinde yanıp sönen ışıkları, örümcek ağlarını ve peri masallarını seyrediyordu Robert. Tesla'nın karşı konulmaz cazibesinin yanında onu olayların dışında kalmaya iten bir gücün varlığını, arkadaşını esir alan bir yalnızlık havası seziyor, onun için üzülüyordu.

Tesla için siz de endişelenmiş olmalısınız sevgili okur.

Pervasızca gülmeye devam ediyordu. Alkolik bir kocası olan her kadın bilir o gülüşü. İhya olmuş ümitsiz kumarbaz gülüşü, Tesla'nın annesini pes ettiren gülüş.

71

GİRDAP

"Niçin yeni laboratuvarımı ziyarete gelmiyorsun?" diye sordu Tesla.

Kızıl iblis bir an tereddüt etti. Sebepsiz yere beyaz melon şapkasını düzeltmeye girişti. Sonra ani bir kararla kaşlarını çatıp, "Anlaştık!" dedi.

Stanford White ertesi gün, Çin Mahallesi yakınlarındaki yeni laboratuvarda ismini bilmediği bir sürü makine gördü. Flaşlar ve titreşimler arasında neyin canlı neyin cansız olduğunu kestirmek zordu. Sihirli bobinlerden doğmayı bekleyen saf ruhlar, yılanımsı beyaz dilleriyle birbirlerini yalayan bobinler... Şeytani harfler savuruyordu havaya Yunan ateşi. Tanrı'nın parmağıyla dokunduğu her şey alev alıyordu. Stanford White, taze elektrikli havayı içine çekti. Doğal güçlerle bedensiz ruhların şovlarını sergiledikleri mavi bir Tesla kabaresine benzetti mekânı. Mucit, kırbacını şaklatıp hepsini terbiye ediyordu sanki. Ünlü mimar serseme döndü.

"Peki, sen ne zaman benim ziyaretime geleceksin?" diye kekeledi, bacakları bariz biçimde titriyordu.

Ruh mübaşirimiz, mistik Byron karakteri Manfred'imiz iki hafta sonra Long Island'taki konağı ve karaağaçları ziyarete gitti. Arkasına yaslanıp iç içe geçmiş ağaç tepelerinden sızan güneş ışığını seyre daldı. Cıvıldaşan kuşlarla dolu kızıl akça-

ağaçlar parkı canlandırmış. Rüzgârda salınan bir karaağaç altına kurulup, kanvas sandalyelere gömüldüler. Esen meltem, tepelerindeki ağacın yaprakları arasında salınıyordu ve –yaprakların tam sayısını unutmuşçasına– baştan saymaya başladı.

"Derler ki, Orpheus'u parçalara ayıran baküs perileri ağaca dönüşmüş." Stanford tatlı ses tonuyla anlatmaya başladı: "Kök salmaya başlayınca da korkudan deliye dönmüşler."

Ağaçların tepelerinin kendi etraflarında çizdiği daireler büyüleyiciydi.

Gözleri oyulmuş bir melek, yeşil bir göle ağız dolusu su püskürtüyor. Cennet numarası yapan bahçe, şahitlerden ikisini dünyanın bütün kaygılarından azat etmiş.

Stanford içiyor, alev rengi saçlarında atıyordu nabzı. Tesla'ya açıldı.

Yobaz Protestanlardan da ahlâk reformcularından da tiksiniyor, sonunun da bu sebepten geleceğini düşünüyordu. Bastırılmış bir tiksinti içinde, annesinin favori sopranosu Jenny Lind'in "ahlâki kaygılar"dan dolayı Fransa ve İtalya'da sahne almayı reddettiğinden bahsetti.

"İyi bir babayım ben," dedi Tesla'ya. "Ama belirli erdemlerim olmadığı için içgüdülerime göre hareket ediyorum."

Yakışıklı oğluyla, birbirleriyle kıyasıya kapışan kızlarını tanıttı Tesla'ya. Piyano egzersizlerini ve Latince fiil çekimlerini anneleri gözetiminde yapıyorlardı. Kusursuzluğundan bunalmış, dik duruşlu bir kadındı Betsy White. Kurbağayla prenses arasında gidip gelen İngiliz bir yüzü vardı. Hem zekiydi hem de esprili. Fakat asıl besin kaynağı adab-ı muaşeretti. Günlük dozda mizah ve gerçeklik ağır geliyordu bünyesine. Güzel yüzünde hiç bozulmayan bir gülümseme vardı. Hasta mı, yorgun mu yoksa sinirli mi, Anlayamazdınız. Dudağının köşesindeki zalim çizgi yıpranma belirtisi miydi yoksa aşağılık kompleksi mi? Herkesin haberdar olduğu şeyden o da haberdar olur ama asla ağzından kaçırmazdı.

Betsy, yalnız kaldığında ettiği tozpembe dualarla dökerdi içinden geçenleri. "Beni sevsin!" diye dua ederdi tutkuyla. "Ne olur yalnızca beni sevsin!"

Katharine Johnson bir defasında sırtına dokununca ürk-

müştü: "Ne kadar gerginsin öyle!" Zamanında çok fazla yük yüklenmekten sırtı katılaşmıştı. Çareyi masöze gitmekte buldu.

Kocası, peşinden alev alev yanan bir on altıncı yüzyıl eseri getirmişti.

"Benvenuto Cellini."

"İblis," dediler.

Stanford White Venedik saraylarını Amerika'ya taşıdı. Tesla'nın arkadaşı Stevan Prostran'ın kapılarında köpek gibi çalıştığı Amerikan çelik ve kömür kralları için mobilya, halı ve duvar kilimleri temin ederdi. Long Island'daki malikânenin yanında Gramercy Park, Garden Tower Suite ve Batı Elli Beşinci Cadde'de birer dairesi vardı. Kitap, bronz heykel, tablo ve nü heykel koleksiyonu yapıyordu. Çekemeyenlerin dedikoduları bir kenara, hepsi orijinaldi. Bir düğmeyle açılan elektrikli kapının ardında duran Florentine kiliminde tazılar sessizce uluyordu.

White'ın kızıl saçları yanıyordu adeta. Ruhsuz bir konuşma tarzı vardı ve fırıl fırıl bıyıkları iki küçük alevi andırıyordu. Cümleleri genellikle şöyle biterdi: "Öyle işte..."

"Evet, New York'un efsanevi çağı Brooklyn Köprüsü'yle başlar," dedi White. "Evet, kâğıt üzerinde de olsa binalara düzenleme getirildi. Penceresiz binalara asgari düzeyde de olsa oksijen girişi sağlandı. Birkaç ay içinde çöp yuvası ya da güvercin mezarlığına dönüşse de ortadaki hava bacaları zorunlu kılındı. Yangın önleme prosedürleri var, evet, ama insanlar bu binalarda kitap ciltliyor, deri tabaklıyor, şapka imal ediyorlar. Evet, mimari Türk, Rus ve Japon etkisi altında şu zamanlarda. Neo-Romantik Richardson'la başladığım doğrudur. Sonra Sullivan süslemelerinden etkilenmeye başladım ama hâlâ Rönesans ülkülerine bağlıyımdır. Öyle işte..."

Niagara'daki barajı köpük perdeleriyle tasarlamıştı. O zaman Tesla'ya, "Niagara'dan sonra. seninle bir şeyler yapmak isterim," demişti.

İkisi de yoğun olduğu için aylar hızla akıp geçti. "Haftaya, haftaya," diye erteleyip durdular.

Johnson, Sarah Bernhardt'ın *Izéil* oyunu için New York'a

geldiğinde, onu akşam yemeğine davet etti. O akşam Tesla, White'ı Swami Vivekananda'yla tanıştırdı: "İblisi meleğe takdim ediyorsun ha?" diyerek sırıttı White.

"Haftaya kesin görüşelim!"

Birkaç ay daha geçti.

Nihayet Ağustos'ta, Rhode Island'da bir hafta sonu geçirdiler. Yelkenlilerle dolu sahil empresyonist bir tabloyu andırıyordu. Birbirleriyle ihtişam yarıştıran kaleler, çimenlik alanda parıldayan mermer, çimlere ihtiyatla basan tavuskuşları, milyonerin çatısına konmuş kuyruklu kırlangıçlar... Dalgalar dalgakıranların önündeki siyah kayalara çarpıyor.

Stanford White, "Yedi milyon," dedi yarın ağızla, bir yandan okyanusa bakıyormuş gibi yapıyordu. "Bu zevk Vanderbilt'e yedi milyona mal oluyor."

Evin önündeki sazlıktan günbatımını seyrettiler. Yedide eski Venedik başkanları kadar sert bir uşak gelip içeri girmelerini rica etti. Koridordaki yabani lahanalarla bezeli ayaklı vazolarda kükreyen iki kızıl akbaba temsili vardı. White'la Tesla keyiflerince yerlerini değiştirdiler. Parlayan göğüslükleriyle renkli orta avluya indiler, tepelerinde masmavi gökyüzü... Devasa bronz şamdanlarda krem rengi on altışar lamba asılı. Merdiven, Paris Operası'nın merdivenleri örnek alınarak yapılmış.

Duvarları pembe Numidya ve yeşil İtalyan mermerleri süslüyor. Kütüphanedeki şömine Juliet'in balkonunu andırıyor, on altıncı yüzyıl Fransız kalesinden getirtilmiş. Can sıkıcı bir şömine, gereksiz büyüklükte. Ümitsizce masada bekleyen eski bronz heykelcikler... Odaların durumu obsesif bir simetri takıntısına işaret ediyor. Fazla fazla konulan çiçeklerle hoş kokuya doymuş odalar.

White, "Acıkmadan yerim hep," diye itiraf etti Tesla'ya. "Tüberkülozdan dolayı zayıfım."

İmparatorluk devri Fransa'sının Rönesans stiline uygun inşa edilmişti villa. Vanderbilt'in meşhur bir Fransız aşçısı da vardı. Aşçı, muzafferane bir edayla gözlerini kapatıp dana eti tepsisini tek başına getirdi.

Mımmmm...

Ülkesinde her güne ayrı bir peynir düşmesiyle böbürlenerek, görüşlerini almak üzere ev sahibi ve misafirlerine bir dizi peynir sundu. Nikola, Strazburglu Madam Bauzain'ın sözlerini hatırladı: "Bir şey yerken gözlerini kapatıyorsan, o yemek harika bir mutfaktan çıkmıştır. Gerisi lafügüzaf."

Yemekten sonra müzik odasındaki mavi İtalyan mermerinden yapılma şöminenin önünde bir şeyler içtiler. Birbirine bakan aynalar labirenti, tavandaki lambaları çoğaltıyordu. Bir zamanlar bu yazlıkta üç orkestra birden çalmıştı.

Meşhur villa o akşam sessizdi.

Felç geçirmiş II. Cornelius Vanderbilt yeni yeni iyileşmeye başlıyor, az konuşuyordu. Karahindiba tüylerini andıran favorileri ve fırça sakallarıyla delimsirek bir bakış attı Tesla'ya. Kardeşi William Kissam, on bir milyon harcadığı yakınlardaki yazlık barakası Mermerev'den at sırtında gelmişti. "Yazlık barakaya elektrik bağladılar, heves işte, ha ha ha," deyip güldü. Dik kafalı Alva'sı Çin köşkünde kalıyormuş okyanusu görebilsin diye. Esniyor mu gülüyor mu belli değildi William Kissam. Lafı döndürüp dolaştırıp Defender'ın Amerika Kupası'ndaki başarısına getiriyordu.

"Yo, yo, bunlardan birini dene!" diye ısrar etti. Küba puroları tüttürmeye başladılar. Sert ama tatlımsı bir koku sardı odayı. Ortada dönüp duran duman, sihirli bir halı gibi içenlerin ayaklarını yerden kesmeye başladı. Bongo sesleri işitmeye başladılar. Maymun sesleri ve kuş cıvıltıları gelmeye başladı bir yerlerden, ya da efkârlı bir gitar sesi... Keskin kokunun etkisiyle gitgide labirente çekilmeye başladılar. Havana'daki köleler kıyıya çarpan dalgalarla yıkanıyor. "Havana Paris'ten güzel," dedi William Kissam. Tesla, Breakers'da, bir zamanlar Napoléon'un Josephine'ininin uyuduğu kısa ama hoş imparatorluk yatağında uyudu. Kaygılıydı. Dane'yi bu defa rüyasında görmedi, hayret. Rüyasında Kapurthala Mihracesi'nin bıyıklarını gördü. Bıyığı gören kadınlar ellerini alınlarına götürüp ayılıyorlardı. Cırcırböcekleri gece yarısına doğru iyice coştu. Şarkıları, tıpkı ağaç tepeleri gibi giderek daha yükseğe çıktı döne döne ve nihayet takımyıldızlara ulaştı.

Ertesi cumartesi Stanford'la Tesla tekrar buluştu. Bir sonraki cumartesi de ve bir sonraki cumartesi de...

Zavallı Szigety'nin aksine New York'un ciğerini biliyordu White. Dansçı kızlar sürekli etrafındaydı. Söylentilere göre Carmensita'nın kendisi için striptiz yapmışlığı, *Küçük Mısır* namlı dansöz üçlüsünün, önünde soyunmuşluğu var.

"Aşk filozofu, kadın kalbi terbiyecisi," diyor kendine Stanford. Gözyaşı söz konusu bile değil. Bir gönülçelen asla kendi kalbine dönüp bakmazmış, kadınların çekici bulduğu da buymuş, öyle düşünüyor. Kadınlardan konuşurken hevesli bir budalaya dönüşüyor. Saçları daha da parlıyor. Tesla, yakın oturduklarından, nefesindeki viski kokusunu alabiliyordu.

"Büyüleyici bir şey birini baştan çıkarmak," diye bir zamanlar Szigety'nin yaptığı gibi itirafta bulunuyordu Tesla'ya. "Aşk dediğin şey elektrik. Organlarıma versem şimşek çaktırırım. Hiçbir şey kalmaz benden geriye sonra. Öyle işte..."

"Biraz abartınadın mı?" dedi Tesla mesafeli bir gülümsemeyle.

"Abartı mı? Hepsi saçmalık," diye çıkıştı kızıl kafa. "Luka İncili'ndeki Farisiler de aşırı yiyip içmekle suçluyorlar İsa'yı."

1897 yılının Aralık ayında bir cumartesi günü, saat dördü bulmadan karanlığın çöktüğü zamanlar, Tesla'yı Jimmy Breese'in Batı On Altıncı Cadde'deki stüdyosuna götürdü. Yalama olmuş kapı kolu hemen eline geldi.

Breese'in yüzünde gümüş bir Satir maskesi vardı. Hizmetlilerden biri trombon çalıyordu. Duvarda solgun gün batımına karşı el kaldıran üç kâhin temsili asılıydı. Palermo'daki Monreale Katedrali'ndeki gibi altınsarısı mozaiklerle örülü kolonlar, damla şeklinde inşa edilmiş tavan. Yirmişer tabaklı menüleri taşımaktan nefes nefese kalmış Delmonico garsonları. Herkes başında birer sarmaşık çember, yemek yemekte.

"Bir şeyler oluyormuş izlenimi uyandırmak için giderek daha tuhaf şeyler yapıyor insanlar," diye fısıldadı Tesla'ya.

Dansçıların çıplak bacaklarına değer biçiyordu beyefendiler. White'ın sigarasından yükselen duman, Arap harfleriyle bir tür imza atıyor gibiydi. Farkında olmadan yapıyordu bunu. Ama müzisyenlerden oluşan orkestra kasırga gibiydi.

Devasa bir "Jack Horner" tartı servis edildi. Altınsarısı dumanı andıran bir kanarya bulutu geçiyordu tarttan. Kuşların yanında Boticelli perisi yükseliyordu. Armudu andıran göğüslerinin üzerinde sarı kilitler. Venüs'ün doğuşuna şahitlik edenlerin ağızları açık kaldı. Çelenkli misafirler vücudundaki kutsal yerleri, kusursuz belini, muazzam kalçalarını, kara üçgenini baştan aşağı süzdüler. Giderek uzaklaşan bir ahtapot oldu önce kara üçgen, sonra bir girdaba dönüştü, tüm odayı karalttı, bakanları kör etti.

Adamlar, "Ah!" diye inlerken Tesla gözünü bile kırpmadı.

White gülümseyerek masadakilere açıklama yaptı: "Tesla bu gezegenden değil."

72

DUSAN'IN DÜĞÜNÜ

Tüm New York artık Tesla evlensin istiyordu. Kiminle? Hepsiyle birden mi? Wall Street sultanının kızı Anna Morgan'la, hani şu dizleri çıkık, uzun kız. Sayısız teklif aldı çırpı mucit.

"Gelin, Bayan Winslow'la tanışın. Sizi tanıdığıma inanamıyor."

"Gelin, Bayan Amasha Casner'la tanışın."

"Akşam yemeğine buyurun. Margaret Merrington'la Bayan Flora Dodge da gelecekler."

Sinsi yürüyüşü ve kepçe kulaklarıyla sırıtarak gelirdi. Yumuşak gülüşler, dantel şemsiyeler, masum kısa elbiseler, kışkırtıcı bakışlar, kuğu misali boyunlar, volanlar, orkide, manolya dolu kucaklar yumağı olarak görüyordu kadınları. Niagara kadar karşı konulmaz olduklarını varsayıyorlardı ama gel gör ki...

Erkeklerin horozlandığı, kadınların kedi gibi mırladığı bu numaralar sıkıyordu onu. Ne zaman bu konu açılsa destansı Sırp şarkıları söyleyen bir *gusla*nın,[35] *İmparator Dusan'ın Düğünü*'nden dizeler söylediği gergin, çınlayan sesi yankılanıyordu kulaklarında:

[35] Gusla: Balkanlarda kullanılan tek telli, yaylı bir müzik aleti ve o müzik aletini çalan kişidir.

Ne vakit gelip götürecek gelinini,
Yılın hangi mevsimi,
Kaç misafir gelecek gelinini almaya...

Melodramatik bir cevapla karşılık veriyordu bütün *o* sorulara: "Bilim benim tek nişanlım."

Kendi cinsinin potansiyel hedeflerini gerçekleştirme hevesi yoktu. Heyecanın doruk yaptığı yer bilimsel keşiflerdi, Tanrı'nın kondurduğu bir öpücüktü adeta. Laboratuvarında kendini unutur, ateş gibi kör bir güç alırdı asıl mizacının yerini. Bununla kıyaslandığında diğer bütün heyecanlar solda sıfır kalırdı.

"*Tek aşkım* bilim," diyordu Tesla.

İnsanlar göz kırpıp bir şeyler fısıldarlar, sitem ederlerdi. "İnsanlığın ve meleklerin diliyle konuşabilsem ama aşk olmasa, gürültülü bir çandan ya da zilden ne farkım kalır?" derlerdi ona.

Bir türlü baş göz edilemeyen damadın kaşları tütün dumanıyla birlikte tavana kadar kalkmıştı. Gitmesine bir türlü müsaade etmiyorlardı. Aynı soruları soruyorlar da soruyorlardı.

Gazetecilere numara yapardı: "Zaman zaman düşünüyorum da hâlâ bekâr olmamda işimin etkisi büyük. İşimin kurbanı oldum." Sonra aniden hikâyeyi değiştirip soruları çabuk çabuk yanıtlamaya başlardı: "Evliliğe inancım var mı? Bir sanatçı için, evet. Bir yazar için, evet. Fakat bir mucit için, hayır. Yapımız gereği, tutkuyu ve vahşeti çok yoğun yaşıyoruz."

İçinde barındırdığı ilahi haz cehennemini yazmış De Quincey. Tesla, bir başınayken geçirdiği haz hezeyanlarından muzdaripti. Yıllarca kesintisiz bir mutlulukla dolu olarak yaşadı. Kolalı yakalarının altında dağları yerinden oynatacak bir tutku barındırıyordu.

"Çocukluğumda fırlattığım kartopu çığa dönüştüğünden beri, birdenbire her şeyin anlamını değiştiren o güce bağlıyım," dedi kolalı yakasının içinden. "İnsanoğlunun meşgul olduğu diğer alanlar önemsiz kalıyor yanında."

Mücevher görmeye katlanamıyor, bir kadının saçına do-

kunmak zorunda kalsa kusacak gibi oluyordu. Edward Dean Adams'la, kurumlarla, kadınlarla güçlerini birleştirmeyi reddediyordu. Ne insani şartlara ne de kriterlere genel anlamda müdanası yoktu.

"Akhilleus da Prens Marko da insanlardan uzak durmamış mıydı?" diye sordu Stanford White'a. Duvardaki pulman vagon, üzerindeki kabuklu süslemelerle Niagara Şelalesi'ne götürdü ikiliyi. Dışarıda şimşek çakıyordu.

"Bak!" dedi Tesla bir yandan işaretparmağıyla cama bir şeyler çizerek. Tarladaki ineklerden bazıları fırtınadan önce tepişip köpekler gibi oynaşmaya başlamışlardı. Stanford Tesla'yı dinlemiyordu. "Alın bu soytarı kılıklıyı, başka garson gönderin buraya!" diye bağırdı garsonu işaret edip.

Kızıl saçları alevlenmeye başladı. Ara vermeden içki doldurmaya devam ediyordu. "Zeus, Herkül'ün annesiyle sevişmekten o denli zevk alıyormuş ki birkaç defa burçların dönmesini engellediği olmuş," dedi Tesla'ya. Eski Asurlular gibi şu inanışa sahipti White: Bütün kadınları hamile bırakan aslında Güneş Tanrısı'dır, erkeklerse yalnızca bir araç. O da Zeus gibi kuğu, boğa, altın yağmuru olmak istiyordu.

"Merak etme," dedi sarhoş mimar. "Ben senin yerine de sevişirim."

Her şey iyi hoş da, sulu gözlerindeki şu sıkıntılı bakışlara ne demeli? diye geçirdi içinden Tesla.

White hülyalara daldı, boyunlara ve bellere dolanıyordu rüyasında. Karanlık çöktü. Tarlada bir yerlerde bir ateş yanıyor, ışığı göğe yansıyor Kuyruğunu kıvırarak ejderha gibi kükreyen tren koca dünyaya açılıyor. Ve yine, uzun zaman önce olduğu gibi, raylar yokmuş gibi ama bir şekilde lokomotifin önünde serili işte.

Buffalo'da sabah vakti. Mucit kaskatı kesilmiş, mimarsa hâlâ çakırkeyf.

Merasim kalabalığındakiler cüce gibi görünüyor Tesla'nın türbininden. Kemmler'ın idamından sonra her şeyin değiştiğini fark ediyor tören konuşmalarında. Amerikalıların zihninde alternatif akım, şeytani yakıştırmalardan kurtulup melek yerine konmuştu.

Basmakalıp bir konuşma yaptı Tesla. Yanya geldiğinde kanı dondu. Birden, ölen rençper çocuğu kıskanıp kendisine verilen nimetlerden ötürü suçluluk duymaya başladı. Dane hiç evlenmemişti. O da evlenmeyecekti. "Zaten yeterince kötüyüm, daha da kötü edip acımasızlaşmayın," dememek için tutuyordu kendini.

Resmi konuşmaların akabinde başkan Tesla'yla White'ı kollarından tutup *Sislerin Hanımı* adlı tekne turuna katılıp devasa şelaleye yakından bakmayı teklif etti. Başkan avazı çıktığı kadar bağırarak Amerikalı çoğu yeni evli çiftin balayı için buraya geldiklerini söyledi Tesla'ya. Hakikaten heyecanlıydı Tesla. Nereye baktığını fark edene kadar hışırdayan perdeye bakakaldı.

"Gördüğüm her şeyden büyük bu. Kader bu."

Etrafı saran sisin içinde gökkuşakları zuhur etmiş. Gümüş rengi su dökülmeye başlamadan hemen önce parıldıyor. Beyaza çalıyor rengi dökülürken. Sonrası bulut... Rüzgâr, bulutu havaya uçuruyor; ferahlık olarak yere iniyor sonra. Yağmurluk giymelerine rağmen üçünün de yüzü ıslanmıştı. Islaklıktan dolayı türbinleri çalışmaya başladı Tesla'nın. O küçük kartopu düştü aklına bir kez daha; rastgele bir el hareketiyle attığı kartopu koca kayaları tuz buz edip çamları kibrit çöpü gibi ezmişti. Yalın güç, devasa sonuçları olan bir kader meselesine dönüşmüştü. O muhteşemlik hissi ve sağır edici gürleme içine işlemişti.

Yerliler köpükten perdeler için denizkızlarını kurban edermiş.

Yanan laboratuvarının ruhunu boğduğu is kalıntılarını tek silip süpüren bu engin ferahlık oldu. Ruhu zincirinden boşalmış bir enerjiyle dolarken, gözleri yaşlarla doluydu. Evet, vahşi ve tutkulu bir mizacı vardı mucidin. Şelale büsbütün esir almıştı Tesla'yı. Dudakları sessizce kıpırdadı. Sınırsız güçle yaptığı bu gizli saklı düğünde yavaşça tekrarladı:

"Ediyorum."

73

SAVAŞ

Bir patlamayla başladı.

"İspanya'yla savaş!" diye bağırıyor gazete satan çocuklar.

Hearst gazeteleri savaşı pazarlıyor, savaş da gazeteleri.

Yanaklar al al oldu. Bıyıklar buruldu. İnsanlar hasır şapkalarını havaya kaldırdı. Çocuklar gibi, yaklaşmakta olan katliama heyecanlanıyorlar. Theodore Roosevelt denizaygırı bıyıklarını andıran bıyıklarının arasından dişlerini gösterip *Rough Riders*'ı[36] topladı.

"Herkes Filipinler hakkında konuşuyor," dedi yapmacık bir gülümsemeyle. "Oysa daha düne kadar ülke mi konserve mi bilmiyorlardı."

John Philip Sousa'nın bestelediği müzikle savaş ateşinin yükseldiği günlerde, Madison Square Garden'da Elektrik Sergisi'nin galası yapıldı. Bu özel organizasyon White öncülüğünde yapıldı. ("Öyle işte," diyerek bitirdi kısa konuşmasını.) Her zamanki asabiyetiyle, Birleşik Devletler Başkan Yardımcısı Garret Hobart açılışı yaptı.

Bir patlamayla başladı: Marconi'nin asistanı Thomas Edison Jr. İhtiyaç fazlası havai fişekleri koydukları depoyu havaya uçurdu.

[36] Rough Riders: ABD'nin ilk gönüllü süvari ordusudur.

"Frekansları nasıl ayarlayacaklarını bilmiyorlar demiştim size, değil mi?" Sesindeki zaferi bastırmaya çalışıyordu Tesla.

Sonra muhteşem mayıs bulutları altında bekleyen topluluğun önüne dikildi. Hasır şapkalardan ve gözalıcı yakalardan örülü bir duvar oluştu etrafında. Kravatlarıyla birlikte kafalarındaki ikilemlerden de kurtuldu beyefendiler. Bir örnek bıyıklarıyla hepsi kardeş gibi duruyordu. Gürültücü, hijyenik bir yaşlı kadın topluluğu da vardı. Masumane göz kırpmaları oluyordu bazılarının. Bazıları da memnuniyetsizlik belirtisi olarak boğazlarını temizliyor. Yaban arıları misali korselenmiş, gözleri parlayan iki genç hanımefendi geniş siperlikli şapkalarının altından Tesla'ya bakıyorlar. Tüm yüzlerde delice bir merak ve ihtiras var.

Sönük bir tebessüm etti ağzının kenarıyla. Gülüşüyle, dikkatleri daha çok üzerine çekti. Zekâ emaresi uzun parmaklarıyla dışından kablo sarkan krom bir kutu tutuyordu.

İşaretparmağıyla bir düğmeye bastı.

Merkezi göletteki tekne hareket etmeye başladı.

Yapması gerekeni yaptı.

Tesla gibi.

Düğmeye bir kez daha basıp tekneyi durdurdu.

Kablosuz komutlarla uzaktaki teknenin ışıklarını yaktı.

Tekneye bazı sorular yöneltiyor, uzaktan kumandalı araç bazı hareketlerle karşılık veriyordu.

Vay anasını!

İsimsiz bir cisim daha geldi dünyaya.

İlk robot!

Gözlerine inanamıyordu insanlar.

Gözlerini göletten çeken çocuklar, "Bu ne?" diye soruyorlardı ailelerine.

"Teleotomasyon."

Algılarının ve beklentilerinin ötesinde... Tabiri caizse seyirciler idraklarını yitirdi.

Bir ağaç devrildi ormanda kimseler duymadan.

Katharine Johnson dudaklarını kocasının kıllı kulaklarına dayayarak acı acı fısıldadı:

"Kimse görmedi!"

DOĞUŞTAN

Köpük köpük mayıs bulutlan altında, Madison Square Garden'dan ayrıldı.

Nasıl olur da görmezler? diye merak ediyordu aylak aylak Batı Manhattan'da yürürken.

"Her söylenene kulak verilmesi gerektiğini söyleyen bir yasa yok." Milutin Tesla'nın sesi kulaklannda çınlıyordu. Bildiği tüm suçlular, yani ürkütücü Whyolar ya öldürülmüş ya da yakalanmıştı. Ağır kokain bağımlısı Hudson Dusterlar, Greenwich Village'ın köşesinde görürlerdi işlerini. Şehrin bohemleriyle ahbaplardı. İki grup da bilirdi Tesla'yı. Kafasını uzun işaretparmağına yaslar, gazetelerdeki haberlerini alaya alarak okurdu.

İçlerinden biri, yanlanndan geçen uzun bacaklı bilim adamını işaret ederek, "Şuna bak!" dedi, "Tuhaf bir hayvanı andınyor."

"Bunalımda sanınm, kokain mi versem şuna?" diye sırıttı diğeri.

"Sana kolay gelsin ahbap," dedi bir başkası. "Onun damarlannda doğuştan kokain var."

74

ASTORIA

Haziran'da Tesla bir kez daha saraylar ve çakıllı patikalar mekânı Rhode Island'a davet edildi.

"Selam, akça palamutlar! Selam, mavi gökyüzü!"

Bu defa IV. John Jacob Astor'ın davetlisi olarak, Newport'tan denize açılacaklar. Tesla, elinde dünyanın en büyük gül buketiyle geldi Astor'un mermer yazlığına. Milyonlarla vakit geçirirken gerçek dostlarının kim olduğunu unutma diye yazmıştı Katharine.

Sahil ışıl ışıldı.

Kapıdaki buzlu cam her an eriyecekmiş gibiydi, arkasında iki simetrik tavuskuşu duruyordu.

"Sınırsız evren seninle olsun," diyerek esprili bir giriş yaptı Tesla.

"Evrenine sınırlama gelmesin," diye karşılık verdi Astor kibarca.

Yüzü bitki koleksiyonundan alınıp yapıştırılmış gibiydi. Yetimhane çorbası kadar soğuk bir gülümsemesi vardı.

"Neydi bu gözlerindeki? Hüzün mü, huysuzluk mu, boşluk mu yoksa?" Bir türlü karar veremiyordu misafir. Bu kadar rol kesen bir karakter kalmış mıydı merak ediyordu. Estetik parmaklarıyla Astor'un kitabını aldı. *Öte Dünyalara Bir Seyahat.* Masada duruyordu. Yazarını övdü biraz.

Astor gülümsedi, son zamanlarda ne üzerine çalışıyorsun gibi bir soru sorma gafletinde bulundu misafirine. Tesla, güdümlü torpidolar ve diğer teleotomasyonlar üzerine uzun bir sohbet açtı. Goethe gezici pazarlamacı olsa ancak bu kadar konuşurdu. Tam da öyle konuşuyordu işte.

Yaralı ve ateşli gözleri sözlerinden önce davranıyordu: Nietzsche, Schopenhauer, Vivekananda. Kristallerin oluşumundaki hayat prensibi insanlar için de geçerliydi. Alternatif enerji kaynakları! Paralel evrenler muhabbeti! Gelecekte yemek yemeden hayatta kalabilme ihtimali!

"Dünya dönemsel titreşimlere maruz kalsaydı elma gibi ortadan ikiye ayrılırdı." Leylek bacaklı mucidimiz, Ava Astor'ın gözlerine bakarak hırsla gülümsüyordu. "Olay, dünyanın titreşimleriyle aynı fazda olup, karşı salınımda bulunmamakta."

Bir nevi, sezgileriyle kadının ruhuna dokunuyordu.

Ava Astor –ya da bekârkenki adıyla Shippen Willing– ABD'nin en güzel kadını olarak bilinirdi. Kendisine, tabağında Vaftizci Yahya'nın kellesini servis edeceğinden korktuğu Salome'yi anımsatıyordu Tesla'ya. Hiç kırpmadığı çekik yeşil gözleri dik bakışlarıyla adamların akıllarını başından alıyordu.

Katharine Johnson'ın kadında gördüğüyse "koca, kibirli bir boşluk"tu. Adamlarsa ince belini, dudaklarının keskin kıvrımlarını ve dolgun göğüslerini görüyorlar ona baktıklarında. Stanford White, "Kadın değil, panter!" derdi onun için.

Tesla'nın insanüstü nezaketine rağmen, erkek avcısı, adamdaki dalgınlığı sezdi. Ona karşı ilgi beslemeye başladı. Gözlerine dik dik bakıp, "Niçin gazetelerde hakkınızda atıp tutuyorlar?" dedi gülümsemeden.

"Çünkü icatlarım, çoğu köklü kurumun varlığını tehdit ediyor."

Bu sözler üzerine Madame Tussaud gülümsemesine benzer bir gülümseme belirdi John Jacob'ın yüzünde. Tesla afalladı, Astor enerjisini öteki tarafa saklıyor herhalde diye düşündü.

Öhöm...

Tüm konuşmaların sonu savaşa çıkıyordu. Johnson, Tes-

la'yı kahraman Richard Hobson'la tanıştırdı. Halka açık etkinlerde üzerine kikirdek kızların üşüştüğü Hobson. Yatı *Nourmahal*'i savaşta kullanılmak üzere orduya vermiş.

Mucit boğazını temizledi ve kendisinin de orduya şeyini teklif ettiğinden bahsedecekti ki...

"Neyi?" diye sordu Ava.

"Güdümlü torpidolar ve kablosuz mesaj iletimi sistemimi."

Milyoner dikkat kesildi: "Ne oldu sonuç olarak?"

"Washington'dan bir görevliyi aradım, bu icatların pratiğe dökülmesi üzerine konuştuk," dedi Tesla. "Donanma sekreteri teklifimi reddetti. Her an her yöne sıçrama ihtimali olan kıvılcımlardan çekiniyorlarmış. Nerde görmüşse kıvılcım çıktığını? Sonrasında favorili, görüp görebileceğimiz en dik duruşlu, en parlak gözlü görevlilerden oluşan bir grup beni görmeye geldi. Laboratuvarımda saatlerce kurulu otomatlar gibi bir ileri bir geri gidip geldiler."

"Ee n'oldu?" diye sordu Ava Astor.

"İki saat süren uzun konuşmamız sonrasında gördüm ki zekâ ve vizyon, boğuk sesli, kibirli, dik duruşlu erkek güzellerinde mevcut değilmiş."

"Anlayacağınız, donanma, telgraf telleriyle gemilere bağladıkları balonlarla girdi İspanya Savaşı'na."

Ava Astor, Tesla'nın yanında ilk kez güldü. Tavuskuşu çığlığına benzer nahoş, tiz bir ses çıktı gülüşüyle.

"Sonra 'Saçların neden beyazlıyor?'" Gülüyordu mucit. "Balonlar iyi hedef olur ama askerler de emir kulu işte, insan bir şey diyemiyor."

Başında yeller esen günler, yerini New York'ta iş görüşmelerine bıraktı. "Bekleyip göreceğiz," diyordu Astor'un gözleri. Milyoner için de eski hocası Profesör Pöchl için düşündüğü şeyi düşünüyordu Tesla. O da tıpkı Pöchl gibi kendisine yol gösterecek bir altın topun varlığından mahrum, hayat yolunda önünü görmeden ilerliyordu. Fakat yavaş yavaş ısınmaya başlıyordu Tesla'nın floresan ışıklarına.

"Lambalarım sonsuza kadar kullanılacak," dedi yorulmak bilmeyen mucit. Saçları kusursuz bir şekilde geriye ta-

ranmıştı. "Şu an kullanmakta olduğumuz lambalardan beş bin kat daha güçlü ışık yayıyorlar."

Bu konuşmalar esnasında Astor'un o bezgin ve bir o kadar kaygılı bakışları bir nebze olsun yumuşadı. "Sınırsız evren seninle olsun," dedi görüşmelerinin bitiminde.

"Evrenine sınırlama gelmesin," diyerek karşılık verdi Tesla.

Savaş telaşının ortasında anlaşma imzaladılar. Tesla'nın şirketinde yönetim kurulu üyesi oldu Astor. Tesla da karşılığında yüz bin dolar aldı. Kendisine birdenbire dünyanın en gözalıcı otellerinden birinin kapısı açılmıştı. Zevkten kaynaklı hafif bir titremeyle girdi Waldorf Astoria'nın kapısından. Oda numarası 207, üçe bölünebiliyor. Odasına daima on sekiz havlu bırakılıyor. On sekiz peçeteli masada, saat on sekizde yiyordu akşam yemeklerini.

Üçe bölünebilir bir hayat sürüyordu.

Girişin üzerindeki işlemeli demir saçaklar, mekâna istasyon havası veriyordu. Birinci kat pencereleri yuvarlak, çift yönlü tentelerle kaplıydı. Sabahları hoş kokulu sabun kokuyordu. Her şey o kadar sessizdi ki, büyüleyici bir camın ardından olan biteni gözlemliyordu sanki. Ne kayılırdı o mermer zeminlerde.

İnsanlar Waldorf'a boy göstermeye geliyordu.

O burada yaşıyordu.

Waldorf'un aşçıbaşısı Oscar meyvelerle ve çiçek piramitleriyle dolu cam servisler arasında yemekleri hazırlarken, "Öpücük unutulur, damakta kalan tat unutulmaz," diye mırıldanıyordu.

Kalenin en tepesindeki odasına çıkarken, sessiz asansör Tesla'nın midesinin altını üstüne getiriyordu. Koridorların derinliği insan gözünün algılama sınırlarının ötesindeydi. Her sütunun dibinde altın saçaklı şapkalı, üniformalı bir çocuk bekliyordu. Ming Hanedanı vazoları uzun kalır şu sabırlı çocukların yanında. Tuvaletler yasemin kokuyor. Öyle olmamasına rağmen buradaki mobilyalar da Standford White tarafından döşenmiş gibi duruyordu. Güneşten zarar görmesinler diye orkideler pencere kenarlarından uzağa konmuş.

Johnson sordu: "Versailles nasıl gidiyor?"

75

HAYIR, OLMAYACAĞIZ

Tesla, Astoria'ya yerleştikten iki hafta sonra sadık asistanı Scherff'i davet etti. Karman çorman saçlarıyla balo salonuna dalan bir geyiği andırıyordu Scherff.

Başgarson, bir Lipizzaner gibi burnunu dikmiş olarak yanlarına geldi. Kılık kıyafetine anlam veremediği Scherff'e döndü.

"Ne arzu ederdiniz?"

Emreder bir tavırla hızlı bir el hareketi yaptı Tesla.

Ne yapacağını bilemeyen garson kayboldu.

Keskin hatları vardı Scherff'in. Adını hatırlamayanlar ondan Bay Bıyık diye bahsediyorlardı. İnsanların ne dediğini anlamadıklarını düşündüğünden, söylediği her şeyi tekrar ederdi. Gözleri zayıflayınca dünyanın en çirkin çerçeveli gözlüğünü almıştı.

"At nalından bozma mı o çerçeveler?" diye dalga geçti White.

Tesla, asistanını savundu: "Saçları kırdır, gözleri kahverengi. Fakat elleri ve yüreği saf altındandır."

Kelimelerini mümkün olduğunca seçerek yaklaşmaya çalışırdı Scherff'e. "İyi kıyafet var, bir de 'pek de iyi olmayan' kıyafet var. Konuyu eşelemeye lüzum yok. Moda da aynı vatan hainliği gibi dürüst teknisyenlerin akıl sır erdiremeyeceği bir mevzu."

Scherff ağır, kaba örgülü kazakları severdi. Ayakkabıları ordunun kullanım fazlalıklarının atıldığı depodan alınmış gibiydi. Botlarıyla Astoria'nın kalın kilimlerine bastığında bileklerine kadar kilimlere gömülürdü. Sevgili teknisyenimiz bara mı gelmişti yoksa kiliseye mi, bilemedi. Ne sipariş vereceğine karar veremedi. Menüyü dikkatlice okudu, üç seçeneğe indirdi, sonra en baştan tekrar incelemeye koyuldu.

Zaman kazanmak adına, Tesla onun yerine de sipariş verdi; Oscar'ın spesiyali olan dana etinden ve Waldorf salatadan. Bir şişe şarabı bölüştüler. Yemekten sonra dürüst teknisyenin havası değişti, kendine geldi.

"Bana öyle geliyor ki," dedi, "New York'a yerleşip ampul ve osilatör zengini olacağız."

"Hayır, olmayacağız," dedi mucit.

Scherff'in yüzü düştü.

"Öyle hissediyorum," diye başladı tekrar.

Sıcak bir bakış atıp elini omzuna götürdü Tesla:

"Houston Street'teki laboratuvar çok küçük ve daima yangın ve casusluk tehlikesi var. Bu yüzden vahşi doğaya, güneşin doğusuna, ayın batısına açılıyorum. Dünyanın en çok şimşek çakan yerlerine gidiyorum.

"Milyonluk voltlarla adı konulmamış işler üzerinde çalışacağım.

"Hiçbir insanoğlu tarafından yönlendirilmeden.

"Eşim benzerim olmayacak.

"Sana gelince... Burada kalıp her şeyin yolunda gitmesini sağlayacaksın."

"Ama bana öyle geliyor ki..." diye mırıldanmakla yetindi dürüst Scherff.

76

KİRLETMEDEN

Buhar fevkalade bir şekilde güneye doğru yol almaya başladı ufukta,
gitgide daha da belirginleşiyor.
Onu bir şeye benzetecek olsam sadece şunu derdim:
Ötelerde bir yerlerde, cennetin
derinliklerinde bir surdan kopup denize doğru sürüklenmiş
uçsuz bucaksız bir çağlayan.
Edgar Allan Poe, *Nantucketli Arthur Gordon Pym'in Öyküsü*

Uyuyakalmıştı, gözlerini trende açtı. Muhteşem tabiatı seyrederek, tabiatın nefes alışına şahitlik ederek gidiyordu. "Avrupa'nın katedralleri var, Amerika'nınsa Kutsal Tabiatı," demişti sessiz ve soylu John Muir. O da Johnson'ın şapkasından çıkan adamlardan biriydi.

İn cinin top oynadığı kasabalardan, sıra sıra ağaçların ve her pencerede bir kedinin olduğu, tekerleklerin geri geri döndüğü kasabalardan geçti Tesla. Trenler, bu kasabalardan Amerika ufuklarına yol alıyor.

"Seni bir ay sürecek bir tabiata tapınma ritüeline davet ediyorum," dedi Muir. "Sana bir şeye mal olmayacak, sadece vaktini alacağım ki hep ebediyetle meşgul olduğundan onun da lafı olmaz."

Bu bitmek bilmeyen tren yolculuğu esnasında Muir'in davetini kabul etmeye karar verdi. Camdan dışarı baktı, dağa yayılmış bir karatavuk sürüsü gördü. Çocukluğunda dinlediği *Kargaların Mahsullere Verdiği Zararlar* adlı konuşmayı hatırlayıp gülümsedi. Taşıttan gelen ıslık sesiyle irkildi. Muhteşem tabiat boyunca döne döne gidiyordu tren.

İstasyon şefi burnundan konuşarak, şöyle anons etti: "Colorado Springs!"

"Colorado'ya niçin geldiniz?" diye sordu bir gazeteci, bir yandan ekose ceketinden not defterini çıkarıyordu. Alta Vista Hotel'in resepsiyonunda ketum bir adamla tanıştı. Müteahhit Joseph Dozier. Müteahhit olmadan önce sıradan bir işçiymiş. "On yıl boyunca her sabah patrona gazetesini getirdim." Yakınıyordu kendini tırmalayarak. Oysa o tırnakları bir ahşap oyıncılığı yahut ayı boğma işi için kullansa daha iyi olurdu. "Bir kere bile parasını ödemedi. Altı çocuk büyüttüm ben o yıllarda."

Keturn adam, Tesla'ya bir laboratuvar inşa etmeyi kabul etti. İş çoktan yapılmış da unutulmuş gibi bir ifadeyle elini yüzüne götürdü.

Tesla ilk işçileriyle birlikte Knob Hill'e geldi.

"Latincede *sabır* ve *acı* aynı kökten gelmiyor muydu?" diye mırıldandı kendi kendine. Dahi kelimesini tanımlamasını isteselerdi cevabı *sabırsız* olurdu. Birkaç ay içinde ahşap bir yapı yükselmeye başladı hiçliğin ortasında. Hangar çatısından çelik bir kule, kuleden yükselen bir direk.

Tesla ve genç asistanı Fritz Lowenstein dünyanın en tuhaf hangarında Almanca bağrışıyorlardı.

Bir zamanlar Ferenc Puskas'ın kendisine bağırdığı gibi bağırıyordu Lowenstein'a: "Daha hızlı!"

Hangarın ortasında *Gorgon* kod adlı koca bir bobin kurdular. Hemen yanına Gorgon'un elektrik titreşimlerine ayarlı başka bir bobin koydular. Teçhizatları her zamanki gibi hokkabaz kasasında gelmişti. Tesla, ekipmanın son parçaları bu defa çok gecikti, diye düşünüyordu. Sonunda bir çift öküzün çektiği arabayla örümcek ağını andıran verici getirildi. Vericiyi kurduktan sonra hangar girişine şöyle bir yazı astılar:

"Çok tehlikeli! Uzak durun!"

Dozier şaşkındı. "Tamamız."

İnşası yeni bitmiş hangarında ilk aklına gelen John Muir oldu. Gözleri ışıldayan İskoç, beline kadar inen sakallarıyla bir İrlanda cücesi yahut Sırp elfini andırıyordu. Gençliğinde geçici bir körlük yaşamış olan Muir görme yetisini geri kazandığında ant içmiş: Tanrı'nın tabiata yansıyan gülümsemesini asla es geçmeyeceğim. Colorado Springs'in muhteşem tabiatını Muir'in gözlerinden gördü Tesla. Tıpkı Niagara'da olduğu gibi doğanın muhteşemliğine bıraktı kendini. Clairvauxlu Aziz Bernard, "Kitaplarda bulamazsın topraktan öğrendiğini," demiyor muydu?

Uzun zaman önce Tesla'yı sarıp sarmalayan yalnızlık, ona hak vermeye başlamıştı. Çoğu insan ona kıyasla çok yavaş kalıyordu. Onlarsız da mutluydu.

Sınır koydu kendine. Bahara kadar El Paso Club'a gidip iskambil oynamak yoktu.

Kulübün kilolu başkanı Jeremiah Falconer, "Dünyanın en tuhaf yerinde yaşıyoruz," dedi. "Çoğu insan Colorado Springs'e şifa bulmak için geliyor ama buraya sadece bekâr erkekler geliyor (*buraya* derken kulübün kapısını gösterdi)."

Bilge hazinedarın gözlerinin altında halkalar oluşmuştu.

Guatrlı bir sekreter battal boy bir kartvizit uzattı başkana. Üzerinde şöyle yazıyordu: *John "Duck" Harris: Barıştan, ilerlemeden ve dünya kardeşliğinden yanayım.* Hemen altında favorili *Duck*'ın otuz iki dişinin otuz ikisini de gösterdiği gülen bir fotoğrafı. Yeminli kadın düşmanı, Tesla'yı uyardı: "Küçük dağları da bu yaratmıştır, bak gör."

"Tam aksine, pireyi deve yapar bazıları," diye laf soktu Falconer.

"Buradaki ışıktan, optik yasalarından gözleriniz size oyun oynar olmuş," dedi haznedar duygusuz bir sesle. Transa geçmiş gibi bir hali vardı.

"Görürsünüz," dedi Falconer. Kırmızı şarap kadehini bıraktı. "Colorado Springs bambaşka bir gezegen."

Her şey bir yana, temiz hava çarpmıştı Tesla'yı. Daha evvel böyle bir ışık görmemişti. Uzak dağ eteklerindeki lamba-

ların ışığı, birkaç blok ötedeymişlercesine net görünüyordu. Ses, alışılmışın dışında uzak mesafelere varıyordu, hele bir de bağırıyorsan. Uzun zaman önce Budapeşte'de, uzak şehirlerde çalan çanları kafasının içinde hissettiği olmuştu Tesla'nın. Knob Hill'deki tekerlek ve insan sesleri, sanki kapısının önünden geliyordu.

"Ben bunu havadaki yüksek elektrik seviyesine bağlıyorum," diye anlatmaya başladı sadık Lowenstein'a. "Elektrik, dokunduğu her şeyi arındırıp genişletiyor."

"En güzel karlı dağ zirvesi fotoğrafları ay ışığında çekiliyormuş, ne diyorsun?" diye sorunuşlardı El Paso Club'daki bekârlar.

Ay ışığında bulutların zifiri gölgesi sessizce akar gider çayırlardan. Bir akşam Tesla, Joseph Dozier'in yüzündeki hüznü yüz metre öteden tespit etti.

"Nasılsın?" dedi şapkasını çıkartarak.

Dozier parmağını göğe kaldırdı: "Aa! Ay! Yıldızlar!"

Babası Milutin de şahit olmamış mıydı bir zamanlar: "*Bir ışık şelalesi; uzak ama bir o kadar yakın, elini uzatsa dokunacakmış gibi. Ardında mavi izler bırakarak uzaklaştı, yıldızlar söndü sonra.*"

Her günü ayrı bir mucizeydi Colorado Springs'in. Tutulan dileklerden daha çok yıldız kayıyordu semada. Bir defasında bir yıldızın patlayıp göğe saçıldığını gördü. "Dünyanın gerçek yüzü bu mu yoksa?" diye umutlandı, bedenini bir titreme aldı. Önseziyle gelen titreme hali iliklerine kadar işledi.

Orada kozmik bir işe girişmişti ve hayatında ilk kez potansiyelinin tamamını kullanarak çalışabilmişti.

Her sabah, uyanmaya değer bir güne uyanıyordu. Helios arabasını sürmeye başlar başlamaz, gökyüzü parça parça kızıla boyanmaya başlar. Dağ zirveleri eriyik maden püskürten maden ocağı kapılarına dönüşür. Bulutlar hızla birleşip ayrılırlar. Kar benzeri şeyler uçuşmaya başlar havada.

Bir akşam günlüğüne şunları yazdı:

Bulutlar öyle temiz, öyle beyazlar ki, melekler dokunsa dahi kirlenir.

Havada asılı duran buz dağları öylesine sert görünüyorlardı ki buhardan olduklarına inanmak zordu. Gökteki dizi

dizi sıradağları gerçeklerinden ayırmak zordu. Çok defa koyu yeşil-koyu mavi-siyah karışımı gökyüzü okyanusları gördüğünü yazdı Robert'la Katharine'e. Okyanusa saçılmış yeşil adalar, ışıltılı buz dağları, yelkenliler... Işıl ışıl sisten yapılmış olmaları hiçbirini daha az sahici kılmıyordu. Bir keresinde de cenneti andıran İsviçre'ye benzer bir şey gördü.

Şarap tüccarı babasının şerileri şişelere doldurduğu gibi, kendisinin de bulutları şişelere doldurduğunu söylerdi John Ruskin. Tesla'nın zahiri ruhuydu bulutlar. Sevgiyle işliyordu onları:

Kırmızı bulutlar, beyaz bulutlar, devasa altın külçelerini andıranlar, hafif bakırımsılar ve güneş gibi gözalıcı olanlar.

77

GORGON'UN SAÇLARI

Bir roketatar patladı uzakta ışık saçarak. Metal ve yıldırımla örülü gökyüzü kumaşını ışığa boyadı. Fritz Lowenstein ilahi tabloda bir iki saniyeliğine belirdikten sonra ikinci bir gürlemeyle tekrar karanlıkta kaldı.

Etraflarındaki her şey zangır zangır titriyor, yer yerinden oynarken Manfred not alıyordu. "Tam olarak kırk sekiz nokta beş!" Noktası virgülüne sezdiği sismik dalga nerdeyse laboratuvarı yerinden sökecekti.

"Hişşşşt!" Lowenstein'ı susturmaya çalışıyordu Tesla.

Gümbürtünün yeraltına vuran etkisi bir süreliğine durup tekrar başladı. Saçları özenle geriye taranmış, bir yasemin kadar solgun olan kozmik casusumuz malum şeyin durup tekrarlayışına kulak kesilmişti. Salınımlar iki mil öteden hissedilebiliyordu.

"Bu önemli işte, çok önemli," diye fısıldadı.

Asistanı laboratuvarın öbür ucunda patır kütür süpürgelerden birine takılıp düştü.

"Fritz! Çıt çıkarma."

Dirseği Tesla'ya her dokunuşunda Tesla'yla birlikte kendi de ürperiyor, iki de bir özür diliyordu Lowenstein. Üşüdüğü için kambur duruyordu. Giderek incelen saçlarına saç demeye bin şahit ister, derisiyse gözkapağı kadar hassas. Sakarlığı

kabalık olarak algılayan Tesla'ya ilahi bir varlık gözüyle bakıyordu. Patronunun sessiz ol uyarılarını çok fazla duymazdan gelince New York'a geri postalandı.

Tesla'yla ilgili olarak, "Sevenlerinin kıymetini bilmiyor," dedi Scherff'e.

Canavarımsı gözlüklerinin ardında yüzen ruhsuz dev mürekkepbalığı gözleriyle genç Alman'a baktı Scherff.

Tekinsiz bakışları olan Koloman Czito, Lowenstein'ın yerini alarak Tesla'nın yeni asistanı oldu. Beraberinde Washington'daki Fener Kurulu'ndan bir mektup getirmişti Tesla'ya. Mektupta kablosuz iletimle ilgili Marconi'yle sözleşme imzalamaktansa bir Amerikalıyla imzalamayı tercih ettiklerini yazıyordu. Tesla, askeriyeyle iş yapmanın sağıra laf anlatmaktan farksız olduğunu biliyordu. İblis inadıyla şöyle cevap verdi:

> Beyler, her ne kadar teklifiniz beni memnun etmiş olsa da reddetmek zorundayım. Çünkü herhangi bir durumda ayrıcalığından ötürü, tercih edilen taraf olmaya karşıyım; hele ki kıyaslandığım insanlar benim izimden yürüyen insanlarsa... Böyle bir fırsat üzerinden edineceğim maddi kazanca kapılarım tamamen kapalıdır.

Ne demişti Johnson? "Sürüden ayrılanı kurt mu kapar?" Hadi oradan! Boyun eğmiyorum!

Prag'da boşuna Manfred demiyorlardı ona. Johnson'a o akşam bir mektup yazdı, övünüyordu: "Şu ana kadar insan eliyle üretilmiş etkilerin en büyüğünü üretmeye hazırım."

Ertesi sabah o meşhur makinelerini ilk kez çalıştırdı Manfred. Gorgon bütün o parlak saçlarıyla birlikte alev aldı. Tesla, zemine, bir yıldırımdaki elektrik yükünün yüzlerce katı elektrik vermişti. Hafif şiddette sallandılar. Titreşimler, giderek genişleyen halkalar halinde tüm gezegene yayıldı. Amsterdam'la Saint Paul arasında ters yay şeklinde birleştikten sonra durdular.

Dev bir kediydi dünya.

Bu dev kediyi kim kaşıyor biliyordu artık.

Mırlıyordu dünya.

Yankılanan dalga, aynı etkiyi Colorado Springs'te de yap-

tı. Elektrik yükünü arttırdıkça yankılaşım da tıpkı çocukken yaptığı kartopu gibi büyüyordu. Bu "elektrik çığı" teoride tüm gezegeni yok edebilirdi.

Gökyüzünün asil berraklığı altında Mars'tan üç sinyal kaydı aldı. Colorado Springs gezegeninde kozmik yankılaşımın derinliklerine daldı Tesla. Aldığı her nefes bir mucizeydi. Amansız bir doğal gücün dibine battı. Geri dönüşü yoktu artık, nikâhlanmışlardı bir nevi. Ne ölümlerden dönmüştü.

John Muir uzakta. Clairvauxlu Aziz Bernard öldü. Şu ıssız yerde olgunluğa eren fikirlerini anlatacak kimi vardı? Mara, Buda'ya dememiş miydi, "Duyurmaya bile kalkma!" diye? Öyle olmadı ama... New York'a mektuplar gönderildi, New York'tan cevaplar geldi.

Kafayı sıyıran münzevimiz, "Küre şeklinde bir yıldırımın rüzgârla boş araziye sürüklendiğini hayal edin geceleyin," diye yazıyordu şehirli arkadaşlarına. "Geceleyin ruhların birbirine girdiğini hayal edin. Bu şekilde, kendiliğinden, horozibiğini andıran yıldırımlar oluşuyor bozkırda. Buna benzer bir şey deneylerim sırasında da çıktı, direklerden biri bazı ekipmanları kırıp geçmişti. Gorgon'un saçları etrafımda tıslamaya başlayınca çareyi kendimi yere atmakta buldum."

Tesla bandajlı haliyle, "Harika şeyler deneyimledim burada," diye yazıyordu Johnson'a. "Vahşi kediyi terbiye edeyim derken yara bere içinde kaldım."

Hikâyeyi ballandırmak isteyen kalemi elinden bıraktı.

"Gorgonlar!" dedi tiksinerek. "Yılan saçlı tanrıçalar!"

Asimiz, kalemi tekrar eline aldı. Onu zapt edip tekrar yazmaya başladı. Kendisini anlamayacak birine garantiler veriyordu mektubunda: "Kablosuz mesaj, imge, ses ve en önemlisi de kablosuz enerji iletimi mümkün olacak artık. Elektrik aktarımını yirmi altı mil uzaklıktan test ettim. Kendim test ettim. İnan bana, Robert, üç bin beygir gücündeki bir pompalı osilatörle dünyanın herhangi bir yerindeki ampulü yakabilirim."

78

YILDIRIM ZEUS'TAN SORULUR

Ansızın gökten, güçlü bir rüzgârın esişini andıran bir ses geldi ve bulundukları evi tümüyle doldurdu; Ateşten dillere benzer bir şeylerin dağılıp her birinin üzerine indiğini gördüler. İmanlıların hepsi Kutsal Ruh'la doldu.
Elçilerin İşleri 2:2-4

Czito, "Yıldırım denilen şey Zeus'un işidir insanların değil," diye homurdandı kendi kendine. Ayaklarını ayırıp oturmuş, gizliden gizliye patronunu gözetliyordu asistan. Her ne kadar Edison'un sirk çadırındaki Igor kadar kambur olmasa da, Macar'da da hafif kamburluk vardı.

"Manyetik enerji taşkınlığı Gorgon'u vurduğunda, bobin dünyanın elektrik potansiyelini artıracak bir çığ oluşturacak. Anlıyor musun? Elektrik zeminden patlak verecek. Anladın değil mi?" diye bağırdı Tesla. "Yıldırımı direğimiz ateşleyecek."

"Yıldırım Zeus'tan sorulur," diye mırıldandı Czito.

O güne dek üretilmiş en yüksek voltajı kullanarak hayatını riske atmaya hazırdı patronu. Santraldeki elektrik akımını işleten şalterin operasyonunu Tesla'dan devraldığından beri Czito da Rus ruleti oynuyordu.

"İşaret ettiğimde manivelayı kaldır," diye emretti Tesla intihar emri verir gibi.

Çatıda kendine bir gözetleme noktası buldu.

"Şimdi!"

Czito manivelayı kaldırdı. Elektrik, bir yılan sürüsü gibi bobini sardı. Yılan tıslamaları tüm odaya yayıldı.

"Oluyor," diye gürledi Tesla. "Bir daha!"

Perinin saçları bir kez daha dolandı bobine. Laboratuvar maviye çalıp çatırdamaya başladı. Direkten boğuk bir gümbürtü geldi.

"Dışarı çıkıp direğe bakacağım!" Tesla'nın hiç acıması yoktu. "Sen de manivelayı çekip ben söyleyene kadar öyle tutacaksın."

Kalın kauçuk tabanlı ayakkabılarının üzerinde salınarak hangardan çıktı Manfred.

"Kaldır!"

Czito manivelayı çekip bir sonraki emre kadar öylece tuttu. Bir iki saniye geçti. Efsuncu ve çırağı hayattalar. Yanık kokusu yok. O muhteşem dakika, altın bir sikke gibi taş zemine düştü. Sıra, yılan saçlı tanrıçaların hortlamasına geldi. Geri dönüşü olmayan bir yola girdi. Ucu bucağı olmayan koca bir boşluk... İçeride Gorgon'un giderek daha şiddetli çatırdayan saçları, dışarıda tek bir elektrik dalgasıyla kendinden geçen direk... İkinci, üçüncü, dördüncü dalga geldi sonra. Kendi cüretkârlığından korktu Tesla, geri çekildi. Anneciğim! Bir kez daha şimşek çaktı. Bir kez daha başını eğdi bizimki. Ardı ardına top tüfek sesine benzer sesler gelmeye başladı direkten, derken sesler daha da şiddetlendi. Napoléon Savaşları'nın ortasında buldular kendilerini. Bina ışıldayan bir kasırga arasında kalmış zerreyi andırıyordu.

Şimşek yaratan ilk insan "Yılan saçlı tanrıçalar," diye fısıldıyordu kinci bir ses tonuyla. "Gorgonlar!"

Tayf mavisi renginde bir ışık yükseldi hangardan. Bobinlerin etrafında elektrik yüklü saç yığınları dolanıyordu. Binanın içindeki her şeyden ışık okları yayılıyordu. Tam bir ses curcunası... Havada ağır bir sülfür kokusu... Titreyen vücudunu zapt etmek için çenesini sıkan Czito bir dişini kırdı. Etrafını saran mavi parıltılar arasında "rahmetli anne babamın ruhlarını da görür müyüm acaba" diye ümitlenmeye başla-

yacaktı neredeyse. Parmak uçlarına değen kıvılcımlar canını yakıyordu. Kanı tırnaklarının altından patlayıp fışkıracaktı sanki.

Elektrik girdabı neredeyse hangarı yok edecekti.

Özenle giyinmiş olan Tesla bağcıklı, yüksek tabanlı ayakkabıları, melon şapkasıyla dışarıda bekliyordu. Gökler çığlık atıyor, yerküre karşılık veriyordu. Yıldırımlarla bezeli yeni Mefisto gece göğünün altında uzadı da uzadı. Ayakkabılarının kauçuk tabanları etrafında kıvılcımlar geziniyordu. Uyanmış yerkürenin kendisine bir mesajı vardı, Tesla'nın etrafında kıvılcımlar saçıyordu.

Yıldırım giderek güçleniyordu; daha kalın, daha parlak, daha berrak, daha mavi... Gökyüzüne indirilmiş bir yumruk gibi. Göğe doğru kıvrılıyor deniz yılanları, yirmi dört, derken otuz yedi metre yukarı. Titreşimlerin yankıları kilometrelerce öteye ulaştı. Yüzü siyahtan bakıra çalan muhafazakâr şimşek çaktırıcı Prens Albert, olan biteni paltosu içinde seyrediyordu. Bir ışıktı, bir patlamaydı, kişiliğinden bağımsız bir güçtü Tesla.

Czito titreyerek, "Ne kadardır devam ediyor?" dedi gelince. "Yasak bu! Bir ölümlü bunu yapmamalı!"

Kaşla göz arasında her şey durdu.

Her şey.

"Manivelayı çektin mi Czito?" diye bağırdı Tesla.

Gözleri kan çanağına dönmüş Macar, sırtına iğneli matador çubukları saplanmış boğa misali kamburunu çıkartarak cevap verdi: "Hayır!"

"Santrali ara. Bunu bana yapamazlar. Elektriğimi kesemezler."

"Neden bahsediyorsunuz siz?" Czito'nun konuştuğu, telefonun ucundaki ses çileden çıkmıştı. "Kısa devreye sebep oldunuz. Jeneratörümüz tutuştu."

79

YİRMİNCİ YÜZYILI KIZARTAN ADAM: TESLA

Güneşin muhteşem ışığı parlamaktan yorulduğunda
hayat veren sıcaklığı kesilip, yerküremiz buzdan bir yumruya dönüştüğünde
hızla sonsuz ışığa doğru yol almaya başlayacağız.
Bilim ve sanatın keyif veren ışığı daha da güçlenerek,
bu süreçte yolumuzu aydınlatacak.
Yirminci Yüzyılda Nikola Tesla (1900)

Sakin Colorado Springs gezegeninden sonra Broadway şamatasına geri döndü.

Yükseltilmiş trenleri çeken kara makineler, turistlerin elinde *Aklı Karışıklar İçin Kılavuz*.

Doktor F. Finch, insanlığı, elektriğin yaşlıların zekâsını açıp gençleri aptallaştırdığına ikna etmenin peşinde.

Ah! Yeni yüzyıl kapıda.

Kuş uçmaz kervan geçmez kasabaları varlığından haberdar olmadıkları nesnelerle tanıştırıyor gezici dans toplulukları: Gramofon!

Kalabalıklar hayalet şarkıcılara alkış tutuyor.

Özgürlük, Akıl, Dünya Fuarı ve Amerika... Her şeyi tem-

sil eden bir tanrıça var ve her tanrıçanın kendine has iri memeli bir kadın temsili.

"Adalet giderek daha da adil oluyor," düşüncesinde diretiyordu hayalperestler. "Hükümdarlar daha insan, müzik daha tatlı, kitaplar daha bilge ve kalpler daha adil, daha hassas."

Hunan eyaletinin duvarlarına asılı *Boxer* isyancılarının kelleleri, Filipinler'deki pirinç tarlalarındaki leşlerin kokusunu alan su sığırları...

"Herkes kendini dev aynasında görüyor," diye horozlandı demiryolu patronu ve aynı zamanda senatör olan Tesla'nın arkadaşı Chauncey Depew.

Gargantua, geçmiş zamanlar bir yana, en iyisi bizim zamanımız diye yazmamış mı Pantagruel'e?

Utah, Scofield'da bir lamba, bir madeni ateş kasırgasına çevirdi. Madenciler, aynı bir top güllesi gibi madenden dışarı fırladılar.

Ah! Yeni yüzyıl kapıda.

Hüzünlü gemilerden inip apartmankondulara doluştu göçmenler. Ertesi gün on altı saniye süren tren öpüşmelerini seyretmek için sinemalara gittiler. Bir istasyonda durdu tren, fabrika işçisi kadınlar işe gitmek için indiler. Binlerce kilometre ötede kalan mucize, gözlerinin önünde beliriverdi birden.

Yaz sıcak geçti Amerikan kasabalarında. Theodore Roosevelt seçim senesinde pencerelerinin ardından sırıtırken gözlük camları ışıldıyordu.

Başkan McKinley'in karısı Ida, kocasının yanında dururken bufalo sırtında duran bir kuşu andırıyordu.

Özgür ama hüzünlü *Gibson Kızı*'nın fotoğraflarıyla süslü afişler...

Yeni yüzyıl kapıda.

Gerçeği haykıran karikatürler boy boy uzayan fotoğrafların azizliğine uğramış, çekilmişti gazetelerden. *Century*'de yayımlanan "İnsan Eliyle Artan Enerji Sorunu" adlı haberde Tesla, Colorado Springs'te oturmuş sükûnet içinde bir şeyler okurken hemen yanı başında duran bobinler arasında şimşekler çakıyordu.

Şimşek çaktırıcı Tesla fazla kızartmıştı. Johnsonlarda,

Delmonico's'ta, Waldorf'ta, Stanford White'ta kızartmıştı yeni yüzyılı.

Yeni yüzyıl kapıda.

Ava'yla, Albay Astor'la kızarttı.

On, dokuz, sekiz, yedi...

Vanderbiltlerle, etrafını saran maskeli suretlerle, ikiyüzlülerle kızarttı.

Yeni yüzyıl kapıda. *Altı, beş, dört...* Korku ve heyecan içinde bekliyor insanlar.

Üç, iki, bir...

O hareketli dakikalarda Mark Twain sırtını havai fişeklere döndü. Mısır koçanı piposunu söndürüp şöyle dedi: "Bu yüzyıla ait değilim."

Rengârenk yıldızlara boğuldu gökyüzü; kırmızı, mor, mavi...

Işıklı akçaağaçlar, gözalıcı karahindibalar kabarmış, tepelerinde birbiri içinde patlayarak saçılan kırmızı beyaz kıvılcımlar...

Eski Çin'deki gibi havai fişeklerin tanrıları uyandıracağına inanıyordu Tesla.

Ama hangilerini?

III. BÖLÜM

YENİ YÜZYIL

80

UCUBE BURUN

Bu, burun değil bir kere, anıt denir böylesine.
Edmond Rostand

Eldivenlerini dişleriyle çıkardı, şemsiyesini silkeledi, fil ayağı şeklindeki şemsiyeliğe bıraktı. Resmi bir ziyaret olduğu için eldivenleriyle şapkasını elinde tutuyordu. Durum vahim. Kendi kendine fısıldadı:

"Burnuna bakma, burnuna bakma."

Morgan'ın yaşadığı yer, söylentilere göre, dışarıdan Milano Katedrali'ni, içeriden Babil Kütüphanesi'ni andırıyormuş. Köşk, parıldayan gümüş takımlarla baştan ayağa gülümsüyordu. Hizmetliler Noel hazırlığı için takımları parlatıyorlar. Tesla, kabanının plilerinde kalmış karları silkeledi. Dışarıyı kar götüredursun, içerideki mermer salonda siyah tavus kuşları kasıla kasıla yürüyorlardı.

İç sesi ültimatom verdi: *Elini yüzüne götürme. Gerekmedikçe göz kırpma. Yavaş yavaş nefes al.*

Duman rengi kuyruklarıyla, süs havuzundaki karabalıklar süzüle süzüle gidiyorlar. Sekizgen girişte mozaik bir tanrıça öptü ayaklarını. Hizmetli mesafeli bir şekilde salonu işaret etti.

Kapıyı kapatıp içeri geçtiğinde ayakkabıları halıya gömüldü. Hem kapalı alan hem de yükseklik korkusu vardı.

Yalvarıyordu kendine: "Burnuna bakma!"

"İyi günler!"

Çıkan ses tüylerini diken diken etti, boğazında bir yumru.

Milyar dolarlık ilk tekelin kurulmasını emreden sesin ta kendisiydi bu.

Bir milyarda kaç sıfır olduğundan haberi var mıydı milletin?

Gözlüklü sıfırlar, kara rahip eldivenlerindeki sıfırlar, altın dişli sıfırlar, işçi kasketlerindeki sıfırlar, polis rozetlerindeki, Pinkerton nişanelerindeki sıfırlar... Hepsi birden ucube burunlu adamı işaret ediyor: John Pierpont Morgan.

Allah'ın belası antikacı ve ince dudaklı uzman ekibi, tablolar, dokumalar, bronz heykeller seçerler onun koleksiyonları için. Yorulmak bilmeyen parmaklar J. P. Morgan'ın paralarını sayar. Morgan boğuk sesiyle Ovidius'tan alıntılar yapar: "Kaç koyunu olduğunu bilen adam, fakir adamdır."

Kaşları haşmetliydi, bir çatsa at nalını bükecek sanki. Şişkin yanakları, küçük, komik gözleri vardı. Ucube burnunu saymazsak, aynı Balzac.

Tesla'nın kafasının içinde dalgacı bant kaydı dönüp duruyordu: "*Burunlarımız olmasa nerede olurduk? İnanın bana, hiçbir yerde olmazdık! İnsanlar birbirlerinin sosyal statülerine de iç geçirebilirler. Hepimiz 'para kokusu', 'sefalet kokusu' gibi klişelere aşinayız...*"

"Ne yapıyorum ben," diye ürpererek bir zamanlar "Burun Üzerine" yaptığı konuşmasındaki cümleleri kafasının içinden defetmeye çalışıyordu.

Ne kır bıyıklı Kapurthala Mihracesi ne dar suratlı İngiliz aristokratları... Hiçbiri J. P. Morgan'ın şanına erişemez. Ya o uykusuz yatağında, ölmüş Albert'inin sargılı elini tutan yaşlı kadın? Rus çarının kırkılmış sakalı Morgan'ın gücüne denk midir? J. P. Morgan'ın volkanik, halüsinatif burnunun yanında kim takar Avusturya imparatorunun sarkmış yanaklarını?

Kıymetli meslektaşlarım, cana yakın meslektaşlarım – burunlarınızın peşinden gidin...

Yok etmeye çalışıyordu o cümleleri.

Tıp bilimi Morgan'ın hastalığından rinofima adıyla bahsediyordu. Burnu, Dorian Gray'in çürümekte olan portresinden çalınmış. Ahududuyu andıran bir biçimde, sarı, mavi, kırmızı benler türemiş ve iyice biçimsizleşmiş. Girdiği her ortamda bu buruna çevriliyor gözler. Öyle bir burnu taşımak cesaret ister doğrusu. O burnu görüp hiçbir şey görmemiş gibi davranmak da...

"İyi günler!" Ses Tesla'da *novokain*[37] etkisi yapmıştı.

İlk görüşmelerinde Morgan tuhaf bir izlenim bıraktı Tesla'da. "Biri başıma çuval geçirmişti sanki," diye anlattı daha sonra.

Her şeyi göze alıp cehennemin kenarından aşağıya şöyle bir göz attı, sıradan bir şeymiş gibi burnuna baktı.

Bir göçmen aileyi barındıracak büyüklükte bir şöminenin önünde oturuyorlardı. Masanın üzerinde, fildişinden oyma bir Bizans dua kitabı duruyordu. Adamların siyahi, kadınların beyaz olduğu tablolar duvarlarda asılıydı. Koyu bir *Susanna ve İhtiyarlar* çalışması, halelenmiş başını kendi kolunun kıvrımında tutan Vaftizci John ve Flaman tarzı bir makyaj masası Tesla'nın gözüne çarpanlardan.

Morgan, Poseidon gibiydi; asla gülümsemiyor ama etrafındakiler ebedi bir gülümseme kondurmuşlar yüzlerine.

Karikatüristler onu her bir koluyla farklı bir endüstriyi boğazlayan bir ahtapot olarak resmediyorlardı. Tekelleri düzenlemek isteyen reformcuların çabalarına karşılık, "Çırpılmış yumurtayı eski haline getiremezsiniz," diyordu. Çelik endüstrisinin yanında, yeni elektrik endüstrisi, gemi inşası, madenler, demiryolları, sigorta ve bankalar da onun tekelindeydi.

Teni ve yakasındaki beyaz zambağın beyazlığıyla saçı ve takımındaki siyah zıtlığı ve ben buradayım diye bağıran o kırmızı şey ürkütücüydü. Etna Yanardağı gibi yanıyordu, gürlüyordu burnu.

Oda içindekilerle beraber ateş mi alacaktı? Ziyaretçi korkuyordu.

Bir düşün, heyulamsı bir buruna sahip hüzünlü goril bir zamanlar aşkı için her şeyden vazgeçmemiş miydi?

[37] Novokain: Lokal anestezide kullanılan bir ilaçtır.

Sıradışı bir güzelliğe sahip genç bankerler mihmandarı onun için çalışıyordu. "Morgan'ın Meleği" diyorlardı ona. O açgözlü idealistlerin çoğu aşırı çalışmaktan ölüyordu.

Gelin o kadar çelimsizdi ki düğün esnasında Morgan'ın desteğiyle ayakta durabildi.

Antik paralar, mücevherler, dokumalar, oymalar, tablolar, kitaplar, orijinal el yazmaları ve heykellerden oluşan devasa bir koleksiyonu vardı antika meraklısının. Mark Twain, Morgan'ın hazinesini bu fani dünyada "ebedi bir koleksiyon" olarak nitelemişti. Tesla'ysa koleksiyonun maddi değerinden başka belirleyici bir rolü olduğunu düşünmüyordu.

"İnsanlar hayatları boyunca para biriktiriyorlar ama en önemli olanı, hayatın kendisini kaçırıyorlar," diye düşünüyordu Sebastiano del Piombo'nun bir tablosuna bakarken.

Şifa bulsun diye Cezayir'e götürdü onu. Gelin orada öldü sonra. O da geri dönüp babasının bankasını devraldı.

Odada kasvetli bir hava vardı, Azrail şöminenin önünde nöbete durmuş kalkınıyor gibi.

Morgan, Tesla'nın *Century*'deki makalesini okumuştu: "İnsan Eliyle Artan Enerji Sorunu". Makaleyi övdü. Doğrudan mevzuya girdi her zamanki gibi: "Sistemini anlat."

Tesla'nın içinde çığlıklar kopuyordu, *Burnuna bakma.*

"Cihazım ses ve imgeleri herhangi uzaklıktaki bir mesafeye iletmeye yarıyor," diyerek yumuşak bir tonda anlatmaya başladı mucit. "Kablo yok, mutlak bir gizlilik içerisinde."

"Marconi'nin sistemi nasıl?"

"Başkalarının tasarladığı cihazları kullanıyor ama yanlış frekansta çalıştırıyor. Atmosferdeki en küçük bir değişim cihazlarının çalışmasına engel olabilir."

Bakma! Yanacaksın! dedi kendi kendine umutsuzluk içinde.

Morgan'ın gözlerinde çılgın şimşeklerin çaktığını gördü. Bu adamdaki muhbir ağı değme ülkelerde yoktu. Sansasyonel bir adamdı evet, gazetelerde hakkında atıp tutuyorlardı.

Hal böyle olunca...

Tek kelime etmeden Tesla'ya devam etmesini işaret etti.

"İnsanlığa büyük fayda sağlayacak bu girişimi ilk destekleyen siz olmalısınız."

Endişenin kemikli parmakları boğazını kavramıştı. Bir kez daha Azrail'in varlığını odada hissetti.

Dili kendinden bağımsız dönüyordu sanki. Kablosuz mesaj iletiminin yanında, verici uzaklığı önemli olmaksızın, dünyanın herhangi bir yerindeki cihazları çalıştırabilecek binlerce beygir gücünde enerji üretiminin ve yönlendirilmesinin mümkün olduğundan bahsetti.

Baygınlık verici, kalın sesiyle devam etmesini söyledi Morgan.

Tesla Morgan'ın ruhunu sezgileriyle yokluyordu, tek bir delik buldu. Morgan konusunda, Budistlerin haklılık payı vardı.

Uyuklamak üzere gibi geldi Tesla'ya. Dudağını ısırdı ama fark etmedi. Morgan'ın derin, giderek ağırlaşan konuşması bilincini donuklaştırmıştı. Deli şimşekler tekrar çaktı gorilin ufalan gözlerinde. Ferah salonda Tesla'yla görüşmelere başladılar. Alan daraldı, duvarlardan biri Tesla'nın sırtında, diğeri burnundaydı. Ne zaman sessizleşse dehşete düşüyordu.

Kendisine ait olmayan bir sesle anlatıyordu Morgan'a.

"Bahsettiğim sistemlerin patentini alan kişi yasal olarak, tarafımdan bulunan enerji transfer sistemi ve alternatif akımın haklarını elinde bulunduran kişiden daha güçlü pozisyonda olacak."

Suskun yatırımcı duman püskürttü: "Ne kadar zaman lazım?"

"Sekiz ay."

Bir oktav daha derinleşti sessizlik.

"Mali tahminleri ofisime gönder lütfen," dedi sonunda Morgan.

Mozaik tanrıça Tesla'nın ayaklarını bir kez daha öptü evden ayrılırken.

81

KOCA BİR HİÇ

Stanford White çizim masasına çivilendi. Uluslararası Telgraf Merkezi'nin ve tüm dünyaya enerji pompalayacak merkezi enerji kulesinin eskizlerini tamamlaması haftalarını aldı.

"Yapı açısından Brooklyn Köprüsü'yle aynı," diye açıkladı. "Temel fark, kule olması."

Colorado'daki şimşekli hangar, kulenin yanında oyuncak gibi kalıyordu. Bir parkın ortasına inşa edilecek, her iki Niagara'dan enerji alacak. Bu enerji, Tesla'nın fırtınalı mesajlarının yıldızlararası seyahatinde kullanılacak. Kule, kurulması planlanan iki bin beş yüz kişi nüfuslu hayali bir kentin ortasına çizildi; etrafında evler, dükkânlar, resmi binalar.

"Caddelerin üzerinde uçaklar, zeplinler uçacak." Çocuk gibi seviniyordu Tesla.

Manhattan'dan yaklaşık altmış mil ötede bulunan Long Island'daki Suffolk County'nin Shoreham köyünden bir yer satın aldılar. Çatı ihalesi American Bridge Şirketi'ne teklif edildi, kalan kısmın inşası da McKim, Mead ve White'a. Proje bir cevap niteliğinde olacak.

Tesla, "Her şeye bir cevap niteliğinde," diye sevindi.

Arsa temmuzda hazır olacaktı.

"Wardenclyffe Projesi türünün en muhteşem örneği olacak!"

Yerel gazete *Port Jefferson Echo*'da, kule, Tesla'yla Marconi arasındaki çekişmenin temsili olarak resmedilmiş.

Ama o malum "gerçek hayatta", yatırımcı E. H. Harriman, Morgan'ın Northern Pacific Şirketi'nin yarısını gizlice almıştı.

Morgan esip gürledi, tüm dünya tepetaklak oldu.

"Ne pahasına olursa olsun geri alın!"

Hisseler, asansör gibi yükselip alçalmaya başladı.

9 Mayıs'ta Northern Pacific hisseleri yüz elli dolardan bin dolara yükseldi. Diğer hisseler battı. Yeni yüzyılın ilk yılında kalpler daha adil, daha hassas, müzik giderek daha tatlı bir hal alırken çoğu yatırımcı ellerindeki her şeyi kaybetti.

İşletmeler arasındaki bu savaş yalnız borsanın değil Tesla'nın girişimleri üzerinde de kara rüzgârlar estirdi.

Kızılkafa White, "Çabuk gel!" dedi telefonda.

Yirmi yıllık hukukları vardı, senli benliydiler.

"Waldorf'a mı?" dedi Tesla.

"Hayır, ofisime."

Ofis, White'ın tasarladığı binadaydı. Nevrotik arkadaşı masadaki kâğıtları hizaya sokarken söyleniyor, Tesla dinliyordu. Rossetti'nin *Beata Beatrix*'inin erkek versiyonunu hatırlattı Tesla'ya. Koskocaman boş bir oda; çizim masaları, üzerlerinde pencerelere dönük yeşil lambalar. Hemen yukarılarında Leonardo'nun *Vitruvius Adamı*. Bir de duvarda sırtan, Okyanusya kabilelerine ait bir maske. Ne işi var burada? Ne zaman içeri gün ışığı girse, çevre binalar kendi iç ışıklarıyla karşılık veriyorlar. White'ın saçları, güneşle her temasında alev alıyor. Yanlarında papazlarıyla gelen âşık yaşlı cadıların kendisinin sonu olacağından yakınıyor hâlâ. Wilde'ın son kitabı çıktığından beri bazıları White Dorian Gray diyor ona. Yaşını hiç göstermiyor.

"Sizin kadar içen biri alkolik midir?" diye sorduklarında, "Tabii ki!" diyor.

Tesla en dinç ses tonuyla, "Sana işlemez bunlar. Başka türlü bir şeysin sen," diyerek onu yatıştırırdı.

Öyle işte...

White, buğulu gözlerle uzaklara daldı.

"İş arkadaşım McKim'le tanış." Konuşacak gücü zar zor buldu kendinde.

Al yanaklı, ince, oynak kaşlı sevimli bir çocuktu McKim. Tenisten, balık tutmaktan ve pek konuşmayan balıkçılardan hoşlanıyordu. O kadar az konuşuyordu ki kendi sesine kendi de şaşırıyordu. Tesla sayılarla, ilk kez çocuğun çatık kaşlarında yüzleşti.

Morgan anlaşmayı imzalamadan önce Tesla'nın diğer patentlerini teminat olarak almak istedi. Görüşmeler sonucunda iki yeni endüstri; kablosuz transfer ve Tesla'nın yanardöner ışığı Morgan'ın kontrolüne geçti.

"Bu anlaşmayla belini doğrulttun," dedi McKim.

Tesla hem Marconi'ninkinden daha iyi bir sistem ve ana patentlere sahip olmuş hem de Amerika'nın en güçlü yatırımcısını arkasına almış oldu.

McKim, "Piyasaların sakinleşmesi ve Morgan'ın hemen parayı vermesi ihtimali üzerine kurmuştun planlarını," diyerek bir konuya dikkat çekmek istedi.

"Evet, Morgan parayı geciktirdi ve bu günlerde krediyle bir şeyler almak imkânsız."

McKim, "Krizden dolayı yüz elli bin doların yarısını düş," dedi sertçe. Kaldı ki bu ne anlama geliyor biliyorsun."

Tesla, Yakup'un meleğiyle savaştığı gibi kendi megalomanisiyle savaşıyordu.

Fabrikalar, dükkânlar bir anda yok oluverdi.

Diğerlerinden vazgeçip yalnızca bir kule mi inşa etsek sorusu kaldı geriye.

"Durun bir dakika," diye çıkıştı Stanford White. "Tek bir kulenin inşası bile düşündüğümüzden pahalıya patlayacak."

"Bırakalım uçakları, zeplinleri, kendi başlarının çaresine baksınlar," dedi McKim.

82

KAYIŞ

Yeni yüzyılın ilk yılında yağmurlu bir Salı günü, akşamüstü saat altıda bir çift kehribar rengi göz, yüzlerce altınsarısı çille kıvırcık sarı saçlı bir oğlan Tesla'nın önüne dikildi.

Çocuk, "Ben, Stevan Prostran," diyerek kendini tanıttı.

Daha çok Huckleberry Finn'i andırmıştı Tesla'ya. Güneşe bakıyormuş gibi ikide bir gözlerini kısıyordu. Şapkasının kulak hizalarında –daha önce şapkayı bir at taktığından– iki delik vardı.

"Stevan'ın oğluyum," diye ekledi çocuk.

"Üç saattir bekliyor," dedi Astoria'nın resepsiyonisti.

Oğlanın ruhunu çözmeye çalışıyordu Tesla. Pişkin, yapay, hazır ve nazır. Binlerce küçük pençesiyle Tesla'ya saldırıyordu. Bir aydınlanma geldi, sonra söndü ışık. Az bir kısım kaldı çözemediği. Her şey çocuk açısından mümkündü ama yine de onu içten içe kemiren bir şey vardı... Korkuydu bu. Tesla geri çekildi.

Çocuk aşağı yukarı on üç yaşındaydı.

"Stevan'ın oğlu!"

Hep Stevan'ı bulmak istemişti. En zor günlerinde kendisine, "Gel!" diyen Stevan, sabahları fırından taze ekmek getiren, okyanusu ilk görüşte tanıyan Stevan. Dumandan dolayı havanın asitsi bir hal aldığı Homestead'de aramıştı onu.

"Babanı anlat, ne durumda?" Tesla kanepeye yaklaştı, oğlan menekşe kokuyordu.

Oğlan kol yenlerini parmak uçlarına kadar çekmişti. Olan biteni anlatırken ağzının bir köşesinden konuşuyordu. Bir süre Chicago'da et sektöründe çalışmış Stevan. Daha sonra Pennsylvania'daki kömür madenine geçmiş.

"Nasıldı hayat?"

"Kötüydü maalesef!"

Pennsylvania Wilmerding'den Saint Louis'e taşınmış. Orada dul bir kadınla evlenmiş. Çocukları olmuş. Kadının ölen kocasından olma çocukları da varmış.

"Sonra Karadağlılarla tanıştı babalık," diye anlatmaya devam etti üzgün bir halde. "Utah'a taşındık. Bir madende çalışmaya başladı."

Tesla uzun parmaklarından biriyle işaret etti. Waldorf'tan ketum bir garson geldi.

"Sandviç ve meyve suyu," diye fısıldadı meşhur adam.

"Scofield, Utah'daki patlamayı duydunuz, di mi?" Sırp gramerinin inceliklerinden bihaberdi oğlan.

Tesla başını salladı: "Duydum."

"Tren dolusu tabutlarla geldiler kasabaya. Babam, yaralandığı esnada maden kuyusunun dışındaymış. Şükür ki elimizde mezara koyacak bir ceset vardı. Katolik mezarlığına gömüldükten sonra bazı berberler papazı geri çevirdiler."

Birlikte Amerika'ya geldikleri *Saturnia*'nın güvertesine geri gitti bir an, Stevan'ın sarışın çehresi gözünün önüne geldi. Tuzlu meltem saçlarını dalgalandırıyordu. Bir yanda umutlar, bir yanda korkular... Amerika'da kendisini bekleyen güzel günleri hayal edip heyecanlanırdı bir an, korkmaya başlardı sonra.

"Babalık iyice kamburlaştı madende." Prostran, ruhsuz bir ses tonuyla anlatmaya devam ediyordu: "Tamamen kambur oldu. Onu o halde tabuta nasıl koyacağımızı bilemedik. Meyhaneci Bacic, göğüs hizasından bir kayışla bağlayıp düzleştirmeye çalışalım dedi. O gece meyhanede, cenaze başında tuttuk nöbeti. Yüzleri kurumlu iki arkadaş bizim türkülerden birini söylemeye başlayacaklardı ki..."

Bosnalı bir adam kadeh kaldırdı: "Sağlığına Stevan!"

Tabutta yatan Stevan o saniye sıçrayıp doğruldu.

Kadın erkek demeden herkes birbirini ezerek kaçışmaya başladı. Etrafta çekilen sandalyeler... Meyhanenin önünde biriktiler. Çöl kokusu vardı hava. Meyhaneci kapıdan içeri şöyle bir göz attı.

Genç Stevan, ağzından çıkanları kulakları duymuyormuş gibi anlatıyordu babasının hikâyesini.

"N'apıyor?" diye sordu insanlar.

"Orada öylece oturuyor."

Annem feryat etti: "Eyvahlar olsun! Başımıza gelenler!"

Meyhaneci, gümüş çeyreklerle meyhanenin ortasına toplanmış kalabalığın arasından çıkıp dikkatlice mevtanın yanına yaklaştı.

"Dikkat et, Mijo," diye bağırdı karısı.

Mijo rahat bir nefes alınca herkes rahatladı.

"Buraya gelin millet, yok bir şey!"

Tesla aklına mukayyet olmaya çalışıyor, gözlerini ovalıyordu, "Ne oldu?" diye sordu Stevan'a.

"Kayış kopmuş!"

Tabuta sığdırabilmek için bağladıkları kayış kopmuş, tüm hayatını beli bükük geçiren Stevan son defa belini doğrultmuştu.

"Babalık, anca öldükten sonra başkaldırmış oldu. Belini doğrulttu ama o saatten sonra çok geçti."

Bir yabancıdan bahseder gibiydi oğlan: "Öyle olunca işte, babalık öldü, annem de çocuklu, dul bir adamla evlendi. Adam eve geç gelir, annem de gün içinde yaptığım hataları sayardı bir bir. Adam da kaldırır döverdi beni.

"Rahmetli babalık sizinle tanışıyor olmakla övünür, aynı gemide gelmiş olduğunuzdan bahsederdi. Gittiğimiz her yerde sizden bahseder bizim insanımız. Öyle işte..."

Sadece bir merhaba demek için geldim diyordu oğlan ama sıktığı dişlerinden başka hiçbir şeyi yoktu, belliydi.

Tesla, "Tabii," diye cevapladı hiç sorulmamış soruyu.

Scherff'in yanında yatacak bir yer ve laboratuvarda ucundan tutulacak ufak tefek bir iş ayarladı çocuğa. Ahbapları, "Sırp hizmetkârı"nın, o günden Wardenclyffe günlerine dek Tesla'nın peşinden ayrılmadığını fark etti.

83

PYGMALION

Tesla başlarda Wardenclyffe'te kalmıyordu –yatacağı bir yer yoktu–, yine de her gün gidip geliyordu. Long Island trenini kullanıyordu. Stevan Prostran'ın boşalttığı, Waldorflu Oscar'ın doldurduğu Ali Baba'nın efsunlu sepeti kompartımanda arkadaşlık ediyordu.

Küçük yol arkadaşı, genç yaşta o denli çalıştığı için yakınıyor mu yoksa övünüyor muydu belli değildi.

"Bak," dedi. "Avucumun ortasında sigara söndürebiliyorum. Göstereyim mi?"

"Bana kalırsa sigarayı bırak, bir şeyler okumaya bak," dedi Pygmalion.

Stevan Prostran itaatkâr bir şekilde sayfa karıştırmaya başladı. İlk sayfanın açılışı *allegro*:

Başkan Buffalo'daki Panayırda Vuruldu! Göğsünden ve Karnından Yaralandı! Kurşunlardan Biri Çıkarıldı, Diğeri Bulunamadı! Anarşist, Clevelandlı Suikastçi Leon Czolgosz!

İkinci sayfa *adagio*:

Başkan İstirahat Ediyor! Doktorlar İyileşeceğini Söylüyor! Suikastçının İtirafı! Saldırı Üç Gündür Planlanmaktaydı!

Sonra final, *kreşendo*:

Başkan Ölüm Döşeğinde! Bayan McKinley'nin Durumu Kötüye Gidiyor! Roosevelt Başkan!

"Theodore Roosevelt başkan oldu," diye tekrarladı Tesla. Long Island'ın açık mavi körfezleri tren camlarında parıldıyordu. "Hızlı giden adamın omzunda kaygı duramaz," diyor Roosevelt. "Evi orada. Şuradaki de Whiteların malikânesi. Jefferson Limanı'ndayız, az kaldı." İstasyonda Stanford White'ın şoförü karşıladı büyük Prospero'yla küçük Caliban'ı.[38] Üstü açık buharlı lokomobille Wardenclyff'e vardılar.

"Ah, masmavi gökyüzü! Güneş!" diyordu şoför koca elleriyle lokomobili çekerken.

Araba sallandıkça yolcular hopluyordu. Tepelerindeki mavi gökyüzü Soreham üzerindeki beyaz deliğin etrafında dönüyordu sanki. Uçsuz bucaksız patates tarlalarını geçtikten sonra yüzlerini güldüren manzarayla, Wardenclyffe'iyle karşılaştılar.

Mantarı andıran tepesiyle birlikte, orijinal tasarımının yarı uzunluğundaki çelik kule on sekiz katlıydı.

Tesla, asistanları Scherff'le Czito'ya, "Yeraltına yapılacak ek odaları da hesaba katarsak orijinal planımla orantılı bir iş çıkacak yine de," diye anlatmaya başladı.

İnşasına başlandı ya, önemli olan o. Haydi bakalım!

Onca işin arasında Dickinson Eli'ye poz verecek zamanı buldu Tesla. Eli yönlendiriyordu: "Çekidüzen ver kendine." Fotoğrafta Tesla işaretparmağıyla başını destekliyor, gözlerinin etrafındaki kazayakları belirginleşmiş.

Stevan Prostran'ı da fotoğrafladı Eli. Fotoğraflanma korkusuyla, var olmanın sevinci arasındaki çatışma hali çilli yüzünden okunuyordu.

Wardenclyffe'teki her bir makine ve borunun fotoğraflanmasını istedi fotoğrafçısından.

Dalgacı Prostran'a anlatıyordu: "Buradan, arabalara ve gemilere kablosuz elektrik aktarımı yapacağız. Yapay şimşeklemeyle yağmur yağdırıp ampul yakılmış gibi gökkubbeyi aydınlatacağız."

Tam olarak yazıldığı gibi olmamış, kimin umurunda? İcat üstüne çalışırken duvarlar ve sınırlar yok olur. Gözlerine

[38]Prospero ve Caliban: Shakespeare'in *Fırtına* adlı oyunundan iki karakterdir. Prospero: Milano dükü. Caliban: Prospero'nun kölesi, ucube.

düşen altın bantla keşif hazzı içinde yüzerken kim takar projesinin dünya sermayesinin yüzde onuna sahip iyi huylu gorille imzaladığı anlaşmayla uyuşmayışını?

Johnson çıkıştı: "Bak! Morgan asla affetmez."

Tesla kestirip attı: "Ya ya... Bir de ek olarak gezegenlerarası iletişim ve uluslararası zaman ölçümü için aparatlar ekleyeceğiz. Yalnız kabloları değil gazeteleri de ortadan kaldıracağız. Kimse kullanmaz olacak çünkü. Herkesin elinde kendi haberlerini yayınlayacağı ucuz aletler olduktan sonra ortada gazete kalır mı?"

KİME İNANIYORSUN?

Kule, yan komşu De Witt Bailey'nin kâbuslarına giriyordu.

Fakat Tesla'nın gözünde, kule bir Tayflar Kabaresi'ydi. Onun Kristal'i, Evren'i, her yeri gören Eiffel Kulesi. Hayatla hayal âlemi arasındaki sınırı belirleyen yer, yeraltı enerjilerine odaklı bir tünel. Pico della Mirandola'nın ünlü söylevinde anlattığı insan gibi, Tesla da o kulede, bir yanında melek bir yanında şeytanla dikiliyordu. Bu bilimsel-fütürist harikalar diyarında, dünyanın merkezine uzanan kuyularla cennete yükselen kule arasında yetişecekti Prostran.

Stevan alnını kırıştırmayı huy edinmişti. Tesla alnına hafifçe vurdu: "Kırışıklık yapar o."

Tesla'nın arkadaşları bazen çocuk bazen genç adam derlerdi Stevan'a, Stevan da ona göre hareket ederdi.

Pygmalion'un ahkâm kestiği zamanlarda çoğu zaman, "Beni sindiriyorsun," ifadesi olurdu yüzünde. Bazen Tesla'ya ciddi bir bakış atıp, "Babam mı oldun şimdi?" diye sorardı.

Bazen de burnunu kırıştırıp Tesla'yı soru yağmuruna tutardı:

"Cehennem nerede?"

"Tanrı kötüleri neden yarattı?"

"Kimi seversin? Kime güvenirsin?"

"Bu soru yeterince açık olmadı."

"Güvendiğin biri olmazsa o kişi şeytan olur."

Yoğun bir farkındalıkla baktı çocuğa. Yüzüne bakınca ne

görüyordu? Gözler ayrık, dişler daha da ayrık. Kırıştırılmış bir burun. Aptal, coşkulu bir gülümseme. İçten içe olgunlaşıyor olabilir mi? Yoksa yüzünde yeni bir kurnazlık veya erdem ibaresi mi belirdi?

"Sevilmeyenlere yer yok dünyada, ha?"

Stevan sormaya devam ediyordu.

Bir daha sordu: "Sen şimdi babam mısın?"

84

HUKUKUMUZ ESKİYE DAYANIR

Stevan yakınlardaki Southampton sahiline koştu, uslu uslu duran martıları kovaladı. Kumların üstünde cansız banka memurlarını andıran martılar, havalanınca gökyüzünde kutsal varlıklara dönüştüler.

Su sıçrata sıçrata okyanusa koştu. Atlantik'in dalgaları o kadar soğuktu ki ayaklarına kramp girdi.

Tesla'yla Robert Underwood Johnson kıyıdan onu izliyorlardı. Johnson'ın gür bıyıkları sakallarıyla birleşmiş. Kelebek gözlüğünü kondurduğu taht şişmiş. Favorileri hâlâ siyah ama aşağı doğru inildikçe kıllar kırlaşmaya başlıyor. Gür sakalları korkunç duruyor. Bir zamanların yakışıklı şairi yas tutan bir aslana dönüşmüş.

"Lexington Bulvarı 273 numaradaki gibi her şey," dedi Robert. "Hizmetçi Nora hâlâ parmaklarıyla kumaşlara su püskürtüp ütü yapıyor, ütüden buharlar yükseliyor. Katharine kilimin altında gümüş 1 dolar saklıyor, hâlâ orada mıdır bilmiyorum ya, Nora doğru düzgün temizlemiyor. Ona güven olmaz! II. Richard Higginson saate havlayıp duruyor. Luka'yı bilirsin, hukukumuz eskiye dayanır."

Kedilere alerjisi olduğundan gözleri hep kırmızıydı. Kate seviyor diye bırakmıyordu kedileri.

"Tek kayda değer şey, Owen'ımın evlenmiş olması. Senle

benden başka, yegâne oğlan çocuğu olarak senin Stevan kaldı."

Owen'ı at arabasıyla gezmeyi seven bir yumurcakken tanımıştı Tesla. Tenisçi dirseğinden yakınan bir atlet, yorucu tanımlamalara meyyal bir filozof olmuştu. *Tanrı'nın Okları* adında bir romanı çıkmıştı bile. Yakışıklıydı, sadece burnunda hafif bir eğrilik vardı ama saçları yerindeydi. Kobalt mavisi gözleri çerçevesiz gözlüklerinin ardında hayal meyal görünüyordu. Kendi karısı dahi bir gün tıraşsız görmemişti Owen'ı. Tüm bunlar biraz moral bozucuydu Tesla'ya göre. Kusursuzluk, tamam. Peki, süper bakımlı olmaktan çok daha güzel şeyler yok muydu hayatta?

Atlantik'in baş döndürücü rüzgârı bulutları aydınlatıyor, gözleri yakıyor, ufukları açıyordu.

Dalgalar geliyor, gidiyor.

Vuruyor, vuruyor, vuruyordu.

Zarif, gri bir takım çekmişti Robert. Kravatını çözdü, yakasını gevşetti. Rüzgârı boynunda hissetti. Sonra ayakkabılarını çıkardı.

Ellerini bellerinde kavuşturup sahilin bir ucunda yürüdüler. Dalgalar vuruyordu ayaklarına.

Şapuuurt! Şapuuurt!

"Wardenclyffe'ten Morgan'ın yatı *Corsair*'e mesaj gönderebilir miyiz?" Robert'ın sesi, dalgaları ve Stevan'ın bağrışlarını bastırıyordu.

Tesla kayıtsızca cevap verdi: "Elbette."

Dalgalar geri çekildi. Okyanusun ıslak gölgesi peşleri sıra takip ediyordu adamlarımızı.

Robert, Yaralı bir geyiğin gözleriyle bakıyordu eski arkadaşına. Lanetlenmiş bir ruhun sesiyle yalvardı: "Yap öyleyse. Salla gitsin, Marconi'den önce bir mesaj gönder ona. Daha önce de söyledim, yine söylüyorum."

Koca kulakları Robert'ın söylediklerini işitmesine işitiyordu ama o, daha çok karşıdan ne işiteceğine takılıyordu. Tıpkı Sokrates'e olduğu gibi içindeki kötü ruh başka şeyler söylemeye devam ediyordu. Belki de beyhude, belki de boş heves? Kendisine karşı çıkan koca dünyaya karşı durması için

bu inatçılığı gerekli belki de? Mantığının peşinden gitmiyor, o büyük kararları ruhu veriyordu.

Güneş ışığının inanılmaz parıltısı altında tepenin yamacındaki sert çimleri didik didik etti. "Don Quijote bir canavar." Robert'a dank etti. "Başkalarının şahsiyetlerini yutan herkes şeytanidir. Don Quijote mantığından geriye kalan, olası hayatından kesitler dışında bir şey değil."

Johnson ne demişti Tesla'ya? Nefret, özsaygıyla harmanlanabilirdi. Yeryüzünün en büyük kendiliğinden ortaya çıkan enerjisini vücuda getiren zihin, sözleşmeli zorunluluklara ve türlü toplumsal oyunlara müstahaktı.

Rüzgâr, uzun çimleri yalayıp geçiyordu.

Stevan elinden tuttu. Burnunu kırıştırıp sordu: "Babam mısın şimdi sen?"

"Hayır," dedi Tesla sertçe.

Son birkaç yıldır Dane'yi gördüğü tüm rüyaları yazıyordu. Bazı zamanlar altı ay rüyasına girmediği oluyor ve rahatlıyordu. Ölü ya da diri, rakibi yoktu artık. Tehlikeli *diğerleri* yoktu. Zaman yoktu. Dünyanın merkezinde kendisi vardı, Marconi'yse anca o dünyanın gri eteklerini parselleyebilmişti.

Tesla tedirgin oldu. "Korkmalı mıyım? Kastettiğin bu mu?"

Tesla'nın öfkelenmesine pek alışkın olmayan Johnson kaşlarını çattı. "Wardenclyffe'te yaptığın şey Morgan'la imzaladığın sözleşmeyle uyuşmuyor. Adam sadece borsa raporlarını iletecek küçük bir kule istiyor." Bağırıyordu neredeyse, o esnada gözlük camlarının ardındaki gözleri giderek büyüdü. *O lanet olası burnu hatırla! O küçük siyah gözlerindeki iğneleyici ifadeyi düşün! Bir fısıltısıyla nasıl donakaldığını düşün, Morgan'ı düşün Nikola!*

"Dikkat et," dedi Robert. "Sendeki bu üstünlük hissi tek taraflı, mahvediyorsun hayatını!"

"Neydi bu şimdi?"

"Aklını başına topla!" Bağırıyordu bu defa. "Morgan asla affetmez."

Peh peh peh! Böyle sözleşmenin...

Robert deliye döndü. Bir tuhaflık, yalnızlık halesine hap-

solmuş gibiydi arkadaşı. Zevki sefanın kollarına düşmüştü, insanları yok sayıyordu.

"Hâlihazırda Marconi'nin kablosuz sistemini kullanan kaç gemi var, biliyor musun?" Yutkunmaya çalışıyor gibiydi, devam etti. "Yetmişten fazla! Çoğu, her ikisi de anavatanı olan Britanya ve İtalya'da. Geri kalanı da meşhur armatörlüklerde; Cunard Line ve North American Lloyd."

Küçük Stevan yüksek sesle takılmaya devam ediyordu. Kıyıda, dalgalarla tepeden tırnağa ıslandı, sonra uçsuz bucaksız okyanusa geri koştu. Kendini dalgalara bırakarak, bir denize çekilip bir kıyıya sürüklenmeyi seviyordu. İç içe geçmiş köpükten desenler arasında oradan oraya sürükleniyordu.

Tesla Atlantik'in baş döndürücü ışığıyla kendinden geçti.

Robert, görmüş geçirmiş terbiyeli bir ses tonuyla devam etti: "Marconi'nin vericileri, İngiltere'de Poldhu'ya ve İrlanda'da Crookhaven'a da kurulmuş."

Bu sevdalı uyurgezeri uyandırma çabaları boşunaydı. Ah sevgili okur, endişelenmeye başlasanız iyi olur!

Rüzgâr esiyor, Robert usanmadan, mantıklı bir şekilde anlatıyordu. Tesla'dan ses yok. Ucu bucağı olmayan okyanus uğulduyor. Boyunsuz martılar Cunard Line çalışanları gibi kumsalda kasıla kasıla volta atıyorlar. Tesla heybetli gözleriyle ufka bakıyor.

Prostran soğuk dalgalar arasından bağırıyor. Kendine sarılıyor titremekten. Martılar kanatlarını oynatmadan gökyüzünün çeşitli katları arasında rüzgârla uçuyorlar. Stevan ayaklarını silkiyor. Dalgalar çekilirken kumun değişen rengi oğlanı eğlendiriyor. Martının biri gökyüzünden inen ışıkla birlikte aşağı süzülerek bir kayanın üzerine bırakmış oldukları sepetten sandviç kapıp gidiyor.

"Aaa!" Parmağıyla havalanan martıyı işaret etti Stevan bağırarak, eğleniyordu.

Sayılabilen kaburgalarına sarılarak Tesla'nın yanına koştu, elinden tuttu: "Babam mısın şimdi sen?"

85

ÜÇ SESSİZ MUCİZE

Stevan sigara içiyor, Wardenclyffe'in oralarda amuda kalkarak geziyordu. Tesla'ya gelip, "Rasticevo'da kızlar şu şarkıyı söylüyor bak," dedi. "*Amerika, tüm paranı kaybedesin; senin yüzünden oldum bir dul adama gelin.*"

"Git ve bir şeyler oku!" dedi Pygmalion.

Kaçamak bir bakış attı Tesla'ya. Sıkılmışlı ama itaatkâr bir şekilde bir gazete açtı:

Hollanda Kraliçesi Kocasıyla Tartıştı. Kirke Denizcileri Şeytani Nebatatla Besliyor. New York'ta Irklararası Çatışma: İki Kişi Bıçaklandı. Odysseus'un Ithaka'ya Dönüşü Katliamla Sonuçlandı. İtalyan Hükümeti Amerika'daki İtalyanların Hakları için Mücadele Veriyor. Luxor'da Alexander Yehuda'nın Oğlu İlan Edildi. Arnavutluk'taki Çaresiz Türk Birlikleri Aylardır Parasız.

"Bırak o safsataları," diye çıkıştı Stevan'ın gönülsüz manevi babası. "Bunu oku."

Platon'un *Şölen*'ini tutuşturdu eline. Prostran kitabı alıp laboratuvarın gizlice sigara içtiği kuytularına çekildi.

"Öğretmenlerin söylediğine göre, 'akıllı olup dişlerimizi fırçalamalıymışız,' diyormuş Sokrates," diye homurdandı Stevan. "Ama ben onu kastettiğini sanmıyorum..."

Bazı zamanlar Tesla'ya Stevan'ın bir şeylere saygı duymasını sağlamak imkânsız gibi geliyordu. Stevan, Waldorf'un aşçıbaşısı Oscar'ın gurme yemeklerinin yanında patates kı-

zartması yemeyi seviyordu. Sırp Huckleberry Finn, Birleşik Devletler'deki ulusal parklar gibi, sonsuza dek medenileşmemeye ant içmişti sanki.

Bu arada Shakespeare fırtınası Marconi'nin İngiltere'deki istasyonlarını yerle bir etmişti. Kasım ayında aynısı İrlanda'dakilerin de başına geldi.

Robert'tan telgraf geldi: "Bu bir fırsat, acele etmen lazım!"

Stanford White'ın Başkan Roosevelt'le aynı otomobil kulübüne üye olduğunu duyan küçük Stevan Prostran sevinçten çılgına döndü. *Hızlı giden adamın omzunda kaygı durmaz.* White yeni aldığı iki kişilik elektrikli arabasıyla alelacele Wardenclyffe'e gitti. Kızıl saçları alev alevdi.

"Birkaç ufak işi var, elden geçirseydim lamba gibi yanacaktı," diyerek arabasıyla övünüyordu.

Stevan arabayı seviyordu.

"White ağzının tadını biliyor," dedi hayranlıkla. Koleksiyonundaki sanat eserlerini açık artırmada satarak borcunun yansını kapatmayı umuyordu hastalıklı penis. White bir yandan sigara içiyor, bir yandan gergin gergin volta atıyordu odada. Gece oldu. Yanan sigarasının ucundaki alevle karanlıkta daireler çiziyordu. Derken, apar topar kalktı. Çakıllardan tekerlek sesleri geldi. Sönmemiş bir sigara fırlattı arkasına doğru.

Bu arada...

"Marconi İngiltere'de daha az elektrik tüketen ama daha kuvvetli bir kule inşa etmeye karar verdi." Scherff Tesla'yı bilgilendiriyordu. "Alıcıları balonların içerisine kuracakmış."

İtaatkâr Stevan, Platon okuyordu.

"Sofistler ilim değil güç arayışı içindedir. Ama gel gör ki, güç arayışı içinde olmalarına karşın zeki ve meraklıdırlar da. Böylece bir yerden Hakikat arayışı patlak verir."

Stevan okudukça, Tesla'nın da Sokrates gibi insanlığı insana tercih ettiğini daha çok düşünüyordu.

Şükran Günü için, Johnsonlar Tesla'yı Maine'deki Bar Harbour'a ve evlerine davet ettiler. Bir notla davetlerini geri çevirip şöyle imza attı: "Mesafeli Nikola."

Alcibiades *Şölen*'de eski ağızla konuşuyordu, *Hani şu çoğunun peşinden koştuğu güzellik, mal-mülk, itibar var ya, hiçbir şey*

ifade etmez Sokrates'e. Tenezzül etmez ne bu saydıklarıma ne de bunlara sahip olanlara. Onun için bir şey ifade etmiyor insanlar.

Ah, evet, Marconi ve asistanları sonunda alıcı antenleri yükseltmeyi akıl edebildiler. 13 Aralık Cuma günü, dolu fırtınasından sonra atmosfer durulduktan sonra, bir S harfi için üç vuruş aldılar.

"Ee, yani?" Ellerini beline koydu Tesla.

O saniye bıyıklı asistan tekrar sahnede belirdi.

Gözlük çerçeveleri at nalından bozma! Botlar askeriyenin deposundan! Elleri ve yüreği saf altından: Scherff!

Bir an bile kırpmadığı kahverengi gözleriyle korkunç kalınlıktaki gözlük camlarının ardından dikkat kesilmiş bakıyordu. Gözleri idolüne kilitlenmiş. Hiç hasta olmaz, hiçbir şeyden şikâyet etmezdi Scherff. Tesla sol cebinde parçalarına ayrılmış iki saat taşıdığını düşünüyordu. Sağ cebinden de bir akrep çıkarsa şaşırmazdı.

Scherff!

Kamburu çıkmış, bacakları ayrık, kare bir vücut.

Bir yanda dürüstlüğü, diğer yanda sakarlığı... Hakikat'e sakarca beslediği sevgi o anki durumla başa çıkmaya yetmiyordu.

Marconi S harfi için üç vuruş almıştı.

"Vay anasını!" Nefesi kesildi Scherff'in.

Kolları havada bahçeyi turladı bıyıklı Scherff. Ağlama Duvarı önündeki Yahudi gibi indirip indirip kaldırıyordu kollarını. Patladı sonra: "Üç sessiz sinyal! O üç sinyal çelik kulemizin sonu olacak."

"Yani?" Küstah tavırlarına devam ediyordu Tesla.

Marconi Tesla'yı sollamaya başlar başlamaz, bir alay cümbüşü patlak verdi. Tüm operalarda tekdüze ritimle alaya alındı Tesla. Berlin Operası, Paris Operası, Milano'daki La Scala...

Pygmalion, Stevan Prostran'ı ihmal eder oldu. Platon'un Şölen'ini bir kenara bırakıp tekrar gazete okumaya başladı çocuk:

Hayvan Hakları Savunucusu Dernek Yağlı Domuz Güreşlerine Karşı. Çocuk Kuduzdan Öldü. İngiliz Bankerler Umutlu. Tost Almaya Gitti, Ölü Bulundu. Cenaze Fotoğraflanmak Üzere Mezardan Çıkarıldı.

86

Behemot[39]

Çocukken babası rolden role girdiği zamanlar korkardı.

İleride bir gün kendi inşa ettiği kulede kendisinin de rolden role gireceği aklının ucundan geçmezdi. Kimliği belirsiz güçlerin kendilerine biçilmiş rolleri sergilediği kişisel tiyatro sahnesiydi kule. Yüksek voltaja belenmiş, kimliğini yitirmiş bir güce dönüştü Tesla. Parlak bir girdap oldu sonra. Derken, farklı seslerin birbirine girdiği dünya parlamentosu... Hepsini gökyüzüne gönderecekti.

Gelecek senenin sonunda kulenin yüksekliği altmış metreye ulaştı.

O noktada kelimenin tam anlamıyla sıfırı tüketmişti.

Yuvarlak hesap otuz beş bin doları kapatmak için etraftaki eşyaları sattı Don Quijote'miz.

Ama borç kapanmadı.

Bunun üzerine George Scherff koca yumruklarını masaya vurup şöyle dedi: "İşte şimdi osilatör imal edip kendi floresanlarımızı geliştirmenin zamanı geldi."

"Ama..."

"Yapmak zorundayız!"

Birkaç ay sonra Tesla Scherff'in omzuna dokunup mah-

[39] Eyüp Kitabı 40:15-24'te adı geçen dev yaratıktır.

cubiyet içinde, "İşçi kiralayıp kubbeyi tamamlayacak kadar para biriktirdik," dedi.

İşçiler perçin cıvatalarından kulakları duymaz olmuş, bağırıyordu. Port Jefferson halkı yeniden uykularından uyanır oldu.

"Yakala!"

"Dikkat etsene Jack, parmağımı kopartacaksın!"

Elli ton ağırlığındaki çelik tacını gururla tamamladı Tesla. Elektrik, kubbede depolanıp oradan havaya veya evrenin derinliklerine iletilecekti. Bu nedenle kubbe mantar şeklinde inşa edilmişti.

Evrenin derinliklerine mi?

Evet, çünkü yapı yerin on kat dibine iniyor. Tam tekmil bir katakomp sistemi yerleştirildi kulenin altına.

Şeytani enerjilerin uğultusuyla kulenin kökleri elektrikleniyor, soluk benizli ölüler istirahatgahlarından kaldırılıyordu. Baş döndürücü yeraltı merdivenlerinin başında Dante'yle Vergilius, Tesla'yı sabırsızca bekliyordu.

En tepedeki "Her şeyi Gören Göz"ü Odilon Redon tasarlamıştı.

Rüzgâr Wardenclyffe dolaylarında çılgın bir flütçü gibi çalıyordu. Tesla cami merdivenlerini andıran merdivenlerden inerken, rüzgâr çelik kirişleri yalayıp geçiyordu. Derinlik, beraberinde daha fazla derinlik getiriyor. Bacaklarına baka baka kubbeye tırmandı Tesla. Karşısında ak köpüklü okyanus, beyaz balinalar, elektrikli bulutlar... Fikirleri Tesla'yla birlikte kat kat yükselirken, gökyüzünde çoksesli bir beste çalınıyordu. Bu bitimsiz, çelikten halüsinasyon sayesinde yeni kıtalar keşfedecekti. Öte dünyada neler düşüneceğine şöyle bir göz attı tepede.

Gece olunca gökyüzünden New Haven'a doğru bakar, takımyıldızlarını seyre dalardı. Yıldızlarla dinamonun hâlâ birleştirilemediğini düşündükçe ani bir titreme gelir, yalnız adam umutsuzluğa düşerdi.

Şeytan onu bu yüksek promontoryuma çıkarıp dünyanın tüm milletlerini önüne serdi. Şöyle dedi, "Bunların hepsi senin olabilir. Bana hizmet etmen yeterli."

"Hayır!" diye cevapladı Tesla.

Şeytana uymamak için yüksek voltajlı akımla dezenfekte etti kendini, parlak anafora atlayıp yükseldi. Ayakuçlarından göğe ışık yükseliyordu. Ayaklarından taşıp dizlerine çıktı sonra. İçini dolduran ışık seli uyluklarını sarıp kalçalarına yükseldi. Hadiseden sonra kubbesinin Her Şeyi Gören Göz'ün altına mahzunca kıvrılıp terk edilmişlere has o hüzünle uykuya daldı. Aziz Sebastian olmuştu rüyasında. Yaralar yerine açılmış gözler vardı vücudunun her yerinde. Wardenclyffe'in muhteşem gözüne içre başka bir göz oldu mistik bilim adamı.

White bir gün sarmal merdivenlerden inerken, "Golem'i burada mı dünyaya getireceksin?" diye sordu.

İmparatorun kardeşi, Prusya prensi Henry, krom kaplama koridor boyunca peşleri sıra geliyordu. Rus çarı, biraz kuzenini andırıyordu. Görünürde demirden olma Wardenclyffe, Tesla'nın hayallerinden örülüydü aslında. Etrafta metal mumya lahitlerini andıran sayısız bobin, kırılgan, titrek ışıklı ampuller... Hayallerle örülmüş odalar ve kumanda panelleri. Okyanus manzaralı kubbeye çıktılar. Sonra zemin kata indiler, Waldorf'un aşçıbaşı Oscar'ın ara sıcaklarından atıştırıp seslerinin yankılandığı mekânda sohbet ettiler.

Daha sonra prens ayrıldı.

Sonra garson.

Ardından White.

Hoş sohbet yerini sessizliğe bırakınca Tesla'ya dank etti: Artık satacak bir yer kalmamıştı!

O gece, bir zamanlar Milutin Tesla'nın da muzdarip olduğu baş ağrısı ve uykusuzluktan dolayı hayalet kulede dolanıp durdu. Çocuk hemen bir sigara yaktı ve "Neden uyumadın?" diye sordu.

"Ben uyumam."

Nihayet uykuya dalabildi, Dane girmedi rüyasına; onun yerine kozmik kâbuslara daldı. Kaos içinde yüzen kaos ve kendi özgücüyle nefes alan o "Tek ve Bir Olan" vardı başta. Efendi sonradan fark etti ki Kaos zannettiği şey Dünya'nın ta kendisi.

O rüyadan sonra güçsüzlük hissi kayboldu.

Kulesi hâlâ elindeydi.

Kozmik payandasıydı kule. Bu kule sayesinde gökyüzünün maviliğinde salınır, yeraltı dünyasının ateşlerine dalardı. Krom manivelayı çekerek haykırdı. Bir şeyler haykırışlarına uğuldayarak karşılık veriyordu.

"Brr-r-rummm!"

Sıfırı tüketmişti.

"Her şey başlamadan bitti. Buraya kadarmış," diye mırıldandı.

Yerküre ve gökkubbenin güçleri, içindeki canavarı uyandırdı. Patlamalar katran karası geceyi rahat bırakmadı. Yapı titriyor, sallanıyordu.

Karanlık da sallantılara dâhil oldu. Ölü doğmuş kulenin yaratıcısı fena halde tehlike kokusu alıyordu. Aslanla uyuyor, kurtla yiyordu. Umutla birlikte tüm iblisler de Pandora'nın kutusundan salıverildi.

Morgan'a umutsuzca mektuplar yazıyordu. Âşıklar gibi eziyet ediyordu kendine: Bir kez daha... Bir mektup daha yazayım, bu defa derdimi anlayacak.

Fakat güç, anlamakla yükümlü değil. Yanlış anlama, gücün kendisini ispat etme yollarından biri zaten.

Üzgünüm ama bu defa yatırım yapamayacağım. Hiç kimsenin, beni senin kadar hayal kırıklığına uğratmasına müsaade etmedim diye cevap verdi Morgan.

Lukretius güneşin her gün yakılması gerektiğine inanırdı. Morgan'ın mektubu üzerine Tesla güneşin yeniden yakılmasının ne denli zor olacağını gördü. Yehova'ya akıl vermek isteyen adamın ağlayışına şahit olan şehir sessizliğe büründü. Görkemli güneşi itaatkâr kölesine çevirmek isteyen adam, sabahın üçünde klozete çökmüş, kemikli dizlerine dayanarak burnunu tuvalet kâğıtlarına gömmüş ağlıyordu.

Ah dünya, güçten düşmeden halden anlanmıyor, acı çekmeden acı duyulmuyor, eksiklik çekmeden eksikler bilinmiyor burada.

Titrek, sıska Kozmoz'umuz dünyadan çok çok küçük olduğunun farkına vardı. İlk defa hayatın çamura bulanmış, mide bulandırıcı; insanlarınsa beş para etmez olduğuna ikna oldu.

Işıltılı çizgiler kule semalarını bir kez daha boydan boya boyadı. Meister Eckhart bir keresinde, "Tanrı'nın konuştuğuna hiç şahit olmadım, yalnız boğazını temizlemesini duydum," diye yakınmıştı. Wardenclyffe dolaylarında çakan şimşekler de o hesap, esaslı şimşekler değildi, boğaz temizliyorlardı sadece. Cennetler, aşk ve savaş tanrıçası İştar-İnanna'nın kontrolü altında. Yıldırımla, imgelerle harmanlanmış dünya.

Tesla'nın füzemsi kulesi ateşlenip aydınlık semaya yol alacak mı?

"*Brrr-r-rummmm!* Geliyorum!"

Bu hayali de suya düşerse, ne kalırdı geriye?

Şimşek çaktığı an aynaların azizliğine uğrayıp canımdan olmayayım diye Stevan aynaları bir şeylerle kapladı. Tanrı'ya bir parça tavsiye verme dürtüsüne yenik düşen bu adamın sızlanmalarına tepkisizdi dünya. Stevan'ın umutsuz üvey babası şelale gibi gürlüyor, kumanda paneline yumruğunu indiriyordu.

Borç isteyecek kimse kalmamıştı. Sona gelmişti.

Üçüncü gece Wardenclyffe semalarında bir dal belirdi, sonra bir tane daha, bir tane daha. Taze peyda olan ışık altında her şey kusursuz berraklıktaydı. Dünya kolalanmış gibi ve gümüşiydi. Sarmaşıklarla değil şimşeklerle büyüyordu Wardenclyffe. Davut'a inen Zebur'daki gibi, Tanrı'nın burun deliklerinden inen nefesin çarpmasıyla apaçık beliriverdi dünyanın temelleri. Nihayet, gümüşi yağmur, çoklu yankılar eşliğinde, resiflere yağmaya başladı.

Elinde avucunda bir şey kalmayan mucit manivelayı kaldırdı ve ilk fani şimşek tanrısına dönüştü.

Bir başka manivela daha kaldırdı, yağmur yağdırıcıya dönüştü.

Çılgın elektrikli yılanların patlamasına uyanan alacaklılar ertesi gün kapıya dayandı.

87

SERT KAYA

Morgan'ın kulağına bir çift dudak yaklaştı, piyasanın cambazlarından Bernard Baruch'un dudakları. Bir şeyler fısıldadı fısır fısır: "Adam çılgın. Herkese bedava elektrik vermeye kalkıyor. Ölçmekle başa çıkamayız."

Morgan homurdandı, "Hadi ya?"

Baruch, sekreterini Tesla röportajlarını taraması için kütüphaneye gönderdi. Sekreter kütüphaneye vardı, gözlüğüne hohlayıp gelişigüzel silmeye başladı. Öksürdü. Morgan görsün diye *Sunday World*'de yayımlanan röportajdan bir paragrafın altını çizdi. "Elektriğin yer altından iletilmesiyle güç kaynaklarını tekellerinde bulunduran herkesin sonu gelecek." Tesla bu cümleyi kuralı on yıl olmuş.

Öğleden sonra Protestan Kilisesi rahibiyle bir randevusu vardı Morgan'ın. Sonra da bir grup mühendis New York metrosu olacak yapının inşa planlarını gözden geçirmek için geldi.

Akşam yemeğini, gelecek vadeden balerin Evelyn Penny'nin dairesinde yedi.

Sadece yemek yiyip ardından eve geçti.

"Bir gün daha göz açıp kapayıncaya kadar geçti," diye fısıldadı. Fısıltısı zambak desenli duvar kâğıtlarını yalayıp geçti.

Gün bitti.

Geriye bir tek, o son, vazgeçemediği zevki kaldı.

Her gün, gece yarısından sonra iskambil falı bakardı huysuz.

Kupa valesi soldan ikinci sırada birdenbire açılıverdi.

"Aha!" Morgan coştu, Frenkincirinden kopan bir yaprak kendini tabaktan yere bırakıverdi.

Kupa valesi Tesla'nın kaderini çizmişti.

Tesla, karnını tutmuş, hayatının film şeridi gibi gözünün önünden geçtiği kara sayfalar ardında gizleniyordu. Luka İncili'nde geçen, adamın birinin maliyetini hesaplamadan bir kule dikmeye kalkışı ve alaya alınışıyla ilgili bir hikâyeyi hatırladı. Mayısın son günü cumartesiydi. Alacaklılar Wardenclyffe'e dayanıp ağır makineleri götürdüler. Scherff, Prostran ve bekçilerden biri hariç tüm işçilere yol verildi.

Elde avuçta bir şey kalmadı.

Carnegie Çelik'in çığırtkanı olan bakımlı, soğuk bakışlı Frick'le görüştü. İlgiyle bakan gözlerindeki ışık bir anda söndü. Sonra leoparı andıran, Harriman'la, mumya Rockefeller'la, elmas koleksiyoneri Thomas Fortune Ryan'la görüştü.

"Hep aynı hikâye," diye yakınıyordu Johnsonlara. "Şahane başlıyoruz. Sonra uyurgezerler gibi, yatırımcılar birbirini ardına geliyor, derken önce gülümsemeleri, sonra kendileri kayboluyor."

Tesla'nın davetlisi olarak Delmonico's'talardı. "Tek bir açıklaması var bunun," dedi Katharine Johnson sıkıntılar içindeki Tesla'ya.

"Neymiş?"

"Morgan yoluna taş koyuyor."

Konuşurken hafif duraksamalar yaparak yahut o karakaşlarını kaldırarak engel olamayacağı anlaşma yoktu Morgan'ın. Onun direkten döndüğü bir anlaşmaya kimse yeltenemezdi.

Tesla sessiz kaldı. "Diyelim ki öyle, ne anlama geliyor bu?"

Katharine sustu ve burun delikleri daraldı.

Tesla iç çekti:

"Sert kayaya toslad̆ım."

88

KIRGINIM, ARZ EDERİM

14 Ocak 1904

Sayın Bay Morgan,

Bana başarılar diliyorsunuz. Zaten sizin elinizde olan bir şeyi nasıl dilersiniz?

Yat yarışlarınızı yahut yaklaşmakta olan gemilere gönderdiğiniz sinyalleri gammazlayamam. İşimi, manavlar gibi birbiri üzerine yığdığım mallar üzerine kuramam.

Bir işe giriştik, her şey usulünce hesaplandı, mali açıdan hassas mevzu. İmkânsız işlere giriştiniz, her şey iki katına mal oldu bana, evet, makineler için on ay beklettiniz beni. Her şeyin ötesinde bir panik havası yarattınız. Elimden gelen her şeyi yapıp, yapılabilecek olanın en iyisini yaptığımı göstermek için size geldiğimde, el ulağı kovar gibi kovdunuz beni. Bağrışınız altı blok öteden duyuldu. İşin parasında değilim, her yer para. İtibarsızlaştırıldım ben, düşmanlarıma maskara oldum.

***

22 Ocak 1904

Beni bu çukurda mı bırakacaksınız?

***

2 Nisan 1904

Bay Morgan, bir yıl oldu, daha bir gece yastığım kurumadı.

Eyüp Kitabı'nı okumuş muydunuz?

Eyüp'ün bedenini zihnim varsayın, ne denli acı çekmekte olduğumu anlayın.

***

17 Ekim 1904

Hıristiyan değilsiniz siz, sizinki fanatiklik...

***

17 Şubat 1905

Şunu söylememe müsaade edin. Tüm zamanların en muhteşem icadını tamamladım. Filozofların uzun yıllardır peşinden koştuğu felsefe taşı bu. Başladığım yapıyı bitirmekten başka şansım yok ve bundan sonra atacağım ilk adımda, insanlık çağlar atlayacak.

Bir kelebeğin kanatlarındaki güç, kaplanın dişlerindekinden fazladır. Şu an dünya üzerinde bu mucizeyi gerçekleştirebilecek o nadide ilme vâkıf tek adam benim ve önümüzdeki yüz yıl içerisinde benim gibi bir başkası gelmeyebilir!

Bay Morgan, belli ki tüm bunlar umurunuzda değil. İnsanları böcek gibi görüyorsunuz.

Kırgınım, arz ederim.

N. Tesla

89

BATAN GEMİLER

Stanford White, "Birkaç dindar yaşlı hanım vasıtasıyla" Stevan Prostran'ın eğitimini destekleyeceğine söz verdi.

Tesla şaşkındı. "White dindar bir yaşlı hanım tanıyor muymuş?"

"Bir sürü, baba!"

"Güle güle Stevan."

Oğlan sigarasını tüttürüp kendi kendine bir şeyler mırıldanarak çıktı:

"Ben bir kule dikerim, taşım yoktur, ah, gözyaşlarımla dikerim..."

Tesla ardından bakakaldı. Waldorf Astoria'ya döndü. Temanlı Elifaz, Şuahlı Bildat ve Naamalı Sofar'ı bekliyordu.

Eyüp'ün arkadaşları.

Onlar yerine Stanford White geldi ziyaretine. Alevli çalının alnı cayır cayır yanıyordu. Rahat tavırlar sergileyerek bedenindeki titremeye engel olmaya çalışıyordu.

"Nasıl gidiyor?" diye sordu Tesla.

Titremesi dinmiyordu. "Hayat şarabından içtim, zevk çiçekleri deriyorum."

Nefsine yenik düşmüş, giderek daha çok yiyor, aynı sebepten daha çok içiyor ve bir şeyler içme dürtüsü her gün biraz daha erken çalıyordu kapısını.

Ah çekiyordu içinden.

Yüzünde sakin bir ifade vardı ama o aptal, sinir bozucu, iradesiz ruhunda içten içe aynı bant dönüp duruyordu:

"Onu satsaydım borcumun yarısını silmiş olacaktım."

"Müzayedede de yalnızca iki hafta kaldı." New York dedikoduları birbiri ardına fütursuzca savruluyordu.

"Stanford White'ın deposunda çıkan yangın."

"El dokumaları, heykeller, tablolar... Hepsi kül olmuş."

"Üç yüz bin dolar değerindeki sigortasız kıymetler de yanıp kül olmuş."

"Satsaydım, borcumun... borcumun yarısını kapatırdım." Söylenip duruyordu Stanford White.

Laboratuvarının yandığı gün daha dün gibi aklındaydı Tesla'nın. Gecelerce uyuyamamıştı. (Hele o sabahlar yok mu...) Mimar arkadaşını teskin etmeye çalışırken farkında olmadan Wardenclyffe'e gitti aklı.

Dişiyle tırnağıyla kazıyarak, hayallerini, yüreğini ortaya koyarak başladığı büyük proje, gözlerinin önünde sona doğru gidiyordu.

New York çatıları gökyüzüne dayanalı çok oldu. New Yorklular kuş misali, melek misali bulutların üzerinde gezinen anketörlere dönüştüler. Ortamlarda gökdelen şiirleri tartışılmaya başlanır oldu.

Kahramanımız ve arkadaşı ağlak bebekler gibiydi; birinin karnı aç, diğeri üşümüş.

Kederli White, Tesla'nın inlemelerini peygamber sabrıyla dinliyordu ki bu inlemeler aslında taziye niteliğindeydi. Kaskatı oturmuştu, yüzü güneş yanığını andırır bir kızarıklıkta... Mavi gözleri pörtlemiş. Acı gerçeği kabullenmek zorunda olmanın ne sinir bozucu bir durum olduğu yüzünden okunuyordu.

"Edward Dean Adams'ın teklifini kabul et diye o kadar söyledik sana. Etseydin şu an elindeki parayla Wardenclyffe'i tamamlardın," dedi White.

Tesla'nın kaşlarının arasına derin bir kırışıklık oturdu.

Kızıl iblis karamsar bir tavırla, "Kapıyorum çenemi!" dedi. Gözlerini kapadı, kadehini dikti. "Hiçbir şey istediğim gibi olmuyor," dedi kadehi masaya indirirken.

Deposunda çıkan yangına rağmen hâlâ o küçük zevk cehenneminde debelenmeye devam ediyordu. Bir zamanların konforlu, lüks batağı kendini giderek tüketmeye devam ediyordu. Genç âşığı Evelyn Nesbit, Pittsburghlu milyoner Harry Thaw'la evlenmişti.

Mutlu zamanlarında âşığına, "Öyle bir sevişelim ki, bundan yüz yıl sonra biri çıkıp buraya geldiğinde buradaki elektriği ve titreşimi hissetsin," derdi.

Böyle derdi âşığına. Şimdi onun için yanıp tutuşurken içi dağlanıyordu. Biriciğinin bu yaptığı, âlemi kazıklayan kazıkçıyı şok etti.

"Evelyn," dedi, "sen başkaydın Evelyn. Ama şimdi, birdenbire, bak malıvettin her şeyi."

"Önemi yok," dedi Evelyn biçimli dudaklarıyla. "Her şey bitti..."

"Yanlışın var. Asıl şimdi, her şey bittiği için önemli."

Nezaket icabı dinliyordu Tesla. Aslına bakarsanız bu tip nefsine hâkim olamamaktan kaynaklı romantik dertler ona göre saçmalıktı.

"Onu düşünmeyi bırak," diye tavsiye verdi arkadaşına.

"Hadi be," diyerek acı acı gülümsedi kızılkafa. "Aklımda sırf o var."

Yaşadıkları hiçbir şey ifade etmiyor muydu ona? Nasıl böyle her şeyi bir anda yok sayıp yoluna bakabiliyordu? Hiç çabalamadan, savaşmadan...

O bitmek bilmeyen, çokça tekrarlanan, öğleden sonralarında gözlerini dikmiş vaziyette diz çöker, duaya durmuş gibi kollarını kaldırırdı. Âşığının erkekliğini birtakım kaygan şeylerle ıslattığı elleri arasına alırdı.

Yankesicilere has o el çabukluğuyla birbirlerinin yükünü hafifletirlerdi. Dilleri birleşir, âşığının ellerinin anaforunda çırpınırdı nefes alabilmek için.

White kadının eteğinin altına magazin muhabiri gibi gizlenir, şahane kalçalarını ısırırdı. Kadında, kadınlığın sınırlarını aşan, afet ötesi ne varsa cezalandırırdı. Bayılırdı buna. Pelvisiyle döverdi iri kalçaları. Âşığının dipsiz kara yumuşaklığından gelen o anlık sarsıntılar sonsuza dek sür-

sün isterdi. Koca bir girdaba dönüşen o kara üçgen aklını bulandırırdı.

Evelyn nasıl yapardı bunu?

Nasıl düşünmedi ki onu?

Daha fenası, kocası olacak o kıskanç Thaw, White'ın peşine Pinkerton'ın adamlarını takmıştı... "Şeytan diyor ki," diye söyleniyordu White.

90

KUĞU, BOĞA VE ALTIN YAĞMURU

Haber birden tüm New York'a yayıldı.

Yüzünde hilekâr bir gülümseme, bir elinde inci işlemeli revolveri, Madison Square Garden'daki çatı restoranına daldı Harry Thaw. Bira ve ter kokulu, yankılarla dolu New York akşamı.

Aşağı Doğu Yakası'nda çatılarda yatan sefiller, ringlerde elli raunttur birbirlerini eldivensiz yumruklayan boksörler... Zihnindeki gölgeyle sürüklenmiş gelmiş gözlerini kısıyor, limoni ter döküyordu.

Her şey dönmeye başladı. Madison Square Garden restoranı koca bir girdaba dönüştü.

Kolalı masalar, kristal, gümüş takımlar, birbirine geçmiş, pelteleşmiş insanlar... İnsanların konuşmalarından gelen vızıltı katlanılacak gibi değil, derhal susturulmalı. Thaw, önüne dikilen garsonu nazikçe kenara çekti. Tesla'nın ahbabı, sembolist şair George Sylvester Viereck, White'la oturuyor. Viereck'i görmezden geldi Thaw. White'a kilitlendi, alevli saçlarına doğru ateş etti.

Silah sesi tüm şehri sağır etti.

Uğultular kesildi.

Bir cerrah dudaklarını dikiyormuşçasına gülümseyerek restoranı terk etti. White'ın masaya düşen başı, tabağı kırdı.

Kızıl saçları kana boyandı. Çığlıklar ve yere düşen gümüş takımların şangırtıları arasında, patlamanın verdiği şokla duyma yetisini yitiren mimar, düşerken kolalı masa örtüsünü de beraberinde yere indirdi.

O gece çatı restoranındaki ağır rutubetli ortamı, hanımefendilerin yaşadığı dehşeti, Thaw'ın inci işlemeli revolverini, White'ın rezil hayatını yazıyordu gazeteler.

"Benvenuto Cellini'm benim," diyerek ağladı haberi duyan Tesla. "Milyonerler sanatçıların sonunu getiriyor," dedi içinden. Kahramanımız bu düşüncesinde yalnızdı.

Ölümün eşiğinde alnıyla tabağı kırdığı kareyle New York gazetelerinde baş sayfalara düştü White. Sırp mahkemesindeki suikast gibi kaba gürültüye dönüştü trajedi. Üstünden çok zaman geçmedi, Edison'un beş sentlik sinemalarında film diye oynatılmaya başlandı. Beş para etmez seyirci kükreye kükreye gülüyordu.

New York sosyetesi bir riyakârlık akımına kapılmış gidiyordu.

Katilin kıskançlığını, dengesizliğini anlayışla karşılıyorlardı. White'ın hayatının da en az Thaw'ınki kadar önem taşıdığına değinilmiyordu nedense. Bir zamanlar White'ı seven New York sosyetesi "u dönüşü" yapmış, White'ın yaşam tarzından tiksinir olmuştu. Oysa tüm o ahlâksızlıklar White'a mahsus değildi.

Dertli Priapus, "Papazlarına âşık kocakarılar, benim sonum olacak," diye fısıldardı ahbaplarına.

İkiyüzlüler kendi aralarında, çükünün peşine düşmüş giden kızıl Pan diyorlardı merhum için. White'ın "ahlaki bozukluğu" bir şekilde iş anlaşmalarına da yansımıştı. O meşhur Rönesans koleksiyonundaki çoğu parçanın sahte olduğu dedikoduları aldı yürüdü. Çok az insan, cenazesinde görülme riskini göze aldı. Katharine Johnson dahi cenazede yoktu.

Tenımuzun ilk günü, ılık yağmurun altında, mezar başında duran beş on kişiden biriydi Tesla. Papazın mırıldanmaları şemsiyeler altında yağmurun sesine karıştı.

Kürek dolusu toprak, tabutun üstüne patır patır dökülmeye başladı.

White'ın sesi Tesla'nın kulaklarına gelir gibi oldu: "İnsanın içinde kaybolmak istediği bir tür mistik enerjidir erotizm."

Tabutun üstüne kürek kürek toprak atılıyor...

"Bir kadının bedenindeki kutsal yerleri bana açmasına bayılıyorum." Sesi kulaklarından gitmiyordu.

Tabutun üzerine düşen toprak sesleri...

Karısı Betsy, bel ağrısı çekmesine rağmen oradaydı. Çocukları, birkaç hizmetli, kim olduğu bilinmeyen gözü yaşlı bir kız ve sırtlanı andıran iki gazeteci... Asrın projesi Wardenclyffe yalan oldu. Varlığıyla hayatı şenlendiren mimarı, cinayete kurban gitti.

"Tüm orgazmlarını üst üste koyup hepsini bir tek seferde tecrübe etsem, kendimden geriye hiçbir şey kalmaz!" Stanford Nikola'ya fısıldamaya devam ediyordu, "Zeus gibi kılıktan kılığa girip kuğu, boğa ve altın yağmuru olmak istemişimdir hep."[40]

Nikola'nın içinde sıcak-soğuk kavramları tekrar yer değiştirdi.

Toprak, tabutun üzerine dökülmeye devam ediyor; pat, pat, pat...

O gece rüyasında iblisi gördü Tesla, çarmıha gerilmiş ağız dolusu kahkaha atıyordu.

Arkadaşının elinden tutuyordu, sonra girdap gelip çekip aldı Stanford'u, evrenin soğukluğuna sürükledi.

Bu hiç adil değildi.

Kıymet verdiği herkesi kaybediyordu.

Stevan kayıp. Tesla, Robert'la Katharine'in telgraflarına cevap vermiyor.

Son görüştüklerinde...

Mutlular mıydı?

[40] Zeus, tanrıçalarla ve ölümlülerle birlikte olabilmek için zaman zaman kuğu, boğa, keklik, yılan, yağmur damlası gibi kılıklara bürünmüştür.

91

CONEY ISLAND

"Hadi, Coney Island'a gidelim!" demişti Stevan Prostran o gün.

Mor şimşekler çaktı hafızasında.

Gitmişlerdi.

Robert'la Katharine vardı, Bayan Merrington, White'la karısı, oğulları Lawrence, Tesla ve Stevan.

Ne görmüşlerdi sefiller cehenneminde?

Ozanlar, vantriloklar, köpek suratlı oğlan, dünyanın en çok dövmeli adamı, kırmızı yanaklı kanlı canlı adam, aşırı derecede zayıflıktan yürüyen iskelete dönüşmüş tipler ve İsa'nın kurukafası.

Satranç otomatı, cüceler, ateş yutanlar, afyonkeş kadınlar, balmumu figürler, bilge frenolojistler, otomatlar, Leydi İblis ve İllüzyonlar Evi...

"Ah! İllüzyonlar Evi!" Katharine Johnson sevinçten bayılacaktı.

Bayan Johnson'la Bayan White, ailesi lanetlenmiş olduğu için şahmerana dönüşen kadınla konuştular.

"Ne yer ne içersin?" diye sordular.

Şahmeran içten bir ifadeyle gözlerini kırpıştırıp cevap verdi: "Kelebek yerim."

Birinin elinden kaçan kırmızı bir balon çadırların üzerin-

den Coney Island semalarına, oradan da okyanusa uçtu.

"Chicago'daki Dünya Fuarı'nı hatırlattı burası bana," diye tısladı Bayan Merrington. Nefesi şampanya kokuyordu.

Hepsi dün gibi gözünün önündeydi Tesla'nın.

Bayan Johnson'ın, "İşte ben buna saygınlıktan kaçmak için harika bir yol derim," cümlesi White'ın kulağına geldi.

Kadınları ağına düşüren o bakışıyla Bayan Johnson'ı bir yokladı.

"Bu kadının cümlelerine dikkat et," diye uyardı Tesla'yı. "Robert'ınkilerden daima daha derin."

Kendisini gizleyen Katharine'i tek görebilen White'tı.

Katharine, zampara diye hakir görürdü White'ı. Ondan rahatsız olduğunu belli eder bir şekilde, "Şeytanla saf tutuyor diye şeytanın kendisini kollayacağını düşünüyor," derdi adam için.

Çok zaman geçmişti üzerinden. Etrafta ayaklı cambazlar, pamuk şeker yiyen çocuklar, laternacıların gürültülü müziği... Kasvet basmıştı Stanford White'ı.

"İnsana olan hasret," diye mırıldanmıştı, "kırpılarak bitmeyen yün gibi."

Hepsi dün gibi gözünün önünde. White'ın kızıl saçları, burulmuş bıyıkları.

Üç koca sene evvel, o gün...

Herkes çok mutsuzdu sanki.

Daha sonra neşelendiler, gözüne daha bir genç, daha bir mutlu göründüler.

Etraflarındaki kutsanmış kimseler, ellerinde kızarmış hamur tatlıları ve sosislileriyle kahkaha savuruyorlardı etrafa. Hız trenlerinde çığlık atan insanlar, parlak renkli incik boncuklar alanlar, dönme dolaptan Brooklyn'i seyre dalanlar... Katharine'in sesi yankılandı kulaklarında: "Şışt, nasıl buldun bakalım?"

Sureti gözünün önüne geldi.

Ruhundaki yarayı yoklarken buldu kendini.

Yine aynı zamanlar, bir gazeteci gelip kulesini niçin Coney Island'a değil de Wardenclyffe'e diktiğini sormuştu.

En azından ilki daha eğlenceli bir yerdi. Sihirbazın teki

kollarından, cüzdanından su akıtıyor, akan suyu şapkasına dolduruyordu. Burnunu akordeonunun perdeleri arasına sıkıştırmış, aynı parçayı başa sarıp duruyordu bir çocuk. Uzun zaman önce Belgrad'da olduğu gibi, birbiriyle yarışan melodiler Kavimler Göçü'nden esintiler getiriyordu kulağına.

"Herkesin saate bakıp İlahi Yaratılış'ın sonuna ne kadar kaldığını söyleme hakkı var," dedi Tesla. "Gördüğüm kadarıyla, hâlâ devam ediyor."

Beyaz bluzları içinde İtalyan kızları, hokka burunlu Rus kızları ve Hasidikler de aynı Tesla gibi mucizelere inanıyorlardı. Tüm o gazeteler ve reklamlar, bu saydıklarımızın ilahi masumiyetine inandırmaya çalışıyorlardı dünyayı.

"Şuradaki daha yakışıklı, şunun tipi daha düzgün." Katharine, Bayan Merrington'ın dantel yakasına eğilmiş, fısır fısır bir şeyler söylüyordu.

Betsy White dünyanın en güzel mavi elbisesini giymiş, dolgun ve solgun dudaklarıyla muhteşem duruyordu. Ne zaman kocasına baksa gözleri ışıl ışıl olurdu. Prusya prensi Henry New York'a geldiğinde onu kim karşıladı dersiniz? Stanford! Ne muziptir o! Ne demiş bak, Washington ve Jefferson'la birlikte Barnum ve Barney de Kurucu Babalar arasında gösterilmeli!

Kahramanımız her şeyin farkındaydı.

"Aşçıya söyleyin, kazı mümkün olduğunca çok pişirsin," diyordu Katharine Johnson. "Tarifte üç saat diyorsa beş saat pişirsin. Çocukken bize ne diye iplik iplik yedirdilerse kaz etini... Hahaha!"

Mutlu muydular?

Kır saçlı kızımız Katharine Johnson kahramanımıza kaçamak bakışlar atıyordu.

Katharine'in mükemmel topuzu, ortasındaki delik, Robert'ı heyecanlandırıyordu. Konuşmadan itirafta bulundu karısına: "Bana asla anlatmayacağın şeyleri tahmin edememekle suçluyorsun beni, biliyorum."

Mutluydular.

Lawrence White ahşap atların müzik eşliğinde geleceğe koşuşunu seyrediyordu.

Stevan'ın gözü Lawrence'ın dondurmasındaki krema köpükte.

Döne döne geliyor atlıkarıncanın ışıltılı geleceği.

Gazetelerden biri rüzgârla Tesla'nın yüzüne çarptı. Burnu üzerinde duran gazeteyi alıp manşete baktı.

Sırbistan Kralı ve Kraliçesi Suikasta Uğradı.

Katharine ruh halinin değiştiğini fark etti. "Ne oldu?"

"Kara El[41] üyesi olan bir grup subay, kralla kraliçeyi Belgrad'da bıçaklayıp öldürmüş ve cesetlerini pencereden atmış. Kraliçenin hamile oluşu halkın ona olan sevgisini arttırmıştı. Sırbistan'ın her yerinden beşikler hediye ediliyordu kendisine. Sonra yalancı gebelik olduğu anlaşıldı."

"Sebep bu mu yani?" Bayan White Hiç hoşlanmamıştı durumdan.

Tesla iç çekti. "Bir veliaht bırakamamasının yanı sıra bir de gece yarısından sonra anayasayı yok sayma huyu vardı Kral Aleksandar'ın. Otokratik bir Avusturya kafatasçısıydı, dolayısıyla sevilmiyordu."

"Çocukluktan beri âşıktı karısına," dedi küçük Stevan.

Mutlu muydular?

Onlar mı?

Başkaları mı?

"Kendisini kocasına siper etmiş," diye mırıldandı Tesla.

On yıl önce Belgrad'da bir mayıs sabahı beraber vakit geçirdiği çocuktu kral. Tesla mahkemeye girdiği an gözüne çarpan sarı ışığı hatırladı. İkram edilen şeftalili konyak, aromasını sarı ışığa vermişti sanki. Long Island sahilinde de damağında aynı tat vardı.

"Zavallı adam."

Haberler gerçeği mi yansıtıyor yoksa gazete Coney Island'da mı basılmış?

Konuyla oldukça alakadardı, suikastı takip eden Tesla birkaç gün daha gazete almaya devam etti. Sonunda, 24 Haziran 1903 tarihli *New York Times*'ın başmakalesinde, Sırbistan'da aslında ne olduğuna dair mantıklı ve detaylı bir bilgiye ulaşabildi:

[41] Kara El: Gizli bir Sırp örgütüdür. Avusturya arşidükü Franz Ferdinand suikastını düzenlemiş, I. Dünya Savaşı'nın patlak vermesinde etkili olmuşlardır.

Slav kanı taşıyanları, akıllarına estiği gibi ve pişkin bir şekilde düşmanı pencereden atıp, yanına kanat vermeden melek olup uçmasını bekleyecek hale getirmek, Slavlara has bir yöntem olsa gerek.

Tesla kaşlarını kaldırdı:

Gözüpek Britanyalılar düşmanı bilek gücüyle alt eder, Güney Fransalılar düşmanlarını Fransız boksu tekniğiyle yere serer, İtalyanlar bıçak kullanır, Almanlar ellerinin altındaki bira kupalarını... Bohem Sırplar da pencereden atıyor demek.

Tesla o gün gazeteyi laboratuvarında açmış, Coney Island'da kapatmıştı.

Duygularını tarif etmekte zorlanıyordu.

New York Times hakikat, dünyanın geri kalanı Coney Island olmuştu.

Dünya sirki önünde gazete satan çocuklar, "Yazıyor! Yazıyor!" diye bağırıyordu utanmadan. Bir sirk ki Sicilyalı embesilleri andıran çalışanları, Kral Arlecchino'yla Kraliçe Colombina'yı öldürüyorlar içeride. Dev ve Cüce elçiliklerinden büyükelçilere gözdağı veriliyor, cambaz ayaklıkları üzerinde gezinen soytarılar dişlerini sıkarak çadırın tepesinden gözyaşı döküyorlar. Kalp atışlarını hızlandıran tamtam sesleri eşliğinde cinayet, dünyanın geri kalanına duyuruluyor. Durmak bilmiyor tamtamcılar, hayatın trajedisi de öyle.

92

ŞAMAN ZÜPPESİ

"Tüy gibi hafif, viski kadar sağlam" dikenli tellerin imal edildiği kent Massachusetts, Worcester'e gizemli bir ziyaretçi geldi. Yabancı, yuvarlak omuzları üzerinde, yirminci yüzyılın en önemli beyinlerinden birini taşıyordu.

Sene 1909. Amerika Birleşik Devletleri başkanı güzel gözlü, cüsseli bir adam. Adı, William Howard Taft.

Ziyaretçinin, iki yol arkadaşı tarafından sağlı sollu sıkıca zapt edilmiş olduğundan bahsetmiş miydik? Bir tanesinin koca burnunun altından çocuksu bir gülümseme beliriyordu ikide bir. Diğerinin gözleri, gözlük camlarının parıltısı ardına gizlenmiş.

Genç görünümlü Ferenczi, "İlim getiriyoruz," diye mırıldanmaya başladı.

Yabancı, "Yok, veba getiriyoruz," diye böldü kalın sesiyle.

Ziyaretçi, ısrarla konunun rüyalarla ilgili olmamasını diliyordu.

"Sonra insanlar ciddiye almayacak."

Soylu, önemli kimseler geldi konferansa. Concordlu bilgeden dünyanın görünen yüzü altında yatan gerçekliği aramayı öğrendiler. Emerson hayranları Yabancı'yı dinlemeye hazırlıklıydılar.

Sert bakışlı ziyaretçi, hafif sinirli bir ses tonuyla "varlığın irrasyonel tarafları" üzerine rasyonel önermeler getirmeye

başladı. Konuşma için herhangi bir hazırlık yapmamıştı, elinde notları yoktu. Rüyaların aslında farklı bir düşünme biçimi olduğundan bahsetti. Kültür ve baskı ikilisinin yumurta-tavuk mevzuu gibi olduğuna değindi. Kültür, geçmiş kuşakların baskıcı tutumları sonucu ortaya çıkmıştır. Nevrozun şiddeti cinsellikle bağlantılıdır. Kurallar gereği, psikanalitik tedavisinde de ergenlik çağı öncesinde yaşanmış olabilecek bir travma olup olmadığı araştırılır.

Aslında kendisinin de *dünyanın uykusuna çomak sokacak* birkaç kişiden biri olduğunu fark edene kadar, bilim dünyasına sıradan bir katkı sağlamaktan öte gitmediğini düşünüyordu Yabancı. Dinleyicinin cevabı sessizlik ve boş boş bakan gözler oluyordu. Memleketi Viyana'da yabancı muamelesi görüyordu. Her iki profesyonel konferanstan birinde, "Psikanaliz öldü," diyordu birileri.

Mark Twain'den bir alıntı yaptı: "Ölümümle ilgili yazılanlar fazlaca abartılmıştır."

Ne oldu konuşmadan sonra?

Sorular yağmur gibi yağdı: "Psikanaliz etik midir?"

Soruya soruyla karşılık verdi Freud: "Doğa etik midir?"

"Bilinç için ne diyorsunuz?"

"Ego genellikle gülünç sirk soytarısı rolündedir; jestleriyle, sahnede olup biten her şeyin kendi kontrolünde olduğu imajını verir seyirciye. Fakat buna yalnız küçükler inanır."

"Dünyada affedicilik ve sevgi yok diyebilir misiniz?" diye bir soru geldi.

"Tüm kısıtlamaları reddederek sonsuz aşkı mı savunuyorsunuz?" Bir başka soru.

"Evli bir adamım ben," dedi Freud.

Çıkışta, Harvard Tanrıbilim Bölümü kurucusu, ihtiyar William James yanına yaklaştı. Gagamsı burnunu peçeteye gömdü, sümkürdü ve psikolojinin geleceğinin büyük oranda Freud'un araştırmasına bağlı ilerleyeceğini söyledi.

Fahri doktora unvanı alınca misafirin gözleri doldu.

"Rüya gibi."

Kendisiyle röportaj yapmaya gelen genç adamı gözlerini kısarak, dikkatle inceledi.

"Hayır, hiçbir zaman yazar olmayı ciddi ciddi düşünmedim. Kalemimi övdüğünüz için yine de sağ olun."

Tesla'nın arkadaşı George Sylvester Viereck kalın dudaklarını yaya yaya gülümseyerek sormaya devam etti: "Düşünce özgürlüğüne aslında sandığımızdan daha çok kısıtlama getiriliyor derken neyi kastediyordunuz?"

Gözlerini devirip şöyle dedi: "Hiç olmadığı için olabilir mi?"

"Amerika'ya yerleşmeyi düşündüğünüz oldu mu?"

"Genç ve fakir bir doktorken, evet."

Cevapları şık bir uçlu kalemle, kareli kâğıda not ediyordu Viereck.

"Dünya, *farkındalık* kılığına bürünmüş, koca bir kör adamın blöf oyunundan ibaret." Freud'un fikirlerini edebi cümlelere döküyordu. "İnsanlar, aslında karton uçurtmaların peşinden giden uyurgezerler. Libido, ihtiraslarımızca koşulan bir at. Nevroz, genellikle kendinden ödün verme sonucu ortaya çıkar. Belirtileri konudan konuya değişir, bu da psikanalitik araştırmacılarını sorunun kaynağına giden yoldan uzaklaştırır. Varoluş ikileminde ruh, diğer ihtimali yok sayar ve kendi gerçekliğine saplanır kalır. Dolayısıyla acı çeker."

"Viyanalı sihirbaz nereleri gördü Amerika'da?"

"Manhattan." Viereck cevapları not ediyor. "Coney Island, Central Park, Chinatown, Aşağı Doğu Yakası'ndaki Yahudi mahalleleri. Sinemada, *Monte Kristo Kontu*."

"Canınızı sıkan bir şey oldu mu?"

Freud duraksadı. Genellikle elinde not defteriyle bir şeyler yazan taraf kendisi olurdu. Boğazını temizledi, "Kalorili Amerikan yemeklerinden dolayı bir gündür oruç tutuyorum."

Viyanalı grubuyla sürü halinde hareket ettiklerinden bahsetmemişti. Bu yüzden lavabo vb. yerlerdeki açık kapı olayından fazlasıyla rahatsız olmuştu.

Biraz ara verelim dediler, bu arada arkadaşı Nikola Tesla'yı bilip bilmediğini sordu sihirbaza.

Freud kaşlarını çattı, sigarası sönüyordu da.

"Parmaklarıyla şimşek çaktıran Avusturyalı," dedi kibritlere uzanırken. "Fransız ve İngiliz gazetelerinin yıldızıydı bir zamanlar."

Dumanı dışarı verip Viereck'e baktı. Oval kafalı, kurbağa ağızlı bu adamın yalnızca gazeteci değil aynı zamanda sembolist bir şair ve bir vampir romanı yazarı olduğunu duymuştu. "Yeni Poe", "Amerika'nın Oscar Wilde'ı" diyorlardı ona. Alman kraliyet ailesiyle de bağlantısı vardı, öyle duymuştu. I. Wilhelm'in gayrimeşru torunuydu Viereck, dolayısıyla aynı zamanda gayrimeşru bir imparatordu.

Giderek kelleşen genç doktor bir iki saniyeliğine kapıya geldi.

"Komik bir gülüşü var Ferenczi'nin," dedi Viereck.

Clark Üniversitesi'nin loş kütüphanesindeki deri koltuklara gömülmüşlerdi. Koltuklar kuru kayısı gibi kokuyordu. Mavimtırak duman kaplı odadaki ortam ruh çağırma seanslarını andırıyordu. Gün ışığı, etraflarını uğuldayarak sarıyordu.

Freud röportajından önce Viereck, Katharine Johnson'la gayriresmi bir röportaj yapmıştı. Vierecek'e Tesla'nın çocukluğunda kurduğu uçma hayallerinden, objeler yoluyla imgeleri yansıtma yeteneğinden, kırılganlığından, canlılığından, değişmesine neden olan o hastalığın ardından, Budapeşte Parkı'nda gelen tezahür ânından bahsetmişti.

Freud Dominik purosundan son nefesleri çekiyordu.

Hım, her şey kozadan çıkma ânı ya da Mihaylovski ve diğer Rus bilim adamlarının bahsettiği şamanik bir esrime hali gibi, metaforik bir deneyimdi sanki.

Bir dakika, ne demişti Jung?

Eli alışkanlıkla defterine gitti.

Yarı tanrısal kişiliğe aşırı derecede yoğunlaşmayla ve insanları cezbetme kabiliyetiyle, kanunlar dahi değiştirilebilir. Bu gibi kimseler basmakalıp işlere girmezler; ya kraldırlar ya meteliğe kurşun atarlar.

Bu gibi kimseler dindar toplumun içinde yer almazlar. Dinin kendisidirler. Altay Dağları eteklerinde yaşayan Moğollarda yıldırım, birinin şaman seçilmesi sürecinde önemli rol oynar. Ruhu batıya uçarsa, kara şaman olur. Doğuya uçarsa, ak.

İyi hoş da, böylesine bir yeteneği ve iyilikle kötülüğü aynı anda bünyesinde barındıran ikili yaradılışı kim fark edecek?

Bir çocuk gibi marazlı olmalı. Sara nöbetini andıran semptomlar ve travmatik esrime deneyimi. *Derin Rüyalar.* Ölümler, dirilmeler. Gökyüzünde uçmalar yahut yeraltında kabilenin hayatta kalması için gereken sırrın peşine düşmeler. Sürekli bir aşırı hassasiyet hali. Işık patlamaları.

"Şaman!" Freud böyle yazdı çizgili defterine. "Muhafazakâr bir şaman!"

Viereck içinden, *Mesele giderek daha da ilgi çekici bir hal alıyor*, diye geçirdi.

Tesla'nın gayriresmi biyografi yazarı kendini daha fazla tutamadı. Hikâyeyi anlattı, artık Freud'a sorması gereken asıl soruları sorabilirdi. "Bir şey sorınam lazım: İncil'de Yakup, kardeşinin kutsanma hakkını çalar, böyle bir şey mi yaptığı?" En sonunda dayanamayıp sordu: "Kardeşini o mu öldürdü?"

"Kesinlikle," dedi Freud.

Gözlerinin kenarından acı acı damlalar süzülerek açıklamaya çalıştı...

93

GÜNLÜKTEN

Arazi engebeli, zaman kasvetli ve karanlık,
Yürek mağrur ve muzip, gözlerden uyku akıyor,
Beden balçıktan, mahzun; eller çamurdan, zayıf.
Eski Sırp Elyazmaları ve Kitabeleri, 1535

Marconi'nin Nobel Ödülü'nü aldığını duyduğumda uzunca bir müddet yere baktım. Zafer avuçlarından kayıp gidiyordu; Akhilleus gibi, Milton'ın Şeytan'ı gibi hissediyordum kendimi. Zihnimde kim olduğunu bilmediğim birinin sesi yankılanıp duruyordu:

"Akhilleus'un türküsü öfkeydi. Seninki ne olacak?"

"Adam bir şekilde bobinimi boşa sardırdı, Nobel Ödülü'nü kaptı," dedim. "Engel olamadım."

Bir süre sonra kendimi toparladım, daha yumuşak bir tonda konuşmaya başladım: "Ruh da rüzgâr gibi nereye isterse oraya eser, yalnız sesinden biliriz."

Marconi ödülü aldıktan bir hafta sonra bana bir şey oldu. Operadaydık. Aida korosu sahnede söylüyordu: "Yüce ruh, zaferinle in üzerimize..."

Dünya pürüzlü bir hal aldı, yerinden oynamaya başladı. Elimin tersiyle alnımı sildim.

Opera binası başkalaşım geçirmeye başlamıştı. Radamès'yi söyleyen şarkıcı kapkara gözleri, derin bakışlarıyla bana bakıyordu.

"Bırak gideyim!" dedim ona.

Sesler localarda, kadınların dekoltelerinde yankılanıyordu. Sahnede değil seyircinin arasından söylüyorlardı vantriloklar. Erkek ve kadınların gözleri bir olmuştu. Katharine, Robert ve George Sylvester Viereck rakun gösterisine katıldılar.

Verdi Operası'ndaki bu ani ortam değişimlerine ayak uyduramıyordum artık.

At binicisini sırtından nasıl atarsa onu da öyle attım sırtımdan.

Yavaşça doğruldum.

İzin isteyip dışarı çıktım.

Mermer merdivenler şeker gibi parıldıyordu. Ben ayrılırken müstehzi bir ses tonuyla alay ettiler benimle. Aida'yla Radamès, o ideal, sonsuz aşkın sembolü olarak görülen ölüm marşını söylemeye başlamışlar mıydı çoktan?

"Bağrımızdaki karanlıktan o sonsuz güne uçar kuş ruhlarımız..."

Gidişim üniformalı görevlinin gözünden kaçmadı.

Sendeleye sendeleye, sinmiş bir şekilde çıktım opera binasından. Gidişim, arabacıların, karaborsacıların gözünden de kaçmadı.

Bir taksiye el ettim. Taksici direksiyonu çevirmeye devam ediyordu. Bacaklarının arasında kalan direksiyon, kafelerdeki yuvarlak masaları andırıyordu. Parayı uzattım, bana baktı.

Bir bakış attı.

Laboratuvar kapısının yanındaki çöp yığınının tepesinde bir kedi, gözleri parıldıyor. Bir daha baktığında parıldayan gözleri kahverengiye dönmüştü.

Kedi bir bakış attı.

Geç saatlere kadar çalışan sekreter selam verdi, bana baktı...

Bir bakış attı.

Evet.

Dünyanın geri kalanı da aynı gözlerle bana bakıyordu.

Yutkunamıyordum.

Hayaletimsi. Izdırap dolu. Sıcak. Derin.

Merhum ağabeyim Dane'nin bakışları.

94

ÜÇ OĞLUM VAR

Medak
21 Mart 1910

Sevgili Ağabey,

Sana hayatımdan haberler vereyim. Jovo'm burada, Lika'da papaz oldu, biz de Medak'ta oturuyoruz. Üç oğlum var: Petar, Uros ve Nikola.

Uzun zaman oldu, yazmadık birbirimize. Ağabey kardeş böyle olur mu hiç? Hiçbir şey için suçlamıyorum seni, içimdeki o kız kardeş içgüdüsüyle biliyorum, hâlâ ağabey kardeşiz. Tıpkı eski günlerdeki gibi.

Kız kardeşin,
Angelina

95

WARDENCLYFFE'E GECE TRENİ

Gece, merhum ağabeyi yatağın başında oturuyordu. Elini Nikola'nın alnına koydu.

"Nikola!" dedi insanların yıllardır Bay Tesla diye çağırdığı adama. "Nikola!"

Gözyaşları solgun yüzünden süzülüp kulaklarına aktı. Çığlık atmak istiyordu ama çığlık atarak kurtulamayacaktı teninden, biliyordu. Gündüzleri gece olmasını bekliyordu, geceleriyse şafağın sökmesini. Tıpkı ahlâkçı babası gibi kendisi de insanları anlamıyordu. Kendisine duydukları hayranlıktan ötürü hürmet göstermelerinden başka hiçbir şey beklemiyordu insanlardan. Duygusal gelişimi çocukluğu sırasında donmuştu, yalnızlığını dolduran hayali karakterle kavga etmekle meşguldü.

Gece yarısından sonra Büyük Merkez İstasyonu'nun devasa uyuklama salonuna doğru yola koyuldu. Bu istasyon bir zamanlar Cornelius Vanderbilt'in mahkemesiydi. Devasa bronz avizeler Tesla'ya Brakerların malikânesindeki avizeleri anımsattı. Issız yolcu salonuna yukarıdan bakan mermer merdivenleri çıktı. Orta yerinde bir kürenin üzerinde dört saat tiktak ediyordu. Uyumlu bir şekilde işlenmiş, demir çubuklarla bölünmüş devasa pencereler. Duvardaki kabartmalar dikkatini çekti. Kanatlı tekerlekler vardı üzerinde, istasyonun sem-

bolü. Altınsarısı çizgilerle birleştirilmiş takımyıldızı çiziliydi içerideki yeşil kubbeye. Üzerinde tanrıların dolandığı sessiz salonda yalnızca adımları yankılanıyordu. Adımlarından ve düşüncelerinden yankılanan sesleri takip ederek, Piranesi'nin ufak kasabasını andıran istasyonun içinden geçip park edilmiş trenlerin bulunduğu tünele geldi.

Wardenclyffe'e gece trenini yakaladı.

Yükseltilmiş tren yerden iki kat yukarıdaydı.

Meraklı gezgin diğer insanların pencerelerini gözetliyordu. Gece kelebeği gibi aydınlık kompartımanları gözetliyordu karanlığın içinden.

Kompartımanlardan birinde göğsünde kıvır kıvır kılları olan bir adam suratı asık bir kadına bağırıyordu. Sesi camın ardından duyulmuyordu tabii.

Başka bir kompartımanda bir balerin başparmaklarını köprücük kemiklerine geçirmiş parmak uçlarında dönüyordu. Beyaz bir bulanıklığı andırıyordu giderek.

Üçüncü kompartımanda Aziz Jerome bir aslanı kucaklamış.

Dördüncü kompartımanda bir matador sessizlik içinde donmuş kalmış. Kara bir boğa toynaklarıyla parkeyi eşeleyerek adamla yüzleşmekte.

Son kompartımanın duvarında kanlı Prometheus asılı, karnına kartallar tünemiş.

Dizi dizi altın pencereler...

Ah, ıssız sokaklar boyunca dizi dizi altın pencereler uzanıyor.

Sırası gelen pencere geçip gidince Tesla'nın canı sıkılmaya başlıyordu.

Bir gazete açtı sonra.

New York Sun gazetesi.

Uykuya dalmış New York'un iki kat üzerinde seyahate ederken, *Küçük Nemo Hayaller Diyarında*'yı okuyordu.

O büyülü çizgi romanda, her bölümün başında, Küçük Nemo kendisini Kral Morfeus'un krallığında buluyordu.

Tanıdıktı bu, çok tanıdıktı.

Bir zamanlar, Nikola küçük bir oğlan çocuğuyken bir-

denbire yatağında o ışığa yakalanmıştı. Daha sonra dünyanın kalbindeki altınsarısı ışıktan imgeler uçuşmaya başladı. Yıldız patlamaları arasında uçuyor, derinlerde balıklarla yüzüyordu. Gün solundaydı, gece sağında. Ülkeler, şehirler gördü. Şehir meydanlarını, başka başka dillerde konuşan insanları gördü. Varanasi'nin kutsal maymunlarını gördü. Semerkand'dan Japonya'ya uçtu. Göğsündeki o noktayla uçuşuna yön vererek dünya üzerinde geziniyordu. Lika'daki odasına, yatağına dönmek istiyordu fakat yatağı kilometrelerce uzağında kalmıştı. Ruh uçuşa geçti mi ama bir daha dönüşü yoktu.

Uzaklara sürüklendi, sürüklendi, sürüklendi...

Aynı şeyi Wardenclyffe'e gece treninde bir kez daha tecrübe etti. Nikola Tesla, Küçük Nemo ve Hayaller Diyarı prensesi, İmparator Jack Frost'un buzdan sarayındalardı. Saatler, gölgeler, her şey donmuş vaziyetteydi. Paten kayan soytarılarla dolu sonsuz parlaklıktaki zeminden geçtiler. İmparator Frost keskin buz sarkıtlarından yapılmış halesiyle tepelerindeydi. J. P. Morgan'ı andırıyordu. Donmuş saatine baktı Bay Donuk Surat. Zaman donmuştu. "İmparator Jack Frost" diyerek selamladı misafirlerini. Soğuk mizaçlı bir beyefendi. Tokalaşmaya kalkmayın sakın. Elinizi sıkmayagörsün. Berbat.

"Hayaller Diyarı'nın en güzel yeridir burası," dedi Vezir Buzsarkıtı.

Palmiye ağaçları buzul patlamalarını andırıyordu.

Mobilyalar buzdandı. Odalar buzdandı. Avizeler buzdandı.

Yumuşak, çok tınılı çınlamalarla dört bir yanı parıldıyordu Buzdan Saray'ın.

Vezir Buzsarkıtı uyardı: "Buz ateşi çeker, saray da neredeyse baştan aşağı yanmış durumda, o yüzden sigara içmek yasak."

Bak bak bitmeyen bir salon, içinde binlerce kardan adam kartopu atarak birbirlerini yaralıyor.

Sürüklenmişler, sürüklenmişler, sürüklenmişler...

Tren durdu.

Küçük Nemo'nun uçuşları daima yatağının yanı başında, karman çorman olmuş çarşaflarla birlikte yere düşmesiyle biterdi.

Gazeteyi bir kenara attı.

Trenden arabaya geçti.

Wardenclyffe'e vardı.

Buzdan sarayında, pasa kurban verdiği çelik tacının altında kendine geldi.

Orada, o yakıcı buzun altında güvende hissediyordu. Sessizlik içinde çırılçıplak soyundu. Kanatlarının çıkması gereken yerden bir deri bir kemik kalmış omuzları sivriliyordu. Teçhizatın altına oturup düğmeye bastı.

Ayakuçlarından ışık yükseliyordu. Paçalarına sıçradı, dizlerini aştı. Sel oldu iç ışığı...

Ah, benliğin kirli benliklerden arınması...

Daha sonra, bu parlak girdap iç patlamalarına dönüştü.

O dolarlar, sentler dünyasında şiddetle, belli aralıklarla kendi kutsalına çekilme ihtiyacı hissediyordu. Işıltılı bir yüksek voltaj kasırgası kalbini yalayıp geçti. Dünyanın temiz özü, söküp atıyordu kendi kirini pasını. Kendisini arındıran bu kasırga da insanları hayatından çekip alan rüzgârla aynı rüzgâr mıydı?

Tesla'nın donmuş, bir yanı infilak etme üzere olan ruhu huzur buldu. Dondurucu ateşle yıkanıp yarı baygın halde uykuya yenik düştü.

96

UZAK MESAFE RİTİMLERİ

İnsanoğlu dış etkenlerin toplamıdır. Arzularımız ise başkalarının arzuları. Bir şey olamaz insanoğlu, çünkü bir şey değildir.
Mark Twain

Hayatının işi, Wardenclyffe projesi çökünce, Nikola Tesla karnından, varlığından, kalbinden, çakralarından gelen sıcaklığa, önünde çözülüp giderek kendisine yol gösteren altınsarısı yumaktan gelen sıcaklığa sığındı.

"Kimseye ihtiyacın yok senin, insanlıkla uzaktan yakından alakan yok," diye azar işitti Katharine Johnson'dan.

"Bak, demiştik," diyordu insanlar.

"İşler kötüye gittiğinde çanlar yalnız insanın kendisi için çalıyor," diye fısıldadı kendi kendine.

Yenilme ihtimaliyle yüzleşen otomatın mucidi ilk defa o meşhur hür irade mevzunun kusurlu yanlarını görmeye başladı. O felsefi kurgular eşliğinde yenildiği gerçeğiyle yüzleşti ama kendi gerçeği bu değildi.

Budistlere göre ruh aslında yoktur, dünyaysa anlık hatıraların uzantısıdır.

Filozof Nikola Tesla'nın var olmayan ruhunda durum giderek netlik kazanıyordu: Aristoteles'in *entelekya* dediği merkez kaynaktan insanoğlu yalnızca enerji almıyor, boşa alınmış

arabanın hırlaması gibi düşünceler de akıyordu insanın zihnine.

Kapalı kapılar ardında, babası kendi kurduğu çok sesli koroyla kendi kendine tartışmalara girişirdi.

White, dişi bedeninin kutsal noktalarına takınıştı kafayı.

Uzak mesafelerden gelen titreşimler, Dane'nin görüntüsünü gözünün önüne getiriyordu.

Bireyi birey yapan bütün özellikler, aynı karnaval maskeleri gibi kiralıktı.

İnsanlar da dünyanın iç titreşimleriyle titreşiyor.

Kederler!

Tutkular!

Sevdalanmalar!

Tüm bunları insanoğlunun zihnine ve kalbine taşıyan, uzak mesafe salınımları, titreşimleri.

New York caddelerinde alaycı gülümsemeleriyle giden baştan çıkartıcı arabalar, karizmatik konuşmalar yapan makineler, camlarından gümüşi yağmur damlaları seyreduran hüzünlü makineler... Bu cansız güçler girdabında birer otomat değil insanoğlu. Etten kemikten olma bu makineler dünyanın birer parçası ve varlıklarını bir bütün olarak sürdürmekteler. Doğadaki bu gelgit düzeninin farkında insanoğlu. Kılık kıyafet modasındaki "gelen gidenin yerini alır" düzeninin gayet farkında oldukları gibi, aynı düzenin daha başka şeyler için de geçerli olduğunun farkındalar, buna şüphe yok.

Ve herkes bir dansa davetli.

Hipnotize edilmiş kalabalıklar salınsın.

Kendini beğenmiş fodulların dehşet verici, dolgun suratlarında bir sırıtış.

Hareketli orkestralar çalsın çalmasın.

Parklarda askeri bandolar olsun olmasın.

97

YENİ OTOMATON

Nihayet yeni bir laboratuvarı olur. Yaşlı Scherff korkunç kazaklarıyla o laboratuvarda çalışmaktadır. Ve rakunu andıran gözleriyle kambur Czito... Bir de, nerdeyse unutuyorduk, dünyanın o muhteşem salınımları içinde bir başka otomaton daha salındı Tesla'nın hayatına.

Yeni sekreteri.

98

YILANLARI ELLERİYLE TUTACAKLAR

Kiliseye yılanları getirdiklerinde çiçeği burnunda bir genç kadındı Tara Tiernstein. Yüce İsa'nın hizmetinde olduğundan, "Bana kimse dokunamaz" ifadesi vardı Papaz Hensley'in çatık kaşlarında.

"Kardeşlerim," dedi papaz cömert bir gülümsemeyle, sesini yükseltti: "Âdemoğlu hiç şüphesiz ki imanıyla Büyük Günah'ı temizleyecektir."

Papaz Hensley bu sözlerden sonra, bir çuvaldan çıngıraklı yılan çıkarttı. Markos İncili'nden bir şeyler okurken yanaklarından dudaklarına inen derin kırışıklıklar belirginleşiyordu. "Yılanları elleriyle tutacaklar; öldürücü bir zehir içseler bile bundan zarar görmeyecekler."

Kilise yaş tahta kokuyordu. Çıt çıkmıyor. Engerek yılanı kilise sıraları boyunca elden ele kıvrılıyor. Yılan, kızıl saçlı bir kızdan Tara'ya geçti. Ölüm, avuçlarında geziniyordu. O da hemen yanındaki sarışın hamile kadına uzattı. Başını eğmeden kiliseden çıktı. Eve vardı, pazar sofrasından önce herkesten tebrik aldı.

Pam Teyze'si seslendi: "Çorba hazır."

Tara hemen lafa atladı: "Ben getiririm!"

Mutfakta bir patırtı koptu. Çorba birikintisi içinde nöbet geçirirken buldular onu.

Bir daha epilepsi nöbeti tutmadı.

Kır saçlı, kızıl suratlı Doktor Martison kaşlarını çatarak, "Bir bakalım," dedi.

Tara'nın ellerindeki o soğuk his, kendisiyle birlikte Cleveland'a, Tennessee'ye, oradan da New York'ta doktorluk yapan amcasına kadar gitmişti. New York'ta bir daktilo kursuna gitti; Riverside Drive'da, General Grant Ulusal Anıtı'na yakın bir oda tuttu. Bu karanlık yapı onu korkutuyordu, öyle ki dua etmeyi bıraktı. Kırk İkinci Cadde'deki kütüphaneden her hafta bir kitap alıyordu.

New York ihtiraslı bir iç çekiş misali tutuşturdu Tara'yı. Yüksek sesle konuşuyordu. Etrafa sesli öpücükler göndermeye bayılıyordu. Birkaç arkadaşıyla Coney Island'a, oyunlara, Bowery'deki tiyatrolara, atari salonlarına giderdi.

Parlak kıyafetler almaya bayılırdı, bu tip kıyafetleri iş görüşmelerine giderken giyerdi. Sonunda özel bir laboratuvarda sekreter olarak işe başladı. Kız kardeşime o meşhur saatin hemen altındaki Metropolitan binasının yirminci katında çalıştığını yazmıştı.

"Orta yaşlı ama yaşını göstermeyen, oldukça kültürlü bir patronum var," diyordu mektubunda.

Patron öğle vakti tam on ikide geliyordu. Her gün üç poundluk kolza, kenevir tohumu ve kuşyemi alacak, kendisini kapıda karşılayıp şapkasını, bastonunu ve eldivenlerini almak üzere hazır olacaktı Tara. Ofis perdeleri kapalı olmak zorundaydı. Böylece içeride bir şekilde akşam havası olacaktı.

Fırtına yaklaşırken, "Perdeleri açın!" dedi.

Sonrasında, Apaçi dilinde şimşek manasına gelen *hatatitla*, üç pencerede birden çaktı. Pencere camları zangırdadı. Thor, Peun ve Zeus mavi ışıktan levhaları silktiler. Gizemli patron pencereleri açtı, hava taptaze tehlike kokuyordu...

Belirli aralıklarla çatıların üzerinde beliren arkları gözlemledi. Parmaklarını kullanarak şimşeklerin boylarını, uzaklıklarını ve gücünü ölçtü. Yıldırımlar sinirlerini yumuşatıyordu.

Bir eli kalbinin üzerinde, diğeri bacaklarının arasında. Nefesini tutup bekledi.

Kanepeye oturmuş, fırtınayla birlikte gürlüyordu. Açık camlara doğru yüksek sesle vaaz veriyordu. Talih kuşlarının etrafında uçuştuğunu hissediyor, sesi Tanrı'nın sesine karışıyordu. Zafer kazanmış bir edayla, ilahi kahkahayla düete koyuldu. Anlaşılmayan dillerde yıldırımları selamladı, anlaşılmayan dillerde şarkılar söyledi.

"Daha kuvvetli şimşekler çaktırdım," diye nara attı.

Yağmurun sesi giderek kuvvetlendi, parlak taneleri pencere denizliğinde dans ediyordu.

Telgrafı açar açmaz ağlamaya başladı, odadan çıktı. Tara gizlice kâğıt parçasına uzanıp okumaya başladı:

Mark Twain Halley Kuyrukluyıldızı'yla aramızdan ayrıldı. Kuyrukluyıldızla gelmişti, kuyrukluyıldızla gitti.

Sevgilerle,
Robert

Modern kızımız Tara Tiernstein ilk maaşını alır almaz kendine Hammerstein Roof Garden'da bir akşam yemeği ısmarladı. Evde kalma yolunda ilerleyen yalnız bir kız başka ne yapsındı?

Koca şehirde, yemek yeme meşgalesi Tara'ya bir tür sığınak oluyordu.

Şehirde kaç tane el vardır? Hesaplamaya çalışıyordu Tara. Milyonlarca el, hepsi bir başkasına el sallıyor, mücevherler tutan eller, nişanlısının elini tutan eller... Her biri şu hayattan bir şeyler koparabilmiş. Onunkilerse bomboş.

Mutfakta, gaz lambasının ışığı altında, dirsekleri arasında muhafaza ediyordu yemek tabağını. Ekmeği top top lokmalara bölüyor, ondan sonra ağzına götürüyordu. Boğazı *Scylla*[42] gibi uluyordu: Bana yemek ver! Elleri kendi kendine hareket eden pistonlara dönüşmüştü.

Soyut kavramlar çeşitli şekillerde, özellikle de neyi arıyorsak onun suretinde belirir kafamızda. Hakikatin, ruhani ilerlemenin peşindeydi Tara.

[42] *Scylla*: Yunan mitolojisinde, Sicilya'yla İtalya arasındaki Messina Boğazı'nda yaşayan canavar.

Tanrım, bizi dünyaya koyduğundan beri aç susuzuz; erkekler kadınlara, kadınlar erkeklere. Bunu bize neden yapıyorsun? Bu ızdırap verici arzuyu neden koydun içimize?

Ofiste, patronun şişman kadınlara katlanamadığını duymuş olmasına karşın onunla ilgili fantezi kurmaya devam ediyordu. Aralarındaki mesafeye rağmen, uzaktan uzaktan patronun saçlarına, ensesine, solgun dudaklarına dokunuyordu. Ah Tanrım, bunu bana neden yapıyorsun? Aklına Tennessee Loctus Vadisi'ndeki yılanları getiriyordu. Yatağının dili olsa da anlatsaydı haykırışlarını.

Çiçekli elbiselerinin dışına taşıyordu.

Akşam geç vakte kadar ofiste kalmak istedi. Bir gazete açtı, John Jacob Astor'la oğlu Vincent açık denizde kaybolduklarında neler hissetmişler okudu. Girilmesi yasak olan hususi lavaboya girmişti. Ne zaman umulmadık bir anda biriyle el sıkışmak zorunda kalsa burayı kullanıyordu Bay Tesla. Sabunu avuçlarında yedi bitirdi. İnsanları mikroplu yerine koyuyor, temastan kaçınıyordu. Kendimi gözle görülmeyen, insanı yiyip bitiren mikroplardan koruyorum, diyordu. Bahsettiği bu mikroplar, insanların kendisi olsa gerek.

Tara Tiernstein "o biçim" kızların giydiği o özel, siyah iç çamaşırlarından almaya başladı. Ne zaman bacak bacak üstüne atsa çorapları hışır hışır, iyi mi?

Bayan falanca diye hitap ediyordu patronu, asla ilk ismiyle çağırmazdı.

Tara'ya devir başına on beygir gücünde enerji üreten kanatsız türbini anlatmıştı.

O da anlamıştı.

Ondan besleniyor, ekmeğini ondan kazanıyordu.

Oyunbaz Eros gülümsemesi oturdu yüzüne, patronu sevilesi bir adamdı.

Günlük ekmeğini, lokmalara bölüp ağzına tıkıştırdığı ekmeği o veriyordu.

Tesla'nın New York devlet okulları başmüfettişi Bay Maxwell'e yazdığı mektubu daktilo etmek için cuma akşamı mesaiye kaldı.

Marifetli parmaklarıyla başladı yazmaya:

"Çalışmamızda on beş zihinsel engelli ilkokul öğrencisi olacak. Elektriğin, insanoğlunun zekâ seviyesini arttırma, hatta hatta akıl hastalıklarını tedavi etme potansiyeli var."

Metropolitan Kulesi'nin pencereleri sonuna kadar açıktı. Dışarıda yaz köpekleri havlıyordu. Haziran ayının o hoş kokusu... Koca binadan gelen tek ses daktilo vuruşları. Son zamanlarda ani açlık krizlerinden muzdaripti. Çantasında ekmek taşıması bu yüzdendi. Laboratuvarda kimseler yok, ata biner gibi oturdu masasının köşesine. Bir yandan, patronun o sıralar okuduğu Carlyle'ın *Tarih Boyunca Kahramanlar, Kahraman Tapınması ve Kahramanlık Üzerine* kitabını açtı. Çantasından ekmek dilimleri çıkarttı. Elleri piston gibi hareket ediyordu. Lokmaları sıkıştırıp sıkıştırıp ağzına tıkıştırıyordu. Uzaklardan gelen titreşimler karar veriyordu ne yapacağına. Korkusuzca yiyor, kendine engel olamıyordu.

"Hanımefendi!" Şaşkındı çıkışan sesin sahibi.

Yerinden sıçrayacak, "Bay Tesla!" dedi.

Tara'ya yaklaştı. Kendini zor tutuyordu, belliydi. "Ne yapıyorsun kendine böyle? Bu ne kontrolsüzlük? Hiç tasvip etmiyorum."

Nemli gözlerine patronunun buzdan kravatının yansıması düştü.

"Bana bir şey demek düşmez tabii ama..."

Gözlerini patronunun gözlerine dikerek haykırdı: "Bay Tesla!"

Keskin hatları, buzdan zırhıyla boylu boyunca dikildi kızın önüne.

"Önümüzdeki haftanın ücretini de alacaksınız ama pazartesi gelmene gerek yok."

Bu şehirde Tesla'dan başka kimsesi yoktu. Belden yukarısı öne doğru, kafası ise arkaya doğru olmak üzere, tüm vücudu sarsılmaya başladı. Ağzından köpükler geliyordu. Tesla kızı görmemek için yere bakıyordu. Genç kadın uzaklardan bir yerlerden gelen nöbetle titremeye başladı. Heybetli göğsü çırpınıyor, kriz geçiriyordu. Olanca çaresizliğiyle bakıyordu gözleri. Boş elleriyle boşluğu avuçlarken, eli elbisesinin düğmelerine gitti. Düğmeler ofise bir bir saçıldı.

99

ŞANGAY IŞIĞI

Üç ay sonra kıza yol verdi. Bayan Tara Tiernstein, Çin'de misyonerlik faaliyetleri yürüten Şangay Işığı adlı bir vakıfta işe başladı. Bowery Street'te öpücükler savuran, parlak kıyafetler kuşanıp genç adamların laf attığı o kız değildi artık. "Hey yavrum hey!"

Ağzına attığı her bir lokmada kontrollü olmaya çalışıyordu. Çayı şekersiz içmeye başladığından suratı uzadı kaldı. Yatağa mide kramplarıyla gidiyorsa o günü iyi geçirmiş demekti.

Bayan Tara Tiernstein her sabah yabancısı olduğu bir insan seline dalıyordu. Gün içinde kırmızı tuğlalı Şangay Işığı binasından artık yabancısı olduğu New York'u seyrediyordu. Palto üzerlerine kondurulmuş eşarp misali kara bir is tabakası salınıyordu gri dumanlar üzerinde. Binaların tepeleri bulutların arasında kayboluyordu. Atlı tramvaylar balinalar gibi köpükler çıkartıyordu. Gözleri kapalı, birbirlerinin yanından aceleyle geçip gidiyorlardı. İnsanlar, aynı karıncalar gibi, birbirlerine kör kör bakıyorlardı.

Birkaç akşam kursu işaretledi gazeteden. Üç derse gitti. Konu: Sessiz Devrimciler; John Locke, Charles Darwin. Sonradan konuların pek ilgisini çekmediğini fark etti.

Bir an sonra anladı ki mesele evi değildi. Kimsenin evi değildi mesele. Mesele, orada hiç sorulmamış olan "Kimi se-

viyorsun?" sorusuydu. Bir baktı ki koca şehir bir dipsiz kuyuymuş.

Kafası karışıktı, sordu kendine: "Ruh nerede? Ruh şu koca şehirde nereye gitti?"

Duvarında, hayret eder gibi kollarını iki yana açmış kanlar içinde bir adam sureti vardı. Adamın kucaklamasını çarmıha gerenler bölmüştü. Kalbi, yalnızca bu kan revan içinde kalmış adamdan besleniyordu artık.

"Niçin beni baştan çıkartıyorsun?" diye sordu adama.

İsa hakkında düşünmediği zamanlarda Meryem Ana'yı ve yolu cehennemden geçen haccını düşünüyordu. Cehennemin orta yerinde diz çökmüş, lanetlenmişlerin ruhlarına merhamet için oğluna dua ediyordu.

Huzurlu bir hayat sürüyor, etliye sütlüye karışmıyordu Tara. Fakat gece olunca Bay Tesla çıkagelir, o uzun, feci derecede soğuk, damarlarından elektrik akan parmaklarıyla Tara'ya dokunurdu. Birden, bir yılan ölüsü tutuşturdu kızın eline. Sonra yılan mavi bir şimşeğe dönüştü. Apollo rahibi olan yılan sımsıkı sardı Tara'yı.

Hiçbir şey aramaz, hiçbir şeyle ilgilenmez olmuştu artık.

Ofiste Şangay için basılan İncil kopyalarını sayarken kuyruksokumundan bir şey girip saçlarını havaya dikti. Kim vardı biliyordu arkasında. Onu düşlüyordu. Boynuzlu Marslılarla birlikte kendisine komplo kurmuştu. Donmuş bir kediyi andırıyordu. Kasket gibi geriye taranmış saçlarında iki cılız şimşek çakıyordu. Nasıl da tanıyamamıştı daha evvel?

Korkmaya başladı.

Gerçekten korkuyordu.

Adam saat başı buz mavisi alevle kızın kalçalarını yokluyor gibiydi.

Brooklyn'deki amcasını ziyarete gitti, çalışma masasındaki revolveri çaldı. Ağır çantasını göğsüne çapraz astı.

Hâlâ şüphe ediyordu. "*Beni niçin baştan çıkartıyorsun?*"

Papaz Hensley'nin sözleri kulaklarında yankılandı sonra: "Yüce İsa adına hizmet edene kimse bir şey yapamaz... Âdemoğlu hiç şüphesiz ki imanıyla Büyük Günah'ı temizleyecek, Şeytan'ı terbiye edecektir."

Kurulmuş saat gibi güvercinleri beslediği laboratuvara doğru yola koyuldu.

Rüzgâr, atlann yelelerini sertçe yalayıp geçiyordu. Rüzgârdan dolayı saçları yüzüne kırbaç gibi iniyordu. Küçük, ince hırkasına rağmen üşümüyordu Tara. Kafasında her şey açıktı. Kendi kendine Luka İncili'inden bir şeyler mırıldanıyordu: "Ben size, yılanları ve akrepleri ayakaltında ezmek ve düşmanın bütün gücünü alt etmek için yetki verdim. Hiçbir şey size zarar vermeyecektir."

Korkusu geçti; geriye, aklına ne koyduysa o kaldı. Bir müzik geliyordu kulağına, etrafındaki her bir zerrenin müziği. Elmas tozları gibi parıldayarak esiyordu rüzgâr. Araba kornalarıyla, frenleriyle, metronun gürültüsü, uğultusuyla çağırıyordu kızı Tesla: "Taaaa-raaa!"

Bu arada Tesla, Waldorf Astoria'daki Palm Room'da yıllardır görüşmediği Westinghouse'la vedalaşıyordu. Westinghouse hâlâ üzerine palto geçirilmiş gardırop gibi geziniyordu. Tesla sakince durup Westinghouse'un dost canlısı, balıkgözlerine baktı. "Anayasa Mahkemesi yargıcı Bonjean, dün Marconi'ye karşı benim lehime hüküm verdi," dedi.

"Tebrikler!"

Çevresindekilerinin, kendisini bir insandan ziyade yıkıcı bir "toplu hücum" dalgası olarak gördükleri Westinghouse, uzun zamandır cezir dönemindeydi. Bıyığı hepten ağarmıştı, bakışları hâlâ netti. Şirketin hukuk departmanı, ödenmemiş borçlardan dolayı Tesla'ya dava açtığı için özür diliyordu.

"Benim defterimi de dürdüler," diye bir şeyler geveledi özür bâbında.

Balkanlarda neler olup bittiğini merak ediyordu. "Şu savaşı bana anlatır mısın?"

"Sırbistan, Yunanistan ve Bulgaristan, Türkiye'yi Balkanlardan sürmek için güçlerini birleştirdi," dedi Tesla. "Hıristiyan âleminin ölümüne savunucusu olmak pek de hoş bir şey değil, Bay Westinghouse, bilirsiniz. Ailemden birçok asker, sayısız savaşa katıldı, öldü, öldürüldü. Papazlar methiye düzedursun, acıyı en çok çeken kadınlar oldu.

"Şahsen, şu günlerde gaddarca atıp tutanları, Türklere

karşı önyargıyla dolu verdikleri vaazları tasvip etmiyorum. Balkan ülkelerinin başarıp başarabileceği en muhteşem zafer, yirminci yüzyıla hazır olduklarını göstermeleri ve Türk, Hıristiyan demeden ortak bir paydada buluşabilmeleridir."

İdrak edemiyor ama bozuntuya vermiyordu Westinghouse. Bu barış yanlısı adamın yedi ceddinin askeriyeye dayandığından habersizdi.

Tesla, "Aynı istikamette ilerliyoruz," diyerek kucakladı eski yoldaşını. Vedalaşıyorlardı. "New York'taki devlet okullarıyla çalışıyorum. Elektriğimizin insan zekâsını arttırma ve zihinsel engelleri iyileştirme potansiyeli var."

İki eski ortak vedalaştı.

Tesla acele acele yürüyor, adımlarının sesi antrede peşi sıra geliyordu. Güvercinlerle olan randevusuna geç kalmıştı. Her zaman olduğu gibi Kırk İkinci Cadde'den laboratuvarın arkasındaki parka geçer geçmez ıslık çalmaya başladı.

Birkaç yalnız güvercin rüzgâra karşı mücadele verircesine aşağı aşağı kanat çırpıyordu.

Yoldan iki atlı polis geçiyordu.

İşlemeli demir saate baktı. Öğlen, 12.20.

Önünde birden, kim olduğu anlaşılmayan esmer, uzun bir kadın belirdi. Tırmığa basmış da sapıyla burun buruna gelmiş gibi.

Kadının yüzünde donuk bir ifade vardı.

Tesla'nın sinir uçları takımyıldızlarının frekansıyla alev almaya başladı.

Nereden geldiği anlaşılmayan sese itaat edip kadını geri itti. O saniye omzuna bir şey isabet etti.

Polislerden biri atından atlayıp deli kadını yakaladı, silahı elinden aldı.

"Yaralandınız," diyordu Tesla'ya.

Toplanmış saçları Bayan Tara'nın simasına uzun bir hava veriyordu. Mahkemedeydi.

Nasıl da biliyordu şehrin cansız ruhlarla dolu olduğunu. Acımayacaklardı ona. Ceset gibi ellerini göğsüne götürdü. Fısıldayarak yargıca durumunu arz etti.

"Bana elektrik veriyor."

Tesla, "O zavallı için üzgünüm," diye röportaj verdi gazetelere.

Tara, "Çok acı çektim," diyordu Yargıç Forster'a. Defalarca söyledi durdu.

Yargıç Forster'ın kararıyla bir akıl hastanesine yatırıldı. Hastalara elektrik verilen bir akıl hastanesine.

100

RUHLARINA VARSIN!

Mahşeri bir sarsıntı, her şeyi yakıp kül eden bir yangın...
Yangın durdu da, öyle duyulabildi ancak o tatlı seda.
Ve Rab'di sesin sahibi.
Akathistler, Kondak 6[43]

Derken, tüberkülozlu Sırp suikastçı, kendisi gibi tüberkülozlu olan Avusturya arşidükünü göğsünden vurur. Arşidükün son sözleri şöyledir:

"Önemli değil."

Berlin'de, Moskova'da, Paris'te kitleler düğüne gider gibi hevesle toplu katliam alanlarına akın ettiler. Tesla gibi tüm Avrupalıların bildiği şuydu:

Kanunlar daha adil oluyor.

Savaşın ilk galibi Sırplar. Batıda aylar yıllar geçti siperler içinde. Bombardıman yağmurları, Tanrı'nın yanlışlıkla hayat üflediği âdemoğlu çamurunu Fransız çamuruyla harmanladı.

Dikenli teller arasına gömülü ağır silahlar, gömülmemiş cesetler... Askerler hâlâ aynı teraneye inanmakta:

Kanunlar daha adil oluyor, kanun yapıcılar daha merhametli.

Devasa silahlar çıkageldi sonra. Derken, alev makineleri

[43] Akathist: Azizlerin ruhuna okunan kilise ilahisidir.

ve boğucu duman. Endüstriyel ölüm çağında insanlar, başka insanları fare gibi zehirliyordu. Sırp ordusu Arnavutluk boğazından olduğu gibi geri çekildi. Sırp hayaletler, çekilirken, yanlarında kırk bin kadar Avusturyalı hayalet götürdü. Bir şeyler mırıldanırdı askerler:

Sonu gelmiyor yazın, kışın, sonbaharın,
Asla geri dönemeyeceğiz, bunu yazın
Kanunlar daha adil oluyor,
Kanun yapıcılar daha merhametli, müzik daha tatlı...

Türkler Gelibolu'da makineli tüfekleriyle Anzakları kırdı geçirdi. Avusturya'yla İtalya, jilet gibi keskin kayalıklarda birbirlerini katlettiler. Gambotlar Yutland önlerinde duman püskürdüler. Çatal kanatlı martılar eğimli denizin semalarında süzülüyor.

Kanunlar daha adil oluyor, kanun yapıcılar daha merhametli, müzik daha tatlı, insanoğlu daha mantıklı, daha mutlu ve insanların kalbi...

İnsanlar kendi kendilerine, ışık çağı aydınlanma çağı mı, diye soruyordu. Bir horoz ötüşünde dikilen yirminci yüzyıl katedrallerini havan toplarıyla vurdular. Avusturyalılar Macva'da Sırp köylü kadınlarını astılar. Almanlar, Belçikalı sivilleri kendileri için çalışmaya zorladılar. İngiliz donanması açlıktan kırılan Almanya'yı abluka altına aldı. Alman denizaltıları ticari yük gemilerini batırdı.

...ve insanların kalbi giderek daha adil daha şefkatli oluyordu.

İblise yaradı ilerleme.

Uranüs kendi çocuğunu yedi.

Edgar Bérillon adında biri çıkıp ortalama bir Alman'ın insan ırkının diğer milletlerine mensup herhangi birinden daha çok dışkı bıraktığını iddia etti. Türkler Ermenileri katletti. Rasputin,[44] Royal Village'da bir bakışıyla kuşları canından etti. Böcekleri andıran zırhlı Rus trenleri bozkırı hızla arşınlarken barut fıçıları zangır zangır titriyordu. Ağaç silkelenince yere düşen incirler gibi kayıyordu yıldızlar. Batmış çıkmış, beyaz elbiselere bürünmüş okyanuslar. Sırplar, Fransızlar, Almanlar,

[44] Grigori Rasputin: Doğaüstü yeteneklere sahip olduğu iddia edilen Rus mistik.

Romanyalılar, İngilizler, Ruslar, İtalyanlar, hep beraber, "o çok faydalı fütüristik düşmanlıktan" nefret ediyorlardı. Ölümcül dizeler düştü sonunda paylarına:

Taarruzları, hummalı uykusuzluğu, hızı, tehlikeli sıçramaları, tokadı, yumruğu had safhaya çıkarmak istiyoruz! Şu dünyada tek çare olan savaşı allayıp pullamak istiyoruz!

O zamana kadar Doktor Jekyll Avrupa'da duruyordu. Bay Hyde'sa sömürgelere gönderilmişti. Kipling, *Beyaz Adamın Laneti*'nde, Hyde'ın karanlığın orta yerindeki başarılarına övgüler yağdırır. Kongo'dan dönen Hyde soluğu Somme'da aldı.

Bir şeyler kulağına fısıldadı: Dehşet!

Karanlıktan bir şeyler uğuldadı: Dehşet!

Zihninde bir çığlık koptu: Dehşet!

Tesla'nın sütoğlu, Sırp hizmetkârı, Stevan Prostran, Sırp gönüllüsü olarak Selanik Cephesi'ndeydi. Oradan Tesla'ya Kızıl Haç aracılığıyla kart attı.

İngiliz heykeltıraşlar, Alman ressamlar dışavurumcu barut ve noktacı şarapneller dünyasında oradan oraya koşuşturuyorlardı. Askerler tıpkı Kemmler gibi ecel terleri dökü-yordu. Klor ve hardal gazı içinde kalan Bergson'la Nietzsche titreme nöbetine tutulmuşlardı. Siperlerdeki insan bedenleri parçalara ayrılmış, tecavüze uğramıştı.

Katharine Johnson, "İnsanoğlu tanrılara zarar verebilecek olsaydı bunu yapar mıydı?" diye sormuştu.

Nikola Tesla, New York'ta her gün kütüphane semalarında uçan kuş sürülerinin dağılıp bir araya toplanmalarını seyrederdi. Islık çalar, güvercinler ellerine, şapkasının kenarına konardı. Avuçlarından dökülen yemler İsa meselindeki gibi taşlara, dikenlere, bereketli toprağa düşünce, Sırbistan, Almanya, Belçika, Fransa'daki ölü otomatlar gelirdi aklına.

"İblis budalaları için üzülür mü insan?" diye sordu kendi kendine, cevap verdi, "Evet, üzülür!"

O yüzkarası pislikler, ruhsuz hainler için üzülüyordu. İnsanlık için üzülüyordu. Yaşlılar için çok üzülüyordu. Ve küçük çocuklar. Her canlı için.

"Kuşlar yemlenirken boğulmuşların ruhlarına varsın diye yemlenmeli," derdi annesi Djuka.

"Ruhlarına varsın diye... kuşlar yemlenmeli," tekrar edip duruyordu Tesla. "Ruhlarına varsın..."

Duygusal pozitivistimiz, yazdığı makalelerinde, suçu insanlığın üzerinden atmak için insanları, "Büyük güçler tarafından etrafa salınmış etten kemikten makineler" olarak tanımlıyordu. Bilinci kapatılmış birer top gülleleriydi insan-otomatlar. Gezegen tarafından aşırı hızda, saniyede on dokuz mille güneşin etrafında döndürülüyorlar. Bir otomat bedeninin hızı, görülmüş en büyük Alman topundan ateşlenen roketin hızından altmış kat fazlaydı. Gezegen acı bir fren yaptı diyelim, insanların her biri, altmış tonluk roketi yirmi sekiz mil öteye ateşleyecek güce denk bir güçle uzaya savrulur, mancınıkla fırlatılır gibi.

Hepimiz bir yerlere savrulduk ama nereye?

101

GÜNEŞİN DOĞUSU, AYIN BATISI

Roosevelt ailesinin fotoğraflarını dikkatle inceledi, çeşitli ordulara ait askeri birliklerin fotoğraflarına baktı sonra. Sırbistan'ın Niş şehrinin düşüşünü yazıyordu New York Times. Öğleden sonra, gri bir hava, üniformalı garibanlar yürüyorlar bir istikamete...

...kim bilir nereye.

Bale ayakkabılarıyla, masaya bir garson yaklaştı. Tepsiyi parmak uçlarıyla dengede tutuyordu.

"Oraya bırakın!"

Bir akvaryum balığı sürüsü parıltılar saçarak geçti zihninden.

Akıl almaz bir minnettarlık akıyordu garsonun gözlerinden. Birdenbire sevgiyle dolup taştı bilim adamının içi.

Tesla yine, yeniden revaçtaydı.

İnsanlar Tesla için ışık avcısı diyordu, Emerson'ın yaradılış ışığı dediği ışık. Vitrinlere, Chicago aktarına merkezinden gecenin karanlığına dalan trenlere sirayet ediyordu Tesla'nın yaradılış ışığı. Onun sayesinde Boston'da, New York'ta, Paris'te ışıklandırılmış tünellerden geçiyordu arabalar.

Biri çıkıp insanları bu ışıktan, genç Tesla'ya rehberlik eden altın banttan mahrum bıraksa halleri nice olurdu?

Gece yutuverirdi altınsarısı pencereleri. Amerika'nın ışıltılı endüstri karnavalı Edgar Allan Poe hikâyelerinden fırlama bir sahneye dönerdi.

Üzgün Suratlı Şövalye Don Quijote arka sayfada kaldı. Ön sayfalara doğru ilerledikçe başlıklar giderek üzücü bir hal alıyordu. Sonra şu başlığa rastladı:

EDİSON VE TESLA NOBEL ÖDÜLÜ'NE LAYIK GÖRÜLDÜ.

Marconi'nin ardından o ödülü almak istiyor muydu hakikaten?

Akvaryum balığı sürüsü bir kez daha parıltılar saçarak geçti zihninden.

Hem de Edison'la?

Manfred kendi ağzından aktarılan satırları okudu:

Henüz eline resmi bir bildiri ulaşmamış olduğunu belirten Bay Tesla, ödülü kablosuz elektrik transferi keşfiyle kazandığını düşünüyor. Edison içinse şöyle diyor: "Bay Edison bir düzine Nobel Ödülü'nü hak ediyor evet, ama hangi keşfinden dolayı İsveçli heyet tarafından bu ödüle layık görüldüğüne dair bir fikrim yok."

Övgüler yağdırdılar.

Akvaryum balığı sürüsü parıltılar saçarak geçti.

Sinsi sinsi öksürdü, dolmakalemini şöyle bir döndürdü ve Robert'a cevap yazmaya başladı:

Sevgili Luka,

Tebrikleriniz için teşekkür ederim. Asırlar gelip geçecek, asırlar sayısınca Nobel Ödülü alanlar olacak.

Fakat ben, icatlarımdan en az kırk sekizini kendi adımla teknik literatüre yazdırdım. Bu benim için hakiki ve kalıcı bir onurdur. Bu bana genellikle hata yapanlarca değil, kırk yılda bir hata yapan koca dünya tarafından verilmiş bir onurdur. Bu kırk sekiz patentin birini, bin Nobel Ödülü'ne değişmem.

Hürmetlerimle

Vay be! Nobel komitesinin (genellikle hata yapan) saygıdeğer üyelerine gayet nazikçe seçilmiş kelimelerle döşeli bir telgraf çekmiş, gerçek bir mucitle "fare kapanı üreten" bazı kimseler arasındaki farklara değinmişti. Fakat yine de...

O yıl Nobel Fizik Ödülü kimseye verilmedi.

"*Lusitania!*"[45] diye inliyordu sokaklar!

Nobel zaferine giden yolda dolu dolu iki yıl, lüks içinde gösterişli bir hayat sürdü. Yaradılış ışığı geri dönmüştü ama bu kez altınsarısı değildi. Daha çok platinimsi, gümüş rengi, mat bir tabakayı andırıyordu. Bu aydınlanmalar esnasında yeni türbini gözlerinin önünde dans ediyordu.

Aynı iki yıl boyunca ABD ordusundaki askerler de bir zamanlar Mojo Medic'in ustalaşmaya uğraştığı valsin aynısını yapıyordu. Lise öğretmeni Martin Sekulic'in gümüş topu gibi dönüyorlardı. O anlaşılması güç dans halkalarında *animus* ve *anima* iç içe geçiyordu.

Kahramanımız, Edison Nişanı'yla ödüllendirildiği törenden erkenden ayrılıp yakınlarda bir parka doğru yürüyüşe çıktı. Gri-beyaz güvercinlere kenevir tohumları attı. Yere indiler. Kanatlarıyla icra ettikleri müzik ve ötüşmeleriyle bir orkestrayı andırıyorlardı.

Organizatörler kahramanımızı nazikçe törene geri götürdüler.

Tesla sessizce teşekkür etti, "Özünde oldukça dindar biriyim ben. Varlığımıza dair en muhteşem sırların hâlâ açığa kavuşturulmayı beklediğine olan inancım bana sonsuz bir haz veriyor. Böylece zihnimin huzurunun bozulmamasını, karşıma çıkan güçlüklerden etkilenmemeyi ve hayatın karanlık tarafından bile bir parça tatmin elde edecek denli bir rahatlık ve mutluluğa ermeyi başarıyorum."

Derken gazete dağıtan çocuklar avazları çıktığı kadar bağırmaya başladı. Zafer kazanmış bir edayla çalan çanlar gibi, Alman denizaltılarının bir kez daha ABD gemilerine saldırmaya başladığını çığırdılar.

Hevesli kitleler, yığınlar halinde Broadway'e yürümeye başladı. Başlarda hasır şapka, ellerde bayrak. Hatipler, kanayan güneşlerden girdiler kahramanlıktan çıktılar. İnsanlar, bireysel deneyimlerin, onları deneyim zorunluluğundan azat

[45] 7 Mayıs 1915'te Almanya tarafından batırılan gemidir. Bu olay ABD'nin Birinci Dünya Savaşı'na girmesindeki nedenlerden biridir. ABD'de orduya çağrı kampanyalarının simgesi olmuştur.

edecek o büyük dönüştürücü fikire kıyasla önemsiz kaldığına inanagelmişlerdir.

"Savaş! Savaş!" diye gürlüyordu galeyancılar.

Kanunlar giderek daha adil oluyordu...

Büyük Soğuk Savaş'ın ortasında kahramanımız, Marconi'ye dava açtı. Ve bu savaşta, Marconi'nin İngiliz bağlantılarına karşılık yanında Telefunken vardı. Ne komedi ama!

Müzik giderek daha tatlı...

Diğer savaşta, birazdan göreceğimiz üzere, kimin hangi safa geçeceği anlaşılmıyordu.

Kanun yapıcılar daha merhametli...

Üç burunlu, iki gözlü Sırp döneği Profesör Pupin, Tesla'yla sidik yarışına sokuldu. Kablosuz iletimi icat edenin kendisi olduğunu ama Marconi'nin dehası sayesinde dünya çapında hizmete sunulduğunu iddia ediyordu.

Ve insanların kalpleri...

Amerika'da radyonun icadına bakan dava, diğer patent davaları gibi Başkan Wilson'ın kararıyla savaş bitimine ertelenmişti.

Daha adil, daha nazik...

Kendi kendine sordu Tesla: Hangi komşumuzu seveyim?

Gazetelerde Almanlara giydiriyorlar, karikatüristler Hunları goril olarak resmediyorlardı. Amerikanlar da şu "sağlıklı, fütüristik nefretle" nefret etmeye başlamışlardı.

Ölümcül dizeler düştü ocaklarına:

Övgümüz genç adamların gözlerinde çakmak çakmak çakacak adaletsizlikten yana.

Amerikalılar Maine'deki Alman denizaltılarını düşlüyordu artık. Çocuklar Almanca kitaplarını güle oynaya şenlik ateşinde yakarken, Edison'un kameralarından uğultular geliyordu.

Gazete satıcıları dünya sirki önünde utanmadan, "Yazıyor! Yazıyor!" diye bağırıyor.

Her yerde şöyle yazıyor: "Bu, Doğu'yla Batı'nın savaşıdır."

"Kimle kimin?" Burnunu kırıştırdı Tesla.

Alfabe, tapınaklar, heykel, tiyatro, matematik... Hepsi Doğu'dan geldi Yunan'a. Musevilik ve Hıristiyanlık da öyle.

Romalılar, soylarının Truva'ya dayanmasıyla övünmüşlerdir hep. Ortaçağ'daki düello atları ve Arap sayıları Hindistan'dan, gotik kemer Ermenistan'dan, tıp kitapları Mısır ve Fas'tan, barut Çin'den, hümanistler Konstantinopolis'ten gelmiştir.

Mantık adı altında yürütülen, Muhteşem Doğu Ruhu ve Batı'nın içindeki Şeytani Cadı arasında dönen bu savaş teranesi Tesla'nın aklına pek yatmıyordu. Nikola Tesla ne coğrafyanın büyüsüne inanıyordu ne de savaş muhabirlerinin yazdıklarına. Memleketi Balkanlar bir nevi ana damar, bir anten, kedi bıyığı görevi görüyordu onun için. Kötü bir yerde doğmuş olmak, iyi bir yerde doğmuş olmaktır aslında. Sınıra yakın bir yerde yaşayan bir adam, Sırp kiliselerindeki "doğum öncesi karanlığına" alışkındır. İslam'daki ışık ve su aşkına, Latinlerin saat ve çan takıntısına da aşinaydı Tesla. Kimse Türk ve Rus kültürünü anlatmasın ona.

Ne Batı'sı? Ne Doğu'su?

102

ZALİM GÜNBATIMININ NEŞELİ ATLIKARINCASINDA

"Tanrı'ya söv de öl bari!"[46] demişti Eyüp'ün karısı.

Yaşlı bir adam aylardır Waldorf Astoria'nın lüks halıları üzerinde şekilden şekle giriyordu. Fark edilmemek ister gibi bir hali vardı. Demir kafes içerisindeki asansörler, mermerler, orkideler onu ürkütüyordu. Koridorlardaki Ming Hanedanlığı vazolarını görünce hüzün çöküyordu içine.

Onun için endişeleniyor musun sevgili okur?

Astoria'nın sahibi Bay Bolt'a olan on dokuz bin dolarlık borcu tamamen aklından çıkmıştı.

Ee, ne olmuş yani? Dünya da ona bir şeyler borçlu değil miydi?

Wardenclyffe Kulesi'ni teminat olarak Bolt'un üzerine yapmış olduğu doğru muydu?

Tesla'nın kulesi yıllardır metruk halde bekliyordu. Parlak çelikleri pas tutmuştu.

Kafasını toparlayamayan kahramanımızın kuleyi savaş öncesi yıllarda ara ara pansiyon olarak kullandığından bahsetmiştik daha önce.

[46] İncil, Eyüp Kitabı 2:9.

WARDENCLYFFE'E GECE TRENİ

Tesla, Edgar Allan Poe'nun gölgesindeki şirkette, Büyük Merkez İstasyonu'nun devasa holünde uyku ihtiyacını görüyordu. Kırmızı şapkalı hamallar gece geç saatte sırra kadem basıyorlardı. Ayak seslerinin, yankılanan düşüncelerinin peşinden gidiyordu. Mermer merdivenleri çıktı, yolcu salonuna geldi. Ortalık ıssızdı. Ortadaki küre üzerinde duran dört saatin dördü de gece yarısını işaret ediyordu. Gece yarısı. Gece yarısı. Gece yarısı. Gece yarısı. Bronz zincirlerden sallanan aydınlatılmış yumurtalar, işlemeli demir çubuklarla bölünmüş devasa pencereler... Altınsarısı takımyıldızlarıyla bezeli kubbe. Yalnız adamın ayak sesleri Yıldızlarla bir yazılmış kaderin gölgesinde yankılanıyor.

Wardenclyffe gece trenini yakaladı.

Gece kelebekleri gibi, insanların pencerelerini gözetliyordu.

New York Sun sayfalarında kayboldu, Küçük Nemo'yla seyahat etti.

Sürüklendi. Sürüklendi.

Wardenclyffe'e vardı. Aşırı yüksek voltajın arındırıcı kasırgası kalbini yalayıp geçti. Kalbi hâlâ çocuk kalbiydi. O aynı kalp, tıpkı on yıl önceki gibi, o gün de değerine paha biçilemeyen kulelerin yıkılmayacağına inanıyordu. Hangi resmi sözleşme ne derse desin...

Sürüklendiler, sürüklendiler, sürüklendiler.

Savaşla. Zamanla.

Bolt Wardenclyffe'i nasıl korumazdı, şaşkındı.

Civar çiftliklerden komşuları Bay George Hageman, Bay De Witt Bailey ve miyop dul Jemima Randal, o mucizeler mucizesini seyre durmuşlardı. Çoğu zaman bu gizemli binadan gelen ışıkla uyanırlardı.

Smiley Çelik Şirketi kuleyi değerinin onda birinden az bir meblağ uğruna yerle bir etmeye hazırlanıyordu.

Fırtına bir kez daha yaklaşıyordu. Batıya doğru kurşuni bir renk alıyordu bulutlar. Wardenclyffe'e düşen gün ışığı umutsuzdu. Kule yeşil bir sineği andırıyordu. Zalim günbatımının neşeli atlıkarıncasına binmiş, bir tur atmak üzere.

Elli beş metrelik binadaki çelik kirişlerin her biri parıldıyordu.

Bir gümbürtü koptu.

Çöküşün şiddetiyle sarsıldı seyirciler.

Sıva tozuyla griye boyandı ortalık.

"Bu bir rüyanın sonudur," dedi De Witt Bailey. Susmaya devam ettiler.

103

HAYKIRIYOR MİLYON TANE PENCERE

Telgrafı aldığında Chicago'daydı.

Haberi aldı. Kuma düşen bileytaşına döndü damağına yapışmış dili. *Alimin ahmağa, insanın hayvana üstünlüğü yoktur belki de*, diye geçirdi içinden. Patates tarlalarının ortasında kulenin enkazı duruyordu. Manzara, Tesla'nın iç dünyasından farksızdı.

Wardenclyffe onun dünya sahnesi, dönüşüm geçirdiği yeri, büyük aşkı, kozmik desteği, hiç sahip olmadığı eviydi.

Her tuzaktan kurtulmayı başaran kişi Houdini'ydi,[47] Tesla değil.

Zaten laboratuvarı yanmıştı bir kere. Dehşetten sağır olmuştu o zaman. İs yağmıştı saçlarına.

Arnavut kaldırımlı taş sokakların teklifini reddetmişti. Başını öne eğip diz çökmedi, yere kapanıp ölmedi. Şafak sökene kadar şehrin sokaklarında amaçsızca dolandı. Haykıran milyonlarca lamba, her odada kendini asan bir adam.

"Tanrı'ya söv de öl bari!" demişti Eyüp'ün karısı.

[47] Harry Houdini: Bağlanmış olarak girdiği sandıklardan kurtulma numarasıyla ünlü sihirbazdır.

104

UM-PA-UM-PA!

Haberi aldığında berber koltuğundaydı. Gazeteyi fırlatıp attı. Bir bozuk para altınsarısı ışıltılar saçarak geçti sokaktan. Onu da geçti, güneşi sırtında hissediyordu. O an fark etti ki yüzünde tıraş köpüğüyle çıkmıştı berberden.

"Savaş bitti!" diye bağırıyordu insanlar. Yüzlerine kan gelmiş.

Mutluluk, neşe dolu tebessümler fışkırıyordu etraftan.

İnsanlığın kendini tüm kalbiyle evrenin müziğine bırakarak dans edişini görmek için etrafı seyrediyordu. New York caddelerinde, içleri kocaman biralarla dolu baştan çıkarıcı otomatlar gülümsüyor, karizmatik makineler nutuklar atıyor, kullanılmaz hale gelmiş makineler ise birbirlerini öpüyor, step dansı yapıyorlardı.

Herkes sarılacak birilerine bakınıyor.

"Bitti!" diye bağırıyor çığırtkanlar.

Balıarda çiçeklenen taç yapraklar misali konfeti yağıyordu Beşinci Cadde'ye.

Um-Pa-um-Pa!

Caruso o yanık sesiyle bir zafer şarkısı söyledi.

O kargaşanın ortasında Tesla şans eseri Johnson ve İspanya-Amerika Savaşı kahramanlarından Richmond Hobson'la karşılaştı. Yüzündeki tıraş köpüğünü sıyırıp önlükten kurtulduktan sonra kucaklaştılar. Gözleri doldu, hıçkırmaya başladılar.

Kardeşliği iliklerine kadar hisseden Tesla'nın boğazı düğümlendi, tüm şehirle birlikte gülümseyerek kutlamalara eşlik etti.

Gazetelerin yalan dünyasında ışığın oğulları, karanlığın çocuklarını mağlup etmişti.

Ah çekti Tesla. "Bir şeyleri yerine geri koymanın vakti geldi."

Fakat varaklı çerçeve kırılmıştı, hiçbir şey eski yerine ait değildi artık.

Central Park'tan iki blok ötedeki oteline doğru ilerledikçe zafer sarhoşu kalabalık seyreliyordu. Yüzü karardı. Bir kez daha sezmeye başladı felaketin boyutunu. Hassas kaşları gerildi.

Önde gelen matematikçi, "Kazananlar yakında Paris'teki Zafer Takı'ndan geçeceklermiş," diyordu Johnson'a.

"Geçmeleri ne kadar sürecek, söyleyeyim mi? İki saat. Peki, ölen Fransız askerlerin geçmesi ne kadar sürerdi sence? Yirmi üç saat!"

Bayraklar dalgalanıyordu rüzgârla.

Kutsal bez parçaları dalgalanıyordu.

Bando mızıka takımları birbirleriyle kesişiyordu dört yol ağızlarında. Vagonlarda düzine düzine sallanan eller. Yayalar daha hızlı gidiyor kendi kendilerine. Birbirlerini tanımayan insanlar öpüşüyor, gözyaşlarıyla gülüyor, havada tokalaşıyor, sokaklarda dans ediyorlardı. İçlerindeki gelgitin ritmini hissedebiliyorlardı. Düğüne gider gibi gitmişlerdi savaşa. Şimdiyse çıldırmış gibi barışı kutluyor New York. Ne ağır silahlar vardı artık, ne körlük ne de cesetleri kokuya boyayan yiyecekler. Cehennem çukurlarında yaşayan adamlar, boş gözlerle evlerine dönecekler. Babacık eve dönecek. Yüce Tanrım, müsaade et, bir evine dönebilse... Ve dünya, özgürleşecek. Ve dünya, yenilenecek.

Yıldızlar... Mor, kırmızı, mavi, cennetin kapılarını açtı. Davulcular bağıra bağıra ilan ettiler bu trajik mucizeyi.

Yaşlı gözlerle, konfeti ve gümüşi parıltılar arasından birbirlerine baktı insanlar. Hepsi birer kardeşe dönüştü. Ah, şu insana çekilen hasret... Çek çek bitmiyor, çek çek bitmiyor! Derinden gidiyorlardı, yüzler aydınlık. Gözler hiçbir barışın yerini dolduramayacağı sözler veriyordu birbirlerine.

105

RUJ

Tek imparator, dondurma imparatoru.
Wallace Stevens

Avrupa gençliği öldü.
"Sıkıcı!"
"Hadi dans edelim!"

Saçlar ve etekler ikişer karış kısaldı. Piyano tıngırtıları, dudaklarını büzen klarnetçiler son ses. Zıplayıp bacaklarını iki yana ayıran gençler, kadınların göğüsleri üzerinde salınan boncuklu kolyeler, gramofonlarını, arabalarını dirsekleyen adamlar... Herkes çıldırmış vaziyette. Sinemalarda bacaklarını ayırmış, saçma sapan hareketlerle birbirlerine iş atan insanlar. Central Park'taki sincaplar bile sessiz filmlerdeki gibi ani tekrarlarla hareket etmeye başlamışlardı.

Şairlerin geldiği noktaysa şu:

Vuuuuv!
Ouvvv!
diNamo
Din
amO

Şairlerin vaziyeti bu.

Dadaizm oldu yeni realizm.

Milyonlar, iş çıkışı evlerine akın edip doğruca yeşil, kâhin gözün düğmesine basıyor. Aşırı sesler yükseliyor radyo oyunları mucizesinden.

Boncuklarla asılı denizanası lambaları.

Art deco tarzı vernikli paravanlar.

Bir bilmeceye doğru çekilen, şapkalarla çerçevelenmiş simalar.

Yanardöner elbiseler.

Krom ön ızgaralar, üzerlerinde patlak gözlü farlar, bombeli çamurluklar.

Limuzinlerin kaportalarından geleceğe doğru bakan heykelcikler.

Saçlarına manolya takmış salon şarkıcıları uyurgezer bir edayla tekrar edip duruyor: "Ateşli öpücükler, ateşli dudaklar."

Öncesinde şapkaların altında kalan trampetler özgürleşip birden bulutlara çıktılar. Trampetçiler, altınsarısı ağızlıkları gökyüzünü yarıp da yağmur yağdırırken, yat tayfası misali gövdelerini kırarak çalıyorlardı trampetlerini.

Limuzin camları ayna oluyordu şehirlere, bozulmuş siluetleri camlarda parıldamakta.

İnsanlar merdivenaltı cin imal ediyor.

Kaçık reklamlar susmak bilmiyor: "İnsanlar üç şey istiyor: Düşük fiyat! Düşük fiyat! Düşük fiyat!"

"Ha ha!"

"Ha ha ha!"

"Haha Haha!"

Kahkaha atıyor dünya.

Kesik tempolu caz müziği gibi. Kızların suratları Tesla'nın aşina olduğu simalara benziyor. Şarapneli andıran kahkahaları hariç tabii. Neon ışıkları ve radyolarıyla, White'la birlikte kurmayı planladıkları Metropolis'i andırıyordu dünya.

Tam Tesla'nın hayal ettiği gibi.

Tanınamaz bir halde olması dışında.

Soğuk bir meltem esti ve ne varsa ilan olundu.

Uzaylı yız artık biz.

Ne zamandan beri?

Belki de Büyük Savaş patlak vermeden bir yıl önce. IV. John Jacob Astor, *Titanic*'in işlemeli dekorlarıyla birlikte buzlu sulara gömülmüştü hani. Yine aynı yıl, J. P. Morgan'ın cenazesine katılmıştı Tesla.

Dünya eski dünya değildi o devasa iblis olmadan. O kötülük dolu kısık bakışlar ve grotesk burun olmadan nasıl dönecekti dünya?

Ertesi sene ise yorulmak bilmeyen savaşçımız Westinghouse göçüp gitti. Ondan sonra da doğa dostu, hassas ve asil John Muir'i uğurladılar.

Bu insanlar, onlar ölmeden önce Tesla'ya bu kadar sahici gelmiyorlardı galiba.

Tesla savaştan önce de tuhaf bir insandı ama sahici bir insandı.

Radyoyu icat edenin kim olduğuna bakan dava, savaş sırasında hükümet tarafından askıya alındı.

Koskoca lobide yalnız bir piyanist oturmuş tek başına çalıyordu. Başgarsonun Budist gülümsemesini geride bırakarak yirmi yılını geçirdiği otelden sessizce ayrıldı. Hayatındaki her yeni safha, bir başka "cennetten kovulma" hikâyesi. Döner kapıyı iterken, berrak bir akarsuyun çağıldayışını andıran piyano sesini geride bıraktı. Yirmi yılı geride bırakıyor, son defa çıkıyordu o döner kapıdan. Kendi kendine mırıldandı: "Her zaman hayatın acemileri olarak kalacağız!"

Etraftaki nesnelere ne olduklarını hatırlayamıyormuş gibi bakıyordu. Masum bir gülümsemeyle, ihtiyarlığın kattığı şüpheyle, boş gözlerle bakıyordu evlerin pencerelerine, insanların hayatlarına. Gece kelebekleri gibi ışıktan besleniyordu. Dünya, vitrini ışıklandırılmış bir mağaza gibi görünüyordu gözüne. Soğuktan donan yalnız ihtiyar, artık vitrini dışarıdan seyrediyordu. Tuhaf olan şeyse, o vitrini aydınlatanın kendisi olmasıydı.

"Ha ha!"

"Ha ha ha!"

"Haha Haha!"

Kahkaha atıyor dünya.

106

BURUN VE ORTADAN İKİYE AYRILMIŞ SAÇ

Zamanın fitnesine karşı savaşmaya devam ediyorum;
Zaman ki ne varsa yiyip bitirdi.
Don Quijote

Burun ve ortadan ikiye ayrılmış saç. Adamı ilk gördüğünde Tesla'nın düşündüğü şey buydu.

Hugo Gernsback puantiyeli papyonları seviyordu. Fulton Street'te bulunan, yükseltilmiş tren yolu altındaki elektronik mağazasına götürdü Tesla'yı.

"Neyse ki camcı değilim," diye bağırdı Brooklyn ekspresi gürültüyle geçerken. Gernsback'in kutu gibi bir dükkânı vardı. Tavan altında ancak altı sineğin çok yönlü dans performansı gerçekleştirebileceği kadar yer mevcuttu. Küçük odaya birkaç kutu sıkıştırılmıştı. Biraz yakından bakılınca radyo oldukları anlaşılıyordu. Çeşitli istasyonlara ayarlı radyolar, cızırdıyorlar.

"Tanrım, bu ne dağınıklık!" diye çıkıştı misafir.

Gernsback kayıtsızca, "Kafa karışık olunca etraf da öyle oluyor," diye cevap verdi.

"Tanrım, ulu Tanrım..." Tesla fısıltıyla söylenmeye devam ediyordu.

O kaotik ortama huzur veren tek bir nesne vardı ki o da yeşil şapkalı bir abajurdu.

Gernsback miyop asistanını dürttü: "Tanıt kendini."

"İsmim Anthony, beyefendi!"

Anthony, şakak hizasına yakın bir yerde gözlüğünü ataçla tutturmuştu. Elinden her iş geliyor; elektronik eşya satışı, Gernsback'in *Electrical Experimenter* dergisi için gönderilen içeriklerin derlenmesi, matbaalarla münakaşa. Ani iniş çıkışlara meyilli oluyor arada.

Arada nedensiz yere, "Ne sanıyorsun beni?" diye çıkışırdı patronuna.

Gernsback teskin etmek için, "Sıradışı bir insansın sen," derdi.

Daha önce belirtmiş olduğum üzere, bu yaşanmış hikâyenin soylu kahramanı Nikola Tesla, savaştan sonra başka bir boyuta intikal etti. Bir ayağıyla efsane olma yolunda ilerliyor, diğeriyle, unutulmaya yüz tutuyordu. O utangaç alçakgönüllüğüyle insanüstü bir mertebeye soyunmuştu bir zamanlar. Şimdiyse kendiyle övünmesiyle göze batıyor.

"Gezegenlerarası elektrik aktarını fikrim niçin Arşimet yahut Kopernik'in fikirleriyle aynı kefeye konmuyor, açıklama nezaketinde bulunabilir misin?" diye soruyor kibarca.

Devasa Wardenclyffe projesi çöktüğünde, başarısızlığın yarattığı kompleksle gazetelere Wagner pozu vermişti. Mars'ta hayat nasıldı, tahmin yürütüyordu. Dünyadan sürülmüş kahramanlar ve yarı tanrılar, galaksilerarası boşluğa hapsolmuşmuş.

Evet, Hektor da oradaymış.

Akhilleus da.

Eski arkadaş çevresi çoğunlukla dullardan ibaretti artık, hayat hikâyelerini bozuk plak gibi anlatan bunaklara dönüşmüşlerdi.

Hugo Gernsback'le Tesla, gece yarısı Büyük Merkez İstasyonu'nun akustik salonunda turladılar. Gernsback'in yağlı saçları pirinç avizelerin ışığı altında parlıyordu.

"Yaz! Sen de tıpkı onlar gibi yaz!" diyip duruyordu Gernsback.

"Otobiyografimin adı ne olacak biliyor musun?" diye sordu Tesla.

"Ne olacak?" Kahkaha atıyordu Gernsback. "İsa, Buda ve Ben – Gizli Farklılıklarımız mı?"

"*Hayatlarım* olacak," diye karşılık verdi Tesla.

Ah periler, yükseklerdeki membalara yuvalanmış orman perileri, neşeli peri kızları, şimdi benden yirmi bin fersah uzaktaki çocukluğuma bir kez daha döneyim.

Antik bir tapınak gibi kalmıştı çocukluğu; her yanını yabani otlar bürümüş, kertenkelelerle satirlere terk edilmiş.

Başlarda, balıkçılar su yüzüne çektiğinde iç basınçlarından dolayı patlayan derin su balıkları gibiydi çocukluk anıları. Tesla giderek alıştı bu tabloya.

"Her şeyi hatırlıyorum, hepsi gözümün önünde sanki: Evi, kiliseyi, tarlayı, kilisenin yanından akan nehri, yukarısındaki koruyu görüyorum. Gözümün önünde beliriyorlar, ressam olsam resmederdim."

Toprak kokusu, inek memeleri eski Lika'ya geri götürdü onu. Dillerinde altın akçelerle kurbağalar ve ağızlarında yanan mumlarla köpekler bir kez daha gelip dünyasının orta yerine oturmuşlardı. Dik boynuzlu keçiler dağ sırtlarına tırmanıyorlardı. Çobanlar ağaç yapraklarıyla müzik yapar, bir arada yaşardı tanrılar, insanlar ve hayvanlar. Umacılarla su perileri değirmende kavgaya tutuşur, insanlar ağız dalaşına girerdi. Hepsi efsunlanmış.

Anılarının tam ortasında annesinin gözleri vardı. Tencerede ne varsa karıştırır, o karıştırdıkça dünya da etrafında dönmeye başlardı. Çeşit çeşit ışıklar uçuşurdu o girdabın içinde. Hepsi bir bir kendini Tesla'ya açar, sonra birer imgeye dönüşürlerdi.

Mane'nin gözleri dengesiz dengesiz bakıyordu, gözkapakları hızlı hızlı hareket ediyordu. Korkusuz Djuka bir eliyle kirpiklerine düğüm atıyordu. Saf bir ışık halesinin içinde patisini sallıyordu erkek kedi. Babası kapalı kapı ardında kendisiyle kavga edip çok sesli dualar ediyordu.

"İsa Mesih, koru beni. Işık saçan yaralarınla ışıldayan İsa, bu kara ve kirli hayatımı tertemiz kıl."

Babasının arkadaşları Menelaus'la Agamemnon gibi devasa ve görkemliydi.

Üzerinde koruyucu aziz imgesi olan ikonada Aziz Yorgi, yaptığı işe kayıtsız bir şekilde ejderhayı öldürüyordu.

Tıpkı Cervantes gibi kahramanımıza bunları yazdıran "yılların ağarttığı saçları değil yumuşattığı kalbiydi."

Evvel zaman içinde, uzak diyarların birinde...

Kendi hagiografisini[48] tamamlarken sık sık Fulton Street'teki atölyeye uğruyordu. Bilim adamları Tesla'yı dinlemeyi bırakmış olsa da, çiçeği burnunda bilimkurgunun babası Hugo Gernsback söylediklerine kulak veriyordu. Arkadaşları da öyle. "Arşimet, Faraday ve dehasıyla entelektüel dünyanın yedi harikasından biri olan Edison'u sollayan, tüm zamanların bir numaralı mucidini" görmek için Fulton Street'e geliyorlardı.

Yükseltilmiş tren hattının altındaki bu dükkân, meczupların ve yalancıların toplanma mekânıydı. Ağızlarını bir karış ayırarak kahkaha atan insanlar, ürkütücü adamlar, radyo lambaları arayan meraklılar ve Gernsback'in gözleri iltihaplı, sivilceli yazarları gelir giderdi mekâna.

"Raphael öncesi sanat görüşünü benimseyen ressam Holman Hunt'ın, Satürn halkalarını çıplak gözle görebildiğini iddia ettiğini biliyor muydun?" diye sordu içlerinden biri.

"Satürn'deki rüzgâr tüy gibi uçuruyor kayaları," dedi bir diğeri.

Tesla alıkâm kesmeye başladı. "İnsan vücudunda iki milyar voltluk elektrik potansiyeli var."

Şamanlar için adabımuaşeret kılavuzu gibi bir şeydi bu.

Şeytani kumru uğuldamasıyla, o tuhaf kelimelerin üzerinden bir lokomotif geçiyordu.

İkide bir sallanan bu dükkândaki insanlara göre Tesla, Modern Çağ'ın Mucidi olarak anılmayı Edison'dan da Steinmetz'den de daha çok hak ediyordu.

Tuhaf mucizelerin kaynağına tuhaf karakterler üşüşüyordu.

Genç yazarlar ve mucitler, adamın kulaklarının büyüklüğünden şaşkına dönmüş halde Tesla'yı dinliyorlardı.

Yıldızlardan inmişti, kendisi de bir yıldızdı. Mefistofeles'ti.

[48] Hagiografi: Azizlerin biyografisidir.

Var olmamıştı aslında. Bizim ta kendimizdi o.

Olağandışı bir kurnazlıkla nezaketin tutuştuğu kavga gözlerinden okunabiliyordu.

"Yıldızların görünmez iplerle oynattığı bir kukladır insan," diye vaaz veriyordu. "Hepimiz düşünceleri tek bir kaynaktan emiyoruz. Gelecekte mavi ışın enerjileriyle seyahat edeceğiz. Atomları, önceden belirlenmiş modellerle uyumlu bir şekilde birleşmeye güdümleyeceğiz. Okyanusu yerinden kaldırıp havada oynatacağım ve böylece keyfime göre mavi göller, çağıldayan nehirler yaratacağım."

Saçlarını geriye yatıran Gernsback oynak kaşlı bir sihirbaz takdim etti Tesla'ya: "Başçizerim Paul Bruno!"

Bruno bir sorunla karşılaştığında muhatabını çözmeye çalışırdı, sonra sol kaşı alnından kaçmak istercesine kıpırdamaya başlardı. Duyduğu her şey anında düşünmekte olduğu dile, yani imgelerin diline çevriliyordu. Tesla'nın gözünün önünde beliren film şeridinden piktogramlar akıyordu.

Yerle bir olan Wardenclyffe'den gelen yankılar ve gölgeler tekrar ziyarete gelerek, Tesla'nın ruhundan dışarı sızıyorlardı. Yeşil bir sineği andırıyordu kule. Yüksek binanın her bir kirişi yine gözünün önünde parıldıyordu.

Yerle bir edilmiş kule Bruno'nun çizimlerinde hayat buldu.

Bu sansasyonel projeyi Tesla'nın yerine Bruno tamamladı. Nihayet.

Electrical Experimenter kapaklarını dev böceklerle, gezegenlerin etrafında turlayan uçan dairelerle, mantar görünümlü bir zırhlı kuleden kanatsız uçaklara saldıran lazer silahlarla ve insan zihnini okuyabilen, başlık takmış insanlarla dolduruyordu.

Hugo Gernsback Tesla'ya, "Ne oldu biliyor musun?" diye sordu bir sabah. Tepesinden geçen lokomotif odayı zangırdatırken buz gibi ellerini ovuşturuyordu.

"Ne oldu?"

"İcatlarım kitabını bin yüz kişi okumuş."

"Harika." Tesla'nın gözlerinin içi gülüyordu.

"Güzel."

107

EN SOYLU ŞEKİLDE

Başkan Wilson, Robert Underwood Johnson'ı Roma'ya büyükelçi tayin etti. Resmi temsilciliğin zirvesine çıkmış olan iyi çocuk Robert, hep o hayalini kurduğu hayatı yaşıyordu. Etrafında şairler, aristokratlar... Gümüş beyazı gür saçlı karısı, yaşına rağmen dikkatleri üzerine çekmeyi başarıyordu. Katharine'in etrafındaki insanlar, her zaman olduğu gibi, gönüllerine hitap etmeyen şeylerden konuşuyorlardı. Diplomasi ve gazetecilik, iki kardeşçe kişilik teslimiyetinden ibarettir, demiyor muydu Edith Wharton?

Robert yine Toskana restoranları rehberini yayımlamakla tehdit ediyordu. Gabriel d'Annunzio'yla cennette neler yenileceğine dair tartışmalara giriyorlardı. Saçlarının arasından canlı yılanlar besleyen dansçılardan, antik mezarlardan ve tiyatrolardan konuşuyorlardı.

"Mümkün olan en iyi hayatı seç; alışkanlıklar çekilir kılacaktır seçtiğin o hayatı," diye vaaz veriyordu d'Annunzio.

Yere düşen gümüş tepsi misali kahkahasıyla az evvel odayı çınlatan Katharine oturmuş, bir cam kavanoz altında ışık banyosu yapıyordu. Soğuttuğu çay fincanının içinde kâğıttan bir kuş yüzdürüyordu. Origami yapmayı öğrenmişti de.

Hayatı, Çinli kadınların ayakları gibi davetlerle bağlanmıştı. Dünyaya dair ilginç ne varsa döküp saçmalarına müsa-

ade ediyordu. Bir şeylerdeki giz çözüldüğü andaysa hayat da beraberinde çekip gidiyordu.

Çok okurdu Katharine. Proust için, "İyi bir psikolog ama kötü bir şair," derdi. Çehov okur ve karakterlerin Amerika'da yaşamıyor olmalarını büyük bir hata kabul ederdi. Tıpkı Viereck ve Freud gibi, savaştan sonra bir şeyin farkına vardı: Akılcılık denen şey yalan dolandır. İnsanoğlu yalnızca aslında umurumda olmayan şeyler üzerinde kontrol kurmaya çalışır.

Küçükken, ölen sincaplar için cenaze töreni düzenlerdi. Yalınayak yürümeye, yağmurda ıslanmaya bayılırdı. Bekâr bir kız olarak korse giymesi gerektiğini söylerler, bazı tavsiyelerde bulunurlardı: Olabildiğince tatlı, gerektiğinde cadı, ölecek olsan dahi hanım hanımcık ol. Fakat o aniden sağanak patlak veren bulutlar misali duygu patlamalarından yanaydı. Komedi oyunlarının demirbaş karakterleri âşıklar, yaşlı adamlar ve soytarılar... Katharine mizacında üçünü birden barındırıyordu.

"Bu kadar sadakate nasıl kayıtsız kalabiliyorsun anlamıyorum." Bildik bir adrese, Gerlach Otel'in bir sakinine yazıyordu.

Tesla'ya uzaktan sataşıyordu.

"Aşksız hakikat ha!" Dünyanın en komik cümlesini duymuş gibi kahkaha patlattı. "Aşksız hakikat! Sen her şeyi ruhunla idrak ediyorsun ya, kalp de hayvanlar için değil mi kuzum? Çin'de ejderhaların anlatıp durduğu bir hikâye olacaksın: Gelin de aşkı hayatından sürmek isteyen adamın efsanesini dinleyin! Ama sen bir tek kendi hissettiklerini anlarsın." Felaket bir kahkaha kopardı. "Ve sen, uyuşmuş zihinleri uyandıran Aşk'ın yardımı olmadan hiçbir şey idrak edemezsin."

Yugoslavya seyahatleri esnasında Sava'yla Tuna'nın kesiştiği Kalemegdan manzarasını tasvir etmişti Tesla'ya.

"Bugün öğleden sonra tepeye oturup ardında kalan mavi suları, güneşi seyrettim ve içimden şöyle geçirdim: Keşke gözlerimi sana ödünç verebilsem de şu manzarayı sen de görebilsen, günün güzelliğinden nasiplensen. Bugün kulakların epey çınlamış olmalı, çünkü senden konuştuk, sonra Roma'dan, sonra senden, sonra Amerika'dan, sonra senden."

108

FAKAT İNSANLAR HİÇBİR ZAMAN

Dünyayı hayaletler basmış.
Beni evimden, ocağımdan; karımdan, çocuğumdan koparıyorlar.
Dr. Caligari'nin Muayenehanesi

Chicago berberlerinde Jack Dempsey tarzı konuşuluyordu. Bayılıyordu insanlar. Boston, North End'de Sacco'yla Vanzetti hakkında dedikodular dönüyordu. Kalabalık Philadelphia sokaklarını Saadet Zinciri belası sarmıştı.

"Nereden arıyorsun?" diye sordu Hugo Gernsback.

"Massachusetts, Worcester'den." Mesafeden dolayı Tesla'nın sesi kötü geliyordu. "Birkaç sistem kuruyoruz."

Hugo Gernsback, "Çok gezer de," diye açıklama yaptı Fulton Street'teki meraklılara.

"Nerden arıyorsun?" Bir daha sordu.

"Buffalo'dan. Dikey irtifa kazanan bir uçağı test ediyorum."

George Sylvester Viereck, Hugo Gernsback yahut Kenneth Swezey'nin dairelerinde bazen gece yarısından sonra telefon çalardı.

Tesla gülerek Napoléon'dan alıntı yapardı: "En nadir cesaret türlerinden biri de 'gecenin üçünde gelen' cesarettir."

Bir saatte bir araba laf etti Tesla, bir sonuca varıp telefonu kapattı.

"Çok ilginç." Gernsback kendi kendine konuşmaya devam ediyordu.

Menkul kıymetler borsası modası patlak verdiğinde Tesla hariç herkes zengin oldu. Boston Waltham Watch'a hızölçer patenti, Wisconsin Electric'e film projektörü lazım olurdu arada. O da kırk yılda bir.

İflas beldesi New York'a dönmesi için bir neden yoktu.

Ama düzenli aralıklarla dönüyordu.

Delikanlı atikliğiyle, üstüne gelen arabaların arasından atlaya zıplaya sıçrıyordu. "Şu halimle bile yirmi beşlik delikanlıyla güreşirim, bileğim hiç olmadığı kadar sağlam," diyordu. Kendisinin de herkesle birlikte yaşlandığını kabul etmiyordu. Aynaya bakmasa yaşının farkına varmayacaktı.

Sık sık sinema salonlarına uğruyordu.

Işıklar kapanır, bir çocuk heyecanla bağırır: "Başlıyor!"

O gizemli alacakaranlıkta çılgınlık bulaşıcı oluyor. Duygusal piyano eşliğinde zamanda yolculuğa çıkılıyor. Biri genç biri yaşlı, iki adam gözlerini kocaman açmış, bir bankta oturuyorlar.

Kaplumbağa kabuğu gözlükleriyle şeytani bir deliyi andırıyordu Dr. Caligari. Bir sirk çadırının önünde elindeki zili çalıyordu. "Gelin! Yirmi beş yıldır uyuyan Sezar uyanmak üzere!" Kara nokta, karakterleri bir arada toplayarak ekranı yuttu. Kasaba efendisi Mephistopheles'le tımarhane müdürü aslında aynı kişiydi. Deli bir kadın, var olmayan bir piyanoyu çalıyordu. Perdede görünen merdivenler, kuleler, sanatsal bir kaygıyla değil savaştan ötürü yana yatıktı. Bir uyurgezer, kollarında uyuyan bir kızla harap olmuş şehirde yürüyordu.

Tesla sinema salonundayken dışarıda dolu yağıyordu.

Sokaklar kaygan.

Eğrilmiş binalar her an düşüverecek gibi buz kaplı Broadway'de.

Şehir oldu bir kapalı kutu.

Yıllar yıllar önce Karlovac'ın kaygan sokaklarında kayıp düşmüştü Tesla.

"Binalara yakın yürümeli," diye hatırlattı kendine. "Parmak uçlarına yüklenerek yürümeli."

O an alabora oldu.

"Yirmi beş yıldır uyuyan Sezar uyanmak üzere!" cümlesi zihninde yankılandı.

Sinir uçları alev aldı, şiddetle sarsılırken buldu kendini, şaşkındı. Takla attı ve ayaklarının üstüne düştü. Birinin kendisini omuzlarından kavradığını hissetti. Tepesinde bir yabancı, dürüst gözlerle Tesla'ya bakıyordu. Korkuyla karışık bir gülümseme belirdi yardımsever vatandaşın yüzünde. "İyi misiniz?"

"İyiyim sanırım." Üstünü başını düzelterek nazikçe cevap verdi Tesla.

Derken kendisini kaldıran adamı tanıdı.

"Giovanni! Tahliye oldun ha? Tabii ya..."

Yirmi beş asırlık bir hüzün çökmüştü Giovanni Romanello'nun gülüşüne. "Borcumuzu ödeyeli çok oldu."

"Ben payıma düşeni hâlâ ödemiş değilim..."

Tesla hapşırdı hapşıracak gibiydi. Bir zamanlar kendisine Sicilya'nın kan portakalını, tatlı limonlarını anlatan adam onu tanımamıştı! Adını duymuş muydu daha önce, emin değildi.

Giovanni başka şeylerle meşguldü.

"Ayıptır sorması, kaç yaşındasınız?" diye sordu birden Giovanni boğuk bir sesle.

"Yetmişime merdiven dayadım."

"İnanılır gibi değil," dedi geçmişten gelen ziyaretçi. "O yaşa eren kediler gördüm ama insan, ilk defa."

109

ÇEKEN BİLİR

Johnsonlar, geri döndükten sonra zihinlerine zamanın gerektirdiği taklaları attırmakta zorlandılar. Gizli saklı içki satan dükkânların yerini lüks barlar almış. Dünya, sessiz sinemanın aptalca hızlandırılmış adımlarıyla birlikte sürükleniyor.

Kalabalıklar şöyle fısıldıyor sanki: "Fikirlerimiz rüzgâra kapılıp gitti! Reklamlar tarafından hepimiz hipnotize edildik."

Bir sefaletin daha sonuna geldik. Johnsonların dairesinde III. Richard Higginson adlı bir köpek yavrusu havlıyor şimdi. O kadar küçük ki yavru, gideceği yere yürüyor mu yoksa yuvarlanıyor mu anlaşılmıyor. Etrafta daha büyük bir köpek olunca onu kucağa alıyorlar.

Koca dünya, Katharine'in nasıl kabul edileceğini bilmediği bir dans daveti oluvermişti.

"Niçin böyle hüzünlüyüm bilmiyorum," diye yazmıştı. "Hayatımdaki her şey ellerimden bir bir kayıp gidiyor sanki."

Bir zamanlar Katharine'in teyzelerinde kocaman şapkalar olurdu. Derlerdi ki, ilgini çekmeyen bir mevzuda yeterli olmak, seni heyecanlandıran bir alanda bir numara olmaktan iyidir. Onlara göre insanın ilgisini cezbeden mevzuların her biri kişi için birer tehditti. Kuşaktan kuşağa sirayet etmiş kurallarla örülü evlerinde, mantık Külkedisi gibi kalıyordu. Rüya görürken dahi yanlış çatalı seçme lüksü yoktu Katharine'in.

Alice Harikalar Diyarında'nın "Bu ne cüret!" versiyonunda yaşıyordu sanki. Dört bir yanında kendi hayatlarının yalancı şahitliğini yapan kuzenler, aklıselim olmanın tüm erdemlerin üzerinde olduğunu söyleyen teyzeler... Katharine'e göre aklı başında olmakla düşünmek birbirinden farklı şeylerdi.

"Aklı başında olmak mı?" diye tiye alıyordu. "Doğal halimiz değil ki bu. Anca öldükten sonra aklımız başımıza gelecek."

Öyleyse neydi hakikat? Bir zamanların Katharine McMahon'ı olan Katharine Johnson, Pontius Pilatus gibi düşünüyordu.

Savaştan önceki hayatlarının hakikati bir kenarda dursun, Katharine o an, her şeyden çok akıl sağlığına muhtaçtı. Bir zamanlar ölesiye sıkıcı bulduğu hayatın özlemini çekiyordu. Hayatı boyunca tiksindiği o sinir bozucu hanımefendilik muhabbetlerini özlüyordu.

Akordu ne kadar bozuk olursa olsun piyano eleştirilemez. Kimse kendi kendine dans edip balo salonunda soytarılık edemez. Balolarda kurulan ahbaplıklar insanı hayat boyu sefalete sürükleyebilir. Parmağınla üst dudağına bastırarak hapşırığı engelleyebilirsin. Cereyanlı balo salonlarına yarı giyinik gelen hanımefendiler, ömür boyu iyileşemeyecekleri soğuk algınlıklarına yakalanabilirler. Sırnaşık bir misafir, kapı aralığında eski maceralarını anlatırken ev sahibeleri genellikle üşütüp ölüyorlar.

"O karanlık odalardan çık artık anne!" diye söyleniyordu yakışıklı oğlu Owen. "Caz, tüberkülozuna iyi gelecektir."

"Tamam." Gönülsüzce onayladı Katharine.

Owen, yüzünde ışıl ışıl bir gülümseme ve acı çeken gözlerle, anne babasını Long Island, East Egg'deki partiye sürükledi.

Studebaker ağaçlıklı toprak yolda süzülüyordu.

Altın yaz aslanları gündüzleri kükrüyor, geceleri mırlıyordu.

East Egg yolunda ayla yarışıyorlardı.

Oldu mu?

Bahçede adamlar, kızlar... Fısıltıların, şampanyanın ve yıldızların etrafında pervane olmuşlardı.

Oldu mu?

Rolls-Royce ikinci yemek servisinin yapıldığı gece yarısını geçene kadar misafir getirmeye devam etti.

Hanımefendiler ay rengi parıltılı elbiseleriyle, tavuskuşu kürkleriyle arabalardan bir bir inerken, çıplak bacakları dikkat çekiyordu. Çoğu Bay Gatsby'yi tanımazdı bile. Katharine'in zamanında bir genç adam hanımefendilerin beline eldivensiz yahut mendilsiz dokunamazdı. Daha düne kadar kimse tek başına dans edip şaklabanlık yapmazdı. Büyük Savaş'tan sonra millet *shimmy*, *charleston* dansına başlamıştı. Döne döne yükselen dumanı takip ederek bacaklarını sağa sola savuruyorlardı.

Daha çok matemli bir aslanı andıran Johnson durumu özetledi: "Şimdi genç olma sırası onlarda."

Havuz gök mavisi rengindeydi.

Sarhoş kızlar su üstünde yürüme denemeleri yapıyordu. Kollarıyla etrafa su sıçratıyorlar, insanlar kızların ciyaklamaları arasında sırılsıklam vaziyette kızları yukarı çekmeye çalışıyorlardı. Zaten hızlı olan müzik, üç kat daha hızlandı. Saksafoncular yat kaptanları gibi bellerini arkaya kırmışlardı. Sırf kadınlı erkekli dans eden bu kaçıklardan gına gelmişti Katharine'mize.

Döndüklerinde, "Tüm bunlar için fazla yaşlanmışız," dedi Robert.

Kate iç geçirdi. "Platon'un zamanından kendi ilkokul çağıma kadar olan zaman diliminde yaşanan değişim, ilkokul çağımdan bu zamanadek yaşanan değişimin yanında hiç kalır."

Bir zamanların bir içimlik su olan kadını, ceketini yere atıp odasına geçti. Owen'ın karısı, Jenny, hakikaten sinirlerini bozuyordu. O şehirli surata, vücudunu öne savura savura taşıyan çekici tembelliğine katlanamıyordu. Zarafet değildi mevzu. İstiridyeyle meyveden başka bir şey koymuyor ağzına. Aptal kadın, dünyanın geri kalanının yaptığı gibi başkalarının söylediklerini tekrarlamak varken insanlar ne diye özgün bir şeyler için kafa patlatıyorlardı, anlamıyordu. Süslü arkadaşları da kendisi gibi yelkencilik ve iç mimariyle ilgileniyorlardı. Favori mimari tarzı savruk tarzdı. (Daha evvel moda olan tarzlar pek derli topluymuş gibi!) Bu hayal gücü yoksunu yeni nesil

de tıpkı yaşlılar gibi, gizlice sokuluyorlar Katharine'in arkasına.

Katharine hayatın getirdiği kısıtlamaları kabullenmek istemiyordu. Büyükanne rolü ona uymuyordu. Kadınlar karşı cins tarafından arzulanmamaya başladıklarında gönüllü olarak büyükanneliğe soyunurlar. Başka şansı olmayan ufaklıklardan bir parça şefkat göreceklerdir çünkü.

Ama Katharine hâlâ bir şeylere açtı. Hâlâ bir şeyler arzuluyor, kendinden geçiyordu.

Tesla'nın soğuk alevli banyoları yoktu artık. Afyon çekiyor, ispirto ruhu içiyordu.

Ve böylece...

Oldukça...

Fazlasıyla... kendinden geçmiş halde, gülümseyerek yere baktı.

"Ah dünya!" diye mırıldandı. "Bu dünyada yalnız saplantılar seçer, zayıflıklar halden anlar, acılar bilir, mecburiyetler görür."

"Ah dünya!"

110

AYNI HAYATI MI YAŞADIK?

Yaşlılığın verdiği sızılar, ruhun sızısının yanında hiç kalır. Yaşlı kadın, yüzünde kırışıklıklar, yüreğinde ağırlıklarla üç yastığa birden dayanmış düşünüyordu. Hayatına baktı, herhangi iyi bir şey hatırlayamıyordu.

Ama Robert hatırlıyordu.

Gençtiler, Kate'in sakladığı bir örümcek ağı vardı. Üzerine düşen çiğ taneleri, mücevherleri andırırdı. "Atmayalım bunu. Baksana, güneşe tutunca nasıl da parıldıyor."

Bıkmadan usanmadan bir muhabirin gelin buketini nasıl kaptığını anlatır dururdu Robert.

İlk kez birlikte soyunduklarında sol memesinden öpmüştü onu. "Bir de küçük kardeşini öpelim ki hakkı kalmasın."

Kendinden geçmişti Katharine.

Szigety gibi Robert da gücüyle yıldızları, gezegenleri döndüren o kalçaları seyretmeye bayılırdı.

Karısı hayat ağacını okşarken sesleri birbirine karışırdı yatakta.

Dudakları karısının kulaklarında, gözü Lexington Bulvarı'ndan gelen ışıklarda.

Hamile kaldığında karnından öpmüştü onu. Agnes doğduğunda, gece yarısı kalkar, parmak uçlarına basa basa, nefes alıyor mu diye bebeğe bakmaya giderdi.

"Hatırlıyor musun?" diye sordu karısına.

Hiçbir şey hatırlamıyordu artık.

Bir kendi anılarına baktı, bir onunkilere. Kollarını açıp şöyle dedi: "İkimiz aynı hayatı mı yaşadık merak ediyorum."

111

BİLEMEDİM BAŞKA TÜRLÜ NASIL...

"Katharine ne yapıyor?" diye sordu Tesla.

"Karamsarlıktan çıkmaya çalışıyor." Robert'ın yüzü asıldı. "Ama hasta."

"Neyi var?"

"Ciğerlerinde bir sorun var."

Roma'dan döndükten sonra saklayacak bir şey kalmamıştı.

Önce göz çevresinde kırışıklar toplandı. Fakat yanakları da kırışmaya başlayınca resmen yaşlılığa adım atmış oldu. Bir zamanlar cam gibi mavi olan gözleri şimdi çaya katılmış süt gibi gölgelenmeye başladı, tıpkı hayatındaki diğer her şey gibi. Aynaya bakmak tam bir işkenceydi. Öyle ki, yaşlılığın verdiği sızı dahi hiç kalırdı yanında.

Rüyamda o hizmetliler bizdik ve geceyi buzdan sarayda, buzdan yatakta geçirdik.

Hatıra kalan o gülümseme içini yakıyordu. Yirmi beş seneyi aşkın bir süre önceki o ekim öğleden sonrası, kıvrılmış kuyruklarıyla ışıldayan, doğada coşkuyla zıplayan sincaplar aklına düştü. O kestane-sarı pastırma yazında Tesla'yla dolaşmışlardı. Ördekler yüzerken uyuyakalmış. Güneş gözlerine, dudaklarının kenarına vuruyor. Heraklitos'un ateşi yalayıp geçiyor dünyayı.

Fakat saray, buzdandı. Kör heykeller ve gelin odası da.

Girdapları, gayzerleri düşlüyordu. Brezilya'da meyveyle beslenen tekboynuzları vurduğunu hayal ediyordu. Pırlanta misali bir dağdan kayarak iniyor, sinekkuşlarına, yusufçuklara yüksüğünden su veriyordu. Atmosferin diğer yüzünü, gayri meskûn ve hep öyle kalacak yüzünü düşlüyordu. Piyanistlerin kendisini gıdıkladığını düşlüyordu.

"Bence her insan çeşit çeşit hayatlar yaşamayı hak ediyor," diyor Arthur Rimbaud.

Ama...

Ellerinin üstündeki damarlar üst üste binip katlanmış. Yalnız dışarı çıkmaya gönülsüz değil, günlerdir aşağıya, salona inmeyi de reddediyor.

Kocasının bir zamanlar tüm dünyasını ısıtan bedeni şimdi sinirlerini bozuyor. Robert'ın gözkapakları şişmiş, gözleri kesik kesik görünüyor uzaktan. Yalnız ağzıyla değil yüzündeki kırışıkların hepsiyle birden geviş getiriyor. Robert ağzını açmadan bilir ne söyleyeceğini. Daima. Kocasının giderek yas tutan bir aslanı andıran hali midesini bulandırıyor.

Sevgili Robert'ımız, "Altın alsam, fazla sarı derdi bu kadın," diye yakınırdı oğluna.

Katharine'in ağrıları düet yaparak başlar, sonra koro halinde devam ederdi.

"Ama herkes bir sebepten bağışlanmak ister," diye eklerdi.

İçten içe bir şeylerden korkar, endişelenirdi Katharine.

Telefon çaldı. Bakmadı. *Telefon her zamanki gibi çalmaya devam edecek ve ben burada olmayacağım*, diye düşündü.

Yatağa gitmekten kaçınıyor, erteliyordu: Tekrar uyanacak mıyım acaba?

Tırabzanlar, avizeler buzdandı.

Hepsi bu kadar mıydı? diye düşündü.

Küçük Fransız masaları, üç köşeli gardıroplar buzdandı.

Ne diyeceğim Aziz Petrus'a? Neşeyle gülümsedi. Hayaletleri andırıyordu gülümsemesi.

Yatağı buzdandı. Saçlarına karlar yağmış.

Ah çekti sonunda. "Herkes ne diyorsa onu diyeceğim ona: Başka türlü yaşamanın bir yolunu bulamadım."

112

SEVGİLİ TESLA

15 Ekim 1925

Bayan Johnson, ömrünün son gecesinde benden sizinle irtibatta kalmamı istedi. Kolay değil bu, nitekim beceremezsem kabahat benim değil.

Saygılarımla,
Luka

113

NE ZAMAN...

Ne zaman ceketinden bir düğme kopsa, ayakkabı bağcığı çözülse, onu (Katharine'i) hatırlardı.

114

KUMRUYA MEKTUP

Kadifem, bir tanem, canım,

Işık saçarak cıvıldayanım. Zarafetini anlatmak ne mümkün! Pirüpak, parlak, kusursuz kadife rüyam. Kanatlarının güzelliğine boyansın dünya, çırpınışlarıyla sise bürünsün. Cümle yaratılmışların nabzında atan kana merhamet et. Ah, azat edilmiş, dürüst yürekten sızan damlaların verdiği keder. Ah, ruhumun anavatanı.

Ruhum.

Güce hükmeden naif nezaket!

Yaratılmadan önce sular üzerinde mi gezerdin? Gemisi karaya oturunca Nuh'un gemisinden ilk inen sen miydin?

Bakıyorum kendime, dünyaya, özünde sen varsın diye. Sana bakayım diye.

Gümüş rengi saçların konfeti misali göğe yükselince, ben de uçuyorum seninle birlikte.

Biliyorum sen de hemen yanı başımızdasın, pirüpak.

Aziz, tertemiz ruhunla, benimle kal.

Âmin! Âmin!

Seni avuçlarıma alayım, gagalarını dudaklarıma. Işık yayılır gözlerinden, dünyanın merkezinden. Aynı ışık ayaklarından dizlerime yayılır. Daha yukarı, daha yukarı derken kalbime, alnıma... Tüm bedenimi sarar. Dudaklarım, gül rengi gagalarında. Işığından kör olmuş, görmeyi unutmuş...

...halde İsa'nın Yuhanna'daki son sözlerini sarf ederim:

"Tamamlandı."

115

YA SONRA

1920'lerin ruleti, Kara Salı günü durdu. Borsa simsarları, saatin saniye ibresi tarafından kırbaçlanıyormuşçasına topukladı. Sesleri içlerine kaçmış bir vaziyette menkul kıymetlerin batmakta olduğunu duyurdu aracılar. İnsanlar kitleler halinde kapanmış banka kapılarına dayandı. Wall Street girişi üzerinde Hobbes'un şu cümlesi yazılıydı: "İnsan insanın kurdudur."

Batıda, çiftçiler mahsullerini ateşe verdi. New York'ta insanlar açlıktan bayıldı.

İmkânsız!

Kadınlar, dilenmemek için "Cennet elmalarını" sattı. Çorbacılar, yürüyebilen yaralıların şapkalarına çorba doldurdu.

İmkânsız!

Günlük altı öğüne, dans maratonlarında halüsinasyon gördü karnı açlar.

İmkânsız!

Dul kalan Johnson, Paris'ten döndü. İç geçiriyor, yakınıyordu: "Nereye gidiyorsam oradayım."

Gülümsedi, böbürleniyordu: "Sürekli seyahat edince insanın ufku genişliyor."

"Ben öyle düşünmüyorum," diye düzeltti Tesla. "İnsanın ruhu, nerede yaşıyor olursa olsun, ya bir taşra kasabasıdır ya da metropol."

Robert sürpriz yapmış, Sırp sürrealistlerin dergisi *L'Impossible*'in bir nüshasını getirmişti Tesla'ya.

"İmkânsız." Gülmeye başladı Tesla. "Ömrümün nakaratı. Bu yüzden fikirlerimin her birine değiniyorlar, başından beri."

"Hiç mucizeye rastladığın oldu mu?" diye sordu Johnson.

Tesla yapıştırdı cevabı: "Hiç mi? Ohoo, sürekli."

Yetmişlerin Graz'ında kadınlar dantelli yakalığa benzer bir şey takarlardı. Zaman içinde mucizevi bir hal aldı bu.

Andre Breton'un "Dünyanın jeomanyetik nabzını" nasıl dinlediğinden, imkânsıza ne denli tutkulu olduğundan bahsetti Johnson.

"İmkânsız." Bir daha güldü Tesla. "Hayatımın nakaratı! Ta en başından beri."

Ertesi gün geldi, melon şapkasını kaşıyordu.

"Çok pahalandı," dedi. "İmkânsız artık."

"Ne?"

"Laboratuvar."

Gernsback kollarını açmış duruyordu. Öyle bir hali vardı ki yüzünden hem merak hem onaylama okunuyordu. Tesla'nın hareketlerine dikkat kesilmişti.

Muhaberatla birlikte yirmi telefon hattı, kuramlar ve prototipler, Hotel Pennsylvania'daki korkunç depoya kaldırıldılar.

116

ONUR SAHİBİ

Albert Einstein, Lee de Forest, Jack Hammond ve Robert Millikan'dan doğum günü tebrikleri gelmiş, iyi dileklerde bulunmuşlar. Tebrik kartları, odayı beyaz kumrular gibi aydınlatıyor.

Hizmetli, zarfları masaya bıraktı. "Bu var, bir de bu, bir tane daha."

Beyaz zarfları elleriyle düzeltip bir kutuya yerleştirdi Tesla. Gelen tebrikleri içten içe az bulduğu için biraz utanıyordu.

On ikiye çeyrek kala, bostan korkuluğu gibi, mıymıntı, boş bir bakışla lobiye indi. On beş dakika sonra gazeteci kalabalığı akın etmeye başladı.

Yetmiş beşlik Tesla gazetecilerle ne konuştu, nasıl konuştu pek farkında değildi. Yine de bir şeyler söyledi. İleride bir gün kadınların erkeklerden üstün olacağından, muhteşem türbininin fazlasıyla geliştirileceğinden ve elektrikli pompasının insan vücuduna yerleştirileceğinden bahsetti. Daha sonra perhizin ve sıkı çalışmanın ayrıntılarına değindi.

"Ne demek istediniz?" diye sordu gazeteciler, defterleri dizlerinde soluklanırken.

İşaretparmağını kaldırdı yaşlı ve sıska adamımız.

"İnsanlar bu kadar fazla yememeli. Ben balık yemeyi bı-

raktını. Ekmek, süt ve kendi özel karışımım olan 'factor actus' diyetine geçtim. Pırasa soğanları, lahana ve marul göbekleri, beyaz turp ve karnabahardan oluşmakta. Bu beni yüz kırk yıl yaşatır."

İşaretparmağını bir kez daha kaldırıp konuşmaya devam etti. Atalarının uzun ömürlü oluşlarını erik konyağına bağladı. İçlerinde yüz yirmiyi gören vardı.

"Neydi adı? Meytuşelam[49] mı?"

"Yok, Djuro'ydu."

Gazeteciler gülümsemeyi kestiler, defterlerine notlar alırken bir yandan sandalyeleri gıcırdıyordu.

"Don Quijote, Sancho Panza oldu," diye not aldı içlerinden biri. "Kendi erdemini tiye alıyor."

New York Sun'dan Bay Benda, güzel Bayan Jones'a yakınıyordu: "Doksanlarda, Dört Yüzlerle[50] birlikte sihirbaz gibi eldiven değiştirdiği sıralarda onunla niçin röportaj yapmadım, çok pişmanım. Ufak bir pozunu yakalayabilmek için Astoria'ya gitmişti insanlar."

Seksenlerden, sararmış bir makaleyi dizlerine koymuş, tabakasıyla altını çiziyordu Benda.

Okudu: "Tesla'nın elinde tuttuğu havasız cam ampul, başmeleğin elindeki parlak Adalet Kılıcı'nı andırıyordu."

Times'tan Bayan Jones, üzerinde tüvit takımıyla oturmuş, o günlerdeki kabarık etekleri hayal ediyordu. Pudralanmış, hokka gibi bir burnu, pusula iğnesi gibi değişken bir gülüşü vardı. "Ben de çok pişmanım," diyordu. "Colorado'da şimşek çaktırdığı günden beri onu görmedim."

Bu at suratlı yetmişlik, doğum günlerini basın önünde kutlamaya başladığından beri her toplantısına katılıyordu bu ikili.

[49] Meytuşelam (*Methuselah*): Tevrat'a göre dokuz yüz altmış dokuz yıl yaşamış kişi ve Nuh'un dedesidir. Adı, uzun ömürlü kimseleri belirten bir terime dönüşmüştür.

[50] (İng.) The 400: 19. yüzyılın sonlarına doğru New York City'li seçkinlerden oluşan kesime verilen addır. Ward McAllister tarafından bulunan bu isim, söylentiye göre Mrs. William Backhouse Astor, Jr'ın balo salonunun aldığı kişi sayısını temsil etmektedir.

Tesla gözlerinin önünde değişiyordu.

Başlarda, ikisinin gözünde cehennemin dibinden gelmiş intibası bırakmıştı, her yerinde kara lekelerle.

Ama Bayan Jones'un gözünde, o cehennemlik adam gitmiş, yerine çelimsiz bir ihtiyar gelmişti. Kaşlarının altından iki taze pınar bakıyordu.

Sonra o adam da gitmiş, yerine aşırı ciddi, kedi gibi esrarengiz bir havaya bürünmüş bir adam gelmişti.

Yüzündeki bu değişiklik, yansımasının düştüğü aynalardan veya fotoğraflarından da okunuyordu. Aynaya bakınca kimi göreceğini kendisi de kestiremiyordu artık.

"Birileri çıkıp şu çağdışı, heyulamsı fütüristleri piyasadan çekecek mi?" diye söylendi Bay Benda.

Bayan Jones'sa Tesla'nın hülyalı gözlerinde parıltılı ufukları, örümcek ağlarını görüyordu.

"Tatlı, değil mi?" diye karşılık verdi. "İnsanın sarılası geliyor. Dışarıdan soğukmuş gibi algılanıyor, çok üzülüyorum."

İhtiyarın bu olağandışı zayıflığı ikisini de fazlasıyla etkilemişti. Bacak bacak üstüne atıyordu. İnce uzun, bağcıklı ayakkabılarına takıldı gözleri.

İçeri tıkıştırılan basın kartı sahiplerinin çoğu şapkalı, içlerinde kep takan iki ya da üç kişi var.

Hanımefendiler dizlerine koydukları not defterlerine, "Dosdoğru, uysal, yaşlanmayacak gibi duruyor," yazıyordu. "İnce ve basık dudaklar. Sivri çene."

"Çıkık bir alın. Klasik Yunan çehresi. Entelektüel uğraşları yüzüne sirayet etmiş. Cesaret edip gözlerine baktıysanız, bir boşlukta kayboluyorsunuz..." Bayan Jones'un kalemi böyle dans ediyordu kâğıdın üzerinde.

İtiraf etmeliydi ki bu gezegenlerarası ihtiyarın gülüşü tehlikeli olmaya başlamıştı. Nevi şahsına münhasır bu eski moda cazibesi, belirli aralıklarla karşı konulmaz bir şeyler yayıyordu. Röportaj sırasında çok defa ses tonunu değiştirdiği olmuştu.

Tesla etrafındaki insanlardan sıkılmıştı, onlara acıyordu fakat duygularını gizleme konusunda oldukça iyiydi. Bu gazetecilerin de daha önce gördüklerinden bir farkı yoktu; inti-

zamsız, yüzeysel, akıllı, hatta neredeyse zeki ama kendilerine olan inançları zayıf. (Herkese değer veriyor, herkesi ayrı ayrı ciddiye alıyordu.) Kıskançlar ve sırf çıkar ilişkilerinden dolayı birbirlerine katlanıyorlar.

Bayan Jones, Tesla'ya tango yaparken takındığı gülümsemeyle baktı.

"Daha önce kimseye söylememiş olduğunuz bir şeyi paylaşmak ister misiniz bizimle?"

Don Quijote, leylaki 1890'lar adıyla anılan dönemden kısa bir hikâye anlattı:

DEPREM

Yıllar yıllar önce, tam da bu şehirde, Güney Beşinci Sokak'ta istiridye ayıklardı yüzleri pütür pütür Sicilyalı kadınlar... Önlerinde üzerini deniz yosunu kaplamış ahşap bir tezgâh. Çürük lahana başları sokak boyu yuvarlanır. Henüz ölmemiş balıklar, kovalarda çırpınır. Havada is kokusu. Ara sokaklardan birinde, çamaşır iplerinden sallanan çarşaflar altında beyzbol oynayan oğlan çocukları. Kendilerini o karmaşanın arasında evlerindelermiş gibi rahat hissediyorlar.

"Tonino! O top, çarşafa bir değsin, gebertirim seni!" diye bağırıyor anneler pencerelerden. Yukarı Manhattan'dan ressamlar çizim malzemelerini alıp Aşağı Doğu Yakası'ndaki bu egzotik mahalleye geliyorlar. Napoli, Şam manzaraları çizip dönüyorlar. O gün, "Şam"a niyetlenmiş giderlerken bastıkları toprağın ayaklarının altından çekildiğini hissetti ressamlar.

Arnavut kaldırımlı sokaklar sallanmaya başladı. Panetteria Italiana'nın camları zangır zangır titriyordu. Ekmek fırınındaki sandalyelerden biri hopladı, bir daha, bir daha derken yere devrildi. Tabak çanak sallanıyor, kristal avizenin başı deli gibi dönüyordu. Esrarengiz dalgalar yalayıp geçiyordu, Henry James'in "dar, izbe sokaklar" dediği yerleri.

Pencerelerden birinden vaziyeti çözmüş bir ses bağırıyor: "Deprem oluyor!"

Yemin billah olsun, uçan kuşlar dahi sallandı.

Genç bir kadın insanın içini kıyan bir sesle ciyak ciyak bağırıyor. Arabacılarla yayalar burun buruna; yayalar sayıp dökü yorlar, yayalar feryat figan. Gürültü anaforunun içinde kaldılar. Carmine Roca alelacele mallarını topluyor. Koca bir patlıcan,

Arnavut kaldırımlı sokağa düştü. Kovalar devrildi. Toz toprak içinde çırpınıyor balıklar.

Tüm Doğu Manhattan sallanıyordu.

Yükseltilmiş trenin kondüktörü, treni durdurdu.

İnsanların sesleri kısıldı bağırmaktan, "Deprem oluyooor!"

Nereye gittiklerini bilmez bir halde sağa sola koşuşuyor iki polis.

"Durun bir dakika!" dedi Taormia'dan bir adam. "Deprem değil bu. Deprem bir süre sonra durur ama bu giderek şiddetleniyor. Çılgın bir bilim adamı olmalı."

Hikâyenin bu kısmında kıs kıs gülüyordu Tesla.

"Hepimizi öldürecek!"

"O bizi öldürmeden biz onu öldürelim!"

"Hadi, yukarı!" diye bağırdı insanlar.

Kasketi gözlerinin önüne inmiş polis tökezleyerek katıma çıktı.

"Aslında o sabah Beşinci Cadde'deki laboratuvarımın taşıyıcı duvarındaki küçük osilatörlerden birini hızlandırıyordum," dedi yumuşak bir tonda. "Yeni osilatörler hâlihazırdaki osilatörlerle birleşince, kuvvetlenip binanın temeline salınım göndermeye başladılar. Tüm Manhattan sallanırken odam kasırga gözü kadar sakindi."

"Bam, bam, bam!"

Durum ciddileşti.

"Bam, bam, bam!" Polisler kapıma dayandı.

Tesla pis pis sırıtıyordu.

"Bir çekiç alıp osilatöre indirdim. Gözlerimi kapadım ve her şey tamamen durulunca bir oh çektim."

O gün tüm Aşağı Doğu Yakası esrarengiz depremi konuşuyordu. Söylentilere göre iki hamile düşük yapmış, yükseltilmiş tren raydan çıkmış, inşaat işçileri iskeleden atlamış, soyguncular bankadan topuklamış, bir kadın panikle çocuğunu pencereden atmış, bunu gören birkaç adam yetişmiş, çocuğu yakalamış, sakallı bir Rus gözlerindeki gümüş akçeleri elinin tersiyle itip ölüm döşeğinden kalkmış, kendini merdivenlerden aşağı atmış.

Tesla bacak bacak üstüne atmış, sesini yükselterek hikâyesini tamamladı. Kaskatı kesilmiş işaretparmağıyla masaya vurdu. "O kadar güçlü titreşimler oluşturabilirim ki yerkabuğunu yüzlerce metre yerinden oynatır, nehirleri yataklarından kaldırır, binaları yerle bir eder ve nihayetinde koca bir medeniyeti yok edebilirim."

Hafif bir kaçıklık seziliyordu cümlelerinden.

"İnsanoğlu, Prometheus'un ateşini dizginler, terbiye eder. O ateş ki her şeyi yok edebilecek bir kıvılcım, muazzam güçte bir şelale, rüzgâr, dalgadır." Bağırıyordu bunları söylerken. "İnsanoğlu, Jüpiter'de çakan şimşeklere gem vurur, zamanın ve mekânın ötesine geçer. O muhteşem güneşi dahi itaatkâr, gayretkeş kölesi kılar."

"Her ne kadar Büyük Savaş'ın cehennemini görmüş olsa da, İlerleme fikri onu hâlâ cezbediyor," diye fısıldadı Bay Benda, Jones'un mıknatıs gibi kulaklarına.

Onur sahibi İlerleme fikrine o denli saplantılıydı ki duygusal kadın Jones dahi merak ediyordu: İlerlemenin kendisi de çıldırır mı?

O saniye, anlık bir ışık parıltısı onur sahibinin gözünü aldı.

İsveç Kraliçesi Astrid'in, Kopenhag'da medyum Einer Nielsen'le beyaz ışıkta çekilmiş hayalet pozu gibi çıkmıştı o fotoğrafta.

Yaşlı adamın sesi gergindi. Elektrik çağının babası olarak anılmayı herkesten çok kendisi hak ediyordu.

Biri araya girdi: "Neden öyle anılmıyorsunuz peki?"

"Sahtekâr değilim çünkü." Hem övünüyor hem yakınıyordu. "Ne para umrumda ne de şöhret."

Mantıklı mıydı bu söyledikleri? Hım... "Şövalyeliğin kitabına ters bir şey yapmıyorum ben," diyerek kendisini şövalye ilan eden Don Quijote'nin izinden gidiyor da olabilirdi. Tesla insanlara inanmıyordu artık, ama İlerleme'ye hâlâ inanıyordu, tıpkı Voltaire'e rağmen Tanrı'ya inanan babası gibi.

Göçüp gitse mi yoksa kalsa mı bilemiyordu Tesla.

Azrail otel odasında bekliyordu: "Yakup, gel güreşelim!"

Güzel Jones, hayran hayran bakan şişman Benda'ya, "Gençliğinde nasıldı acaba?" diye sordu.

"İtidal sahibi, dünyaya ve iblislere sırt çevirmesini bilen biriydi," dedi Benda. "Ve daima çağının bir adım ötesindeydi."

"İnsanın eski haliyle yanak yanağa dans etmesi eğlenceli olmaz mı?" diye sordu Bayan Jones. Ne işveli kadındı ama.

Dünyadaki en pahalı otelin devamlı sakini, New York sosyetesinden Dört Yüzlerin üyesi, Astor, Vanderbilt, Twain, Dvorak, Vivekanda ve nicelerinin arkadaşı...

Hakkında bilinen her şey birbiriyle çelişiyor.

Aynı Tesla değil miydi Nobel Ödülü'nü kazanan?

Milyon dolarlık çeki yırtıp atmamış mıydı?

Bazı yerlerde gözlerinin aşırı parlak olduğu yazılırken, bazılarıysa küçük ve kara gözleri olduğunda ısrar ediyordu. Kimilerine göre asla el sıkışmaz, kimileriyse sımsıkı el sıkışmalarını unutmaz.

Ampulden galaksiler orkestrasının şefidir.

Sineklerden ve küpelerden tiksinir. Tıpkı kuşlar ve dilenciler gibi.

Tunguska felaketine sebep olmuştur. İklimi kontrol edeyim derken dünyayı ampule çevirmiştir. Alkışlanırken göklere çıkmış, dünyayı uykusundan eden o birkaç kişiden olmuştur.

Yüzünün bir yarısı maviye diğer yarısı beyaza boyalı Afrika tanrıları gibiydi. Solundakiler, mavi tanrıyı gördün mü, diye sorarlarken; sağındakiler, beyaz tanrıyı görüp görmediğini sorarlardı.

Etrafı korkaklarla çevriliyken, vücudunu kasırganın yalayıp geçmesine cesaret eden tek kişi oydu. Kıvılcım yağmuru altında, mavi sahnede kıpırdamadan dikilmişti. Rüyada gibi.

Tanrı'nın zihnine girme fikriyle büyülenmiş bir Yeni Platoncuydu. Aynı Isaac Luria gibi, fiziksel dünyaya hapsolan "kutsal kıvılcımlar" saçıyordu.

Yok delinin tekiymiş, düzenbazmış! Homoseksüel Balkan mitomanyağı! Takıntılı kimsesiz!

Yok! Kabil ruhlunun tekiymiş.

Anlaşılmaz bir adam o. Onu tanımlamaya kalkmak

nahoşluk olur. Modern dünyayı onun icatlarından mahrum bıraksak ne olurdu?

"Narsisizm olmasa insanoğlunun yalnızlığı neyden beslenirdi?" diye fısıldadı Bayan Jones, *New York Sun*'dan Bay Benda'ya.

Yıllarca neşe içinde yaşadı Tesla. Göz kamaştırıcı, gayri şahsi bir güçtü. Depremlere yol açıyordu. Dünya üzerindeki ilk şimşek tanrısıydı. Kadınlardan ve mikroplardan sakınırdı. İblis, yüksek voltajlı akımlarla okşuyordu onu. Fakat bir kadın, asla.

"Yoksa... Hiç mi?"

"Hişşşşt..."

117

UNUTULMUŞ

Günlerden pazartesi...

Sene 1828...

Nuremberg kent meydanında tuhaf bir oğlan çocuğu bulundu.

On altı yaşında ve elinde bir notla. "Ben de babam gibi süvari olmak istiyorum."

Fena halde Baden düklerini andırıyordu. Tüm hayatı zindanda geçtiği için konuşamıyordu. Bildiği tek insan, kendisine yemek getiren gardiyandı. Havalandırmaya çıkardıklarında güneş kaya gibi çarpar, bayılırdı. Alacakaranlığı seviyordu. Karanlıkta okuyabiliyor, renkleri ayırt edebiliyordu. Herkese saldıran vahşi kediler onun yanında sakinleşiyorlardı.

İnsanlar tarafından eğitildi ve yaralandı.

İnsanlar kendisine adını öğretti: Kaspar Hauser.

Ve Avrupa'da dipsiz yalnızlığın simgesi haline geldi.

Otuzların New York'unda yağmurlu bir gün, nasıl anlatılırdı?

Kabanların yakaları yukarı kaldırılmış. Sokaklarda birbiri üzerine bindirilmiş şapkalar. Yağmur nihayet yağmış. "Kuraklık yok artık!" İnsanlar kutlama yapıyorlar. Sakin barlarda sarı-kırmızı lambalar misali ışıldıyor martiniler ve kokteyller.

Kül tablaları ağızlarına kadar ruj bulaşmış izmaritlerle dolu. Biri sessizce piyano çalıyor. Sesler geliyor ara ara... Akşam yemeklerini bitiren adamlar ve kadınlar derin bir nefes alıyorlar. "Ah, Tanrım!" Aşırı duygusal filmlerde apartmankondular yüceltiliyor. Eski apartmankondulardaki karanlık dairelerde tek yumruk oluyor insanlar. Sonra yeşil göz görünüyor. Roosevelt'in aristokratik sesi gürlüyor: "Korkmamız gereken tek şey korkunun kendisidir."

Kır saçlı uyurgezer odasında eski bir gazete okuyordu:

Kitleler, 1910'a Girişi Kutlamak İçin Times Meydanı'na Doluştu. Tiyatrolar ve Oteller Tıka Basa Dolu! Gecenin Köründe, Bir Kadın Cafe Martin'i Ateşe Verdi! Müşteriler Panikledi. Morgan, Başkan Taft'ı Ziyaret Etti. Francolsa Mutarsolo'yla Emil Arthur Springer'a Evlenme İzni Verildi. Kadın Elli Yedi, Taze Damat Yirmi Üç Yaşında! Profesör Percival Lowell, Mars'a, Evreni Toza Maruz Bırakacak Yeni Kanallar Kurduklarını Söyledi.

Tesla gazeteyi diğer sararmış gazetelerin yanına bırakıp yürüyüşe çıktı.

Tüm dünya, bir zamanlar Chicago'daki Dünya Fuarı'nda olduğu gibi aydınlıktı.

Bazen, İspanya-Amerika Savaşı kahramanı olan ve şen şakrak 1890'larda kadınların öpmek için sıraya girdiği Hobson, boğazını temizleyerek yanında bitiverirdi. Bazen de hokka burunlu, inatçı Kenneth Swezey. Bazen biyografisini yazan John O'Neill'la yürüyüşe çıkar, bazense Yugoslavya'dan gelen ziyaretçilerle. Bellerini büken Manhattan'da içlerinden biriyle konuşmak hoşlarına giderdi. Hemşerileri Tesla'ya kaçamak bakışlar atar, çocukluklarındaki sigara paketlerinde görünen adama benziyor mu diye anlamaya çalışırlardı. Şöyle yazardı paketlerde: "Çalışmalarıyla bağrımıza bastığımız Tesla."

Radyoda Rudy Vallee çalıyor. "Bir on sent atar mısın birader?" Kederli Büyük Buhran şarkısı.

İşçiler, yerin elli kat yukarısındaki iskelelere oturmuş kahvaltı ediyor.

New York hızla yükselen kuleleriyle göğe koşuyor.

Manhattan Company binası, dünyadaki en uzun binaydı.

Unvanını William Van Alen'in Chrysler binasına kaptırdı sonra.

Çelenklerle durdu birkaç ay.

Empire State binası sonra hepsini geçti.

Şehir turu esnasında Tesla olan biteni seyrediyordu.

Nedir bu en yüksek *takıntısı?* diye soruyordu kendi kendine. *Dünya, ne en büyük gezegen ne de güneşe en yakın olanı; ama bir tek onun üzerinde hayat var.*

Dane'nin elini dikkatlice tutup karşıdan karşıya geçirdi, sanki ölüm bir tür fiziksel engelmiş gibi.

Philippe Soupault'un *Manyetik Alanlar*'ını okuyor, o içler acısı "factor actus" tarifiyle besleniyor ve bilinçaltında kurduğu kendi özkıyımını, intiharını övüyordu.

Çin çamaşırhanesinin önünden geçerken burnuna gelen meleksi rayihayla kendinden geçti. Ruhsuz bir yerli beyaz gözleriyle dik dik baktı Tesla'ya. Belirli aralıklarla terza ve gitar sesleri geliyordu bir Küba barından. (İsa, çarmıhtan indirildikten hemen sonra böyle bir yere girip bir şeyler içmek isteyebilirdi.) Bir İtalyan kafesinde kartal damgalı, devasa bir espresso makinesi, iniş yapan uçaklar gibi sesler çıkarıyordu.

İkinci ve Üçüncü Cadde'deki koca tren yolunun altında, Don Quijote'miz başını döndüren gölge oyunlarının arasında sessiz sedasız ilerliyordu. Binalar arasında oluşan kanyonlardaki taş kiliselerin oralarda turluyordu. Yangın merdivenleri, su boruları yükseliyordu başının hemen üzerinden. Durup durup ziguratların teraslarına ne diye ağaç dikerler diye düşünüyordu. Falezlerle eğdiği başı arasına sıkışmış gökyüzünü seyrediyordu. Pennsylvania İstasyonu'ndan dünyaya kalkan trenler, fayrap yola çıkıyordu büyük bir gürültüyle.

Günlük hayatla iç içe geçmiş hayaller, filmler, neon ışıkları...

Delftli Vermeer'in filmlerini seyrediyor, bir sis perdesi ardından sarışınların dik bakışlarına maruz kalıyordu. Yünlü İskoç kumaşlarına bürünmüş tekinsiz tipler, baştan çıkartıcı kadınları takip ediyorlardı ıslak sokaklar boyunca. Jönümüzle nişanlısı istasyondan ayrılırken ışıltılı yağmur damlaları cam-

ları kırbaçlıyordu. Sonra Béla Lugosi, beyaz perdedeki kederli, meczup bakışlarını Tesla'ya dikti.

"Sinemaya gitmeyi seviyorum," diyordu jönümüz. "Beyazperdeye camın ardından bakar gibi bakıyorum. Rahatlıyorsun ve bir yandan da kafa yoruyorsun."

Yalnızlıktan sağır olmuş halde sinemadan çıktı.

Gözlerini kırpıştırdı, bu şehrin gürültüsünden besleniyordu. Etrafındaki her şey, tehlikeli, eğlenceli New York, haykırıyor, gürlüyor, uğulduyordu. Çığlık çığlığa. Gezegen üzerinde, köylerden oluşan tek şehir. Kıvrılıp giden yükseltilmiş trenin gürültüsüne kulak verdi.

Hava kararmıştı. Caddelerdeki otomobillerin farları giderek kutsallaşıyorlardı. Yukarıdan bakılınca cadde boyu akıp giden sıvı bir mücevheri andırıyordu manzara.

New York manzarası insanda bağımlılık yapıyordu.

Çatılarda neon torpiller...

Küt küt! Küt küt!

...aynı şeyleri tekrar edip duruyorlar.

"Laboratuvarımın bir kısmı hep dışarıda, sokaklarda." Gülümsedi yalnız adam.

Yorulmak bilmez gezginimiz Broadway tiyatrolarının önündeki insan topluluğunu yararak geçti. Giriş kapısının önünde ince giyinmiş bir kız, kendine sarılmış titriyordu.

Kasketli bir gazete satıcısı, boğazını yırtarcasına Tarzan misali haykırıyordu.

Sıska bir adam, "Özür dilemesi gereken ben miyim?" diye bağırıyordu bir kadına. "Özür dileyemecek kadar cılızım!"

Her zamanki gibi birbirlerine sırnaşan çiftler vardı etrafında. Cilveleşiyorlar, birbirlerini sıkıştırıyorlar, çiftler... Sinema salonlarında, kapı önlerinde, sokak aralarında birbirlerinin bal dudaklarından ayrılamayan çiftler. Otel odalarında, çiftler.

Nefes nefese kalmış göğüsler. Kaskatı kesilenler. Birbirlerinin olanlar. Şehvet içinde birbirlerinde eriyip gidenler. Çiftler.

Her kadın dipsiz bir vaat.

Ve bir boğa, kuğu, bir altın yağmuru olmak ister her adam.

Havada asılı ışıklar, Kaspar Hauser'ımızın etrafında yanıp sönüyor şehir. Harlem'deki güreş ringi etrafında toplanmış, bağrışan seyirciler. Faust'la Eyüp minder üzerinde güreşmeye başladılar. King Kong, Empire State binasının tepesinde kükrüyor. Karayip restoranlarında aşçılar Afrika deniz tanrıçası Yemanja'ya sessizce dua ediyor. Greenwich'te bir barda İsa'yı insanlara fazla özgürlük tanımakla suçluyor Büyük Engizisyoncu.

Otelin lobisine girdi, üniformalı kapı görevlisine başıyla selam verdi.

Masanın üzerinde okunmamış bir günlük gazete duruyordu.

Roosevelt gazetede unutulmuş bir adamla el sıkışıyordu.

"Beni hatırladın mı?" diyordu Unutulmuş.

118

FRANKENSTEIN'IN GELİNİ

Sinema salonunun tepesinde üç sıra neon ışık yükseliyordu. Tesla, İllüzyonlar Sarayı'na kendisine ait iki ayakla girdi ve ayakları başkasına devretti. Ne zaman lobiye adım atsa, bir tazelik havası tüm bedenini sarıp sarmalardı.

Lobide, esrarengiz yarım-çehreler ve sinema yıldızlarının duygulara hitap eden gülümsemeleri asılı.

Büfede şekerleme ve puro var. Lobi dediğimiz yer cami, Kremlin ve Çin lokantası karışımı bir yer. Dekoratif, hareketli şeritler, ortama hareket yanılsaması katıyor. Kutucukların üzerindeki süslemeler dahi süslemeli.

İçerisi olağanüstü keyif verici. Pervaneler, tazelik ve parfüm üflüyor ziyaretçilerin üzerlerine. Savaşta dul kalmış bir kadın ve sekiz saat ofis köleliğinin üstüne sinemaya gelen ablak bir adam derin bir oh çekiyorlar: "Dünya varmış."

Salonda beyaz ışıklar belirmeye başlıyor.

Arka plandan gelen metalik ses, yerini yerli ve yabancı haber karelerine bırakıyor. İmza atıyor da atıyor Roosevelt. Tesla'nın kafasının içinde bir ses yankılanıp duruyor, *Gelin! Sezar, yirmi beş yıllık uykusundan uyanmak üzere!* Hitler, mecburi askerlik hizmetini tanıtıyor. Mussolini'nin gölgesi karabasan gibi Etiyopya üzerinde. New York'taysa "Broadway Ninnisi" dinliyordu.

Tesla pis pis sırıtıyor.

Film şöyle başladı: Şimşekler, karanlık ve rüzgâr. Cenevre Gölü'nde, sıcacık bir hanımefendi odasında, Byron, Percy Shelley ve karısı Mary, gülüyordur. Sonra sahne kararır ve Frankenstein canavarının hikâyesi başlar yahut devam eder. Heyecan doruktadır ve tam o anda canavarın ölmediği ortaya çıkar. Yanan değirmenin altındaki yeraltı sarnıcından çıkıverir.

Sinip omuzlarının arasına gömdüğü keskin hatlı kafası zafer kazanmış bir edayla yükseliverir takım elbisesinin içinden.

Canavar, cinayetler ve peşi sıra gelen saldırılar sonrasında kör bir keşişin kulübesine rastgelir. Keşiş, canavara hiç soru sormaz.

Üzgün kemancı, "Burada kimse sana zarar veremez," der.

Canavara ekmek, şarap ve tütün verir. Adlarını öğretir.

Ekmek güzel.

Şarap güzel.

Arkadaş güzel.

O saniye, Frankenstein'ın kalesinde, ansızın koca gölgesiyle Doktor Pretorius beliriverir.

"Hadi ceset parçalarını bir araya getirelim, yaratığımıza hayat verelim."

Baron Frankenstein kollarını kaldırarak itiraz eder: "Bıktım bu şeytan işinden."

Pretorius, "Gelin," der Frankenstein'ı ayartmaya çalışarak. "Yirmi yıldır gizli gizli yürüttüğüm bilimsel çalışmaların sonucunda ben de bir şeylere hayat verdim."

O an Prag günlerini, Doktor Faust'un evini, Golem'i hatırladı Tesla. Kıkırdadı.

Hemen yanında oturan dul, rahatsız olduğunu belli edercesine başını iki yana salladı.

Baron Frankenstein endişe verici derecede zayıf bir karakter sergiliyordur.

Merak, vicdanının önüne geçer ve kendini laboratuvarda bulur. Şeytani Pretorius, at dişlerini andıran dişleriyle, biraz Başkan Wilson'u andırıyordur. Yüzünü yumruğunu sıkar gibi sıkar ve kadehini kaldırır: "Tanrıların ve canavarların yeni dünyasına!"

Pretorius'un, laboratuvarda minyatür insanlar yaratacağı ortaya çıkar.

Cam kutulardan bir miktar keçe çıkarır. Tatlı cüceleri Frankenstein'a gösterir:

Kral

Kraliçe

Papaz

Balerin

Deniz Kızı

Mephistopheles'i andıran Doktor Pretorius, cüceleri cımbızla alıp oradan oraya koyar. Neden az daha büyük değiller ki, diye kendine kızıyordur.

"Bana göre hava hoş," diyerek kıkırdadı Tesla.

Beyazperdedeki Mephistopheles, Baron Frankenstein'ın kanına girmeye çalışır: "Çılgın hayalimizi yarı yarıya gerçekleştirdik sayılır. Sen, kendi başına bir adam yarattın. Şimdi de birlikte dişi bir arkadaş yaratacağız ona."

"Yani..." Baron anlamak istemiyordur.

"Evet. Bir Kadın."

Kahramanlarımız kendilerini nihayet dünyanın en heyecan verici yerinde bulurlar.

Seyircinin gözleri fal taşı gibi açılmış durumda.

Yıldızlararası bir geçide varırlar, sessizliğe bürünmüş bir simya kulesi. Kalbi, dünyanın kalbine mıhlanmış, gözlerini cennetin gökkubbesine dikmiş.

Wardenclyffe'tir burası!

Kahramanımız sessizce öyle bir güldü ki boğulacaktı neredeyse.

Özel efekt uzmanı Kenneth Strickfaden, Tesla'nın sihirli bobinlerini kendi amacına hizmet edecek şekilde yeniden tasarlamıştı. Gözalıcı renkli çizgiler, kuleyi sarmalayarak karanlıkta kayboluyorlardır.

Ne çıksa beğenirsiniz! Şakaklarına diskler yerleştirilmiş dişi bir mumya, masanın üzerine uzanmıştır. Bedeninin etrafında cılız kıvılcımlar dolanır. Kıvılcımlar titreştikçe saldırganlaşır, coşkun havai fişeklere dönüşür sonra.

Dr. Faust'un evinin önünde yaptığın yürüyüşleri hâlâ hatırlıyorsun ha?

Golem'i de hatırlıyor musun?

Prag'ı hatırlıyor musun, Nikola?

"Mumyaya yerleştirmek için yapay beynin canlanmasını bekliyoruz." Pretorius cenaze törenindeymiş gibi konuşuyordur.

Colorado'da çaktırdığın, denizyılanlarını andıran şimşekleri hatırlıyor musun?

Ayakkabılarının etrafında gezinen kıvılcımları?

Bir çığlık kopar beyaz perdeden: "Büyük bir fırtına geliyor!"

Asistan, Edison'un Igor'u. Hani şu sakallı kadına göz kırpan.

"Fırtına geliyor!" diye bağırır Igor. "Uçurtmaları salın!"

O saniye teçhizatlar çalışmaya başlar, yüzleri aydınlanır. Kıvılcımlar kontrolden çıkar. Şimşekler çakmaya başladı. Mumya Wardenclyffe Kulesi'nin tepesine doğru yükselir. Karmaşık bulutlar sarmıştır kulenin çatısını. Gece karanlığında dans eden uçurtmalardan birine şimşek isabet eder birden. Dişi mumya, altındaki yatakla birlikte çatıdan alçalmaya başlar.

Titrek bir ses sorar: "Canlanmış mı?"

Ölü et yığınına şeytani bir kıvılcım can vermiştir.

"Böyle sırlı mevzulara burnumu soktuğum için lanetlenmiş olmayayım," diye hayıflanır Frankenstein.

Evet, Tanrı için söylenen şey elektrik için de geçerli olmalı: Şekli şemali, kokusu veya sesi yoktur ve kendini gösterirse, buna dayanabilecek kimse de yoktur.

Kadının eli hareket etti.

"Canlandı!" diye bağırır Pretorius.

Frankenstein'ın gelini, yaratıcısının önünde doğruldu. Çenesinin altındaki dikişlerle korkunç görünüyordur. Saç modeli çok ilginçtir: Şakak hizasından fışkıran kır saçları, şimşekleri andırıyordur.

"Şuna baksana! Ne kadar güzel!" Tesla, elektriğin ortaya çıkardığı bu saf dişilikten gözlerini alamıyordu.

"Beni ölü beden parçalarından yarattı. Ölüleri severim. Yaşamaktan nefret ederim," diyordur canavar.

Canavar, kadına yaklaştı.

"Arkadaş? Arkadaş?" Çekingen bir umutla mırıldanıyordur.

Kadın çok acayiptir. Çekici. İtici. Saçları diken dikendir.

Elektrik güzeli, baştan ayağa elektrotlara bağlı kare kafayı görür ve kedi gibi tıslamaya başlar.

Yaratık kekeler: "Benden nefret ediyor."

Bir yerden uyarı gelir: "Manivelalar!"

Umutsuz yaratığın eline bir manivela geçer.

İnsanların çığlıkları manivelayı çekmesine engel olmaz.

Wardenclyffe zangır zangır titrer, çöküp bir kez daha hiçliğe gömülür.

Filmi beş defa seyretti Tesla. Sahneler akıp gidiyor, o kendi zihnindeki düşünceleri seyrediyordu aslında.

Hermes Trismegistus kulağına fısıldadı: "Aşağıdaki, Yukarıdaki gibidir ve Yukarıdaki de Aşağıdaki gibidir, böylece Tek Olan'ın mucizesi gerçekleştirilir."

Mary Shelley'in kitabında, bir tür üstinsandı yaratık. Filmdeyse yalnız bir canavar. Genelgeçer kullanımda *Frankenstein* adı hem yaratık hem de yaratıcısı için kullanılıyor. Böylece dâhi, canavara dönüşmüş oluyor. Yahut tam tersi.

119

ÇÜNKÜ PARA YOK

"Seksen sene. Dile kolay."

Çekoslovakya büyükelçisi, Tesla'yı devlet nişanıyla ödüllendirdi. Yugoslav büyükelçi Bay Fotic, konuklara buyurmalarını rica etti:

"İyi kötü havyarımız, mütevazı şampanyamız var. Buyurun lütfen."

Bay Fotic Beyaz Kartallı kurdeleyi Tesla'nın sıska göğsüne iğneledi.

Tesla'nın kendisinin de bir kartalı andırdığı, misafirlerinin çoğunun dikkatini çekmişti. Kürekkemikleri, kuyruklu ceketini çadır gibi kaldırıyordu. Çıkık bir burnu ve sigaradan bir fırt çekerken içeri göçmüş gibi duran yanakları vardı. Kocaman kulakları kalıp gibi duruyordu. Saçları, elli yıl önce dökülmeye başladığı yerden seyrelmeye devam ediyordu. Kaşları kalkmış durumda. Bakışları ateşli, tam bir Likalı çocuğun hevesle selam vereceği Yugoslav köylüsü, "Nasılsın dede?" diye sordu.

Büyük Buhran'lı yıllarda Tesla'ya Yugoslavya Krallığı adına emekli maaşı bağlamıştı Prens Pavle. Aylık altı yüz dolar.

"İyi kötü havyarımız, mütevazı şampanyamız var." Konukları buyur etmeye devam ediyordu Fotic.

Üzerine frak geçirmiş iskeletor, yani Dedemiz, savaşa, eğitime yapıldığından daha fazla yatırım yapma modasının

ileride tam tersi bir hal alacağını temin ediyordu. Ve dünyanın tüm sorunları, bir tür enerji kaynağı olan *akasa* özüyle çözülecekti.

"Büyükbaba yine öteki evrenlerle iletişime geçme mevzuuna takmış durumda!" diye fısıldadı Konsolos Tosic, Tesla'nın biyografisini yazan O'Neill'a.

"Uzun zamandır birileri bir şeylerin havasını bozma gayretinde," diyerek kaşlarını çattı O'Neill. "Fakat bize düşen, adı lekelenmiş olsa dahi kutsal olanı tanıyabilmektir."

"O, boğulmakta olduğumuzu seziyor ve bir başka yaşam formuyla irtibat kuramazsak işlerin giderek sarpa saracağını düşünüyor."

Tören sonrasında bir papaz yaklaştı Tesla'ya. Koca kafalı, dolgun yanaklı ve neredeyse Asyalılarınki kadar çekik gözleri olan bir adamdı.

"Smiljan'da da kutlama yapılıyor, biliyorsundur," dedi Tesla'ya.

"Neyi kutluyorlar?"

Papaz gülümsemeye devam etti:

"Sizi işte! Kral'dan Lika köylüsüne kadar, herkes kutluyor. Krallık, sizin şerefinize demiryolu ulaşımında indirim yaptı. Üzerinde portrenizin olduğu bir pul bastılar ayrıca."

"Peki siz?" İnanmamış bir halde kaşlarını çatıyordu Tesla.

"Ben, Petar Stijacic. Akrabam olan Peder Matej Stijacic, şu an Smiljan papazı ve sizin doğmuş olduğunuz papaz evinde oturuyor."

"Hakikaten mi?" Tesla şaşırmıştı.

Şişko rahip Tesla'nın gülüşüne neredeyse eriyip bitmişti: "Sizin şerefinize yerel bir festival düzenlediler. Tarlalar gelinciği andıran Lika şapkalarıyla süslendi. Ayini de Zagreb rahibi Dositej yaptı."

Ceketinin düğmelerinden birini açtı papaz. Yanlarından geçen eli tepsili garsonlardan birine yardımsever bir edayla uzanarak kendine bir içki aldı ve devam etti, "Evinize hoş bir tabela astılar. *Nikola Tesla, 10 Temmuz 1856'da, bu evde doğdu.*"

Peder Stijacic azizleri andıran ihtiyara duygu dolu bir bakış attı ve ekledi: "Bu töreni daha kalıcı hale getirme gayesiy-

le Smiljan'da bir komite oluşturuldu. Kilisenin hemen altına içme suyundan faydalanmak niyetiyle kuyu kazdırmak isteyenler var. Böylece herhangi bir Likalı kiliseye gelip susuzluğunu giderebilecek, bir yandan da o muhteşem hemşehrisini anmış olacak. Kimisi ise, Velebit Dağı'nın tepesine bir fener kulesi yaptırmayı önerdi."

Sonunda az da olsa ilgilenmeye başladı Tesla.

"Ee, hangisinde karar kıldılar peki?"

"Hiçbirinde." Rahibin yüzü yine o aşırı duygusal gülümsemesiyle aydınlandı. "Para yok."

120

HAYALET TAKSİ

New York'taki kulelerin etrafı bulutlarla sarılı. Yağmurla birleşen rüzgâr, değdiği yerlere kırbaç gibi iniyor. Mart sağanağı taksilerin silecekleri için fazlaydı; yağmur, yağ gibi kayıyor ön camlardan. Tesla, yağmurdan önünü göremez halde oteline yürümeye başladı. Şemsiyesi rüzgârla ter yüz olunca, taksi şoförünün kendisini fark etmediğini görmedi. Fren sesi şoföre dahi duyulmadı, tekerlekler sulu zeminde kayıyordu.

Çarpmanın etkisiyle dört buçuk-beş metre kadar sürüklendi ihtiyar. Sol ayakkabısı caddenin karşı tarafındaki çiçekliğe uçtu. Arabanın kapısını açar açmaz sırılsıklam oldu şoför.

Ayaklarını akşam sıcak suya sokarken, "İliklerime kadar ıslandım," diye yakınıyordu. İhtiyara bakmaya gittiğinde su birikintilerinin ortasında oturur buldu onu. Beti benzi atmıştı.

"Mamma mia!" diye bağırdı. Tesla'nın gıkı çıkmıyordu.

Yakınlardaki kuyumcu dükkânının sahibi Maria Ganz, ihtiyarı kaldırdı. Şoför, ayakkabının içine dolan suyu boşaltıp Tesla'ya uzattı. Çenebaz adam el kol hareketleriyle hatanın kendisinde olmadığını anlatmaya çalıştı. Yoldan geçen sırılsıklam bir adam üzerlerine şemsiyesini açtı.

"Kalkabilecek misiniz?"

"Kalkayım ben," diye homurdandı anlaşılmaz bir ses tonuyla. "Kalkayım."

"Hastaneye gitmek ister misiniz?" Suç ortağıymış gibi fısıldadı Bayan Ganz.

"Beni otelime götürmeniz kâfi."

Aynı şoförle oteline döndü. Küçük elleriyle Tesla'yı omuzlarından kavradı İtalyan. Şoför ve yağmurluklu resepsiyonist kazazedeyi içeri taşıdılar. Acıyı yenmek için iki gün ruhen kıvrandığını hissetti.

"Geçti," diyordu habire, "yok bir şey."

Hiç abartısız ve dolayısıyla bir o kadar ciddi bir tavırla karşı çıkıyordu doktor. "Göğüs kafesi kontüzyonu," diyerek koydu teşhisi. "Kaburgada üç kırık. Zatürre!"

Yaş ilerledikçe, kendisine karşı çıkılmasına tahammül edemiyordu Tesla. Beden, kendi bedeni. Kötü bir durum olsa hissetmez miydi? İki defa boğulmanın eşiğinden döndü. Birinde az kalsın diri diri haşlanıyordu. Bir defa da yanarak ölmekten kurtuldu. Üç defa kendisinden ümidi kestiği oldu doktorların.

"Dokunmayın bana!" diyordu.

Saatlerini, yalnız bir örümcekle arkadaşlık ederek geçirdi. Örümceğin bacakları o kadar inceydi ki bacaklarını da ağı gibi kendi örmüştü sanki.

Baygınlık nöbetleri geçiriyordu sık sık.

Gökyüzünde çakan şimşeklerin ışığı, neon ışıklarla yarışıyordu. Şimşek, kaburgalarında çakıyor, her şey aydınlanıyordu.

Gökyüzü ışık huzmeleriyle bezeli. Aykırı bir rengi var. Bir beliri bir kaybolan şimşekler, boyamaya çalışıyor onu. Aynı anda hem ağlıyor hem de berbat bir kahkaha kopartıyordu Tesla.

"Hâlâ Prometheus'un ışığına talipsin ha? Al sana ışık!" Şimşeklerin içinden bir ses onunla konuşuyordu.

Gözlerinden yaşlar süzülüyordu deli kahkahalar eşliğinde. Yalnızdı, dünyanın en yalnız adamıydı. O kadar yalnızdı ki gökyüzünde korkunç bir siluet görür gibi olduğunda, kanat çırpan koca bir kartalın gölgesi üzerine düştüğünde dahi seviniyordu.

"Selam, tek arkadaşım."

Kartal, pençeleriyle deşiyordu ciğerlerini.

Acı acı inliyordu Tesla.

Çatallı bir şimşek çıktı ağzında. Dişlerini çıkardı, aynadan seker gibi çıkıverdi dişleri. Kafkas Dağları yerinden oynadı.

"Bırak gideyim!" diye fısıldadı.

Kuş gözü değildi kartaldaki, bir insanın gözleri vardı onda. Kanlı gagasını kaldırdı ve babacan bir tavırla göz kırptı. Nikola öyle bir çığlık attı ki tüm gökyüzü yıldırımla aydınlandı. Evet, bir insanın gözleriydi bu gözler, tanıdığı birinin gözleri...

Ağabeyi Dane'nin gözleri.

Çakan şimşekle birlikte çalan telefon sayesinde kâbustan uyandı.

"Nasılsın?" diye soruyordu Gernsback.

Izdırap içinde fısıldadı ahizeye: "Hasta olmanın en kötü yanı insanın yapmak istediği şeyleri yapamıyor hale gelmesi, isteklerin anlamını yitirmesi."

Dünyanın anlamsızlığına şahitlik edişi ızdırabını katmerlendiriyordu.

"*Hindenburg* yanıp kül olmuşmuş. Ne yapalım yani!" *Titanic* aklına geldikçe sinirleniyordu ihtiyar. "Plüton keşfedildi. Atom parçalandı. Ee?"

Kır saçlı eski sekreteri Bayan Skeritt okumadığı kitapları getirdi.

"H. G. Wells'in *The Shape of Things to Come* kitabı," dedi. "Bunu okuyun lütfen."

Vampirimsi bir ses tonuyla cevap verdi: "Teşekkürler."

Kadın gitti. Hayal dünyasında geziyordu Tesla. Öyle ki hizmetliler onun yokluğunda, odasını kafalarına göre temizliyorlardı. Dakikalarca, hatta belki saatlerce kalıyordu orada. Bir kedi, kuyruğunu yüzüne mi sürtüyordu yoksa Tesla'ya mı öyle gelmişti? Hadi bir daha. Uyku mahmuru kafasını bir balona koyup görünmez boyuta doğru yükselişe geçti.

Sisler içinde Belboy Kerrigan beliriverdi. Ağzını tam açmadan konuşuyor, konuşurken de sağ gözünü kısıyordu. Stevan Prostran'ı anımsatıyordu Tesla'ya. O kadar ki, ne zaman, "Sen babam mısın?" diyecek diye bekliyordu.

İspanya İç Savaşı'nın kargaşası arasından uçup gelen lekeli bir zarf getirmişti belboy. Stevan Prostran Barcelona'dan

fotoğrafını göndermiş. Gönüllü olarak gitmiş. Henüz ölmemenin verdiği korku ve poz veriyor olma neşesi birbirine karışmış fotoğrafta. Eli belinde, başında bahriyeli kepi, yanında sırıtık anarşist Durruti ve favorili bir züppe. Arka planda termit yığınını andıran bir katedral.

"Bu kadar mı?"

Robert'tan gelen mektubu da uzattı kızıl saçlı Kerrigan. Daha önce hiç kimse tarafından kullanılmamış bir elyazısıyla, mavi bir kâğıda şunlar yazılmıştı:

> **Ah, keşke sana şu hasta döşeğinde bir parça faydam dokunabilseydi. Hobsonlarla biz dışında hangi arkadaşın ilgilenecek seninle? Bir elin parmağını geçmez. Agnes'i ara, gelip seni görsün. Ben gelemiyorum.**

Agnes geldi. Meyveyle çiçek getirmiş. Meyvelerden yemedi Tesla, çiçekler de pencere kenarında duruyor. Bir zamanların küçük kızı altmış dört olmuş. Kocası French Holden, bir bohemdi ve dedesi bir generaldi. Hazırcevap bir İngiliz'in de dediği gibi, "Bir türlü kendinden hoşnut olmayı başaramadığı için, sorumluluklarını ısrarla boşlar oldu." Çocuklar da evden ayrılınca, Agnes adama daha fazla katlanamadı. Bir şövale çekti önüne, yıldızları resmetmeye başladı: "Bir köpeğin gözünden yıldızlar." Basmakalıp şeylerle sonuçlanıyordu avangard çabaları.

"Biraz silik olmuşlar." Kızının tablolarını eleştiriyordu Robert.

"Sonsuzluk hissini, yalnızca silik olan veriyor," diye cevapladı Agnes.

Hiç eksilmeyen o sadakatle, hasta yatağının başına titreyerek oturdu. Bir gece Tesla'nın arabasıyla parkın derinliklerinde gezintiye çıktıkları geldi aklına.

Dıgıdık dıgıdık!

Robert iç geçirdi: "O zamanlar daha huzurluyduk."

Tesla'nın ateşli gözlerinden ta o zamanlardan beri korktuğunu ona asla itiraf etmedi.

Tesla'dan başka bir hasta adam daha vardı başında beklediği.

"Sevgili Johnson'ım," diye mırıldandı Tesla. "O nasıl?"

"Beli ağrıyor babamın. Ne zaman ayağa kalkmaya veya bacak bacak üstüne atmaya çalışsa inliyor. En kötüsü de eklem iltihabıyla öksürüğün aynı anda gelmesi diyor. Boğmaca öksürüğünden sarsılmaktan bir hal oldu."

Yapmacık bir sükûnetle, ara ara babasının doğru kelimeleri hatırlayamadığından bahsetti. O güzel mektupları yazan adam öylece kalakalıyor, alaya alıyordu ihtiyarlığın verdiği unutkanlığı.

Birkaç yıl önce ufak bir kalp krizi geçirmişti. Sonrasında çıtkırıldım bir adama dönüşmüştü. Yolun ortasında öylece kalakalıyor, ne yöne gideceğini bilemiyordu.

"Korkarım bir gün sabun köpüğü gibi yok olup gideceğim," diye sızlandı Robert.

121

ARTIK KORKMUYORUM

Rüzgâr, mezarlık patikasında yaprakları savurarak ilerliyordu. Yapraklarla birlikte yüksek sosyeteden birkaç isim de ilerliyordu. Sesleri alçalıyor, konuşmaları yavaşlıyordu giderek, tıpkı Ekim ayındaki çekirgeler gibi.

Tesla keskin gözlerinden, kurbağa ağzından tanıdı George Sylvester Viereck'i. Evet, orada öylece durmuş yan yan bakıyor, pişkin pişkin sırıtırken o arada sessizce geğirivere-cekmiş gibi bir ifadeyle duruyordu Viereck. Ettikleri bir iki kelamla Tesla anladı ki, Hitler'in deliliği bile şairdeki "Alman olan her şey" aşkıyla yarışamazdı.

Sigmund Freud uysalca, "Viereck kendini küçük düşürüyor," diye fısıldıyordu.

"Seni burada bulacağını biliyordum!" dedi Viereck. Acımasız bir bakışla Tesla'ya Musil'in *Niteliksiz Adam* kitabının ilk cildini uzattı.

"Şuna bak, Tesla!"

Dudak bükerek güldü. "Daha sık görüşelim."

Yas tutanların çoğu Agnes'in arkadaşlarıydı. Owen'a başsağlığı diledi Tesla. Saçlarına ak düşmüştü. Tesla Chicago Fuarı'nda babasıyla tanıştığında babası Owen'ın şu anki hali gibiydi.

"Yağmur damlaları beynime iniyor sanırım," dedi. Giderek kelleşiyorum demenin afili hali.

Owen'ın karısı... Mezarlıkta bile güzellik takıntısının emri dâhilinde hareket ediyordu. Rahmetli Katharine'den dahi nefret ediyordu. Boş beyni gülümsemesine yansıyor, "Onlar yaşayacaklarını yaşadılar, şimdi sıra bizde," diyordu.

Sis perdesi yükseliyor patikalarda. Şehir merkezine yaklaştıkça yapılar büyüyordu. Her bir adımına baka baka, sütunları, pembe granit lahitleri geçti Tesla. Saygıdeğer isimler yazılıydı klasik tapınakların, yalancı-Bizans şapellerinin üzerinde.

Cenaze çelenkleriyle süslenmiş tabutun ardı sıra yürüdüler. "Çiçekler, dünyanın gülümseme şeklidir," der bir şair. *Neye gülümsüyor?* Merak ediyordu Tesla. Başı döndü. Dünya rüzgârından çok yokoluş meltemiydi sanki kendisini yalayıp geçen. Hokka burunlu Swezey, her daim yanı başındaydı, ona destek oluyordu. Tesla kimsenin kendisine dokunmasını istemiyordu ama bu defa başka çaresi yoktu. Evvelden beridir adımları hafifti fakat artık zar zor değiyorlardı toprağa.

Bedeninle sınırlı değilsin. Bir gün kendi iskeletini masaya yatırıp gözlemleyebileceksin, hem de sıradan bir nesneye bakar gibi kayıtsız bir ilgiyle.

Böyle demişti Madam Blavatsky.

Uhrevi bir lüksün arasında ilerliyorlardı.

Köşegen bir mozole Morgan'ın kütüphanesini andırıyor. Şöyle yazılı üzerinde: *Robert Underwood Johnson.*

Mermer burun ve sakallara karışan gür bıyıklar canlandı Tesla'nın zihninde. Luka'nın şu tutkulu öğüdü aklına geldi: İnsanoğlunun olmadığı yerde mutluluk yoktur.

Bir de Katharine'in olmadığı yerde...

Ani kahkaha patlamaları sonrası nefesi kesilir, avuçlarıyla bastırırdı yanan yanaklarını. Aynı kahkaha Elektrik Köşkü'nün orada kopmuştu bir defasında ve herkes köşke doğru gerilemeye başlamıştı. Kadının bir kulağı Robert'ın ağzına sığıyordu. Hamileyken onu kalbinden, karnından öpmüştü kocası. Birbirini kucaklayan bir çift, buz gibi evrende kale gibidir, derdi Katharine. Sağanak yağmurlar misali boşalan duygu patlamalarından yanaydı.

Güven içinde yatıyordu orada, dört köpeğinin külleri etrafındaydı.

Yelkeniyle rüzgârlara kucak açan bir yelkenliydi Katharine. Robert, çapa.

Tesla'nın asla sahip olamadığı bir şeye sahipti onlar. Çünkü...

İnsanın olmadığı yerde mutluluk da yoktur!

Tesla bir şeylerin farkına vardı ilk defa:

İnsanın olduğu yerde de mutluluk yoktur...

Agnes onu kolundan tuttu ve şöyle dedi: "Annem de babam da burada. Ölümden korkmuyorum artık, çünkü burada benden iki parça yatıyor."

Yüreği cız etti bu sözler üzerine. Bu kadarı fazlaydı Tesla için. Dışarıdan bir iguana kadar soğuk görünürdü. Budistlerin varlığını yalanladıkları ruhu, ona durmaksızın ızdırap veriyordu.

Kuşlar, aynı dala, yalnız iki farklı yöne uçmak için konarlar. Gökyüzündeki bulutlar bir birleşir bir ayrılırlar. Tüm yaratılmışların kaderidir bu...

Swezey, New Yorker Hotel'e bıraktı Tesla'yı. Bina tıknaz bir ziguratı andırıyordu.

Neredeyse odasına kadar taşıdı onu.

Tesla 3327 no'lu süiti kapamayı unutmuştu. Ama cereyan yüzünden kapı kendiliğinden kapanmıştı.

Ertesi gün kapıya *Rahatsız Etmeyiniz* yazısı konmuştu.

Dane her gece ziyaretine geldi.

Bayılına nöbetleri bir türlü bitmedi.

122

DÜNYALAR SAVAŞI

Göz kamaştıran yıldırımı göster onlara.
Sonra ne Güzel'i soracaklar sana ne de İyi'yi.
La Brier

Mercury Theatre'ın açılış müziğiyle Tesla'nın New Yorker Hotel'deki gümüş takımları eş zamanlı tıngırdıyordu. Şöyle diyordu sunucu: "Bayanlar baylar, karşınızda, Mercury Theatre'ın müdürü ve tüm bu yayınların yıldızı..."

"Yirminci yüzyılın başlarında, dünyanın, insanüstü ve insan kadar ölümcül istihbaratlarca yakından izlendiğini biliyoruz," dedi Orson Welles şarkı söyler gibi.

"Biliyoruz ki, insanoğlu kendine çeşitli uğraşlar buldukça mercek altına alınıyor; hatta belki de, bir damla suya üşüşüp çoğalan fani canlıları incelediği gibi mikroskopla inceleniyor insanlar."

Sunucunun sesindeki sis perdesi aralananınca, yayın biraz olsun Tesla'nın ilgisini çekmeye başladı: "Şimdi sizleri New York şehir merkezine, Hotel Park Plaza'daki Meridian Room'a götürüyoruz. Ramón Raquello ve orkestrasını dinliyoruz..."

Ramón Raquello kahramanımızı eğlendiredursun, kendisine bir telefon geldiği söylendi Tesla'ya. Bay Ducic ve Gary, Indiana'dan Konsolos Petar Cubric arıyordu. Tesla'nın, yerel kilisenin hamisi olmayı kabul ettiği haberi coşkuyla karşı-

lanmış. Coşmuş bir vaziyette *American Srbobran*'dan[51] kesitler okuyorlardı telefonda.

"'*Dünyaca ünlü hamimiz, dünyaca ünlü Gary'mizle kucaklaştı!* Srbobran, *bu sabah Gary'den tarihi bir telgraf aldı: Meşhur şehrimize bü yük bir onur bahşedildi. Muhteşem dâhimiz NIKOLA TESLA, 24 Kasım'da takdis edilecek Gary kilisemizin hamisi olmayı kabul etti.*'"

"Teşekkürler. Teşekkürler." Boğuk bir sesle teşekkür etti hami.

"Ya şuna ne diyorsunuz?" diye bağırdı Ducic. "'*Kanaatimizce, hayatı sıradan insanlar için kolaylaştıran Nikola Tesla insanlık tarihinin en muhteşem dehasıdır.*'"

Her şey netti onlar için. Tesla, onların gözünde, Sırp bir anneden doğma, ilhamını Sırplığından alan, muhteşem Sırp zekâsıyla hareket eden bir Sırp dehâsıydı.

"Sağ olun."

"Bir defasında Amerika'daki tüm fabrikalar çökmüş, siz onarmışsınız. Öyle diyorlar. Bir de, her geceyi Lika'da geçiriyormuşsunuz."

"Sağ olun. Sağ olun."

"Bir de şey var..."

Tesla yemek salonuna geri döndü. Sandalyesini çeker çekmez sunucu konuşmaya başladı, "Bayanlar baylar, Uluslararası Radyo Haberleri'nin son bülteniyle karşınızdayız. Toronto, Kanada: Profesör Morse verdiği raporda, Mars'ta toplam üç patlama gözlemlediğini belirtti. Morse'un bu raporu, Amerikan gözlemevlerinden gelen önceki raporlarla uyuşuyor. Şimdi, Grovers Mill civarında bir çiftliğe düşen, meteor olduğu düşünülen uçan nesne haberi için New Jersey, Trenton'a bağlanıyoruz.

"Ekrana özel bir mobil cihaz yerleştirdik; sözcümüz Carl Phillips, Princeton'dan alana ulaşır ulaşmaz detaylı bir açıklama yapacak."

Sunucu, haberin yükünü omuzlarından attıktan sonra derin bir nefes aldı: "Biz de bu arada Brooklyn'e, Hotel Martinet'e bağlanalım. Bobby Millette ve orkestrası, dans müzikleriyle sizlerle."

[51] American Srbobran: ABD'de yayımlanan bir Sırp gazetesidir.

Dudakları büzmüş klarnetçiler sadece yirmi saniyeliğine bir şeyler çaldılar.

Bir tenor bütün sesleri bastırarak gürledi: "Grovers Mill, New Jersey'ye bağlanıyoruz."

Arka planda cızırdayan sesler, polis sirenlerinin çığlıkları, New Jersey'den bağlanan, soluk soluğa kalmış bir ses:

"Bayanlar baylar, ben Carl Phillips, tekrar sizlerleyim. Evet, aslında... söze nereden başlayacağımı bilemiyorum... Hım... alana henüz indim. Etrafa bakma şansım olmadı bu yüzden," diyordu Phillips. "Evet, sanırım söz konusu... şey şu an tam karşımda, yarısı koca bir çukura gömülmüş durumda. Dehşet verici bir şekilde çarpmış olmalı. Düştüğü yer, dallarla, ağaç kıymıklarıyla dolu. Olduğu gibi düz bir şekilde düşmüş olması muhtemel. Daha başka... Nesnenin kendisine bakarsak, pek meteora benzemiyor, en azından benim görmüş olduğum meteorlara."

Tesla garsona işaret etti: "Getirin lütfen."

Grason gülümsedi, gümüş bir fincanda kahve getirdi. Gözleri kapalı vaziyette kahvenin kokusunu içine çekiyor fakat içmiyordu.

Carl Phillips devam ediyor: "Bayanlar baylar, bu karmaşa esnasında değinmeyi unuttuğum bir şey var, giderek daha da belirgin bir hal alıyor. Radyolarınızın başında belki de çoktan işitmeye başladınız. Dinleyin... Tuhaf bir cızırtı. Yanımdaki profesöre göre dış yüzeyin eş zamanlı soğumamasından dolayı çıkıyor ses. Fakat hayır..."

Sesler, "Hareket ediyor! Lanet olası şey kabuğunu kırmaya başlıyor!.. Korlaşmış, kül olmak üzere!.. Geri çekin şu ahmakları!"

Yere düşen bir metal sesi geldi radyodan.

Carl Phillips yetkin ve trajik sesiyle bildirmeye devam etti: "Bayan baylar, hayatımda gördüğüm en korkunç şeye şahitlik ediyorum şu an... Durun bir dakika! Üstteki delikten biri çıkıyor. Biri... ya da bir şey... Bir surat da olabilir bu, bir...

"Aman Tanrım! Gölgeler arasında gri yılana benzer bir şey kımıldanıyor. Bir tane daha, bir tane daha. Bir ahtapotun

kolları gibi geldi bana. Evet orada, o şeyin bedenini görebiliyorum. Bir ayı gibi kocaman, ıslak deri gibi parlıyor. Fakat o surat, bayanlar baylar, tarif edilebilecek gibi değil. Güçlükle bakabiliyorum, çok korkunç... Kalabalık geri çekilmeye başladı. Fazla bile dayandılar. Yok böyle bir şey. Söyleyecek söz bulamıyorum... Mikrofonu da beraberimde götüreceğim yürürken. Kendime yeni bir yer bulana kadar yayına ara vermem lazım. Bizimle kalın lütfen, bir dakika içinde sizlerleyim."

Sunucunun sesi, yerini piyanoya bıraktı.

Yayına kafa yorarken kendine geldi Tesla. Gülümsedi ve "Ne oluyor?" der gibi etrafına baktı.

Carl Phillips tekrar bağlandı: "Kambur bir cisim yükseliyor çukurdan. Görebildiğim kadarıyla küçük bir ışık huzmesi yansıyor aynaya. Bir yerler alev almış durumda, büyüyor ve sağa, insanların üzerine sıçradı. Tam istikamet ilerliyor. Yüce Tanrım, insanlar alev aldı!"

Çığlıklar, insanın kanını donduran feryatlar yükseliyordu hoparlörden.

"Tüm alan alev almış durumda şu an," diye feryat etti spiker.

Bir patlama sesiyle yayın koptu.

Yemek salonundaki kalabalık çığlık çığlığa. Yan masadaki kadın ağzını elleriyle kapatmış. Badem bıyıklı bir adam elinden tuttuğu küçük kızla birlikte çıkışa doğru koşuyor.

Sunucunun sesi, sessizliği bozdu, "Bayan baylar, kontrolümüz dışında gelişen şartlardan dolayı Grovers Mill yayınımızı kesmek zorundayız."

Hafifçe gülümsedi Tesla. Metin bir yerlerden tanıdık geliyordu fil hafızasına. Kahveyi bir kez daha kokladı ve yüzünü yıkamaya gitti. Başgarsonunun iki genç garsona fısıldadığını işitti: "Serinkanlılığımızı korumamız lazım."

Ablak herifin teki, karısıyla çocuğunu bırakmış koşuyor.

Kır saçlı siyahi resepsiyonist, "Beyler! Beyler!" diye insanlara seslenmeye çalışıyordu.

Çıkış kapısının önünde akıl almaz bir kargaşa vardı.

Sokağa çıkmak yerine yemek salonuna geri döndü Tesla.

General Montgomery Smith'in konuşmasını kaçırmak istemiyordu.

"New Jersey valisi tarafından Princeton'dan Jamesburg'a, Mercer ve Middlesex'i sıkıyönetim altına almakla görevlendirildim."

Sunucu hemen kesti. "Bayanlar baylar, önemli bir duyurumuz var. İnanması güç ama gözlemlerimiz ve bilimsel veriler doğrultusunda, maalesef, görünen o ki New Jersey'de bir çiftliğe iniş yapan bu tuhaf yaratıklar, Mars'ın göndereceği işgal ordusunun öncü birlikleri."

Tesla hınzırca gülümsedi.

"Grovers Mill'de meydana gelen savaş, modern zaman ordularının en korkunç yenilgilerinden biriyle sonuçlandı: Yivli ve makineli tüfeklerle silahlandırılmış yedi bin adam, Marslı işgalcilerin tek bir savaş makinesine karşı savaştı. Bildiğimiz kadarıyla sağ kalan asker sayısı, yüz yirmi. Geri kalanı, Grovers Mill-Plainsboro arasında kalan savaş alanına dağılmış durumda, ya yaratığın metal ayağı altında ezilip ölmüşler ya da ısı ışınıyla yanıp kül olmuşlar."

Bu cümleler üzerine, lazer silahının babası katıla katıla güldü.

"Yaratık şu anda New Jersey'ye ele geçirmiş durumda ve eyaletin merkezle olan bağlantısı tamamen koptu. Pennsylvania'dan Atlantik Okyanusu'na kadar tüm iletişim hatları çöktü. Demiryolları zarar görmüş, New York-Philedelphia arası, hizmete ara verildi... Kuzey-güney ve batı istikametindeki otoyollar tıkalı, zıvanadan çıkmış bir insan trafiği var.

"Langham Fiel, Virginia: Keşif uçaklarından gelen rapora göre ağaç tepelerinde toplam üç Marslı araç tespit edildi. Kuzey yönünde Somerville'e doğru ilerleyen araçlar, kaçan bir grup insanın peşinden gidiyor. Isı ışını devredışı; işgalciler yüksek hızlı tren hızıyla ilerleseler de rotalarını oldukça dikkatli seçiyorlar. Öyle görünüyor ki şehirlerin ve kırsal yerleşimlerin zarar görmemesi için bilinçli bir çaba sarf ediyorlar. Fakat elektrik hatlarını, köprüleri ve demiryollarını yerinden söküyorlar.

"New Jersey, Basking Ridge bülteniyle karşınızdayız: Rakun avcıları ikinci bir silindirde daha tökezlediler. Bu silindir

de Morristown'un yirmi mil güneyindeki devasa bir bataklığa gömülü olan silindirin bir benzeri."

Şehir boyunca çanlar çalıyordu ki sonra giderek sustular.

İşin ehemmiyeti spikerin sesinden okunuyordu: "New York'taki Broadcasting Building'in çatısından bildiriyorum. İşitmekte olduğunuz çanlar, insanlara şehri boşaltmaları için uyarı amaçlı çalınıyor, çünkü Marslılar..."

Yemek salonundan biri bastı çığlığı. Hipnotize olan insanlardan biri bile yerinden kalkamadı.

"Tahminlerimize göre son iki saat içinde, üç milyon insan kuzey istikametinde yollara düşmüş durumda, Hutchison River Otoyolu araç trafiğine hâlâ açık tutuluyor. Long Island istikametindeki köprülere girmekten sakının... Açılması neredeyse imkânsız. Jersey sahiliyle tüm irtibat on dakika evvel kesildi. Savunma durdu, ordu tükenmiş durumda... topçular, hava kuvvetleri, hepsi bitik durumda. Bu yaptığımız son yayın olabilir. Son ana kadar burada olmaya devam edeceğiz."

Arkadan ilahi sesleri geliyordu.

Dışarıda kıyamet kopuyordu. Radyo da yangına körükle gidiyordu. "Şehir semalarında beş devasa Marslı araç tespit edildi." Sunucu istikrarlı bir ses tonuyla rapor vermeye devam ediyor. Arka plandan gemi sirenleri geliyor.

"Körfeze dönelim, kaçmak üzere gemilere doluşan kalabalıklar güvertede tıkış tıkış! Tüm caddeler tıkanmış durumda. Kalabalıklardan yılbaşı arifesine has bir gürültü geliyor."

Tesla nihayet tüm bu anlatılanların gerçekten yaşanmakta olduğunu kabullenebildi. İdeologların bilinçli olarak tüm algı oyunlarına başvurduğu, süpürge sapı yutmuş Chamberlain'le taşralı garsonları andıran Daladier'nin Münih'te fotoğraflandığı, kara şaman Hitler'in meşaleli geçit törenlerinde kükrediği, Himmler'in filmleri bulutlara yansıtma hayali kurduğu, kitlelerin kendi ritimleriyle inlediği zamanlardalar. Ortega y Gasset ve Gustave Le Bon'un yazdığı kalabalıklar şimdi New York caddelerini tıkadılar.

Gölgeler bölük pörçük. Gözlere korku oturmuş. Görünmez bir yangının gözle görülen alevleri gibi insanlar. Tilkiler, vahşi kediler gibi bakıyor insanlar. Suretler birer maskeye dö-

nüşmüş. Neon levhalardan yayılan ışıklar, şenlik ateşleri gibi duruyor üzerlerinde. Ağızlarını açmış öylece duruyorlar. Bir kısmı da çocuklarını kollarından yakalamış koşuyor, bir yandan boğazlarını yırtarcasına birilerine sesleniyorlar ama ısrarla ses gelmiyor.

Şu noktadan sonra insanları teskin etmek imkânsız.

"Bayanlar baylar, Orson Welles bildiriyor: *Dünyalar Savaşı*'nın burada sona erdiğini temin eder, tüm bu olanların Cadılar Bayramı'nın bir parçası olduğunu bildiririz. Mercury Theatre'ın radyo uyarlaması çarşafa büründü, çalılıkların arasından fırlayıp 'Böö!' diye bağırdı. Marslı falan yok. Cadılar Bayramınızı kutlarız!"

Ama çılgınlık bulaşıcıydı. Virüs yayıldı bir kere. Kurgu dünyasından ayılamayan insanlar yolları tıkadı, bodrum katlarına saklandı, silahlandılar. Marslıların zehirli gazlarından korunma amaçlı ıslak havlulara büründüler. Hahhay! Tesla Marslılardan bahsettiği zaman deli diyorlardı ona. Onlar daha deli, dünyaları karardı, halüsinasyon görmeye başladılar...

Bu arada o akşam olan her şeyi, Gernsback'in Çılgın *Hikâyeler*'inde bulabilirsiniz. Nihayetinde, yalnız kahramanımız Tesla da diğer insanlarla birlikte aynı halüsinasyona kapıldı. Hafif bir gülümsemeyle aydınlandı yüzü. Olmaz öyle şey deyip inanmadı sonra.

Bölük pörçük gölgeler arasında yürüyordu ağır ağır. O korkunç diğer yarısı da kendisiyle birlikte hemen yanında yürüyordu. Rüzgâr mıydı o duyduğu yoksa polis sireni mi, bilemedi.

Karnavalın orta yerinde Belboy Kerrigan'a rastgeldi. Cheshire Kedisi gibi sırıtıyordu oğlan.

"Bay Tesla!" diye bağırdı. "Sonunda yataktan çıktınız!"

123

MEDUSALAR

Efendimiz, sen ki kutsal sanatınla güneşe, aya hükmeden ve yıldızları söndüren, üzerindeki her şeyle birlikte dünyayı ateşle yeniden kuran, yeni bir gök ve yeni bir yer üzerinde yalnız adalet olan...
Akathistler, Ikos 9

Tesla, Aiskhylos'un bir oyununu okuyordu. Klytaimnestra, katledilen Agamemnon'un kanıyla yıkanmak için henüz üzerine atlamıştı ki telefon çaldı. Swezey nefes nefese, "Almanya Polonya'yı işgal etti," diye bağırdı.

Tanrılardan da eski olan bu güç, yaptığı işin sonuçlarına bakmadan, ipini koparmış ilerliyordu.

Bunlar Eumenidler değillerdi.

Hayır!

Bunlar insanoğlunun tepesine binmiş Medusalardı.

Bu arada, kütüphanenin arkasındaki parkta her gece keskin bir ıslık yankılanır, güvercinleri uyandırırdı. Tesla vampirimsi paltosunu kocaman açtığında kuşlar ritmik bir şekilde kanat çırpardı. Parkın patikalarına kadar varırdı uğultular. Ağzına kadar yemle doldururdu melon şapkasını, kuşlar gelir konardı. Şakaklarının üzerinde çırpınan kanatlarla kara Merkür'ü andırırdı ihtiyar.

Şimdi Polonyalılar tankların karşısına süvari birlikleriyle çıktı ha...

Taksi bir yerlerini kırdığından beri dünyası da kırılıp parçalara bölünmüştü.

Ne zamandan beri böyle, kestiremiyor. Her şey tanıdık geliyor; her an, hayatından bir kesiti yansıtıyor sanki.

Budapeşte'deyken, titreşimden sakınmak için yatağının altına kauçuk yastıklar koyardı. Des Esseintes ve Baron de Montesquieu'den çok daha evvel bir sembolist, bir dekadandı o. Laboratuvarında yakalandığı hummalı, iki günlük uykusuzluk hastalığı esnasında fütürist şimşekler çaktırırken, Marinetti piyasada yoktu. Şehrin altındaki metro ağı da, çatılardaki neon ışıklar da onun eseriydi. Orson Welles, insanları Tesla'nın ölüm ışınıyla korkuturdu.

Fransa'yla İngiltere, Almanya'ya savaş açtı.

Yaşlı şimşek tanrısı, milletlerarası koruyucu kalkanının, yani görünmez Majino Hattı'nın,[52] savaşları hükümsüz kılacağına temin ediyordu. Yani hiçbir ülkeye tamamen saldırılamayacaktı.

Hitler, majino hattını alt edip Fransa'yı kırdı geçirdi.

Tepelerinde *Stuka*lar.[53] Alevlerin gölgesi Thames'le Parlamento Binası'nı da yuttu.

Kahramanımız, çok gizli belki de hayali iki laboratuvarda ölüm ışını geliştirdiğini söyleyip duruyordu.

"İplik kadar ince bir ışına yok edici enerji yükleyeceğiz, bu enerji en kalın zırhı dahi delip geçebilecek. Bu sayede iki yüz mil ötedeki bir orduyu silip süpürebileceğiz."

Çıtkırıldım ihtiyarımız, yoldan geçen herhangi birinin bir hapşırıkla yok olabilecek karahindiba gibi bahsediyordu ışından.

Birleşik Devletler, İngiltere, Yugoslavya ve Çekoslovakya kurmaylarından üst düzey kişilerle irtibata geçti. Generaller pencere önünde öylece kıpırdamadan durmuş, kara kara düşünüyorlar, ihtiyarı ciddiye almalılar mı, almamamalılar mı bilemiyorlardı.

[52] (Fr.) Ligne Maginot: Fransa'nın tüm kuzey ve doğu sınırlarını kapsayan hatta son kısmı da Korsika'da inşa edilmesi planlanmış savunma hattıdır.

[53] Stuka: II. Dünya Savaşı'nda Alman Hava Kuvvetleri tarafından kullanılan hafif bombardıman uçağıdır.

Mumyalanmış kedi gibi inceden gülümsüyordu Tesla.

Tüm yaratıkların taklit ettiği evrenin mırlamasını hissediyordu ayak tabanlarıyla.

Manken gibi hissediyordu kendini dönüp duran dünyada. Chaplin'in berduş Charles'ı, kendisinin hendek kazdığı zamanlardaki haline benziyordu. Fritz Lang'ın Metropolis'*inin efendisi olan Fredersen, Tesla'nın ta kendisiydi. Frankenstein filminde kendi bobinlerini kullanan çılgın bilim adamı da kendisiydi. Béla Lugosi'nin canlandırdığı nazik ve kusursuz aristokrat görünümlü, alnındaki saç bitiminin "v" şeklini aldığı karakter de oydu. Breton'dan çok daha evvel itmemiş miydi yerkürenin jeomanyetik titreşimlerini? Hitler'in bıyığı bile kendi bıyığının çakmasıydı.*

Herkes, her şey kendini hatırlatıyordu Tesla'ya.

Medusalar, âşıklar misali tepesine çöreklenmişti insanlığın.

Yunanistan ve Norveç Düştü. Böyle geçiyordu manşetlerde. *Danimarka da. Belçika da.*

"Yugoslavya ne durumda?" diye soruyorlardı Tesla'ya.

Almanya'yla anlaşma imzalayan Belgrad hükümeti, büyük ayaklanmalarla devrilmiş durumda.

"Yugoslavlar bugün kendilerini buldular," diyordu Churchill.

"Eksik olma," diye homurdandı Tesla kendi kendine.

Belgrad'ın alev alev yanan çatılarının tepelerinde Alman uçakları geziniyor korku salarak. Yirmi bin insan alevlere kurban oldu.

Hitler, Yugoslavya'yı köşeye sıkıştırdı.

Kan akmaya başladı.

Dane her gece gelip elini Tesla'nın başına koyuyor. Nikola bazen sakin karşılıyor ama her zaman öyle olmuyor.

Yahudilerle ilgili haberlere inananlar da oluyor inanmayanlar da.

Ve Lika'dan gelen haberler...

...haberler korkunç.

İnsan kalbi, İlerleme tanrılarına, Tüylü Yılanlara kurban edilirken, kader tanrısı Tot, terazideki kalbi pamukla tartmaya çalışırken, Kharoon kapkara göklerdeki binlerce filikaya pusulalık ederken...

Evvelden beridir bildiği yerel bir hikâye, uluslararası düzeyde tanınmaya başlıyordu. Yakın zamana kadar, dünyanın en yüksek yapısı unvanı için yarışıyorlardı New York gökdelenleri. Birinci Sırp Ayaklanması esnasında küstah bir şekilde mühimmat deposunu ateşlemişti Voyvoda Stevan Sindjelic. Türklerle birlikte kendi adamlarını da öldürdü böylelikle. Hem de hepsini. Müstakbel Sadrazam Hurşit Paşa, ölen Sırpların kafa derilerinin yüzülüp, pişmiş kelle gibi sırıtan bu kafalardan bir kule dikilmesini emretti. Kelle Kulesi *adı verilen bu nekrofili harikası, Sırbistan'ın Niş şehri yakınlarında bir yere dikildi. Tesla'nın sonu gelmeyen kâbuslarında Yahudi, Sırp, Çingene, Rus ve Çinlilerin kafatasları birbiri üzerine yığılıyordu. Kavurucu gökkubbeye düşüyordu sayısız, dipsiz gülüşler.*

İlk fani şimşek tanrısı, "Medusalar," diye fısıldadı kinle. "Medusalar!"

Bu arada Michiganlı Patricia Donnelly Amerika güzeli seçilir. İlk ten çorabı giyen odur. *Oz Büyücüsü* filminden ilham alan Baum'un çocuksu hevesi, Chicago Dünya Fuarı'nı doğurur. Filmde yas tutan aslan, Robert Underwood Johnson'ı andırmaktadır. Kırpışıp duran televizyon ekranlarında, hizmetçi robot *Roll-Oh*'un reklamı dönüyordur.

Derken Pearl Harbour'daki Amerikan filosu bombalanır.

"Yüce Tanrım, yanıyorlar," diye bağırır Orson Welles. Bu defa şaka yapmıyordur.

124

ESKİSİ GİBİ

"Nikola Amca."

Biri ona böyle seslenmeyeli çok olmuştu. Yeğeni Sava Kosanovic, savaş kargaşasında New York'taki Yugoslavya Elçiliği'ne sığınmıştı. Ahizenin diğer ucundaki sesi heyecandan nefes nefeseydi.

"Görüşebilir miyiz?"

"Tabii ki."

Az biraz kızıl saçlı, gözlüklü, yüzünde koca bir gülümseme ve dişlerinin arasına sıkışmış ıspanak kalıntısıyla yeğen çıktı geldi. Tesla, çabucak, elinde olmadan ruhunu baştan aşağı süzdü. Ahmak bir ruh; ensesine vur al ekmeğini. Fakat o ahmaklığın içinde bir yerlerde memnuniyet de var.

Amca kendini toparladı. "Sarıl gitsin, boşver gerisini."

Sessizce tebessüm ettiler. Tesla göz ucuyla şöyle bir baktı. "Giderek rahmetli babanı andırıyorsun."

Otelin yemek salonundaki palmiyelerde muhabbet kuşları şakıyor. Lobide solgun, yaşlı adamlar çellolarını kutularından çıkarmış çalmaya hazırlanıyorlar. Nikola, bir parmak hareketiyle garsonu çağırdı.

Kosanovic muhtelif Belgrad gazeteleri getirmiş.

"İlginizi çeker mi bilmiyorum."

"Savaş seni nasıl etkiledi?" Tesla kaygılı bir ses tonuyla

sordu, bir yandan da gazete sayfalarını kanştırıyordu.

"Hafif sıyırdım sanırım," diyerek gülümsedi Kosanovic.

Amca yeğen dışarı çıktılar o akşam.

Ertesi gün de birlikte yürüyüş yaptılar.

Aylar bu şekilde geçti.

"Gürültüyü severim," dedi amca. "Yaratılışın sesi."

Daha evvel de New York'ta bulunmuştu yeğen. Ama hâlâ bir konudan emin değildi: ABD'de insanlar yerçekimiyle yere çakılı değiller miydi? New York semalarında kuşlar gibi gönüllerince geziniyorlar mıydı yoksa?

Siyahilerin koca gülümsemeleriyle aydınlanıyordu sokaklar. Çarpık bacaklı denizciler, barlardaki müzik kutularına bozuk para atıyor, Ruth Lowe başlıyordu yanık sesiyle söylemeye: "Bir daha asla gülmeyeceğim." Güneş gözlüklü Latinolar köşe başlarındaki berber dükkânlarında sürtüyorlar. Radyoda çalan parça, yağmur damlalarının inişi misali akıp gidiyor. Bir dairede asker oturuyorsa şayet, penceresinde mavi bayrak oluyor. Cenaze varsa sarı renkte. Savaş zamanı, sabun gibi oluyor çikolatanın tadı.

Tesla bir gazete aldı ve Newport'taki bir zamanların havalı villalarının içler acısı haline baktı. Bir zamanlar Stanford White'la birlikte gittiği meşhur Breakers Villa'sının büyük saksıları devrilmiş. Şu anki sahibi Barones Laszlo Szechenyi, gelinen noktadan şikâyetçi. Bahçeyi otlar bürümüş. Aynı gazetede, sayfanın aşağısında Rusların, Bulgarların, Sırp Çingelerinin kralı, Boweryli Steve Koslov şöyle demiş: "Çalışmaktan nefret ediyorum."

Musa'nın çalıları gibi yanıyor şehir. Ve dünyadaki her şey, tam da kaçıkların dediği gibi, birbiriyle bağlantılı. Neon ışıklarla bağıra bağıra mesaj veriliyor reklam panolarından. Hipnotize olmuş kalabalıklar, meydanlarda oradan oraya sürükleniyorlar. Hepsi, büyük ruhun, *pneuma*nın, birer parçası. Tüm kişisel özellikler, kiralanmış karnaval maskeleri gibi. Ufacık bir tahrif, maskesini düşüyor suratların. Sevgi bu maskelerde ödünç verilmiş bir değer gibi duruyor. Robert'ın sesiyle bir kadına seslendi bir adam: "Esnerken harika oluyorsun."

Dünyanın titreşimleriyle eş anlı insanlar.

Kalabalığın arasından bir ses yükseldi: "Şeytansın sen!"

Diğer ses, gelen tenis topunu karşılar gibi hiç geciktirmeden yapıştırdı cevabı: "Başkalarını mı dinliyorsun sen?"

Sözcükler, çevredeki seslerin altından altından, aheste beste, yavaaaaşça aktı gitti.

Hayatında üçüncü defa, Kavimler Göçü'nden kalma bir şarkının nağmeleri geldi Tesla'nın kulağına. Porto Riko manavının önünde şişman bir adam, o kadim *Hakikat* hikâyesinin sonunu getiriyordu: "Peki yaşlı kadın Hakikat genç adama ne demiş biliyor musun? İnsanların arasına geri döndüğünde sana beni soracaklar. Onlara genç ve güzel olduğumu söyle."

Tesla, Bay Delmonico'nun bir keresinde kendisine bilardo oynamayı teklif ettiğini hatırladı.

"Prag'dayken geçimimi sağlamak için bilardo oynuyordum," diyerek gülümsemişti Kosanovic'e. "Ne zaman masaya yaklaşsam ilk kez oynayacakmışım gibi gelir hâlâ. Önce ıstakaya şöyle bir bakardım. Sonra tebeşire bulayıp başlardım oynamaya. Alnıma bir tutam saç düşerdi. İlk vuruştan sonra oyunun nasıl biteceğini bilirdim. Kusursuzca ilerleyerek tantana etmeden beş dakika içinde bitirirdim oyunu. Herkes gözünde büyütürdü beni. 'Nasıl yapıyorsun bunu?' derdi Delmonico. Bilim adamı, matematik hesabıyla hayatın her aşamasındaki sorunları çözer, derdim."

Sessiz bir kahkaha atıp ağzı açık, kıpırdamadan durdu.

Amca yeğen, insanı geren kornalar, korkunç sirenler ve ürkütücü lokomotif ıslıkları arasında yürüyorlardı.

Binlerce ışık parıldıyor etrafta, akla hayale gelebilecek her renkten ışık, yıldızlar, reflektörler ve birbirini kesen ışınlar... Yer üstündeki ve yeraltındaki arabaların gürültüleri bastırıyordu kalabalığın gürültüsünü. Göz alabildiğine insan, öyle ki kalabalığın nerede başlayıp nerede bittiğini kestiremiyorum. Bu muhteşem adamın yanında yürürken gerçeklik algımı yitiriyorum. Dudağının bir köşesinde beliren o hüzünlü, hafif tutkulu gülümsemenin ne anlama geldiğini biliyorum. Onun o yumuşak sesine kulak veriyorum. Nezaket ve tuhaf bir gerilim yayıyor etrafına.

O tuhaf gerilim ve nezaket içinde mırıldandı: "Bir süreklilik hissediyorum."

Ne sürekliliği?

Nerede o elli raunt üst üste, çıplak elle birbirlerini yumruklayan boksörler, gramofonlara alkış tutan seyirciler? Ya o patikalı, her pencerede bir kedinin beklediği kasabalar? N'oldu o özgür, melankolik *Gibson Kızı*'na? Dönmedolabın tepesinde duran, iki yüz kıllı Koca Ayı nerede?

Nerede o kenevir lifiyle doldurulan melon şapkalar? Güvercin Lizzie, Körpe Maggie nerede? *Odysseia* dramatikliğiyle yarışan bulvar destanlarına n'oldu? Chick Tricker's Flea Bag'e, McGurk's Suicide Hall'un puslu aynalarına yansıyan devrilmiş şişelere n'oldu? Gözleri çakmak çakmak bakan Hudson Dusterlar nerede? Ozanlar, vantriloklar, esrarkeş kadınlar, balmumu figürler, bilge kafatasıbilimciler, otomatlar, Leydi Mephistopheles... Neredeler?

"Her şey eskisi gibi sanki," dedi yine. O gizemli, yaralı gözleriyle larvaması dünyanın, gözle görülebilen milyon tane şekline bakıyordu.

Kosanovic, "Süreklilik"ten kasıt neydi çözememişti.

Manhattan Storage'ın müdürü Bay Weilage şöyle yazmıştı Tesla'ya:

> Sayın Bayım,
>
> Bu üçüncü ihtarımız. Son ödeme tarihi geçmiş depo aidatlarınızı ödememeniz durumunda, eşyalarınız açıkartırma ile satışa sunulacaktır.

On yıl kadar önce muhaberatı ve prototipleri Hotel Pennsylvania'dan alınıp Manhattan Storage'a konmuştu. Her şeyi oradaydı. Tesla son ihtarı da görmezden gelince, Weilage yerel bir gazete aracılığıyla malların elden çıkarılacağını duyurdu.

Tesla'nın gözlerinde hilal biçimli şeytani bir ışıltı belirdi.

Biyografisini yazan O'Neill, ilana şans eseri rastlamış ve Tesla'nın tüm mal varlığını üç yüz dolardan aşağı bir rakama heba olmaktan kurtarmış.

Tesla hayali bir koroya seslenir gibi, "Atın gitsin," diye sesleniyordu insanlığa, "sizin umurunuzda değilse, benim de umrumda değil."

125

OZAN

Ruhtaki kıvılcım, zamana yahut mekâna sirayet etmemişse,
tüm yaratılmışları da es geçer.
Meister Eckhart

Kosanovic, Tesla'nın her şeyi doktorlardan iyi biliyormuş gibi düşünmesine biraz kızgındı.

Amcası açıklama yaparken, "Her şey bende bitiyor," diyordu.

Şaşkaloz yeğen, amcasının siyasi konuşmalarını not ediyordu.

"Her şeyden" konuşuyorlar, birlikte sık sık sinemaya gidiyorlardı.

Kedi Kız filminde ressam Irena Dubrovna, saplantılı bir şekilde hayvanat bahçesindeki kara panteri çiziyordu. Doğaüstü korkuları başına bela olmuştu. Dairesindeki kedi heykeli, nişanlısı Oliver'ın dikkatini çekmişti.

Her gece Nikola yattıktan sonra Doktor Dane geldi, elini kardeşinin alnına koydu. "Ne zaman geleceksin yanıma kardeşim?" Bu soruyu sorarken yüzü aydınlanıyordu. Tesla gözlerini açamaz bir halde sevgiyle seslendi: "Biliyorum, iblissin sen."

O cümleden sonra oda bir asansöre dönüşüyor, her şey alçalmaya başlıyordu.

"*Bu, Sırbistan Kralı John,*" diye açıklama yapıyordu filmde Irene. "*Ortaçağ'da, genellikle kedi kılığına bürünmüş halde gezen cadıları öldürürmüş. İyi bir kralmış Kral John. Memlükleri Sırbistan'dan defedip halkı özgürlüğüne kavuşturmuş.*"

Tesla'nın ayakuçlarından ışık yükselmeye başladı. Ayaklarını aştı, dizlerine vardı ama birden yeşile döndü orada. İç ışığı sel olup kalçalarına kadar vardı. Sülfür gibi kokmaya başladı birden. Gözlerindeki o eski altınsarısı ışıltı, şeytani bir parıltıya dönüşmüştü.

"*Aslında kedi değil bu,*" diye devam etti Irene, "*bir zamanlar köyümde uygulanan kötü âdetleri temsil ediyor. Memlükler çok zaman önce Sırbistan'a gelip halkı boyundurukları altına almışlar, biliyorsundur. Fakat başlarda iyiymiş insanlar, hakiki bir Hıristiyan gibi Tanrı'ya şükrederlermiş.*"

Memleketteki akrabalarını soruşturdu Tesla. Gospic Kilisesi önünde, babasıyla papaz Kostrencic'in el sıkışmaları geldi aklına.

"Lika'da Hırvat Katoliklerle bir arada yaşardık, bir bütün olabilmek için. İleri siyaset nifak tohumları saçmadan önce aramızda nefret yoktu."

Kosanovic'in vereceği haberler iyi değildi. "Şu an cehenneme dönmüş oralar, dehşet verici."

Yüz binlerce Sırp öldürülmüş Hırvatistan'da. Akrabalarının, ailedeki papazların çoğu katledilmiş. Doğduğu ev, Hırvat Nazileri –Ustaşalar– tarafından yakılmış.

Kosanovic, "Bunları Hırvatlar yapmış olamaz," diyordu Tesla'nın elini tutarak. "Bunları yapan faşistlerdir, vatan hainleridir."

"Doğru."

"Öyle tabii," diye onayladı Kosanovic gergin bir sesle.

Tesla, "İncil'de bahsedilen, lanetlenmiş ruhların sonsuza dek yakılacağı cehennem nerede biliyor musun?" diye sordu beklenmedik bir anda.

"Nerede?" Şaşırmıştı Kosanovic.

"Güneşte. Aradaki mesafe ise yaşam kaynağımız."

Bronz Zırhın İçinde

Tesla'ya sürpriz yapmak istedi Kosanovic.

New Yorker Hotel'deki 3321 no'lu süite hakiki bir halk ozanı getirdi. Derin çizgiler vardı ozanın yüzünde. Kaşları ve âdemelması çıkıktı. Kendini tanıttı: "Petar Perunovic. Gusle[54] çalarım."

Nikola ozana neden on üçüncü katta kaldığını açıkladı, "Ne kadar yüksekte olursan o kadar taze ve temiz hava alırsın. Böcek de olmuyor. Yazları, aşağı katlardaki kadar sıcak ve nemli olmuyor. Bir de caddenin karmaşası, gürültüsü rahatsız etmiyor insanı burada."

Savaştan konuştular: "Şu dünyada Tanrı'nın koyunlarıyız. Koç ise koçtur. Ama yalnızca bir tanesi başta durur. Çan onun boynuna asılır."

Kosanovic, Tesla'ya, Profesör Milman Parry'nin, ozanlık geleneğinin balkanlarda hâlâ yaşatıldığını kanıtladığından, Yugoslavya'dan bir sürü ses kaydı getirdiğinden bahsetti.

"Benimle de röportaj yaptı!" diye böbürlendi bıyıklı Perunovic.

Ziguratlara, yükseltilmiş trenlere, köprülere nazır bir manzara vardı on üçüncü katta. Bir de kalabalıkların uğultusu vardı tabii.

"Şuraya bak!" dedi Perunovic New York manzarasına gözlerini dikerek.

Gülümsüyordu ozan. 1940'ların cam-çelik karmaşasından başka bir şey görmemişti. Geleneksel üçayak tabure bulamayınca Tesla'nın hasta yatağına oturdu.

"Oooooo." Perunovic bir yandan ucu kartal işlemeli tek telli çalgısını tıngırdatıyor, bir yandan da mırıldanıyordu.

"Gusle bir enstrüman değil anestetik ilaçtır," diye fısıldıyordu Kosanovic. "Bedeni uyuşturur, ruhu masallar diyarına uçurur."

İhtiyar Don Quijote sordu: "Yani gerçeklik algısı yitirilir?"

Ozan burnundan sesler çıkarıp New York'un gürültüsünü tek telli çalgısıyla bastırmaya başladı. Sesini titreterek söylüyordu, "Oooooo."

[54] Gusle: Balkanlarda kullanılan yaylı çalgıdır.

Yüce Tanrım, ne muhteşem bir hadiseydi,
Sancaktar Miliç'in evlendiği gün...
Bulamamıştı yakışıklılığına denk bir kadın
O ki yiğit bir kahraman, bulurdu her sevgilide bir kusur
Ve az kalsın vazgeçmek üzereydi evlenmekten...

Eski Yunan'daki sinsi efendiler gibi gülümsedi Tesla. Bronz zırhı vücudunu sıkıyordu sanki. Sesi bile bronza dönüşüvermişti birden. Ozan söyledikçe geçmişe dönüyor, çok zamandır görmediği yerlerde geziniyordu: Babaevinin çatısından inen buz sarkıtları bir şelaleyi andırıyordu. Güneşin aydınlattığı karı süpürerek elmastozu estiriyordu rüzgâr. Kardaki ayak izleri parıldıyor, ufacık hayvanların ayak izleri zikzak çiziyordu. Çöküntüden anlaşıldığı üzere, bir tarlafaresi kendine kar altında tünel açmış ısınmaya çalışıyordu. Geyik toynakları karların üstünde damga gibi iz bırakmıştı.

Karanlık ve girilmesi yasak ahırda kutsal aletler asılı. Deredeki balıklar, kuzinler; insanlarsa tanrıların küçük erkek kardeşleri.

Bir zamanlar iki bronzun vuruşması şerefine gusle destanları yakılırdı. Şimdi, Midway Island ve Stalingrad çeliklerinin vuruşmasıyla yankılanıyor koca dünya.

Dünyanın başından beri tıngırdayan o tel hâlâ tıngırdamaya devam ediyordu. Homeros'tan bu yana üç bin yıl geçmemiş; çocukluk günleri seksen yıl evvelinde kalmamış sanki. Bir zamanlar Mojo Medic'in de dediği gibi, zaman diye bir şey yok.

126

HAYALETLER VE GÜVERCİNLER

New York semaları bazen, Kharoon'un mavnalarıyla binlerce insanı içinden geçirdiği Stiks[55] kadar kara gelirdi Tesla'ya. Bazen de malızun kayıkçı karşıya kimseyi geçirmiyormuş gibi görünüyordu. Tesla kayıkçının mavnasına oturmuş, yaşamla ölüm arasında bekliyordu.

Times Meydanı'ndaki spot ışıklarının yansımaları rüzgârla uzaklara sürükleniyor.

Çıplak âşıklar, neon ışıkların yansımalarıyla boyanıyor odalarında.

Ölüme doğru ilerliyor yelkovan. Tiktak tiktak.

Bir nabızlık vakti kaldı, uzaktan bakınca çirkin, yakından bakınca güzel olanla kavuşmasına.

Tek bir nabız.

Nabzı kısa bir süreliğine duraklasa, tüm varlığıyla kendi sınırlarının ötesine taşacak, yaradan verdiği canı geri alacak. New York'un ışıklarına karışıp gidecekti Tesla.

Aziz Gregori Palamas, Tanrı'sına dönmüş olan, bir nevi ışığa dönmüş olur demiyor muydu?

Daha beyaz, daha saydam. Rüzgârı sırtına alacak, karton uçurtmalar gibi uçacak. Gece yarısı yürüyüşlerine çıkacak.

[55] Stiks: Yunan mitolojisinde cehenneme giden nehirdir.

Kör balık gibi, yalnızca ayak seslerinin işitildiği saatte sürükleniyor Broadway sokaklarında.

Dünya dedikleri bir ışıklı bir çalıymış uykusuz bir cam kenarında.

Bir ışık gibi titriyordu demir, cam ve taş yığınının ortasında.

Eve dönsem bekleyenim var mı? diye sordu kendine. *Var mı?*

Vardı aslında, onu bekliyorlardı.

Eski dostları, çoğu merhum artık.

Hayaletler ve güvercinler.

127

ACI, ZAMAN VE DİĞER ŞEYLERİN BİR HÜKMÜ KALMADI

Bu dünya... neydi?
Ya varlığın amacı?
Milutin Tesla

Gece yarısı yürüyüşünden New Yorker Hotel'deki odasına döndüğünde kapıyı Dane açtı.

"Hoş geldin kardeşim!"

Hemen önünde reverans yapan genç bir kadın. Beyaz şimşekler çakıyor şakaklarında. Çenesinin altındaki dikişlerle, o dik, deli bakışlarıyla Dane'nin hemen önünde duruyor.

Sevecen bir şekilde kadını takdim etti Dane: "Katharine!"

Öldüğünden sebep sağır olan Katharine, gülümsemekle yetindi.

Henüz peyda olmuş ışığın altında her şey kusursuz berraklıkta. Dünya kolalanmış, gümüşle cilalanmış gibi duruyor. Aynaya bakıyor, alnındaki tüm çizgileri en ince ayrıntısına kadar görüyor Tesla.

Fritz Lowenstein, Koloman Czito, George Scherff, gelmiş geçmiş tüm asistanları ve iki sekreteri de orada. Vodvil müziği eşliğinde dizlerini yukarı çekerek dans ediyor, sırıtıyorlar.

Anormal, hatta belki korkunç denilebilecek bir keyif hü-

küm sürüyor odada. Küçücük oda, ateşli bir opera sahnesine dönmüş.

Solda, yüzünde ruj lekesiyle Szigety; sağda, alnının ortasında bir delikle Stanford White... Sahnenin ortasında buluşup reverans yapıyorlar.

Sahibi belirsiz bir ses bağırıyor: "Şuna bakın! Şuna bakın!"

Tara Tiernstein, çıplak göğüsleri ve elinde yılanlarla, Giritli tanrıçalar gibi çıkıyor sahneye.

"Kimi seviyorsunuz?" diye soruyor fısıltıyla.

Davut'a inen Zebur'da geçer. Tanrı'nın nefesiyle dünyanın temellerinin atıldığı andaki gibi titreyerek iniyor yıldırım ışıkları.

Zarif John Muir'le peri gözlü Vivekanda öyle derinden reverans yapıyorlar ki saçları yerleri süpürüyor.

Taze elektrik kokusu alıyor Tesla. Hareketli parke döşemeler gözünü almaya başlıyor.

"O da neydi?" diyor üzgün halde.

"Gösterinin sonuna geldik," diyor görünmeyen ses.

"Herkes bir sebepten affedilmek ister," diyor Szigety, hıçkırarak ağlamaya başlıyor.

Ama neden?

Ampullerden biri patlıyor. Tesla o ışık altında, İsveç kraliçesi Astrid'in hayaleti kadar beyaz görünüyor.

Edison, köpeklerinkini andıran ağzıyla ve yerinde yeller esen saçıyla erişilmez yıldıza uzanmaya çalışıyor ve şöyle diyor ezberden: "Acılar dine–"

Arka plandaki sesten onay geliyor.

Tannhauser, Mojo Medic ve Kosta Kulisic gözünde canlandılar. Gülümsüyorlar. Selamlaşıyorlar birbirleriyle.

Stevan Prostran, sirk alanındaymışçasına, kambur babasının etrafında bir tur atıyor.

Marquis Marconi ve babası Gepetto, zafer kazanmış bir edayla gülümsüyorlar.

Leydi Astor'un salonunu dolduran dört yüz kişi parıldayan diş mineleriyle, mücevherleriyle gülümsüyorlar. Yazlarını Newport malikânelerinde geçirip yelkenliyle açılan diğerleri

de oradalar. Nikki Vanderbilt'ten kafasında yosunlarla gelen IV. John Jacob Astor'a kadar, herkes orada.

Körler orkestrası John Philip Sousa'nın ezgilerini çalmaya başlıyor ki böylece yirminci yüzyıla girilmiş oluyor. Kaşla göz arasında müzikal bir çığa dönüştü yaptıkları müzik. Şeytani kankan dansının melodisi ölümden haber veriyordu. Kızlar çığlık çığlığa, kahkahalara boğulmuşlar. Kavgacı klarnetlerle asık suratlı trampetler şaha kalkmış durumda. Ve o anlamsızlığın ortasında bir opera korosu girdi devreye: "Kutsal ruh, in üzerimize, neşe getir bizlere."

Nikola'nın bir deri bir kemik kalmış yüzü aydınlandı. *Aida* korosuyla birlikte söylüyordu o da bir zamanlar şimşek eşliğinde söylediği gibi.

Robert Underwood Johnson'la Westinghouse el sıkışıyorlar. Şövalye viziyerleri parıldıyor alınlarında.

"Zaman hükümsüz kalacak!" diye bağırıyorlardı bir ağızdan.

"John Pierpont Morgan'ın burnunu kaynatmak için kazan getirin!"

"Burnuna bakma! Burnuna bakma!" diye inliyor Tesla.

Havai fişek gibi bir burun: Tıslayan kıvılcımlardan oluşan karahindibalar, kırmızı-beyaz yıldızlar, bir gümbürtü ve duman temaşası.

"Gürlüyor. Patlayacak." Mercury Theatre stüdyolarından neşeli bir ses bildiriyor: "Alev aldı!"

Seyirciler bağırıyor, "Bir daha! Bir daha!"

Koro hevesli bir şekilde idari yargı hâkimi Bay Jaubert'in seçtiği parçaları söylüyor.

Peder Milutin'in bacakları yok. Siyah cüppesi ahtapotun kolları gibi dalgalanıyor. O davudi sesiyle vaaz veriyor: "Her şey hükümsüz kalacak."

Neredeyse sona gelindi.

Annesinin gözleri girdabın merkezi. Fısıldıyor annesi: "Niko'm, kuşlara yem ver. Ölmüşlerinin ruhuna varır."

Onca hayalet ve güvercinin ortasında giderek daha yorgun, daha tükenmiş bir hal alıyor Tesla. Herkesten daha yorgun, daha tükenmiş. Onun için, uzun zamandır endişelenmektesin, değil mi sevgili okur?

Görünmez seyirci bağırıyor: "Bir daha! Bir daha!"

"Maskelerinizi çıkarın!"

"Hepiniz, herkes çıkarsın maskelerini!"

"Ne maskesi?" Kahramanımız korkuyor.

"Ne demek istiyorsunuz, ne maskesi?"

Şarabın damağı yalaması gibi, Szigety'nin sesi gelip yuvalanıyor kulağına: "Herkes bir sebepten affedilmek ister."

Nikola'nın Kristal'i, evreni, ruhlar kabaresiydi odası gece yarısı. Her şey büyülü ve felaket derecede korkunç bir hal almış, çok canı yanıyor.

Doğanın acımasız gücüne teslim oldu, ölüm kadar büyük bir mesele olan merakla evlenmişti o.

Ne olduysa, Dane omzuna dokunduğu an oldu.

Yüzündeki halsiz tebessüm daha bir güzel kıldı kardeşini. Elleri mavi, saçlarına karlar yağmış. Gençliğin verdi gizle, gizemli ve hevesli bir şekilde soruyor:

"Siyam ikizlerinin hikâyesini bilir misin, kardeşim? Birinin adı Chang'miş, ötekininki Eng." Sır verir gibi anlatıyor Nikola'ya: "Önce Chang ölmüş. Eng, yapışık ikizinin ölü bedenini yanında götürmüş. Hayatta kalanın kanı, ölen kardeşin kanına karışmış. Kalbi, iki beden için birden atmış. Eng, nereye gitse ölen ikizi Chang'in bedenini de yanında götürmüş. Ve haykırarak geçmiş bu çarpık dünyadan.

"Siyam ikizlerinin hikâyesini bilir misin, kardeşim?"

TESLA

MASKELERLE ÇEVRİLİ BİR HAYAT

"FİKRİMİ ÇALMALARI MÜHİM DEĞİL... ASIL MÜHİM OLAN, KENDİ FİKİRLERİNİN OLMAMASI."

SIRBİSTAN'IN EN PRESTİJLİ EDEBİYAT ÖDÜLÜNÜN SAHİBİ

TESLA: MASKELERLE ÇEVRİLİ BİR HAYAT

ÇAĞININ ÖTESİNDEKİ BİR MUCİDİN,
BİR DELİ-DÂHİNİN,
SIRLARLA DOLU BİR ADAMIN HİKÂYESİNİ ANLATIYOR.
VLADIMIR PIŠTALO ELEKTRİK YÜKLÜ, EĞLENCELİ ÜSLUBU VE USTACA KURGUSUYLA HEM BİYOGRAFİK ROMAN TÜRÜNE YENİ BİR SOLUK GETİRİYOR HEM DE HİÇBİR AYRINTIYI ATLAMADAN, NIKOLA TESLA'NIN BİLİNMEZLERLE DOLU HAYATINI AYDINLATIYOR.

TESLA: MASKELERLE ÇEVRİLİ BİR HAYAT'I OKURKEN NIKOLA TESLA'NIN DEHASINI BİR KEZ DAHA TAKDİR EDECEK, HAYATI BAŞARILARLA, KALP KIRIKLIKLARIYLA VE YOKSULLUKLA GEÇEN BİR ADAMIN
BİTMEK BİLMEZ HIRSINA TANIK OLACAKSINIZ.

9 786059 691895

Zeplin